

02
B-51

ISSN 1811-900X

Bibliografie

Polis

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” Vol. 35 (2010) Nr. 3

Biblio Polis

Revistă de biblioteconomie și
științe ale informării,
editată de Biblioteca Municipală
„B.P. Hasdeu” din Chișinău

Apare din anul 2002
Vol. 35 (2010) Nr. 3 (Serie nouă)

Director:

Conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Redactor-șef:

Vlad POHILĂ

Consiliul științific: dr. Hermina ANGHELESCU (Detroit), Leons BRIEDIS, membru de onoare al Academiei Letone (Riga), acad. Mihai CIMPOI, Nicolae DABIJA, membru de onoare al Academiei Române, conf. univ. dr. Natalia GOIAN, conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI, prof. univ. dr. Zamfira MIHAIL (București), prof. univ. dr. Victor PETRESCU (Târgoviște), Vlad POHILĂ, prof. univ. dr. Ion STOICA (București), conf. univ. dr. Vasile ȘOIMARU, conf. univ. dr. Nelly ȚURCAN, prof. univ. dr. Dumitru URSU (Odesa)

Colegiul de redacție: Tatiana COȘERIU (Teorie și practică), Mariana HARJEVSCHI (Politici, Legislație), Valeriu HERȚA (Design), Tatiana ISCHIMJI (Bibliotecile minorităților etno-culturale), conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI (Studii și cercetări), Ludmila PÂNZARU (Tehnologii, Resurse, Traduceri), Vlad POHILĂ (Editorial, Cultură și spiritualitate), Geneveva SCOBIOALĂ (Imagine, Relații publice, Activități rețea)

Secretariat: Tatiana BORODATÎI, Valeriu RAȚĂ

Tel. redacției: 221186; e-mail: bibliopolis@hasdeu.md; <http://www.hasdeu.md/bibliopolis/frame.html>

Типар executat la „BONS OFFICES”. Tel.: 500577; 500895

CUPRINS / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENTS

**EDITORIAL / ПЕРЕДОВАЯ СТАТЬЯ /
EDITORIAL**

Vlad POHILĂ

Biblioteca – o instituție ideală pentru
aproprieri culturale
Библиотека – идеальное место для
сближения культур
The library is an ideal place for cultural
approaches..... 5

Роль архитектуры в повышение
функциональности и доступности
публичных библиотек Молдовы
The architectural elements about
the functionality and the accesibility
of public libraries from Republic of
Moldova..... 11

**STUDII ȘI CERCETĂRI / ИССЛЕДОВА-
НИЯ / STUDIES AND RESEARCH**

Natalia GOIAN, Victoria BERNIC

Elemente arhitecturale privind funcțio-
nalitatea și accesibilitatea bibliotecilor
publice din Republica Moldova

Vera OSOIANU

Biblioteca și comunitatea: tangențe în
spațiul virtual
Библиотека и общественность: точки
соприкосновения в виртуальном
пространстве
The Library and the community:
approaching in the virtual space..... 22

Sorina STANCA
Proiectul *EuropeanaLocal* în România
Проект *EuropeanaLocal* в Румынии
The project *EuropeanaLocal* in
Romania..... 31

TEORIE ȘI PRACTICĂ / ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА / THEORY AND PRACTICE

Tatiana BORODATÎI
Evaluarea serviciilor on-line ale
bibliotecilor publice: cazul Bibliotecii
Municipale „B.P. Hasdeu”
Электронные услуги в библиотеках (на
примере МБ им. Б.П. Хашдеу)
The evaluation of public libraries online
services: the case of the Municipal
Library B.P. Hasdeu 38

Claudia TRICOLICI
Conceptul Serviciului Informații
Comunitare în opinia bibliotecarilor
Справочные услуги в видении
библиотекарей
The concept *Community Information
Service* in librarians opinion 41

CRONICĂ / ЛЕТОПИСЬ / CRONICS

Nelly ȚURCAN
Copyright pentru bibliotecari
Авторские права для библиотекарей
Copyright for librarians 45

BIBLIOTECA – FORUM ȘTIINȚIFIC / БИБЛИОТЕКА – НАУЧНЫЙ ФОРУМ / SCIENCE FORUM

Elena BUTUCEL
Ilustrul poet al Romei antice
Овидий, замечательный поэт древнего
Рима
The eminent poet of ancient Rome..... 47

Nicolae CHIRICENCO
Ars poëtica de Horatiu și arta poetică
ovidiană
Ars poëtica Горация и поэтическое
мастерство Овидия
Horace's *Ars poëtica* and the Ovid
poetry 51

Adela MANOLI
Prezențe ovidiene în poezia
contemporană
Овидиевские мотивы в румынской
современной поэзии

Ovid presences in contemporary
poems..... 55

Aurelia HANGANU
Structură retorică și organizare textuală
în *Militat omnis amans* (Ovidius, *Amores*
1, 9)
Риторическая структура и текстовая
архитектура в поэзии Овидия
The rhetoric structure and textual
organization in *Militat omnis amans*
(Ovidius, *Amores* 1, 9)..... 60

Silvia MAZNIC
Valorificarea simbolurilor mitologice
ovidiene
Мифологические символы в
творчестве Овидия
The revaluation of the Ovid
mythological symbols 63

VIATA FILIALELOR / ЖИЗНЬ ФИЛИАЛОВ / LIBRARY'S BRANCHES LIFE

Dumitru CRUDU
Atelierul de scriere creatoare „Vlad Ioviță”
și o nouă generație de scriitori
Литературная мастерская им. Влада
Йовицэ и молодое поколение
писателей
The creative writing workshop Vlad
Ioviță and the new writers'
generation 68

Valeriu RAȚĂ
Basarabia necunoscută la al optulea
volum
Восьмой том сериального издания
Неизвестная Бессарабия Юрие
Колесника
The eighth issue of the volume
Basarabia necunoscută 69

Ludmila BULAT
Să construim o civilizație a iubirii...
Стремление к сообществу
взаимопонимания и любви
Let's build a civilization of love..... 72

Maria SAVIN
Consfătuire pe marginea unui debut
romanesc
Читательская конференция,
посвященная новому роману
A conference on a novelist debut 75

Raia ROGAC

La o aniversare, Ion Daghi în trei ipostaze
Художник Ион Даги, преподаватель и
автор учебников
The three poses of Ion Daghi – painter,
teacher, author 78

**DE ZIUA LIMBII ROMÂNE /
ДЕНЬ РУМЫНСКОГО ЯЗЫКА /
THE RUMANIAN LANGUAGE'S DAY**

Ionel CĂPIȚĂ

Limba maternă – salvarea dintii
Родной язык – гарантия выживания
народа
The language is a nation salvation..... 81

„Limba română ne-a umplut golul
străinătății” (*Consemnare: Ioana
PRUTEANU*)
„Румынский язык восполнил нам
пустоту чужбины...”
„The Romanian language filled the
vacuum of the foreign land” 83

**CARTEA DE SPECIALITATE / КНИГИ
ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ / PROFESSIO-
NAL BOOKS**

Valeriu RAȚĂ

Exemplu de atitudine civică pentru
generații
Пример гражданской позиции для
молодого поколения
Example of a civic attitude for
generations 87

Taisia FOIU

Breviar bibliografic
Новые библиографические издания
New bibliographic issues..... 90

Tamara COTOMAN

O biobibliografie jubiliară
Юбилейная биобиблиография
An anniversary bibliography 93

**ISTORIA NOASTRĂ ADEVĂRATĂ /
НАША ПРАВДИВАЯ ИСТОРИЯ /
OUR REAL HISTORY**

Președintele Mihai Ghimpu a semnat
decretul privind declararea zilei de 28
iunie 1940 drept Zi a ocupației sovietice
И.о. президент Михай Гимпу подписал
декрет о провозглашении 28 июня
1940 г. Днем советской оккупации

The President ordonance declaring
the 28th June 1940 as Day of Soviet
occupation is signed 96

Avizul AȘM cu privire la semnificația
datei de 28 iunie 1940
Hotărîrea AȘM cu privire la semnificația
datei de 28 iunie 1940
Ученые Академии Наук Молдовы об
исторических событиях 28 июня 1940 г.
The opinion of Academy of Sciences of
Moldova on the significance of the date
of 28th June 1940..... 96

**EVENIMENTE CULTURALE /
КУЛЬТУРНЫЕ МЕРОПРИЯТИЯ /
EVENTS**

Raisa Melnic: „Salonul Internațional
de carte este, de la prima sa ediție,
un proiect magistral al Bibliotecii
Naționale...” (*Consemnare: Vlad POHILĂ*)
„Международный книжный салон
– это с самого начала исключительной
важности проект Национальной
Библиотеки”
The International Book Fair – an
important project of the National Library
of Republic of Moldova 101

Laureații Salonului Internațional de
Carte, ediția a 19-a, consacrată Anului
Eminescu
Лауреаты Международного книжного
салона, посвященного Году Эминеску
The winners of the International Book
Fair, 19th edition dedicated to the
Eminescu Year..... 104

ESEU / ЭССЭ / ESSAY

Gheorghe PÂRLEA

Mihail Sadoveanu – „ful țărăncii” din
Verșenii Mirosloweștilor
Михаил Садовяну – сын крестьянки из
села Вершень Ясского уезда
Mihail Sadoveanu is the son of paysane
from Verșeni of lassy district..... 108

**ANIVERSĂRI / ГОДОВЩИНЫ /
ANNIVERSARY**

Claudia SLUTU-GRAMA

Devotament și dăruire profesiei alese
Верность выбранной профессии
Professional Dedication and devotion... 118

Elena GROSU
Ludmila Bulat la vârsta eleganței
К юбилею журналистки Людмилы
Булат
Ludmila Bulat at the age of elegance 120

Diana ȘVITCHI
Un poet al imaginii caligrafice:
Valeriu Herța
Художник, мастер в каллиграфии
A painter, master of calligraphic
image 122

OAMENI ȘI CĂRȚI / ЛЮДИ И КНИГИ / PEOPLE AND BOOKS

Lidia HLIB
Apropo de relația scriitor – bibliotecar
– cititor
По поводу соотношения писатель-
библиотекар-читатель
About the relation writer – librarian
– reader 125

Claudia PARTOLE
Clipe de neuitat în Macedonia
Незабываемые дни в Македонии
Unforgettable moments
in Macedonia 126

RECENZII ȘI CONSEMĂRI / РЕЦЕНЗИИ И ЗАМЕТКИ / REVIEWS AND NOTES

Un dicționar de... surprize (*Elena GROSU*)
Словарь языковых... сюрпризов
A dictionary with ... surprises..... 130

Tăria argumentului istoric împotriva
demagogiei neobolșevice (*Tamara
GORINCIOI*)
Исторический аргумент против
большевистской демагогии
An historic argument against the
bolshhevik's demagogy 132

O carte al cărei titlu se vrea o realitate
palpabilă (*Vlad POHILĂ*)
Книга, чье название хочет быть
действительностью
A book whose title is like a reality 135

Romanul *Viața unei nopți sau Totentanz*
de Claudia Partole (*Oxana MUNTEANU*)
Первый роман поэтессы Клаудии
Партоле
The first novel of Claudia Partole 138

Privată de bucuriile copilăriei,
recompensată de frumoase împliniri
literar-artistice (*Neculai I. STAIKU-
BUCIUMENI*)
Лишенная радости детства,
Дрэгостица Бужор пишет успешные
книги и песни
Deprived in her childhood, rewarded
by beautiful literary and artistic
achievements..... 142

IN MEMORIAM

A mai apus o stea a teatrului
basarabean...
Актриса Эуджения Тодорашку
The actress Eugenia Todorașcu 144

S-a stins un titan al scenei teatrale
moldovenești
Актер и режиссер Петру Баракчи
The actor and director Petru Baracci, a
titan of the Moldovan theater
is dead 145

A făcut metafore din piatră...
Поэт-академик Анатол Кодру
The poet-academician Anatol Codru... 147

O pasăre rară în grădina literaturii
basarabene (*Vlad POHILĂ*)
Прозаик и публицист Юрие Греков
The writer Iurie Grecov, a rare bird in the
garden of moldovan literature 148

Așa a fost acest scriitor, artist, patriot...
(*Ghenadie VASILACHE*)
Писатель и артист Симион Гимпу
The writer and artist Simion Ghimpu 151

Ne-a părăsit Virgil Bulat
(*Irina PETRAȘ, Lidia KULIKOVSKI*)
Писатель и библиограф Вирджил Булат
The writer and bibliographe Virgil Bulat
is gone 153

PENTRU AGENDA DVS. / НА ЗАМЕТКУ / FOR NOTES

Calendarul aniversărilor culturale – 2010
Календарь памятных дат на 2010 год
Cultural Anniversaries Calendar
2010..... 155

ABSTRACTS / REZUMATE / РЕЗЮМЕ

Rezumate (în limba engleză)..... 165

BIBLIOTECA – O INSTITUȚIE IDEALĂ PENTRU APROPIERI CULTURALE

Vlad POHILĂ

Într-o frumoasă zi de septembrie am fost invitat într-un liceu dintre cele mai prestigioase ale Chișinăului să țin o prelegere despre evoluția limbii române. Ținând cont de sugestia gazdelor, mi-am divizat lecția, ceva mai lungă decât o oră academică, în două compartimente: prelegerea ca atare, apoi „secțiunea interactivă” sau, mai simplu spus, o jumătate de oră pentru întrebări și răspunsuri. Nu m-a mirat întrebarea unui tânăr (prezentam prelegerea elevilor din clasele superioare): *Cîte limbi se vorbesc pe glob?* Prevenind din capul locului liceenii că e o întrebare la care lingviștii nu au încă un răspuns exact, am invocat cifrele care se vehiculează: oamenii vorbesc între trei și patru mii de limbi și dialecte. Următoarea întrebare a fost mai aproape de stilul juvenil de a aborda problemele: *Dar cîte din aceste limbi au șanse reale să facă față competiției sau concurenței, destul de dificile, din partea unor limbi „mari” ca engleza, franceza, spaniola, araba, germana, rusa?... Răspunsul nu putea fi altul decât acesta: tot mai puține, în condițiile în care, conform unor statistici oficiale, furnizate de ONU, anual mor, dispar, circa 50 de limbi, viteza acestei reduceri fiind pe an ce trece tot mai mare. Și atunci, a întrebat o domnișoară, în contextul globalizării, nu ar fi mai bine să „ne alipim” și noi de vre o limbă mai mare... dacă nu de engleză, măcar de franceză sau spaniolă, care ne sînt înrudite?! Nu, nu e cazul,* le-am spus acelor liceeni și răspunsul meu nu se situa, în niciun caz la umbra unui patriotism excesiv, dar lipsit de realism. **Nu**, o spun și acum, deoarece, cred eu, forurile

politice și culturale din lume, inclusiv artiștii globalizării nu promovează o politică de nimicire a altor limbii, culturi, identități etnice („mai mici” sau „mai slabe” decât cele enumerate), ci de apropiere a acestora, a unor apropieri dintre popoare și dintre oameni în genere. Dovadă ne stă și faptul că anul curent, 2010, a fost declarat, de către ONU și UNESCO drept **Anul internațional al apropierii între culturi** – la nivel local, național și internațional.

Nu am avut ocazia de a vedea personal documente oficiale vizînd acest important eveniment al anului. Oricum, este clar că în epoca noastră, numită a globalizării, două foruri supreme ale omenirii – unul preocupat de politică și economie, altul, de cultură – au găsit de cuviință să pună din nou pe agenda zilei subiecte precum: *acceptarea dialogului cultural, a diversității culturale, necesitatea comunicării interculturale*, iar în ultimă instanță – opțiunea pentru *o armonizare a relațiilor interculturale, iar mai larg – și a celor interumane, interetnice, interconfesionale etc.*

Se spune – și nu întimplător! – că tot ce e nou e ceva mai vechi, dat uitării... Nu este nouă nici ideea apropiierilor culturale. Din cele mai vechi timpuri, omul solitar era sortit unei existențe dificile, riscante, iar în cele din urmă – și pierii. Zicala potrivit căreia „unde-i unul – nu-i putere” trebuie să aibă o apreciazabilă vechime la noi, cu diverse variante sau formulări asemănătoare la numeroase alte popoare. Tocmai de aceea, tendința de apropiere, de solidarizare a oamenilor, în cele mai diferite situații,

este, credem, unul dintre principiile de care s-a ghidat *homo sapiens* de la însuși apariția sa. Grație și acestei tendințe s-au putut forma comunitățile: sociale, lingvistice, etnice, confesionale, apoi și politice, economice, cultural-intelectuale etc.

Surgerea timpului a extrapolat această tendință și la scara grupurilor de oameni, ale comunităților. Popoarele, populațiile sau anumite categorii umane izolate dintr-un motiv sau altul (de ex., geografic: viețuirea pe o insulă sau în defileuri, la distanțe mari de alte comunități etc.), ca și cele „închistate”, bunăoară, din rațiuni religioase, chiar dacă unele au și cunoscut etape înfloritoare în existența lor, de cele mai multe ori au fost hărăzite decăderii, regresului, degenerării și chiar dispariției de pe mapamond. Exemple elocvente, în acest sens, ne oferă sumerienii, frigienii, hazarii și alte populații cândva și numeroase, și cu istorii glorioase, însă, într-un final, dați dispăruți de pe harta lumii.

Astfel, sumerienii, trăitori pe pământurile unde actualmente se află state precum Irak, Iran și Pakistan, în mileniile IV-III î. Hr. au creat un imperiu puternic și bogat, în care au inclus și legendarul Babilon. Ascensiunea imperiului sumerian se datora, poate, în primul rând, incursiunilor pe care ostașii săi le făceau continuu în teritoriile populațiilor vecine, de unde se întorceau cu trofee și sclavi. Sumerienii au putut dezvolta și o cultură originală: aveau orașe mari și bine amenajate, aveau instituții de cultură, inclusiv școli și biblioteci, și multe „cărți” (tăblițe din ceramică sau lut) – lucru firesc, de vreme ce încă prin mileniile IV-II î. Hr. fusese întocmită scrierea sumeriană (numită și cuneiformă) – unul dintre cele mai vechi sisteme de scriere din istoria omenirii. Cunoscută în acest spațiu o apreciazabilă dezvoltare și medicina, erau foarte bine puse la punct, pentru acea epocă, legislația, jurisprudența... Însă, o particularitate a acestui stat antic consta în faptul că nu erau agreate relațiile cu străinii, care

erau tratați cu suspiciune și nu se puteau încadra în viața imperiului sumerian. Așadar, se înregistra o formă de izolare, care a condus la decăderea statului și la dispariția sumerienilor.

Trăitoare în Antichitate în Asia Mică, populația frigiană a rămas în istorie și datorită faptului că avea excelenți meșteșugari, creatori originali în domeniul artelor decorative, precum și marinari, corăbieri deosebit de ageri și temerari. În secolele VIII-VII î. Hr. frigienii au edificat un regat puternic și înfloritor, care însă a fost nimic în veacurile următoare de vecinii desconsiderați, neluți în seamă de către frigieni – avem a face iarăși cu o formă de izolare, la nivelurile interuman, interetnic, interstatal. Odată cu organizarea statală a pierit, firește, și populația frigiană.

În era nouă este notoriu cazul populației hazare (khazare), constituită în sec. VI-VII într-un stat puternic. Din cauza spiritului războinic, pe de o parte, și a izolării de alte etnii, pe de altă parte, în cele din urmă au dispărut și hazarii de pe arena istoriei...

Și prăbușirea Imperiului Bizantin, în 1453, este pusă în legătură cu un fel de izolaționism al bizantinilor, poate mai exact – al monarhilor și înaltelor fețe bisericești de la Constantinopol. În ultimă instanță, destrămarea și prăbușirea URSS-ului, dar și a întregului lagăr socialist, nu pot fi explicate exhaustiv fără a lua în seamă și existența zidului de la Berlin, care era, desigur, mai mult decât un simbol al izolării de restul lumii – el semnifică și respingerea ofertelor de conlucrare cu statele mai dezvoltate din Occident.

Aceste exemple fac dovadă precariității cauzate de izolarea politică, economică și culturală a unor popoare și state. În cazul hazarilor și al Bizanțului se invocă și substratul religios, confesional ca o fațetă a izolării păgubitoare. Se pare însă că exemple grăitoare de respingere a oricărei apropieri, conlucrări – din motive religioase – au existat și există în lume cu

mult mai multe. S-ar impune, sub aspect istoric, exemplul karaimilor – popor de limbă turcică, dar convertit la iudaism, în Evul Mediu timpuriu, atunci când reprezentanții lui s-au strămutat în Crimeea, din Orientul Apropiat și din Asia Mică. Ulterior, de prin sec. XIV-XV, karaimii s-au risipit în Nordul Europei (Polonia, Lituania) sau în unele zone de sud (Egipt). Devotați religiei adoptate, ei duceau un mod de viață închis, nu concepeau relațiile apropiate cu alte popoare, poate, în primul rînd, în ceea ce privește căsătoriile, numite acum „mixte”. Tocmai aceasta a condus la o degenerare a lor, care se manifestă și prin orbirea, greu de stăvilit sau de vindecat, a reprezentanților ultimelor generații. Dacă prin anii '90 ai secolului trecut se vorbea de existența în lume a cîtorva zeci de mii de karaimi, în prezent numărul lor se evaluează cu sutele, deja.

Astăzi, punctul de plecare pentru a ilustra apropierea culturale și de altă natură, dintre popoare, este *conceptul de globalizare*, devenit o realitate palpabilă în a doua jumătate a secolului trecut, poate mai mult în ultimul deceniu al sec. XX și, iată, în acest prim deceniu al sec. XXI. Globalizarea este percepută în mod diferit, cel puțin din două unghiuri de vedere: a) ca o șansă dacă nu unică, apoi cu certitudine sigură de apropiere reciproc avantajoasă a popoarelor și statelor (a economiilor, a vieții culturale, dar și a politicii și mentalităților); b) ca un pericol de uniformizare a opțiunilor (politice, economice, spirituale etc.), prea diferite ca să se apropie efectiv și eficient; primejdia fiind văzută, mai ales, în „nivelare pînă la nimicire” a popoarelor, respectiv, a statelor, economiilor și culturilor „mai mici” (numeric).

Este dificil (și neobiectiv, incorect) să nu dai dreptate celei de a doua percepere a globalizării: omul, prin natura sa, este strîns legat de origine, de rădăcini, de tot ce îi aparține istoricește și acest atașament generează o firească teamă de a nu

pierde valorile personale (alias naționale); mai mult încă, unii oameni nu acceptă nici ideea unei contaminări, a unor influențe din afară, care, este adevărat, nu întotdeauna pot fi benefice. Această viziune caracterizează, în primul rînd, sau în mod special, pe reprezentanții popoarelor puțin numeroase, ai țării relativ tinere, și / sau popoarele, respectiv statele care au trecut prin experiențe negative – ocupații sau dominații străine, presiuni din partea unor culturi mai solide (a se citi: mai vechi în timp, care s-au impus mai mult în propria patrie, dar și în alte spații, devenind cu adevărat mai prestigioase). Am evoca, în context, teama – motivată – a popoarelor din fosta URSS și chiar din fostul lagăr socialist – de impunerea agresivă a limbii și culturii ruse, această impunere generînd influența excesivă, pînă la suprasaturare a limbii ruse asupra altor limbi (invazia de rusisme și de calchieri din rusă, în exprimarea românească a basarabenilor este un caz mai mult decît elocvent) sau „preluarea” unor forme de *modus vivendi* tipic rusești, precum: anumite manifestări de bizar „colectivism amical”, adică un familiarism excesiv în relațiile interumane (o varietate a spiritului gregar); eurofobia, americanofobia (poate în genere o fobie față de străinii mai puternici, secundată de o aroganță față de străinii mai slabi); spiritul exagerat de misionar (prea puțin sau chiar deloc motivat); extazierea bahică (abuzul de alcool, mai simplu spus) etc.

Totuși, prima percepere – globalizarea și derivatele ei precum diversitatea culturală, comunicarea interculturală etc. ca o șansă benefică pentru conviețuirea într-o epocă și într-o lume tot mai deschisă, în care s-au prăbușit cele mai înalte, mai solide ziduri ale izolării, cînd „gheturile” geopolitice, culturale și de altă natură au devenit un anacronism – această percepere, zicem, este salutară și merită a fi acceptată, promovată, dezvoltată. Oricare ar fi rezervele noastre față de globaliști, nu

putem face abstracție de această axiomă: conceptul globalizării este unul complex, multidimensional și mai e în stadiu de cristalizare; așadar, ar suporta, sau nu ar exclude anumite rectificări sugerate de cei care-l tratează cu teamă, cu neliniște, cu neîncredere. În plus, fenomenul globalizării vizează preponderent comunitățile, și nu (sau mai puțin) existența personală, individuală.

De altminteri, istoria ne demonstrează că tendința de apropiere a oamenilor / popoarelor, națiunilor, statelor nu e chiar atât de nouă; dimpotrivă, aspirația – de a prelua ce e mai bun de la vecini și de a conlucra cu ei – este destul de veche. În Antichitate, acest model s-a materializat în influența masivă și benefică a elenismului asupra culturii Imperiului Roman. Poate și mai grăitoare este situația de colaborare (și chiar coabitare!) ce s-a creat în Europa (de Vest, dar cu reflexe pînă în Polonia și în Țările Române) în epoca Renașterii. Se știe că leagănul, patria Renașterii este Italia, anume aici artizanii renașcentiști au realizat modele admirabile, care au trezit încîntarea vecinilor, apoi și a unor popoare mai îndepărtate. Este cunoscut faptul că regii Franței, în sec. XVI, au invitat la Paris și în alte orașe franceze numeroși pictori, sculptori, arhitecți, profesori italieni, care au contribuit enorm la extinderea principiilor creatoare răsădite de ei inițial în orașele Italiei. Peste vreo două sute de ani, în perioada numită și Veacul Luminilor, cele mai luminate minți ale Franței – Voltaire, Diderot, d’Alembert, Jean-Jacques Rousseau ș.a. – au promovat propășirea științelor și culturii în Europa, inclusiv în Italia, dar și în Marea Britanie, Germania, Țările de Jos, Spania și Portugalia, Polonia, Rusia... Și mai mult s-a accentuat ideea apropierii culturilor în secolul următor, XIX, ca să culmineze în a doua jumătate a veacului trecut, după ce Europa, ba chiar și lumea întreagă trăise o tragică experiență, ai cărei regizori au fost liderii a două state – Hitler

în Germania și Stalin în URSS – ce promovau izolarea de restul lumii – fie din cauza obsesiilor supremației (culturale, rasiale, politice, economice etc.), fie din exces de zel în „a-și apăra” popoarele de influențe străine, considerate aprioric nefaste.

Problema care s-ar pune acum constă în a găsi un numitor comun pentru apropierea spirituală a popoarelor. Nu mai e un secret pentru nimeni că națiunile mari – ca număr de populație, care mai au și vechi tradiții culturale, posedă un patrimoniu cultural bogat – suferă de un soi de egoism național, în sensul că, de cele mai multe ori, acceptă să se familiarizeze doar cu valorile cultural-artistice, literare, științifice ale popoarelor similare, adică la fel de mari, puternice și civilizate, neglijînd pe alții. În această categorie, de regulă, sînt incluși britanicii, francezii, germanii, spaniolii, italienii, rușii, americanii, japonezii și, desigur, evreii. Un francez „mediu”, bunăoară, ca să recurg la cazuri mai familiare, în cel mai bun caz manifestă interes față de realizările de ordin spiritual ale englezilor, rușilor, americanilor. Rușii mai păstrează elemente ale mentalității de *homo sovieticus* – om în genere curios, dornic de a se informa, dar care, pe deasupra, trebuia să-și cunoască bine și prietenii (popoarele din lagărul socialist), dar și „adversarii”. Americanii au reputația de oameni ce se familiarizează mai ales cu propriile valori, cunoașterea celor străine fiind un apanaj al specialiștilor. Identică ar fi – se spune – și abordarea japonezilor, în ceea ce privește cunoașterea altor culturi. Dacă e să studiezi enciclopedia sau alte surse de referință de mare prestigiu, cum ar fi *Larousse*-ul francez, *Encyclopaedia Britannica*, *Meyers Lexikon*, iar mai recent și *Marea enciclopedie rusă*, nu e greu să observi că fiecare dintre acestea acordă incomparabil mai mult spațiu scriitorilor, savanților, artiștilor, respectiv, evenimentelor istorice și fenomenelor culturale din propria țară decît celor din alte țări. În același timp, numeroase personalități marcante ale spiritualității,

aparținând unor popoare mai mici sau chiar medii (ca număr de populație și pondere a valorilor culturale), sînt trecute cu vederea sau prezentate prea de tot lapidar și uneori inexact. Credeam mult timp că asemenea neglijență manifestau francezii numai față de noi, cînd *Larousse*-ul (mare sau mic) îl prezenta pe Mihai Eminescu drept un oarecare autor de basme versificate, pînă au intervenit, după 1990, diplomați și oameni de cultură din diaspora românească de la Paris sugerînd, rugînd să fie completat (măcar!) acest articol. Recent însă mi-a fost dat să aflu că în unele importante surse enciclopedice franceze și americane, multe personalități istorice, ale culturii, artelor și științei din Lituania erau prezentate ca reprezentanți ai... Poloniei. A fost necesară intervenția energică a unor fruntași ai vieții culturale și politice de la Vilnius ca să se opereze rectificările de rigoare și – spun eu – încă bine că au ținut cont de aceste obiecții, atît în privința poetului nostru național, cît și a marelui pictor și compozitor lituanian Čiurlionis etc. – astfel redactorii și editorii dicționarelor enciclopedice amintite făcînd dovadă că numitele națiuni mari nu sînt chiar incurabil infectate de aroganță și egocentrism.

Popoarele mai mici, dimpotrivă, vădesc o deschidere mai largă spre valorile altor popoare – nu numai ale celor mari, dar și ale vecinilor sau ale unor popoare trăitoare la distanțe considerabile, dar care merită atenția generală. Această afirmație este confirmată și de niște date recente furnizate de Eurostat – Biroul de statistică și analize al Uniunii Europene. Astfel, în țări mici precum cele baltice – Lituania, Letonia și Estonia, în Danemarca, Finlanda, Slovenia, România ș.a. cam jumătate din populație (40-50 la sută) cunoaște cel puțin încă o limbă, în afară de cea maternă. În țări ca SUA, Marea Britanie, Franța, Germania, Rusia, numărul locuitorilor care știu o limbă străină se ridică, în cel mai bun caz, la 5-8 procente.

Așadar, în contextul Anului internațional al apropierii între culturi, s-ar impune, ca o sarcină importantă, sensibilizarea necesității de a se crea și menține un anumit echilibru, o anumită reciprocitate (nu o paritate!) în receptarea de către cei „mari” și cei „mici” (sau „medii”) a valorilor spirituale.

În ceea ce ne privește, desigur, avem și ce oferi străinilor (inclusiv celor „mari”), însă, la fel de important e că avem ce învăța și prelua de la alții. Mai ales dacă ținem cont de faptul că peste două sute de ani de aflare sub oblăduirea imperiului rus și a celui sovietic am fost forțați îndepărtați de restul lumii, fiind lipsiți de șansa participării la un dialog intercultural, fiind privați de dreptul la o comunicare interculturală. Generațiile tinere nu știu, dar cele mai în vîrstă știu prea bine că pentru noi, pînă la 1990, comunicarea cu alte culturi se reducea la acceptarea oricărei manifestări literar-artistice (dar, mai ales, politico-ideologice!...) din Rusia; diversitatea culturală însemna schimbul de valori cu alte republici înglobate în URSS și într-o măsură mai modestă – cu alte țări din lagărul socialist. Acum, după ce a căzut zidul Berlinului, apoi și cel de pe Prut, avem posibilități practic nelimitate și șanse reale de a comunica, pe unda spiritualității (deopotrivă cu cea a politicii, economiei etc.) cu toate popoarele lumii. Tot mai mulți străini ne descoperă, fascinați, folclorul, muzica populară și ușoară, dansurile populare, artele plastice; apoi monumentele de istorie, cultură, cele ale naturii și, nu în ultimul rînd, bucătăria națională, ca o parte deloc neglijabilă a culturii. Concomitent, un număr tot mai mare de moldoveni / români merg în lumea largă – la munci, la studii, la diverse forme de schimburi culturale, științifice, economice ș.a.m.d., astfel familiarizîndu-se (iar adeseori și apropiindu-se de-a binelea) de modul de trai, de culturile și mentalitățile altor națiuni. Dar și „în interior”, adică în ceea ce-i privește pe conașionalii rămași acasă, formele, modalitățile prin care am putea

dialoga cu spiritualitatea altor popoare sînt multiple și, în genere, realizabile fără eforturi ieșite din comun. După cum ne sugerează realitatea, noi avem a prelua, a învăța, a asimila mai multe – în primul rînd, de la popoarele europene, apoi de la americani. Rolul de mediatori ai dialogului și schimbului intercultural revine mai multor instituții: ministerelor, uniunilor de creație, mass-mediei, muzeelor, bibliotecilor, institutelor de cercetări etc. – de necesitatea implicării plene a ambasadelor, consulatelor, a organizațiilor culturale ale diasporei noastre nici nu mai e cazul să amintim.

Care ar fi actorii sau subiecții principali ai promovării eficiente a ideilor, mesajelor, beneficiilor ce reies din apropierea culturale? S-ar părea că, în acest sens, un rol deosebit revine învățămîntului, de toate gradele, chiar dacă universitățile sînt tradițional mai indicate pentru stabilirea de relații inter-studențești și inter-profesionale, pentru susținerea unui intens dialog intercultural, cu colegii din alte țări. Nu mai puțin însemnat este însă și rolul bibliotecilor care au fost dintotdeauna focare ce apropiau civilizații, culturi, literaturi și, evident, pe purtătorii acestora.

În ultimele decenii, bibliotecile și-au diversificat foarte mult activitățile, serviciile, posibilitățile de informare a cetățenilor, iar aceasta contribuie, în mod firesc, la atragerea unui număr tot mai mare și mai variat de utilizatori. Cu un sfert de secol în urmă bibliotecile din Chișinău erau, în genere, „bilingve”, adică erau rusești și „nițel moldovenești”. Era de neînchipuit cu 25 de ani în urmă să soliciți și să obții, nestingherit, literatură în idiş sau în ebraică (sau în alta din cele circa 30 de limbi evreiești). Dar ce să vorbim de cărți evreiești... Cînd a face rost de niște cărți în română era o problemă, delicat spus, extrem de dificilă. Astăzi, pe harta bibliotecară a capitalei basarabene sînt amplasate nouă biblioteci românești, astfel ajungîndu-se la un

relativ echilibru între volumul de carte în limba băștinașilor și în rusă, limba care a dominat aproape că două secole. O particularitate a politicii culturale la Chișinău rezidă în deschiderea și dezvoltarea unei rețele de biblioteci – centre culturale pentru reprezentanții minorităților etnice din Republica Moldova: ucraineană, rusă, bulgară, evreiască, găgăuză, polonă, acestora alăturîndu-se și subdiviziuni de carte germană și bielorusă.

Manifestările culturale – numeroase, variate, impresionante – pe care le organizează aceste filiale au mai mult finalități, dar un scop de prim rang este apropierea prin cultură a reprezentanților diferitor grupuri etnice din municipiu, din republică.

Atenția acordată de către BM „B.P. Hasdeu” etniilor conlocuitoare a fost remarcată încă la începutul anilor '90 ai secolului trecut, elogiată și chiar preluată de unele biblioteci din țări cu mult mai dezvoltate. Studiind acest fenomen în spațiul ex-sovietic, pot afirma în cunoștință de cauză că în niciunul din statele independente ce au apărut pe ruinele URSS-ului nu există ceva similar: biblioteci moderne, funcționale, cu fonduri bogate, avînd ca destinatari pe reprezentanții minorităților naționale.

Îndrăznesc să afirm că noi suntem – în linia majore – pregătiți pentru susținerea unui dialog intercultural cu reprezentanții multor popoare vecine sau mai îndepărtate. Nu rămîne decît să ne consolidăm această bază, cu atît mai mult cu cît astăzi – mai mult decît oricînd în istoria recentă a omenirii – șansele apropierii și comunicării culturale, interetnice și interumane au sporit considerabil, căpătînd contururi palpabile de a deveni o nouă realitate a Europei și a altor continente, acum, la primii lor pași în mileniul trei. O realitate care, tratată cu grijă și răspundere, ar contribui benefic la afirmarea stării, atitudinilor, pozițiilor noastre ca națiune trăitoare pe această unică planetă a oamenilor.

ELEMENTE ARHITECTURALE PRIVIND FUNCȚIONALITATEA ȘI ACCESIBILITATEA BIBLIOTECILOR PUBLICE DIN REPUBLICA MOLDOVA

*Conf. univ. dr. Natalia GOIAN,
Catedra Biblioteconomie și Asistență Informațională a USM;*

*Victoria BERNIC,
magistru în științe ale comunicării,
director al Bibliotecii Publice, Ungheni*

***„Arhitectura este jocul savant, corect și magnific al formelor reunite sub lumină.”
(Charles Le Corbusier)***

Bibliotecile joacă un rol fundamental în societatea noastră. Ele reprezintă administratorii, colecții și organizatorii moștenirii noastre; ele sunt organizatorii cunoștințelor din cărțile pe care le mânuiesc – adăugându-le valoare prin catalogarea, clasificarea și descrierea acestora; și ca instituții publice, ele asigură egalitatea accesului la informație pentru toți cetățenii. Bibliotecile prezervă / conservă cunoștințele din trecut și din prezent ca să le transmită în viitor.

Pentru a-și onora obligațiile și pentru a realiza obiectivele societății informaționale, ale societății cunoașterii, biblioteca are nevoie de un local adaptat sau conceput special, a cărui dispunere arhitecturală să permită o utilizare mai rațională a suprafețelor. Amenajarea trebuie să ofere publicului un local bine situat, primitiv, în care consultarea documentelor să fie facilitată.

Celebrul arhitect Mario Botta consideră că biblioteca este „una din marile instituții umane de care orașul are nevoie. Ea trebuie să ofere un reper în interiorul orașului”. Revistele de specialitate din lume,

bogate în ilustrații, permit să se identifice dimensiunile acestei concepții, formulate de Botta, și să se configureze tendințe universale active.

Un exemplu de arhitectură compozită este Biblioteca Tønsberg, Norvegia, concepută de Ivar Lunde și Morten Løvseth. Este o clădire modernă, cu fațade mari din sticlă, care îi invită pe vizitatori înăuntru. Cu toate acestea, biblioteca este mai mult decât o simplă cutie din sticlă, structura sa fiind o compoziție complexă, bogată în asocieri aluzive. Curbele folosite pe scară largă sunt o aluzie la o biserică circulară din ruinele unei mănăstiri medievale aflate în apropiere.

Când vorbim de construcția de mâine – spune Jeannette Woodward – nu avem în vedere doar elemente de beton, fier, sticlă și tehnologie, încorporate într-un asemenea proiect, ci și raporturile sociale presupuse de acesta.

Problema abordată de diferiți specialiști privind biblioteca drept spațiu public are două aspecte:

- atractiv,
- funcțional.

Jeannette Woodward, vizând organizarea interioară a spațiului spune că „din această perspectivă, oricare ar fi aspectul exterior,

clădirile nou construite, cu destinația de bibliotecă, au spații interioare cu deschideri largi, plafoane înalte, holuri centrale mari, intrări magnifice, ferestre de dimensiuni mari, aspect elegant, modern și funcțional”.

J. Gaskuelli dezvăluie principiile „one room library”: o planificare, o compoziție, unde trecerea dintr-un spațiu în altul este liberă, ceea ce ajută utilizatorii să valorifice toată clădirea în întregime, și nu fiecare spațiu separat; persoana care a venit la expoziție se va interesa de bibliotecă și se va reține în bibliotecă.

Sylvie Faget, abordând problema construcției de bibliotecă, menționează că „tot mai multe comune consideră în prezent biblioteca un adevărat instrument cultural și un element al politicii municipale. În ultima vreme marile nume ale arhitecturii franceze apar și în domeniul construcțiilor de bibliotecă publice (Botta la Villeurbaine, Foster la Nîmes, Riboule la Limoges). Tendința de monumentalitate apare pretutindeni. Se acordă mult spațiu zonelor destinate publicului (documente cu acces liber, locuri pentru expoziții și animație). Se are în vedere funcționalitatea și evoluția viitoare a clădirii. O atenție specială se acordă fluidizării și raționalizării circulației publicului și fluxului documentelor și supleței amenajării.

Anatol Gordeev, în interviul acordat revistei „Moldova urbană” afirmă: „La Chișinău, în ultimii cincisprezece ani nu s-au dezvoltat construcțiile arhitecturale orașenești.” În continuare autorul precizează că totul s-a dezvoltat haotic... și că este necesar de a crea monumente noi de arhitectură. Aceste monumente trebuie să fie supermoderne (clădiri înalte) și să fie plasate în centrele de cultură și de afaceri ale municipiului. Chișinăul are toate posibilitățile de a fi un centru modern, care să atragă turiști, nu numai cu monumentele de artă vechi, dar și cu obiecte noi ale secolului 21.

Este evident că un loc aparte, și nu ultimul, ar reveni în aceste monumente noi și clădirilor pentru bibliotecă.

Arhitectura bibliotecilor din Republica Moldova și impactul ei asupra dezvoltării serviciilor bibliotecare este un domeniu foarte puțin explorat. Putem afirma că în Republica Moldova problema arhitecturii bibliotecilor nu a fost abordată de aproape 25 de ani. Astăzi, când se conturează tendința de a trata problema arhitecturii bibliotecilor din Moldova, este binevenit un studiu care ar pune un început de realizare a acestei probleme. Apare necesitatea unor cercetări aprofundate ale aspectului arhitectural al bibliotecilor din țară.

Pentru a elucida starea de fapt a aspectului arhitectural al bibliotecilor din țară s-a întreprins un studiu axat pe elementele arhitecturale, privind funcționalitatea și accesibilitatea bibliotecilor publice.

Cartea și cititorul sunt reperatele de care trebuie să se țină seama când căutăm elementele care asigură accesibilitatea și funcționalitatea bibliotecii publice.

În Republica Moldova, conform clasificării de ultimă oră, avem două categorii de spațiu pentru bibliotecă publice:

1. *Spațiu special* construit pentru bibliotecă:
  - a) construcție integrală după un *proiect-tip* (de ex., BPR Ungheni; BPR Leova; BPR Dondușeni; BPR Briceni);
  - b) construcție integrală după un *proiect individual* (de ex., BPR Fălești, BPR Telenești; BPO Sângerei);
  - c) alte construcții care au proiectat o *bibliotecă inclusă* (de ex., BPR Cahul).
2. *Spațiu adaptat*, care și-a schimbat destinația pentru bibliotecă:
  - a) construcție integrală adaptată pentru bibliotecă (de ex., BPR Călărași, BPR Nisporeni, BM Bălți, BPR Hânțești, BPR Criuleni, BPR Strășeni etc.);
  - b) spațiu adaptat din cadrul altor edificii (de ex., BPR Râșcani, BPR Florești, BPR Glodeni etc.).

Funcționalitatea unei biblioteci publice este asigurată prin îndeplinirea funcțiilor ei de bază. Funcțiile sau scopurile primordiale ale bibliotecii publice sunt furnizarea resurselor și serviciilor prin diverse media în scopul satisfacerii necesităților de educație, informare, dezvoltare personală, inclusiv recreere și delectare a indivizilor și grupurilor sociale.

Clădirea bibliotecii este cea mai importantă verigă a instituției bibliotecare, de aceea proiectul după care a fost construită biblioteca trebuie să reflecte funcțiile bibliotecii. Prin urmare, accesibilitatea va depinde de amplasarea, de disponibilitatea și de aspectul bibliotecii, iar funcționalitatea – de felul cum este utilizat și administrat edificiul pentru realizarea scopurilor bibliotecii publice.

Cu prilejul construirii bibliotecii din Haga, Harry Faulk-Brown formulează comandamentele pentru o bibliotecă publică, or, aceasta trebuie să fie: flexibilă, accesibilă, extensibilă, variată, bine organizată, confortabilă, în armonie cu mediul înconjurător, sigură și economică. Comentate de Didier Guilbaud, în *Bulletin des bibliothèques de France*, aceste criterii sunt numite „cele zece porunci” ale bibliotecii, care trebuie să fie:

- 1) *flexibilă* – spațiul bibliotecii să fie conceput în așa fel ca el să permită adaptări care vizează schimbările organizatorice interne ale bibliotecii;
- 2) *compactă* – timpul parcurs de la un punct la altul în cadrul bibliotecii să fie optimizat;
- 3) *accesibilă* – să se poată trece din exterior în interiorul clădirii și de la intrare în toate direcțiile ușilor, fiind necesare numai un minimum de sensibilizări;
- 4) *extensibilă* – organizarea spațiilor să permită o extindere ulterioară, care să nu perturbeze prea mult funcționarea bibliotecii;
- 5) *variata* – arhitectura să favorizeze punerea în valoare a colecțiilor și serviciilor oferite de bibliotecă;

- 6) *bine organizată* – cărțile și celelalte suporturi să fie dispuse în așa fel încât utilizatorul, indiferent de vârstă, să poată ajunge cu ușurință la ele; în acces deschis trebuie expuse colecțiile cu adevărat importante, utile și de actualitate;
- 7) *confortabilă* – spațiile să fie mobilate corespunzător funcțiilor, iar lumina și temperatura reglată în funcție de perioada anului, de condițiile climatice etc.;
- 8) *în armonie cu mediul înconjurător* – astfel încât edificiul ei să nu difere strident de construcțiile din preajmă;
- 9) *sigură* – să fie prevenite eventualele prejudicii cauzate utilizatorilor și reduse pierderile materiale și de timp printr-o poziționare corectă a birourilor;
- 10) *economică* – construcția și întreținerea unei biblioteci să se facă cu cât mai puține cheltuieli.

Corelarea echilibrată dintre toate aceste principii va crea o bibliotecă funcțională. DEX-ul lămurește cuvântul *funcțional* astfel: „care îndeplinește condițiile de a fi folosit, util, folositor”.

În continuare, prin studiul de caz vom constata prezența *criteriului economic* al bibliotecilor chestionate prin prisma funcționalității, adică o bibliotecă funcțională să fie economică și o bibliotecă economică, așa cum propunea H. Faulk-Brown, să fie funcțională.

Studiul a fost realizat pe un eșantion de 23 de biblioteci publice din Republica Moldova în comparație cu standardul minim utilizat în Austria. Dimensiunile clădirii pentru bibliotecă trebuie să se bazeze pe prognozele privind evoluția numărului de locuitori din aria de servire în următorii cel puțin zece ani și pe aspectul demografic al comunității:

- 49-45 m² la 1000 de locuitori pentru localitățile cu o populație de 10-15 mii;
- 45-41 m² la 1000 de locuitori pentru localitățile cu o populație de 15-50 mii;

– 41-37 m² la 1000 de locuitori pentru localitățile cu o populație de 50-100 mii.

Chestionarul a fost elaborat printr-un studiu comprehensiv și prin identificarea exigențelor semnificative spațiilor de bibliotecă. Ulterior chestionarele au fost distribuite la bibliotecile publice raionale din Republica Moldova, deoarece am convenit că sunt cele mai reprezentative instituții biblioteconomice de același tip, care acoperă geografic întreg teritoriul țării. Studierii, completării și expedierii (return) a chestionarului de către managerii bibliotecilor publice raionale i-a fost rezervată o perioadă de 42 zile (6 săptămâni). Metodologic, datele pentru acest studiu de caz și cel care urmează au fost acumulate de la bibliotecile publice din Moldova prin intermediul chestionarului. Acesta conținea întrebările grupate în șapte părți: *Accesibilitate; Funcționalitate; Spații disponibile (proiectate); Aspectul arhitectural; Flexibilitate; Extensibilitate; Securitate*. În fiecare parte s-au inclus câte 8-10 întrebări.

Conform normativelor aplicate în țările europene, și anume în bibliotecile din Austria, printr-o comparație, bibliotecilor publice cu spațiu-tip din Republica Moldova li se recomandă 2700 m², de facto, aceste biblioteci dispun de 6428,7 m². Ca rezultat, în trei biblioteci publice avem excedent de spațiu în mărime de 3979 m² și doar într-o bibliotecă publică deficitul de spațiu este de 295 m² (vezi tabelul 1).

Următoarea categorie de biblioteci, prezentată în tabelul 2, este cea cu spațiu proiectat individual pentru o bibliotecă publică dintr-o localitate concretă. Acestor biblioteci, conform datelor demografice (numărului de locuitori), li se recomandă 1800 m², însă în realitate ele dispun de 3424 m². Și totuși, avem un deficit de spațiu, în BPR Fălești (de 4 m²), or, această diferență nici nu poate fi luată în calcul. Mai grav este excedentul de spațiu din următoarele două biblioteci publice, care ajunge la aproximativ 1300 m².

Tabelul 1. Biblioteci-tip

Biblioteca	Suprafața, m ²	Nr. de locuitori, mii	Spațiul recomandat (locuitori × 49/45/41; de ex., 44 × 49 = 2156), m ²	Rezultate: deficit de spațiu (-), excedent de spațiu (+), m ²
BPR Dondușeni	1344,0	10,5	≈ 300	+ 1000
BPR Leova	1464,0	10,5	≈ 500	+ 964
BPR Ungheni	1305,0	35,0	≈ 1600	- 295
BPR Briceni	2315,7	8,0	≈ 300	+ 2015

Tabelul 2. Biblioteci individuale

Biblioteca	Suprafața, m ²	Nr. de locuitori, mii	Spațiul recomandat (locuitori × 49/45/41; de ex., 44 × 49 = 2156), m ²	Rezultate: deficit de spațiu (-), excedent de spațiu (+), m ²
BPO Sângerei	1500,0	12,6	≈ 500	+ 1000
BPR Telenești	1128,5	8,4	≈ 500	+ 128
BPR Fălești	796,5	17,1	≈ 800	- 4

Tabelul 3. Biblioteci incluse

Biblioteca	Suprafața, m ²	Nr. de locuitori, mii	Spațiul recomandat (locuitori × 49/45/41; de ex., 44 × 49 = 2156), m ²	Rezultate: deficit de spațiu (-), excedent de spațiu (+), m ²
BPR Cahul	591,4	45,0	≈ 2200	- 1609
BPR Râșcani	350,0	13,8	≈ 700	- 350
BPR Glodeni	700,0	11,9	≈ 600	+ 100
BPR Florești	454,0	13,1	≈ 650	- 196

Tabelul 4. Biblioteci adaptate

Biblioteca	Suprafața, m ²	Nr. de locuitori, mii	Spațiul recomandat (locuitori × 49/45/41; de ex., 44 × 49 = 2156), m ²	Rezultate: deficit de spațiu (-), excedent de spațiu (+), m ²
BM Bălți	1030,0	127,0	≈ 5200	- 4170
BPR Hâncești	380,0	15,3	≈ 700	- 320
BPR Criuleni	585,0	10,1	≈ 500	+ 85
BPR Nisporeni	300,0	12,1	≈ 600	- 300
BPR Șoldănești	412,0	6,3	≈ 350	+ 62

La a treia categorie – *biblioteci incluse* – am examinat patru biblioteci reprezentate în tabelul 3. Pentru aceste patru biblioteci este recomandat un spațiu de 4150 m², dar real avem 2095 m², deficit de spațiu – 2155 m², iar excedent de spațiu, cu 100 m², avem doar într-o bibliotecă publică din cele patru.

A patra categorie de biblioteci sunt cele adaptate. Localităților respective li se recomandă să aibă biblioteci cu spațiul de 7350 m². De facto, spațiul este doar de 2707 m², avem cel mai mare deficit de spațiu – 4790 m². Doar două biblioteci, din cele cinci, sunt cu excedent de spațiu – cu numai 147 m². Aceste biblioteci pot fi incluse în programele de perspectivă privind dezvoltarea comunității. Studiul a demonstrat, că această categorie de biblioteci, din punct de vedere spațial, sunt cele mai vulnerabile.

Din studiul de caz *Funcționarea economică* am dedus deficitul și excedentul de spațiu care constituie: 7244 m² – deficit,

5526 m² – excedent. Analiza deficitului și excedentului de spațiu în raport cu categoria bibliotecilor ne arată că bibliotecile-tip și cele individuale se caracterizează printr-un excedent de spațiu, adică cinci biblioteci din șapte, iar bibliotecile care nu dispun de spații speciale (bibliotecile incluse și adaptate) se caracterizează printr-un deficit de spațiu, adică șase din nouă biblioteci.

Excedentul de spațiu din proiectele-tip – 5526 m² – și, respectiv, deficitul de spațiu din bibliotecile adaptate – 7244 m² – relevă faptul că Republica Moldova are urgent nevoie de o politică la nivel de stat privind arhitectura de bibliotecă.

Pentru construcția și întreținerea unei biblioteci trebuie să se facă cât mai puține cheltuieli. Charles Le Corbusier (1887-1965), cunoscut arhitect elvețian, spunea că „*arhitectura este jocul savant, corect și magnific al formelor reunite sub lumină*”, de aceea funcționarea economică se realizează prin administrarea eficientă a cheltuielilor. Bi-

biblioteca trebuie să dețină spații adecvate pentru a implementa întreaga gamă de servicii în corespundere cu planul strategic al bibliotecii și standardele sau îndrumările de nivel local, regional și național. Mărimea suprafeței depinde de necesitățile unice ale comunității, de funcțiile bibliotecii, nivelul resurselor disponibile, mărimea colecțiilor și proximitatea altor biblioteci.

Prin studiul de caz *Funcționarea economică*, realizat în baza chestionarelor, am urmărit preponderent aspectul funcționalității și disponibilității spațiilor bibliotecilor publice. Prin urmare, din rezultatele acestui studiu de caz s-au evidențiat biblioteci cu un pronunțat *deficit de spațiu*: BM Bălți, BPR Cahul, BPR Nisporeni. Pe de altă parte, avem și biblioteci cu *excedent de spațiu*: BPR Briceni, BPR Dondușeni, BO Sângerei și biblioteci cu un spațiu suficient pentru a putea asigura gestionarea și funcționarea instituției cum ar fi BPR Fălești, BPR Ungheni, BP Criuleni, BP Glodeni. Cunoscând istoria bibliotecilor noastre, dr. Lidia Kulikovski, într-un studiu din volumul *Cartea – modul nostru de a dăinui*, menționează că bibliotecile publice au cunoscut viața intensă, strălucire și putere, dar și ani de amorțeală, de rutină. Nicio bibliotecă nu a fost ocolită de criză, în pofida unei creșteri rapide a „nevoii de învățare”. Criza economică ce a afectat toate domeniile, inclusiv bibliotecile publice, a demonstrat că biblioteca este garant al protecției sociale în cultură și are un rol deosebit în dezvoltarea democrației și educației permanente, precum și în coeziunea comunității.

Bibliotecile publice din Republica Moldova, prin intermediul diferitor programe propuse de finanțatori din țară și din străinătate, obțin fonduri pentru diversificarea serviciilor, pentru dotarea tehnică, devenind indispensabile comunității locale. Serviciile bibliotecii trebuie să fie disponibile pentru toți. Prin urmare, asigurarea accesibilității lor trebuie să fie grija permanentă a bibliotecii. Pentru a urmări

în ce măsură corespunde noțiunea de „biblioteci accesibile” a fost realizat un studiu, având la bază trei biblioteci cu clădiri speciale, construite după un proiect-tip, situate în diferite zone ale țării: BPR Dondușeni, BPR Leova, BPR Ungheni. Geografic, aceste biblioteci publice sunt situate în partea de Nord, Centru și Sud a republicii, ceea ce ne va da un tablou caracteristic arhitecturii bibliotecilor din Republica Moldova.

Biblioteca-tip din Dondușeni este amplasată în centrul orașului, condițiile urbanistice au permis stabilirea acestui edificiu pe strada principală a localității, care se intersectează cu alte două străzi secundare în raza de 100 m. În imediata apropiere a bibliotecii se află mai multe instituții publice: Liceul „A.S. Pușkin”, Școala de arte, Palatul de cultură, Primăria, Consiliul Raional, Liceul „A. Mateevici”. Populația orașului constituie 10 500 locuitori. Date cu privire la caracteristica bibliotecii: clădire în două nivele, cu o suprafață funcțională de 1344 m². Fațada: direcționată spre strada principală, dispune de un scuar pavat. În fața acestui spațiu sunt trei bănci, iar în părțile laterale este situată câte o parcare. Intrarea principală este la mijlocul clădirii, podium cu o coloană. Firma este din lemn, situată pe coloana de pe podium. Clădirea dispune de două intrări: una – principală și alta – de serviciu, care este destinată intrării personalului Secției cultură și al Contabilității. Achizițiile de carte se aduc în clădire prin intrarea principală, traversând holul, sala de împrumut pentru maturi, casa scării la etajul 2, coridorul de acces, care duce spre sălile de lectură și de împrumut pentru maturi. Fațada bibliotecii nu dispune de o iluminare specială.

Biblioteca Publică Raională din Leova este amplasată în centrul orașului, care are 8000 locuitori. Condițiile urbane au permis stabilirea bibliotecii pe strada principală a orașului, aproape de intersecția a două străzi secundare în raza de 100 m, care conduc spre Liceul „M. Eminescu” și Gimnaziul

„D. Cantemir”, Primăria oraşului, Consiliul Raional. Clădirea are un spaţiu de 1464 m² pentru două etaje. Faşada: direcţionată spre strada principală, dispune de un scuar pavat în faţă, pe acest spaţiu sunt parcele cu flori (prin părţile laterale), o parcare. Intrarea principală este la mijlocul clădirii, podium cu o coloană, rampă metalică pentru persoanele cu handicap. Iluminarea exterioară a faşadei bibliotecii este asigurată de patru lămpi decorative. Firma este din lemn şi sticlă, cu dimensiunile 1,0 m × 0,8 m, situată pe coloana de pe podium. Clădirea are două intrări: una – principală şi alta – de serviciu, care este destinată intrării în Serviciul achiziţiei şi dezvoltare şi în Contabilitatea Secţiei cultură. Achiziţiile de carte se aduc în clădire prin intrarea secundară din partea laterală, traversând holul mic al bibliotecii. Scara secundară este destinată intrării personalului şi accesului în sălile de lectură pentru maturi, de împrumut la domiciliu, de lectură, de împrumut la domiciliu pentru copii (de la etajul 1).

Biblioteca Publică Raională din Ungheni este amplasată în centrul oraşului (ce numără 35 500 locuitori), pe o stradă secundară a oraşului, dar paralelă cu strada principală. Strada unde se afla biblioteca, are două ronduri care asigură intersecţiei cu alte trei străzi secundare în raza de 200 m. În proximitatea bibliotecii se află „Moldova Agroindbank”, Oficiul stării civile, Oficiul Reţele electrice, Liceul „M. Eminescu”, Liceul Teoretic „Vasile Alecsandri”, Şcoala de muzică, Palatul Culturii, Unitatea Militară, Grădiniţa „Steluţa”, un minimarket, două saloane de frumuseţe, un internet club, Oficiul „Apă-Canal”, un hotel, două restaurante, Gara internaţională, Oficiul poştal, Primăria oraşului, Consiliul Raional, Clinica stomatologică. Suprafaţa bibliotecii este de 1400 m², în două nivele. Faşada: spre stradă, dispune de scuar pavat, în părţile laterale sunt spaţii verzi, straturi de flori, o parcare. Intrarea principală este la mijlocul clădirii, există un podium cu o coloană, pantă din beton

pentru persoanele cu handicap. Două proiectoare asigură iluminarea firmei din plastic, care reprezintă corpuri de litere prinse de faşadă pe o dimensiune de 1,8 m × 0,5 m, situată perpendicular pe coloana de pe podium. Biblioteca are două intrări: una – principală, pentru public, şi alta – de serviciu, destinată intrării personalului Secţiei cultură, Contabilităţii. Achiziţiile de carte se aduc în clădire prin intrarea principală, se traversează holul şi sala de împrumut la domiciliu pentru copii.

Prin estimarea condiţiilor de accesibilitate a bibliotecilor publice prin intermediul chestionării, interviului şi observării am obţinut calificativul „bine” pentru BPR Donduşeni, BPR Leova şi BPR Ungheni, toate trei biblioteci asigură accesibilitate tuturor membrilor comunităţii. Bibliotecile sunt situate în centru, la intersecţia căilor de acces spre cele mai importante instituţii de menire publică, socială şi comercială. Clădirile sunt vizibile şi pot fi identificate uşor datorită aspectului neordinar.

Aceste trei biblioteci au fost construite după un proiect-tip. În anul 1972 a fost dată în folosinţă clădirea bibliotecii de la Donduşeni. Construită în şapte luni, Biblioteca Publică de la Ungheni a fost dată în folosinţă în luna octombrie 1973. Mai nouă este cea de la Leova. Proiectele bibliotecilor-tip din Republica Moldova prevăd clădiri cu două nivele. De menţionat fap-

Biblioteca-tip după un proiect unic (Ungheni, Donduşeni, Leova)

tul că tendințele arhitecturale moderne de bibliotecă sunt de a construi biblioteci cu un singur nivel. Construcțiile în masă după proiecte-tip, apar în Republica Moldova începând din 1957. Clădirile au o arhitectură modernă, în stil art deco, care a apărut după Primul Război Mondial și a fost inspirat de la automobile. Arhitectura modernă este rațională, materialistă, tehnologică, simplă, eficientă, igienică, universală și orientată spre viitor. Criticii s-au grăbit să-i arate arhitecturii moderne punctele slabe: suprasimplificarea, decorație limitată, lipsa de sensibilitate. Cu toate acestea, stilul modernist s-a menținut, a devenit postmodern, cultivând cultura fragmentului sau deconstrucția ce prevede modul de abordare coerent, clar, finit, pornind de la analiza intrinsecă a noțiunilor cu scopul de a evidenția contradicțiile, inconsecvențele, impreciziile, inconsistența acestora.

Bibliotecile-tip din Republica Moldova au ornamentare geometrică, ferestrele sunt simple, deschideri virate, materialele de construcție sunt moderne: beton, aluminiu, sticlă. Predomină culoarea albă și gri. Jaloanele verticale care cuprind toată partea nivelului doi al clădirii bibliotecilor redau, prin limbajul arhitectural, elan, triumf, tensiune între cer și pământ. Ferestrele acestor tipuri de biblioteci au menirea principală de a asigura pătrunderea luminii naturale în clădire. Forma lor este modernă, se caracterizează prin lipsa ornamentelor în jurul ramei de sticlă, fiind folosite între gama largă de dimensiuni, pentru a crea o înfățișare atrăgătoare. Existența unor mari foi de sticlă și dezvoltarea tehnicilor structurale, inclusiv a grinzilor de oțel pentru deschideri mari ale fațadelor cortină, au permis crearea unor ferestre nedivizate, mari, precum și a pereților exteriori complet vitrați. Aceste biblioteci, realizate mai mult din sticlă, reprezintă una din trăsăturile distinctive ale secolului XX, tendința fiind populară, practică pe larg în Europa.

Lev Amlinski sublinia importanța cunoașterii domeniului arhitecturii de către bibliotecari și a domeniului biblioteconomic – de către arhitecți. El spunea că dacă arhitecții ar studia istoria cărții și a bibliotecilor, cu siguranță, ar găsi cartea ca pe un element decorativ în proiectele lor de construcție, iar bibliotecarii, dacă ar studia arhitectura, ar înțelege cum pot diversifica formele și metodele de acces și de păstrare a cărții în clădirea bibliotecii.

Profilarea aspectului exterior al bibliotecii este parte din proiectare, unde arhitectul are prioritate. El urmărește îmbinarea echilibrată a elementelor decorative și funcționale ale bibliotecii. Faptul că avem în Republica Moldova biblioteci publice tipizate și individuale, construite în stil art deco, un stil modern, este meritul arhitecților. Aceste clădiri vor reprezenta perioada în care au fost construite, devenind reprezentative în comunitățile deservite.

Aspectul exterior al oricărei construcții, indiferent care îi este destinația, contează extrem de mult. Pentru a afla caracteristicile cele mai accentuate ale edificiului Bibliotecii Publice din orașul Ungheni am realizat un interviu stradal.

Interviul a avut loc pe o rază de 400-500 m în jurul bibliotecii. Întrebarea *Spuneți, vă rog, unde se află oficiul ÎM „Apă-Canal”?* a fost pusă intenționat, pentru că acest oficiu se află între trei instituții într-o proximitate egală: Biblioteca Publică Raională „Dimitrie Cantemir”, „Moldova Agroindbank” și grădinița de copii. Rezultatul a fost următorul: 80% din respondenții care știau unde se află oficiul ÎM „Apă-Canal” au răspuns: *„Este lângă bibliotecă, clădirea albă cu două etaje”*. Faptul că mai mulți respondenți au menționat biblioteca drept punct de reper nu este întâmplător. În primul rând, se dovedește că edificiul bibliotecii are o arhitectură care atrage atenția prin specificul ei. Un document de interes universal cum este *Carta bibliotecilor* precizează faptul că biblioteca este un serviciu

public necesar exercitării democrației. Ea trebuie să fie atractivă, ca să poată asigura egalitatea accesului la lectură și la alte surse de documentare pentru a permite independența intelectuală a fiecărui individ și pentru a contribui la progresul social. În lumea bibliotecară schimbarea este un factor care modifică totul, începând de la concepția despre rolul informației, ideea despre utilizator, tipurile de servicii, ambianta, arhitectura și organizarea spațiilor.

Sultana Craia menționează: „Dacă bibliotecile secolului XVIII și XIX erau construite astfel încât să inspire un sentiment aproape religios, cu vastele și înaltele lor săli-temple, în care ornamentele covârșeau prezența cărții, în care totul evoca ideea de muzeu, atunci bibliotecile construite sau reamenajate în sec. XX sunt gândite în așa fel ca să răspundă preferințelor de funcționalitate maximă și confort, de intimitate, dar și de transparență, să fie familiare, să se integreze în viața cotidiană a comunității, să îi ofere vizitatorului certitudinea că locul îi aparține și îi este util.”

I. Stolearov, vorbind despre arhitectura bibliotecilor, afirmă că, din cele mai vechi timpuri, asigurarea securității cărților în bibliotecă se făcea prin intermediul unor căi foarte sofisticate de trecere în depozit. Accentul era pus pe păstrarea cărților, adică pe aspectul arhitecturii. Securitatea era garantată doar dacă accesul la documente era cât mai complicat.

BPR Ungheni, BPR Dondușeni și BPR Leova își desfășoară activitatea în comunități complexe, de aceea este foarte important să-și facă publică prezența și să promoveze serviciile oferite în incinta bibliotecii. Procedeele de publicitate variază ca tehnici, de la simple firme de pe clădiri cu denumirea bibliotecii, pliante cu orele de program și adresa bibliotecii, indicatoare ce ar informa membrii comunității despre existența bibliotecii publice în zona respectivă, în rază de 1000 m, panouri informaționale și până la metode mai sofisticate, cum

ar fi programele de marketing și utilizarea website-urilor pentru promovarea bibliotecii. Firmele din exteriorul bibliotecii nu doar identifică destinația localului dat, ci mai constituie și o formă elementară de publicitate pentru bibliotecă. Este important ca firmele să fie planificate cu atenție, pentru a comunica o imagine corespunzătoare bibliotecii în comunitate.

Firmele bibliotecilor publice au și menirea de a promova valorile naționale și locale – culturale, științifice etc. Numele personalității pe care îl poartă o bibliotecă se înscrie obligatoriu în textul firmei. De aceea, de cele mai multe ori bibliotecile publice raionale se identifică doar prin numele personalității pe care îl poartă: *D. Cantemir, M. Eminescu, M. Sadoveanu, Al. Donici, I. Creangă, Tamara Isac, V. Coroban, V. Alecsandri, E. Coșeriu, Al. Plămădeală ș.a.m.d.*

Indicatorul cu orele de program al bibliotecii publice se amplasează de asemeni pe exteriorul bibliotecii sau pe vitrinele din fațada ei, în așa fel ca să fie cât mai vizibil. Un element important la confecționarea firmelor bibliotecilor este selectarea culorilor și a materialului. Se vor înscrie perfect în aspectul arhitectural firmele bibliotecilor care vor utiliza culorile din două-trei nuanțe și să aparțină gamelor ce creează un contrast între ele: negru pe gri, roșu pe galben, albastru pe roșu, roșu pe negru. Dacă există o nuanță specifică ce reprezintă biblioteca respectivă, desigur ea trebuie să fie prezentă în coloristica firmei.

Alt element arhitectural ce ține de exteriorul bibliotecii este iluminarea. Puține biblioteci publice din Republica Moldova dispun de o iluminare specială a fațadei sau a firmelor care au incluse în construcția lor elemente de iluminare: BPR Orhei dispune de indicatoare cu iluminare, BPR Ungheni are firma bibliotecii iluminată de două becuri speciale.

Arhitectura bibliotecilor are în vedere și parcările ca element obligatoriu prevăzut în proiectul de construcție sau moder-

nizare. Bibliotecile publice din Republica Moldova dispun toate de spațiu pentru parcare în fața sau în partea laterală a clădirii bibliotecii. Pentru utilizatorii care se deplasează cu bicicleta de asemenea sunt amenajate spații pentru parcare bicicletelor în condiții de securitate. Însă, în majoritatea cazurilor, la bibliotecile publice din RM lipsesc indicatoarele pentru parcare.

Slab sunt asigurate bibliotecile noastre cu căi de acces pentru persoanele cu handicap locomotor. Inițial majoritatea bibliotecilor nu au avut construite pante speciale de acces. Ulterior s-au modificat intrările doar pentru primul nivel. Nivelul doi al bibliotecilor este practic inaccesibil pentru această categorie de utilizatori. *Accesibilitatea*, de care scria H. Faulk-Brown, ca să putem trece din exterior în interiorul clădirii și de la intrare în toate direcțiile ușilor, fiind necesar numai un minimum de sensibilizări, este asigurată parțial de bibliotecile publice din Republica Moldova. Din studiul efectuat am constatat că: din cele 23 de biblioteci publice raionale, care au fost supuse chestionării, 14 biblioteci dispun de pantă de acces pentru persoanele dezavantajate, iar altele nouă biblioteci nu dispun.

Carol Wedge din Boston nota că „o bibliotecă trebuie să fie ca un magnet, trebuie să transpună ideea de calitate, spirit comunitar, inovație și valoarea actuală și în timp a studiului”. Desigur, bibliotecile noastre se străduiesc să sporească importanța aspectului exterior prin diferite elemente posibile. Bibliotecile publice tipizate din Republica Moldova mai au un avantaj al aspectului exterior care constă în transparență. Folosirea unei mai mari cantități de sticlă la construcția acestor clădiri face posibilă legătura între spațiul exterior și cel interior. La nivel simbolic, clădirea devine mai accesibilă și mai atrăgătoare.

Prin evitarea actualelor materiale de construcție, nocive, și apelarea la cele naturale, cum ar fi lemnul sau piatra, principiul ecologic în construcția bibliotecilor

publice din RM are tendința de a încadra aceste clădiri în arhitectura care nu agresează mediul natural.

În opinia arhitectului roman Vitruvius, arhitectura durabilă reprezintă, pe lângă celelalte atribute, estetice și funcționale, una dintre calitățile de bază necesare unei construcții.

Pentru construirea sau modernizarea unei biblioteci publice pot fi utilizate sisteme de gestionare activă a energiei, cum sunt panourile solare, și sisteme pasive care să creeze efectul de seră pentru încălzirea întregii construcții, diminuându-se consumul de combustibil.

O bibliotecă trebuie să fie în *armonie cu mediul înconjurător*. Este principiul lui H. Faulk-Brown, prin care se poate reduce consumul pe termen lung și constă în sistemul de captare, înmagazinare și folosire a apei de ploaie în mod continuu în lucrările de întreținere și administrare a bibliotecii. Există proiecte apreciate, care prevăd colectarea apei pluviale într-un mare rezervor și folosirea ei în scopuri tehnice.

Din categoria materialelor ecologice aplicate cu succes în construcția spațiilor pentru public și pentru activități culturale se poate utiliza piatra naturală folosită la pardosirea pereților pentru obținerea unui confort termic. Astfel, o stâncă de bazalt negru sau de altă culoare închisă, șlefuită și încorporată în pardoseală, se încarcă în timpul zilei cu energie calorică și apoi, descărcându-se, va degaja căldură. Tot la acest capitol pot fi recomandate vopselele permeabile, care dau spațiilor posibilitatea să respire.

Funcția bibliotecilor publice din Republica Moldova constă în atenuarea discrepanțelor dintre saturația informațională și insuficiența informațională. Prin urmare, amenajarea mediaticilor în spațiile bibliotecilor oferă acces utilizatorului la echipamentul electronic și audiovizual. Cererea informațională a utilizatorilor din Dondușeni, Cahul, Orhei este satisfăcută prin intermediul sălilor multimedia. Crearea centrelor

informaționale comunitare (precum cele de la BPR Strășeni, BPR Cahul) și specializate (Centrul Informațional în domeniul medicinei din BPR Călărași, Centrul Informațional Agrar din BPR Ungheni) au dat posibilitatea de a diversifica și dezvolta servicii noi. Extinderile informaționale, spune V. Baburov, sunt procese care implică și modificări arhitecturale ale spațiilor bibliotecilor.

Birocrația este, în Republica Moldova, un factor real, care stopează dezvoltarea prin extindere sau construcția spațiilor pentru biblioteci publice, chiar dacă birocrății recunosc că biblioteca este un laborator social în care se experimentează atitudini și comportamente (este o democrație în miniatură) și care contribuie la armonizarea relației societății cu personalitatea.

Dacă Max Weber considera birocrația „o formă ideală sau pură de organizare, un standard de referință în raport cu care toate organizațiile trebuie evaluate”, atunci psihologul Warren Bennis vedea, în managementul industrial, sfârșitul birocrației datorită, mai ales, imposibilității acesteia de a se adapta ritmurilor impuse de inovație. În accepțiunea sa, oamenii „se vor diferenția nu vertical, după rang și rol, ci după gradul de flexibilitate funcțională, după capacități și pregătire profesională”. Bibliotecile au ajuns aceste vremuri, adică sunt flexibile în funcționarea lor, însă, cu toate acestea, birocrația nu a dispărut.

Proiectarea clădirilor destinate pentru biblioteci este mai puțin dezvoltată în Republica Moldova. Tradițional, pentru biblioteci, cu unele excepții, sunt utilizate clădiri obișnuite, adaptate cât e posibil pentru a-și exercita funcțiile atribuite.

Acest studiu este doar un prim pas spre cercetările viitoare privind arhitectura bibliotecilor din Republica Moldova din diferite aspecte.

Referințe bibliografice

1. ANDRIESCU, Ioan. Origini spirituale în arhitectura modernă. București: Paideia, 2000. 268 p.
2. BABUROV, Valentin. Razdvigaia grancy: mediateka – šag v novoe informacionnoe prostranstvo. În: *Bibliotečnoe delo*. 2007, nr 1, pp. 34-35.
3. CRAIA, Sultana. Între biblioteca muzeu și biblioteca vie. În: *Biblioteca*. 1997, nr 10, p. 288.
4. KULIKOVSKI, Lidia. Cartea – modul nostru de a dăinui: contribuții la dezvoltarea domeniului biblioteconomic: interviuri, management, instruire, bibliotecii-bibliotecari, asociația, miscelaneu. Ch.: Reclama, 2006. 268 p.
5. GOIAN, Natalia. Arhitectura bibliotecilor: abordarea problemei. În: *BiblioPolis*. 2008, vol. 26, nr 2, pp. 15-18.
6. GOLOGAN, Larisa. Bibliotecile publice din Republica Moldova: situații statistice. Ch.: BNRM, 2006. 34 p.
7. RICHTER, Brigitte. Ghid de biblioteconomie. Ch.: Ed. ARC, 1997. 318 p.
8. STOICA, Ion. Criza în structurile infodocumentare. Sensuri și semnificații contemporane. Constanța: Ex Ponto, 2001. 221 p.
9. STOLĂROV, Ūrij. Arhitektor – soŭznik ili vrag bibliotekarâ? MTB kak bazovyi èlement. În: *Bibliotečnoe delo*. 2007, nr 1, pp. 6-9.
10. FAGET, Sylvie. Construcții de biblioteci municipale: Tendințe generale // *Biblioteconomie: Culeg. de trad. prelucrate*. 1997, an. XXXIII, nr 3, pp. 32-34.
11. WOODWARD, Jeannette. Biblioteca secolului XXI: Managementul construcțiilor de biblioteci. Cluj-Napoca, 2005. 204 p.

BIBLIOTECA ȘI COMUNITATEA: TANGENȚE ÎN SPAȚIUL VIRTUAL

Vera OSOIANU,
director adjunct al BNRM

O colegă, care dintotdeauna a fost în prim-planul vieții profesionale a Bibliotecii Naționale și este la zi cu tot ce se întâmplă nou în lumea bibliotecară, mi-a reproșat recent, într-o discuție despre Biblioteca 2.0 și implementarea instrumentelor Web 2.0 în biblioteci, că încerc să alerg înaintea locomotivei. De fapt, eu mă simt mai mult între două trenuri: unul care fuge cu o viteză ce nu lasă nicio speranță că poate fi ajuns și altul care se mișcă prea încet și nu lasă nicio speranță că poate lua viteza necesară.

Postulatul bibliotecii moderne este de a fi acolo unde este utilizatorul. Bibliotecile publice din SUA de ani buni încearcă să convingă utilizatorii: „Suntem aici pentru a vă ajuta.” Acest angajament poate fi perfect valabil și în spațiul virtual. În ultimii ani bibliotecarii din Occident depun eforturi enorme pentru a ține pasul cu utilizatorul și a-l convinge că biblioteca este locul ideal unde poate fi ajutat și că investițiile comunității în întreținerea bibliotecilor nu sunt aruncate în vânt.

Toate studiile, efectuate recent, demonstrează că utilizatorii petrec din ce în ce mai mult timp în spațiul virtual. De aici și ideea că pentru a ține pasul cu ei și bibliotecarul va trebui să petreacă mai mult timp în același spațiu virtual și, respectiv, apare necesitatea de a adapta toate cunoștințele, competențele, abilitățile și valorile acestor noi realități.

Urmăresc de mai mult timp comportamentul Utilizatorului 2.0 în spațiul virtual și mă conving că aici pot fi întâlniți utilizatori, care, de obicei, nu sunt beneficiarii serviciilor bibliotecare și poate niciodată n-au intrat într-o bibliotecă în calitatea ei

de spațiu fizic. Dacă e să pornim de la ideea că în biblioteci vin, de regulă, cei mai instruiți membri ai comunității și că orice utilizator modern își face un cont într-o rețea de socializare pentru a comunica, a se informa despre ce se întâmplă în lume, a afla noutăți, și că pentru aproximativ același lucru un utilizator vine, sau venea, la bibliotecă, atunci nu este greu de înțeles ce avem de făcut.

Deja de ceva vreme mi-am făcut un cont pe Facebook. De ce pe Facebook? Pentru că Facebook este o rețea socială de top și se bazează pe expansiune internațională. Probabil de aici și marea lui popularitate. Am optat pentru această rețea, în primul rând, pentru că are și varianta în limba română, în al doilea rând, pentru că aici sunt și toți prietenii și cunoștii mei de peste hotare.

Din primele zile sistemul mi-a sugerat ca prieteni toate contactele mele din poșta electronică, care au conturi pe Facebook. A fost interesant să vad câți cunoștii din alte biblioteci, inclusiv naționale, au profiluri, deja bine conturate, pe Facebook:

- Robert Ruth (Biblioteca Congresului, SUA);
- David Lee King (Biblioteca Publică Regională Topeka & Shawnee, SUA);
- Wodering Britta (Biblioteca Națională a Germaniei);
- Elisabeth Freyre (Biblioteca Națională a Franței);
- Adolf Knoll (Biblioteca Națională a Cehiei);
- Sorina Stanca (BJ Cluj, România);
- Dan Matei (CIMEC, România) etc.

Este uimitor să accesezi pagina și să vezi ce se mai întâmplă în viața lor, ce prieteni noi și-au făcut, în ce proiecte participă, la ce evenimente și cu cine s-au întâlnit. În alte împrejurări îți amintești de ei doar în situații concrete, nu însă și când îți apare informația „ca din pod”.

Fiecare persoană are considerentele proprii de a adera la o rețea socială sau alta. Unii o fac la sugestia prietenilor, colegilor, bibliotecarilor!, alții din informațiile de pe internet. Unii au conturi pe mai multe rețele sociale. Michael Stephens (<http://tametheweb.com>), expert Web 2.0, profesor universitar, SUA, după cum menționam și cu altă ocazie, are conturi pe 12 rețele sociale.

În ultimul timp comunic mai des pe Facebook decât „face to face” cu prietenii și colegii mei din alte biblioteci din țară și chiar din Chișinău: Eugenia Bejan, Mariana Harjevschi, Lilia Tcaci, Elena Butucel, Tatiana Coșeriu, Maria Furdui, Maia Bălan, Maria Cudlenco etc. Aflu deci, fără mari eforturi, ce se întâmplă în comunitatea bibliotecară din întreaga țară.

Tot pe Facebook, prin Ludmila Bilevici, Stelian Rusu, Mariana Kiriakov aflu ce se mai întâmplă nou pe la Centrul de resurse al Ambasadei SUA din Moldova, ce evenimente se întâmplă în comunitatea absolvenților programelor SUA, cine și ce granturi a câștigat, ce posibilități de granturi sunt oferite pentru următorul concurs etc.

Însă cel mai important lucru este că într-o rețea socială se întâlnesc colegi, prieteni, oameni simpli, factori de decizie, elita politică, elita culturală, militanți activi ai societății civile, reprezentanți mass-media etc. Aici comunicarea este mult mai intensă decât în bibliotecă. Deși se vehiculează ideea că odată cu extinderea internetului comunicarea interumană va avea de suferit, se pare că aceasta nu este decât o alarmă falsă. Iar posibilitățile de a te face auzit,

în mediul virtual, sunt mult mai mari. Spre exemplu, eu am acceptat ca prieteni sau am expediat cereri de prietenie la persoane arhicunoscute sau persoane pe care nu le cunosc, dar avem în comun alți prieteni. Sistemul îți propune prieteni potențiali și când descoperi că ai, să zicem, peste 100 de prieteni în comun cu o persoană indicată, chiar nu poți să n-o accepți. În comunitatea aceasta de prieteni am întâlnit pe: Marian Lupu, Alexandru Tănase, Iurie Roșca, Nata Albot, Vasile Botnaru, Veaceslav Ioniță, Corina Fusu, Ghenadie Brega, Vitalia Pavlicenco, Chiril Lucinschi, Vitalie Călugăreanu, Geta Burlacu, Adrian Ursu ș.a. Recent am auzit că regina Marii Britanii își face cont pe Facebook, iar Papa de la Roma are deja de ceva vreme un asemenea cont. În această comunitate o informație, un eveniment, o idee bine plasată pot fi preluate, comentate, difuzate mult mai ușor decât prin spațiul fizic al unei biblioteci. Prin rețea poți face lobby, public relations etc. Este chiar mai ușor de a face diseminarea informațiilor și în ultimă instanță a cunoștințelor. În doar câteva minute aflu ce se întâmplă nou în lumea politică, în viața culturală, în lumea mondenă, în cercul prietenilor și în domeniul de activitate, pentru că tot aici sunt acceptați, în primul rând, în calitate de prieteni, colegii de breaslă, colegii de serviciu, colegii de facultate etc.

Atunci când deschizi pagina din Facebook nimerești direct în centrul comunității, cum, de altfel, ar trebui să fie atunci când deschizi ușa bibliotecii și cum, de fapt, este în bibliotecile unde utilizatorul, de multă vreme, a fost înălțat la rang de patron. În rețelele de socializare poți să aflu lucruri și noutăți la care nici nu te gândești, dar, odată descoperite, te bucuri enorm că le-ai găsit.

Prezența bibliotecarilor în rețelele sociale seamănă, în mare parte, cu discuțiile de altădată la telefon, numai că acum pre-

zența este mai vizibilă și nu bate pe nimeni la buzunar. Dacă în discuțiile la telefon și prin e-mail participă doar două persoane, comunicarea în rețelele sociale presupune un auditoriu mult mai larg și niciodată nu poți ști de unde poate surveni un ajutor cu totul neașteptat.

De menționat, că aproape toți bibliotecarii de pe Facebook sunt bibliotecari, care au participat în proiecte, în diverse programe de schimb etc. și cunosc avantajele și beneficiile comunicării, indiferent de format. Și în această nouă mișcare va fi exact ca și în cazul proiectelor de informatică, sponsorizate de Fundația Soros. Cei care s-au orientat în timp util au câștigat, au diversificat serviciile, adăugând valoare și imagine pozitivă bibliotecii, cei care au fost mai pasivi au rămas pe loc și n-au făcut niciun salt spre schimbare și, respectiv, spre mai bine. Este adevărat că cineva trebuie să înceapă, să acumuleze experiență și apoi să-i învețe pe ceilalți. Dar tot adevărat este că nici restul nu trebuie să aștepte prea mult.

Ce sunt rețelele de socializare?

La începuturi rețelele de socializare au fost gândite pentru a permite utilizatorilor de internet să-și găsească prietenii pierduți, colegii de școală, de facultate, de serviciu etc., să unească utilizatorii împreună în conformitate cu cercul de interese, să comunice, să folosească în comun profilurile create. Site-urile rețelelor sociale permit utilizatorilor să-și creeze pagini personale, unde aceștia pot să posteze informații, imagini, muzică, video etc. Membrii rețelei se pot grupa și după cercul de interese. Așa cum aceste site-uri sunt gratuite și ușor de utilizat, din ce în ce mai mulți oameni devin membri ai unei sau mai multor rețele, fenomen ce duce la o creștere vertiginosă a numărului de membri. Numai Facebook are peste 500 milioane de utilizatori. Fiecare utilizator are în medie 130 de prieteni. Eu, de exem-

plu, am peste 300 de prieteni. De ordin mai recent, rețelele sociale câștigă teren printre companii, organizații și chiar în rândul politicianilor, care, pe această cale, vor să ajungă la populația-țintă din sfera lor de influență. Urmăriți ce se întâmplă pe rețelele de socializare în această campanie electorală.

Unii analiști includ în rețelele de socializare și blogurile, care asigură conexiunea socială prin comentarii și prin blogroll. În același timp, site-uri precum YouTube și Flickr sunt percepute, mai degrabă, ca site-uri de partajare de filme și imagini decât ca rețele de socializare. Multă lume le tratează însă și sub acest aspect.

Bibliotecile învață să profite de avantajele oferite de aceste instrumente și să le folosească în diferite contexte pentru diseminarea informațiilor, marketingul serviciilor, comunicarea cu membrii comunității etc.

Rețelele sociale pot ajuta bibliotecarii să îmbunătățească vizibilitatea socială a bibliotecilor, promovarea serviciilor și comunicarea cu utilizatorii. Unii bibliotecari folosesc rețelele de socializare pentru activitatea de referință, tururi ale bibliotecii, căpătarea informațiilor despre evenimente. Rețelele sociale ajută utilizatorii să devină mai apropiați și să se cunoască mai bine.

Studiile arată că de cele mai multe ori rețelele sociale sunt folosite pentru a comunica cu prietenii, iar atunci când un bibliotecar este văzut și ca prieten, comunicarea este mult mai eficientă. Pentru folosirea eficace a rețelelor sociale în relațiile cu utilizatorii, bibliotecarii trebuie să adune cât mai mulți utilizatori în calitate de prieteni. Provocarea principală a bibliotecarilor în relația virtuală este să-i facă pe utilizatori ca aceștia, la rândul lor, să-i trateze cu încredere, ca pe niște prieteni adevărați.

Dezvoltarea instrumentelor folosite de rețelele sociale oferă bibliotecilor posi-

bilități de a comunica cu utilizatorii direct, mai rapid și mai eficient. Bibliotecarii din sfera de servire sunt cei mai apropiați de utilizatori, deci ei sunt și cei mai indicați să testeze utilitatea rețelelor sociale în îmbunătățirea serviciilor bibliotecare.

Publicațiile recente atestă faptul că cele mai des utilizate rețele de socializare sunt Twitter și Facebook. Alte instrumente de socializare folosite de biblioteci sunt, în ordinea preferințelor, după cum urmează: blogurile, wiki-urile, YouTube, Flickr, Slideshare. Twitter, care a apărut mai târziu decât Facebook, este mai popular decât acesta. De remarcat că Twitter este rețeaua cu cea mai mare rată de creștere din istoria internetului – 1382 la sută. Pentru comparație Facebook a avut o rată de creștere de 228 la sută. Twitter este cel mai des folosit instrument și de către bibliotecari.

În ce scopuri pot fi folosite rețelele sociale? Avem în vedere: comunicarea cu alți bibliotecari, informații despre diverse cursuri, răspunsuri la întrebări, difuzarea informațiilor, comunicarea cu utilizatorii, folosirea în comun a linkurilor, listarea colecțiilor recente, marketing, monitoringul publicațiilor și al activităților, diseminarea noutăților, evenimentelor, servicii de referință online, publicitate, relații cu publicul, comunicarea cu personalul, partajarea fotografiilor și a documentelor video. O experiență interesantă oferă Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, care postează liste de literatură, informații despre diverse evenimente etc. Recent, BM a început chiar să-și promoveze prin Facebook oamenii de seamă, care își aduc contribuția la crearea imaginii pozitive a bibliotecii.

Se pare că Facebook și Twitter sunt utilizate în aceleași scopuri: publicitate, marketing, interacțiunea cu utilizatorii, diseminarea noutăților.

Facebook, mesageria rapidă (IM) și wiki-urile sunt folosite frecvent pentru a răspunde la întrebări. Suplimentar la aceasta, mesageria rapidă poate fi folosită

pentru servicii de referință online. Wiki-urile, blogurile și Flickr sunt folosite cel mai frecvent pentru difuzarea informațiilor atât în exterior, cât și în cadrul instituției.

Blogurile sunt folosite și pentru a promova colecțiile noi (buletinul intrărilor noi), pentru a difuza informații despre resursele infodocumentare recente, evenimente, noutăți profesionale, feedbackul cu utilizatorii etc.

Conform ultimelor sondaje, după limita de timp folosită în rețea, Facebook depășește Google-ul. Dar nu contează care este rețeaua socială preferată, contează că toate studiile, efectuate în ultimul timp, demonstrează că în materie de publicitate, marketing etc. o rețea socială face mai mult decât orice televiziune de știri, oricât de cotată ar fi. Mai mult decât atât, televiziunile folosesc foarte frecvent rețelele de socializare pentru preluarea știrilor și a informațiilor.

După lansarea blogului de biblioteconomie și știința informării, am inițiat o discuție, care se înscria perfect în contextul temei prioritare pentru activitatea bibliotecilor din Moldova în anul 2010: *Biblioteca 2.0 – o nouă generație de servicii de bibliotecă*, și am rugat bibliotecarii să-și expună părerea, privind beneficiile utilizării rețelelor sociale în activitatea bibliotecii. În acest context, am scris pe Facebook: „*Numiți 10 motive pentru care bibliotecarii ar trebui să folosească Facebook*”. Primul răspuns a venit de la Mariana Harjevschi (director, Biblioteca Publică de Drept, filială a BM „B.P. Hasdeu”). Nu m-a mirat faptul, pentru că M. Harjevschi se numără printre bibliotecarii care promovează insistent ideea necesității implementării tehnologiilor web în activitatea bibliotecii, ea însăși fiind foarte activă pe diverse rețele de socializare. Răspunsul invoca câteva referințe web. Desigur, al doilea mesaj pe Facebook nu putea să vină decât de la Eugenia Bejan (director adjunct, Biblioteca Națională pentru copii „Ion Creangă”), un alt mare

promotor al implementării tehnologiilor web în biblioteci și o prezență permanentă în rețelele de socializare. Sugestiile Eugeniei Bejan au fost completate, mai apoi, de M. Harjevschi. Potrivit răspunsurilor, utilizarea rețelei sociale Facebook în activitatea bibliotecară ar putea favoriza:

- cunoașterea intereselor și preocupărilor beneficiarilor și ale potențialilor beneficiari;
- promovarea serviciilor și activităților bibliotecii;
- recomandarea cărților pentru lectură;
- recomandarea surselor utile din internet;
- interacțiunea cu publicul prin adărea la unele grupuri, inițiative, campanii etc.;
- promovarea imaginii bibliotecii prin articole, notițe, albume foto;
- promovarea resurselor create de bibliotecă (catalog, website, blog, forum);
- obținerea feedbackului prin comentarii;
- găsirea unor eventuali parteneri;
- comunicarea cu colegii, utilizatorii;
- informarea despre serviciile, activitățile bibliotecii;
- atragerea utilizatorilor potențiali.

Constatăm că posibilitățile sunt enorme, dar avem și mult de muncit.

Costuri și beneficii

Este clar că beneficiile sunt net superioare costurilor. Așa cum utilizarea rețelelor sociale este gratuită, costurile sunt minime sau inexistente. Sigur, cu excepția timpului necesar pentru învățarea modului de utilizare a instrumentelor noi, a timpului necesar pentru dezvoltarea profesională continuă, a timpului necesar pentru administrarea și monitoringul serviciilor oferite prin rețelele sociale la etapa iniția-

lă. Pe termen lung managementul acestor servicii va necesita însă foarte puțin timp.

Beneficiile mai includ: difuzarea imediată a informației, promovarea, comunicarea, interacțiunea cu utilizatorii, comentariile și sugestiile de îmbunătățire a activității. Utilizatorii, care vin rar la bibliotecă, beneficiază prin faptul că păstrează legătura cu biblioteca și pot urmări de la distanță ce se întâmplă acolo. Instrumentele noi oferă bibliotecarilor oportunitatea de a învăța tehnologii noi și cum să le folosească pentru a ajunge la utilizatori. Și încă ceva foarte important: utilizatorii văd că bibliotecarii pot face față noilor tehnologii și, respectiv, crește încrederea utilizatorilor în posibilitățile bibliotecii. Este nevoie de timp pentru ca atât utilizatorii, cât și bibliotecarii să se convingă de beneficiile oferite de aceste instrumente noi și beneficii mult mai considerabile vor veni în viitor.

Sunt necesare cursuri de instruire în vederea utilizării instrumentelor noi. Cei mai mulți dintre bibliotecarii care au început să ofere servicii prin rețelele de socializare învață singuri, intuitiv, cum funcționează aceste instrumente. Corect ar fi dacă specialiștii în tehnologiile informaționale s-ar ocupa de instruire. Dar așa, cum majoritatea bibliotecilor nu au în state astfel de specialiști, bibliotecarii vor trebui să frecventeze niște cursuri sau să învețe de sine stătător. Asimilarea tehnologiilor de informare și comunicare în continuă modernizare și implementarea lor în bibliotecă este o muncă enormă. Mai ales pentru autodidacți! De aici apar și discuțiile, tot mai frecvente, despre bibliotecarul hibrid, despre care vom tot auzi în anii care vin. Dar, eforturile depuse merită toți banii.

Blogul de biblioteconomie și știința informării, lansat la 27 aprilie 2010, în șase luni a fost vizualizat de peste 18 000 ori. Au fost plasate peste 230 informații, articole, traduceri etc., au fost înregistrate peste 190 de comentarii.

Pentru a ne convinge cât de mare poate fi beneficiul de la utilizarea rețelelor sociale să ne oprim asupra site-ului www.slideshare.net, inclus de specialiști în șirul rețelelor de socializare. Site-ul oferă posibilitatea accesării, vizualizării și chiar a descărcării prezentărilor PowerPoint, publicațiilor și documentelor video. Oferă posibilitatea de a crea biblioteci de specialitate online. În condițiile în care, din cauza bugetului în cădere liberă, bibliotecile pot edita seriale (sau alte lucrări elaborate) doar într-un tiraj foarte limitat, comunicarea informațiilor și a cunoștințelor poate fi asigurată și pe această cale.

La lansarea blogului de biblioteconomie și știința informării colegii și-au exprimat dorința, prin comentariile făcute, de a avea și o bibliotecă de specialitate online. Atunci am căutat și am găsit această posibilitate oferită de www.slideshare.net.

A fost creată o minibibliotecă de specialitate online pe platforma www.slideshare.net/cdbclub, unde au fost plasate peste 20 de prezentări PowerPoint, 12 documente, un film. Capacitatea spațiului oferit este de 100 Mb, motiv pentru care documentele postate nu vor putea fi păstrate o perioadă prea îndelungată și la postarea documentelor noi va trebui să renunțăm la unele documente mai vechi.

Site-ul poate fi accesat și direct de pe blogul de biblioteconomie și știința informării, Widget-ul Blogroll: <http://www.slideshare.net/cdbclub>.

Cum sunt utilizate lucrările postate pe site? Doar câteva exemple pot să ne convingă cât de mult a sporit eficiența muncii depuse la elaborarea unor prezentări, comunicări etc. La ziua ultimei accesări (9 noiembrie a.c.) cifrele arătau după cum urmează:

Prezentări PowerPoint:

- Biblioteca 2.0 – o nouă generație de servicii de bibliotecă – 204 de ori;
- imaginea bibliotecii în comunitate – 183;

- formarea profesională continuă – 453;
- Biblioteca Națională a Republicii Moldova (prezentarea a fost făcută la Haga în limba engleză) – 242.

Lucrări:

- resursele electronice – 682;
- imaginea bibliotecii publice în comunitate – 831;
- studiul *Statistica ca vector de imagine* – 390.

Bibliotecarii au posibilitatea de a copia lucrările expuse, pentru că am permis și la această opțiune.

Situația se schimbă radical când despre o postare pe www.slideshare.net este plasată și o informație pe blog.

Am urmărit cât de repede a crescut numărul de vizualizări al prezentării Dianei Lupușor *Blogul ca formă de comunicare în contextul Bibliotecii 2.0*, plasată pe conținutul blogului de pe <http://www.slideshare.net/cdbclub>, după ce doamna Claudia Șerbănuță a postat despre această prezentare pe <http://prolibro.wordpress.com> o scurtă informație – *Blogul și biblioteca*. Doar într-o singură săptămână a fost vizualizată de 150 ori! Ce s-ar fi întâmplat cu această prezentare după Seminarul național 2009, pentru care a fost concepută? Nimic! Ar fi stat pe raft. Biblioteca Națională a RM își poate permite să editeze lucrările Seminarului național într-un tiraj de cel mult 60-100 de exemplare. Și atunci, unde-i eficiența muncii depuse? Pentru că trebuie timp ca să pregătești o comunicare și, respectiv, o prezentare. Cu cât mai multă lume o ascultă sau o citește, cu atât mai mare este eficiența. Pe [slideshare.net](http://www.slideshare.net) poate fi folosită de mult mai mulți utilizatori, inclusiv de peste hotarele țării. După plasarea lucrărilor pe [slideshare.net](http://www.slideshare.net) sau a informațiilor despre lucrări în pagina *Publicații de specialitate* de pe blog foarte mulți bibliotecari din țară și de peste hotare s-au

interesat dacă lucrările pot fi achiziționate. E o posibilitate eficientă de marketing, atunci când ai în mână oferta.

Este un exemplu, destul de convingător, despre cum pot fi utilizate tehnologiile Web 2.0 în diseminarea informațiilor, cunoștințelor, în publicitate, marketing etc.

Utilizarea rețelelor sociale pentru inspirarea dialogului

Una dintre problemele larg discutate în cadrul conferinței IFLA a fost utilizarea rețelelor sociale în activitatea bibliotecară. Această conferință a fost ea însăși interactivă. Informații despre desfășurarea activităților din cadrul conferinței au putut fi urmărite pe Facebook, Twitter etc. În marea varietate de postere prezentate în spațiul expozițional de o atenție deosebită s-a bucurat posterul Bibliotecii Publice Gothenburg *Folosim rețelele sociale pentru a inspira dialogul*. Este o experiență interesantă, care poate fi preluată și dezvoltată de orice bibliotecă.

Biblioteca Publică Gothenburg a început elaborarea strategiei privind utilizarea rețelelor sociale în activitatea bibliotecii încă în vara anului 2009.

La elaborarea proiectului au fost fixate mai multe obiective:

- inițierea unui dialog cu populația orașului Gothenburg, utilizând rețelele de socializare;
- extinderea serviciilor bazate pe instrumentele web;
- atragerea în dialog a grupului-țintă prioritar în anii 2010-2012 (persoanele cu vârsta între 13 și 25 ani);
- promovarea dialogului despre expansiunea planificată a bibliotecii în rețelele sociale.

Unul dintre scopurile principale ale proiectului a fost de a impune prezența bibliotecii în spațiul unde sunt utilizatorii reali și potențiali ai bibliotecii și a face

personalul bibliotecii mai vizibil în rețelele sociale.

În baza acestei strategii a fost creat blogul bibliotecii pe platforma Wordpress, a fost inițiat chatul, postările pe Facebook, YouTube, Twitter. Toate acestea au solicitat implicarea personalului mult mai activ, ca anterior acesta fiind încurajat să participe la crearea conținuturilor, postărilor pe blog, crearea unor filme despre evenimentele organizate de bibliotecă, plasarea informațiilor recente pe Twitter etc.

Pentru derularea activităților, a fost creată o echipă editorială, a fost desemnat un manager de proiect, un coordonator pentru probleme de comunicare. În total în echipă au fost antrenate 20 de persoane: 10 – responsabile de blog, 4 – de Facebook, 3 – de Twitter, 3 – de YouTube.

A fost elaborat un îndrumar privind comunicarea cu utilizatorii prin intermediul rețelelor sociale. Personalul bibliotecii este încurajat să folosească posibilitățile oferite de rețelele sociale în scopul comunicării cu utilizatorii reali și potențiali. Important este să se țină cont de faptul că atunci când scrii un articol, scrii de la nivel personal, dar nu privat, că orice aspect trebuie tratat din punct de vedere profesional. Personalul implicat în comunicarea virtuală trebuie să rețină faptul că reprezintă biblioteca și că biblioteca este cea care comunică permanent cu utilizatorul.

O atenție deosebită este acordată modului de exprimare, postările sunt verificate în vederea excluderii greșelilor de ortografie. Pentru întreținerea unui dialog constructiv, bibliotecarii sunt încurajați să răspundă comentariilor imediat ce au fost înregistrate.

Evaluarea acestei noi activități este efectuată permanent. Lunar sunt analizate datele statistice. Tot lunar este elaborat un raport de activitate, care se expediază tuturor persoanelor implicate. Se urmăreș-

te care postare a fost mai populară, care a provocat dezbateri aprinse și care a atras comentariile utilizatorilor. Succesul unei postări este direct proporțional cu numărul vizualizărilor și al comentariilor.

Însă, lucrul cel mai important constă în faptul că a crescut și interesul personalului bibliotecii pentru această nouă activitate. Aceștia au înțeles și au acceptat faptul că mediile sociale sunt locurile unde personalul are libertatea deplină a creativității și sunt o platformă ideală pentru oamenii care au ceva de spus.

Săptămânal blogul este vizitat de peste 4000 de utilizatori. Capătă noi proporții dialogul cu utilizatorii pe Facebook. E de remarcat faptul că 50% dintre utilizatorii de pe Facebook reprezintă persoanele sub 35 de ani. Într-o singură lună au fost înregistrate 125 de comentarii, 352 de „likes”-uri și au fost plasate 2731 fotografii.

În atenția echipei este dezvoltarea relațiilor prin intermediul YouTube și Twitter. În perspectivă sunt preconizate crearea de filme despre evenimentele organizate de bibliotecă și plasarea unor interviuri cu utilizatorii.

Catalogul online este unit cu Twitter și despre toate intrările noi utilizatorii află imediat ce apare înregistrarea în catalog. La momentul elaborării posterului erau înregistrați 374 de followers și numărul era în continuă creștere. Membrii echipei cred în expansiunea acestei forțe și spre sfârșitul anului 2010 se preconizează o evaluare serioasă a evenimentelor înregistrate pe parcursul anului. Bibliotecarii au înțeles că în rețelele sociale utilizatorii îi văd în calitate de prieteni și comunicarea cu ei se face de la egal la egal.

Este clar că această nouă activitate impune un program de lungă durată și că procesul va necesita ceva timp. Un lucru însă este sigur: aceasta este realitatea zilei de mâine a bibliotecii.

Proiectul este foarte popular și a atras atenția populației, reprezentanților mass-media și, respectiv, a organelor de decizie.

A fost foarte plăcut să constat că noi mergem practic pe aceeași cale: am ales ca platformă pentru blogul de biblioteconomie și știința informării **WordPress.com**, considerată una dintre cele mai reușite platforme gratuite; încercăm să plasăm informațiile pe Facebook, Twitter, YouTube, deși aici încă urmează de lucrat; am început să plasăm conținuturi și pe www.slideshare.net.

Importanța rețelelor sociale

Literatura de specialitate prezintă mai multe dovezi că rețelele sociale sunt percepute ca fiind eficiente în activitatea bibliotecară și, în special, în promovarea serviciilor și în interacțiunea cu utilizatorii. Tot mai mulți bibliotecari se declară deschiși pentru implementarea acestor noi instrumente, dar va fi nevoie de timp până când ele vor fi utilizate la maxima lor capacitate.

Michael Stephens, într-un interviu despre viitorul bibliotecarilor, la întrebarea dacă există tehnologii Web 2.0 complet nefolositoare Bibliotecii 2.0 răspunde: „Eu niciodată n-aș folosi termenul «complet nefolositor» în raport cu vreo tehnologie Web 2.0. Noi putem învăța de la mecanismele și posibilitățile fiecăreia”.

Dar, deși este clar că rețelele sociale sunt benefice pentru biblioteci, bibliotecarii nu perseverează în a crea un profil, motivând că nu știu cum și nici nu au timp să-l mențină. Ca și orice mișcare nouă, rețelele de socializare sunt tratate în mod diferit, având atât susținători, cât și opozanți. Un coleg de-al meu, basarabean stabilit de mulți ani în SUA, doctor, profesor universitar, mi-a răspuns la un mesaj în care îi explicam cum a ajuns la el invitația de a se conecta la LinkedIn: „Eu n-am nimic cu Facebook și alte site-uri de genul acesta... Pentru ce? Eu prefer să citesc cărți.

Mai bine citesc câteva pagini decât să manevrez în rețele.” Tot în stilul acesta mi-a răspuns și un alt cunoscut, doctor în științe juridice. Nici unul, nici altul nu sunt străini de tehnologiile moderne și nici refractari la schimbare. Este părerea lor. Însă, în poșta mea electronică sunt peste 300 de adrese și aproape toți sunt membri ai rețelei. Majoritatea!... Și majoritatea decide! Să nu uităm povestea cu poșta electronică. Cât de repede a intrat în viața noastră și cum a schimbat modul în care comunicăm cu lumea. Te apucă toți dracii, când nu merge internetul și nu poți verifica poșta sau trimite un mesaj. Exact așa se va întâmpla și cu rețelele sociale când le vom înțelege și le vom accepta.

Problema aceasta nu este caracteristică numai pentru bibliotecarii de la noi. Și în restul lumii nu toți bibliotecarii sunt deschiși schimbărilor și nu toți înțeleg avantajele oferite de instrumentele Web 2.0. Probabil este vorba de greutățile inerente oricărui nou început. Toți bibliotecarii, care, încă, ezită să utilizeze noile instrumente în comunicarea cu comunitatea se justifică prin lipsa abilităților necesare și insuficiența timpului pentru a învăța, a explora și a implementa aceste instrumente noi în activitatea bibliotecii. Dar, abilitățile trebuie dezvoltate, iar problema timpului nu se pune atunci când la mijloc sunt beneficiile comunității din banii căreia este întreținută biblioteca. Există și problema dezvoltării prea rapide a rețelelor de socializare și faptul că utilizatorii nu pot ține pasul cu acest ritm. Instrumentele noi sunt considerate greu de înțeles. Neînțelegând utilitatea acestora, bibliotecarii nici nu le plasează printre prioritățile de activitate. Spargerea acestor bariere este provocarea actuală principală.

Sunt foarte multe întrebări, care trebuie elucidate. Cu cât rămân bibliotecile în urma utilizatorilor? Au calculatoarele noastre viteza necesară pentru a asigura

comunicarea cu membrii comunității? Cunososc bine bibliotecarii care sunt potențiali utilizatori din mediul virtual și care-i numărul acestora? În ce măsură bibliotecarul poate să facă față utilizatorilor născuți în era digitală și care însușesc de mici tehnologiile moderne? Sunt întrebări la care trebuie să ne gândim și să răspundem. Și cât mai repede posibil.

Printre comentariile la blogul lui David Lee King, pe care îl consider unul dintre cei mai de seamă promotori ai tehnologiilor Web 2.0 în bibliotecile din SUA, am găsit un comentariu foarte interesant și pe care țin să-l citez: „Noroc, David. M-am înregistrat pe blogul tău și am încorporat unele dintre ideile tale din lucrarea **Rolul bibliotecii publice în societate** (făcând trimitere la tine, bineînțeles). Am participat anul trecut la câteva cursuri online **Biblioteca 2.0** și apoi am dezvoltat un **Program Web 2.0** pentru utilizatorii noștri. Este un succes extraordinar! Utilizatorii învață încet cum să comunice cu biblioteca mea prin Twitter, Facebook și blogging. Este cea mai mare răsplată să vezi această realizare. Îți mulțumesc pentru toate! Annie A.”

Utilizatorii învață încet și împreună cu utilizatorii învățăm noi, și în curând utilizarea rețelelor sociale va fi la fel de firească ca și utilizarea motoarelor de căutare, a poștei electronice sau a altor tehnologii și instrumente web fără de care nimeni nu-și mai concepe existența.

Referințe

- <http://clubbib.wordpress.com>
- <http://www.davidleeking.com>
- <http://tametheweb.com> (Michael Stephens).
- <http://www.slideshare.net/cdbclub>
- <http://www.facebook.com/press/info.php?statistics>

PROIECTUL EUROPEANALOCAL ÎN ROMÂNIA

Sorina STANCA,
director, Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj

Digitizarea este un proces ce a devenit tot mai prezent în rândul activităților derulate în bibliotecile din lume.

Deoarece dezvoltarea internetului din ultimii ani a permis crearea unor interfețe care să suporte interogări din partea a mii de utilizatori, s-au creat premisele realizării Bibliotecii Digitale Europene (BDE).

Vom trece în revistă, în următoarele paragrafe, câteva repere istorice care au marcat evoluția digitizării documentelor în cadrul instituțiilor culturale, deci și al bibliotecilor. Planul de acțiune e-Europa 2002, aprobat de statele-membre în Consiliul European de la Feira din iunie 2000, a constituit primul pas în calea utilizării internetului pe scară largă. Obiectivul 3(d) din Planul de acțiune este de a aduna conținutul european în rețelele globale, pentru a exploata pe deplin oportunitățile create de implementarea tehnologiilor digitale. În cadrul acestui obiectiv există o acțiune specifică comună pentru statele-membre și Comisie, care vor crea un mecanism de coordonare a programelor de digitizare în toate statele-membre.

A urmat apoi întâlnirea de la Lund, Suedia, din 4 aprilie 2001, iar concluziile întâlnirii grupului de experți au pus pe masa profesioniștilor din instituțiile de cultură un instrument de lucru, *Principiile Lund privind digitizarea*.

Mai apoi, în 1 iunie 2005, a fost prezentată inițiativa i2010, iar inițiativa bibliotecilor digitale, era parte a acestei inițiative. Au urmat apoi, la 24 august 2006, recomandările Comisiei Europene cu privire la digitizare și accesul on-line la materialul digitizat. Un suport politic important, venit din

partea Parlamentului European și a statelor-membre pentru inițiativa i2010, datează din luna septembrie 2007. S-a afirmat atunci că resursele culturale și de cunoștințe științifice sunt un bun public unic care formează memoria colectivă și evolutivă a diverselor noastre societăți și furnizează o bază solidă pentru dezvoltarea industriilor de conținut digital într-o societate sustenabilă a cunoașterii. Inițiativa i2010 dorește să optimizeze beneficiile aduse de noile tehnologii informaționale pentru creștere economică, creare de locuri de muncă și creșterea calității vieții cetățenilor Europei.

În ideea coordonării activităților de digitizare și de creștere a accesului on-line la materialul digitizat, a fost creată, în 26 septembrie 2007, Fundația *European Digital Library* (EDL). Membrii fondatori sunt: Biblioteca Națională a Spaniei (Biblioteca Nacional de España), Biblioteca Națională a Franței (Bibliothèque Nationale de France), Institutul Național al audiovizualului din Franța (Institut National de l'Audiovisuel, France) și Biblioteca Națională a Olandei (National Library of the Netherlands), care este și organizația-gazdă.

Un eveniment deosebit de important în procesul de promovare a digitizării și de facilitare a accesului on-line la conținutul digitizat a fost lansarea prototipului *Europeana*, ce a avut loc la 20 noiembrie 2008¹. Evenimentul a avut loc la Palatul Charles de Lorraine al Bibliotecii Naționale Regale din Bruxelles, în prezența domnului José Manuel Barroso, președintele Comisiei, a doamnei Viviane Reding, comisarul pentru

¹ <http://www.europeana.eu/portal/>

societatea informațională și mass-media, a doamnei Christine Albanel, ministrul culturii din Franța, președinte în exercițiu al Consiliului miniștrilor culturii din UE, a unor miniștri ai culturii și audiovizualului din statele-membre, precum și a reprezentanților unor organisme culturale europene.

Cu acea ocazie José Manuel Barroso, președintele Comisiei Europene a afirmat: „*Odată cu Europeana combinăm avantajul competitiv al Europei în domeniul tehnologiilor de comunicare și al rețelelor cu bogatul patrimoniu cultural comun. Europeanii vor fi acum capabili să acceseze rapid și ușor resursele incredibile ale marilor noastre colecții într-un spațiu unic. Europeana este mult mai mult decât o bibliotecă, este un veritabil generator de inspirație pentru europeanii secolului 21, pentru a emula creativitatea inovativă a înaintașilor precum forțele creatoare ale Renașterii. Imaginați-vă doar posibilitățile pe care le oferă studenților, iubitorilor de artă sau erudiților accesul, combinarea și căutarea comorilor culturale on-line ale tuturor statelor membre. Aceasta este o puternică demonstrație a faptului că în inima integrării europene se află cultura.*”

Evenimentul a fost un succes deplin, prin interesul manifestat de autoritățile politice europene de cel mai înalt rang, dar la câteva ore de la lansare, site-ul web al bibliotecii digitale a cedat, motivul oficial fiind interesul masiv din partea utilizatorilor. Pentru a face față cererilor din orele de vârf, atunci când mii de utilizatori caută în aceeași secundă lucruri diferite, proiectul este în proces de stabilizare și este dotat cu o capacitate mai mare de trafic.

La momentul lansării, Biblioteca Digitală Europeană² a oferit utilizatorilor acces

² „Europeana”, biblioteca digitală a Europei, este acum online [online]. 2008 [citată la 23 mai 2010]. Disponibil: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/1747&format=HTML&aged=0&language=RO&guiLanguage=ro>

la aproximativ două milioane de cărți digitale, filme, fotografii, ziare și înregistrări audio din cele mai mari colecții europene.

Un alt moment din istoria digitizării în Europa îl constituie cel din 28 august 2009, când a fost redactat documentul: *Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: Europeana – etapele următoare*³. La momentul redactării documentului pe website-ul Europeană, www.europeana.eu, utilizatorii internetului au putut accesa 4,6 milioane de cărți, hărți, fotografii, videoclipuri și ziare digitizate. Colecția Europeană a crescut cu mai mult decât dublu de la lansarea sa, în noiembrie 2008. La acel moment Comisia Europeană și-a declarat obiectivul de a crește numărul lucrărilor digitizate la 10 milioane până în 2010. Comisia a inițiat, de asemenea, o dezbatere publică pe tema viitoarelor provocări pentru digitizarea cărților în Europa: posibilitatea ca sectorul public și cel privat să-și unească forțele și necesitatea de a revizui cadrul european prea fragmentat în materie de drepturi de autor. Viviane Reding, comisarul pentru societatea informațională și mass-media, a declarat la eveniment: „*Consider alarmant faptul că doar 5% dintre cărțile digitizate în Europa sunt disponibile prin intermediul Europeană. Vreau să subliniez de asemenea faptul că aproape jumătate din munca digitizată din Europeană provine dintr-o singură țară, celelalte state membre fiind total neperformante la acest capitol.*”

În acest moment (octombrie 2010) conținutul din Europeană depășește 11 milioane de documente și s-a reușit să se pună la

³ *Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: Europeană – etapele următoare* [online]. 2009 [citată la 10 iunie 2010]. Disponibil: http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/itemlongdetail.cfm?item_id=5181

dispoziția furnizorilor de conținut un set de unelte pentru a facilita agregarea (adunarea metadatelor) și ingestia datelor în portal.

Parcursul României în domeniul digitizării este marcat de câteva etape importante, pe care le voi menționa în paragrafele următoare.

Urmare a recomandărilor făcute de Comisia Europeană în țara noastră, în anul 2007, s-a realizat, de către Biblioteca Națională a României (BNR), un studiu de fezabilitate privind digitizarea, prezervarea digitală și accesibilitatea on-line a resurselor bibliotecilor⁴. Din concluziile acestui studiu am reținut:

- se impune recuperarea rezultatelor proiectelor anterioare și integrarea lor într-un sistem unitar, în cadrul Bibliotecii Digitale Naționale;
- proiectul de digitizare trebuie să se desfășoare după un plan bine stabilit, atât la nivel local, cât și la nivel național;
- se impune stabilirea unui corpus documentar pentru patrimoniul românesc, propus spre digitizare și integrat apoi în colecțiile Bibliotecii Digitale Europene (EDL).

Tot în anul 2007 s-a făcut și o primă inventariere a documentelor digitizate în sistemul național de biblioteci⁵. Documentul elaborat de Biblioteca Națională a României are 788 de pagini și oferă o imagine, la momentul creării sale, cu privire la documentele digitizate în bibliotecile

românești, numărul acestor documente se spune că ar fi de 12 163. Din păcate, documentul nu a fost actualizat după crearea sa și consider că ar fi fost de preferat o bază de date care să conțină descrierile bibliografice ale documentelor respective care să poată fi și actualizată, dar și să ofere multiple posibilități de căutare.

Comisia Națională a Bibliotecilor, organism creat conform Legii bibliotecilor nr. 334/2002, a elaborat în 2007 *Strategia bibliotecilor din România*⁶, document ce conține principalele direcții de urmat în procesul de digitizare în partea denumită *Direcția strategică nr. 2 – Crearea unui mediu digital de căutare și de regăsire a informațiilor*.

Începutul anului 2008 aduce validarea de către Guvernul României a documentului: *Politica publică pentru digitizarea resurselor culturale și realizarea Bibliotecii Digitale a României*⁷. Ministerul Culturii și Cultelor a numit prin Ordinul nr. 2244/15.04.2008 o comisie de specialitate pentru coordonarea activităților prevăzute în cadrul politicii publice, comisie care, pentru patrimoniul cultural scris, are în componență cinci membri din cadrul rețelei naționale de biblioteci. Misiunea comisiei este de a coordona activitatea de digitizare a patrimoniului cultural scris, la nivel național.

Obiectivele majore ale *Politicii publice pentru digitizarea resurselor culturale vizează*:

- îmbunătățirea, coordonarea și eficientizarea proceselor de digitizare a resurselor culturale la nivel național;

⁴ *Studiu de fezabilitate privind digitizarea, prezervarea digitală și accesibilitatea on-line a resurselor bibliotecilor* [online]. 2007 [citată la 8 februarie 2010]. Disponibil: http://www.bibnat.ro/dyn-doc/2_3_b.pdf

⁵ *Inventarierea documentelor digitizate în sistemul național de biblioteci* [online]. 2007 [citată la 9 februarie 2010]. Disponibil: <http://www.bibnat.ro/dyn-doc/Studiu%20Fezabilitate/1.2.1-RAPORT-INVETARIERE-site.pdf>

⁶ *Strategia bibliotecilor din România* [online]. 2007 [citată la 8 februarie 2010]. Disponibil: <http://www.bibnat.ro/Strategia-Bibliotecilor-din-Romania-s35-ro.htm#d2>

⁷ *Politica publică pentru digitizarea resurselor culturale și realizarea Bibliotecii Digitale a României* [online]. 2008 [citată la 20 noiembrie 2008]. Disponibil: <http://www.cultura.ro/Documents.aspx?ID=293>

- sporirea numărului de resurse culturale reprezentative digitizate, diversificarea și conservarea acestora;
- creșterea gradului de accesibilitate a publicului utilizator de internet la resursele culturale naționale.

În sprijinul acestei politici publice s-a creat și un *Plan de acțiuni*⁸ pentru o perioadă de șapte ani.

*Constituirea Bibliotecii Digitale Naționale*⁹, parte componentă a *Bibliotecii Digitale Europene*, are ca principal scop conservarea și protecția patrimoniului cultural național existent în bibliotecile din Sistemul Național de Biblioteci, precum și promovarea colecțiilor și lărgirea accesului la informație, se spune pe pagina web a BNR. Din păcate, pașii făcuți sunt mici și nu există suportul financiar constant al autorităților pentru activitățile de digitizare din România.

Un alt eveniment demn de a fi semnalat în acest articol este intrarea României, prin Biblioteca Națională, în proiectul european ENRICH, în luna aprilie 2008. Proiectul ENRICH – portalul manuscriselor europene – a fost finanțat prin programul eContent-Plus, coordonat de Biblioteca Națională a Cehiei, și principalul său obiectiv a fost de a asigura accesul neîngrădit, distribuit, la patrimoniul documentar european, specializat în manuscrise, incunabule, carte veche și rară, precum și în alte documente istorice. Proiectul s-a derulat în perioada decembrie 2007 – noiembrie 2009.

Biblioteca Națională a României mai are o contribuție la *The European Library*¹⁰ (a nu se confunda cu *Europeana*) prin

proiectul TELplus (alte informații se găsesc la: <http://www.theeuropeanlibrary.org/portal/organisation/cooperation/tel-plus/index.php>), finanțat prin programul eContentplus. Prin portalul TEL, care este un punct de acces unic, cetățenii de oriunde pot folosi resursele tuturor bibliotecilor naționale participante.

Eforturile de îndrumare metodologică ale BNR s-au concretizat și prin elaborarea și publicarea documentului *Ghidul de digitizare – Pilonul tematic „Biblioteci”*, versiune 01/30.10.2009¹¹. Acest document a fost elaborat în colaborare cu Biblioteca Centrală Universitară „Eugen Todoran” Timișoara, Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-Napoca, Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” Iași, Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București, Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România și Biblioteca Academiei Române. Documentul este structurat în trei părți: prima este o parte teoretică, a doua se referă la fișiere, formate și metadate, iar cea de-a treia parte conține date tehnice legate de procesul de digitizare. Documentul urmează a fi supus dezbaterii, actualizării și completării.

Un alt efort făcut în domeniul digitizării, care trebuie obligatoriu menționat în acest context, este studiul: *Stadiul actual, etapele, nevoile de echipament și instruire ale bibliotecilor publice în vederea realizării Bibliotecii Digitale a României*¹². Acest studiu, elaborat de către Asociația Națională

⁸ *Plan de acțiuni* [online]. 2008 [citată la 20 noiembrie 2008]. Disponibil: <http://www.cultura.ro/Files/GenericFiles/PlanDeActiuniDigitizare.pdf>

⁹ Biblioteca Digitală Națională [online]. [2007?] [citată la 2 iunie 2010]. Disponibil: <http://www.bibnat.ro/Biblioteca-Digitala-Nationala-s135-ro.htm>

¹⁰ The European Library [citată la 10 iulie 2008]. Disponibil: <http://search.theeuropeanlibrary.org/portal/ro/index.html>

¹¹ *Ghidul de digitizare* [online]. 2009 [citată la 2 iunie 2010]. Disponibil: http://www.bibnat.ro/dyn-doc/Ghid%20de%20digitizare_Pilonul%20tematic_Biblioteci_versiunea01_25_11_2009.pdf

¹² *Stadiul actual, etapele, nevoile de echipament și instruire ale bibliotecilor publice în vederea realizării Bibliotecii Digitale a României* [online]. 2008 [citată la 21 noiembrie 2009]. Disponibil: <http://www.bibnat.ro/dyn-doc/Studiu%20Fezabilitate/Studiu-ANBPR.pdf>

a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România în anul 2008, conține informații foarte utile și documentate în legătură cu diferite proiecte de digitizare derulate în lume, precum și despre stadiul digitizării în bibliotecile publice din România.

Obligatoriu trebuie să includ în acest articol și să menționez efortul făcut de Institutul de Memorie Culturală (CIMEC) prin participarea la proiectele europene care au ca obiectiv central contribuții la realizarea portalului *Europeana*. Aceste proiecte sunt: *European Digital Library Network* (EDL-Net), *ATHENA* (finanțat prin programul e-ContentPlus, 2008-2011) și *EUROPEANA 1* (finanțat prin programul e-ContentPlus, 2009-2010). De asemenea, trebuie remarcat efortul domnului Dan Matei, care a tradus documentul *Elemente semantice „Europeana”*¹³ în limba română, document care a fost și este în continuare folosit pentru crearea metadatelor de multe biblioteci din România.

În efortul național de aliniere la practicile europene din domeniul digitizării documentelor de bibliotecă se înscrie și participarea la proiectul european *EuropeanaLocal*¹⁴, finanțat de Comisia Europeană prin programul eContentPlus – Best Practice Networks – Rețele de bune practici. Durata proiectului este de 36 luni (1 iunie 2008 – 30 iunie 2011), iar bugetul de 4,3 milioane euro (80% finanțat de Comisia Europeană) se împarte între cei 32 de parteneri din 27 de țări europene.

Proiectul își propune să elaboreze 39 de documente, care să se înscrie în obiectivele-cheie ale proiectului: ajutor pentru regiuni să implementeze infrastructura și standardele *Europeana*; muncă pentru

stimularea acordurilor de agregare din domeniul înrudite (biblioteci, muzee, arhive și alte instituții culturale); promovarea digitizării la nivel local sau regional; promovarea și facilitarea participării la *Europeana* și a altor deținători locali / regionali de conținut digital.

Partenerii furnizori de conținut din România antrenați la începutul proiectului sunt: Arhivele Naționale – Direcția Județeană Cluj, Biblioteca Județeană „Alexandru și Aristia Aman” Dolj, Biblioteca Județeană „G.T. Kirileanu” Neamț, Biblioteca Județeană „Gh. Asachi” Iași, Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj – partener coordonator, Biblioteca Județeană „Ovid Densusianu” Hunedoara, Biblioteca Județeană „Panait Istrati” Brăila, Biblioteca Județeană „V.A. Urechia” Galați, Biblioteca Județeană ASTRA Sibiu, Biblioteca Județeană Timiș, Centrul Județean pentru Promovarea și Conservarea Culturii Tradiționale Cluj și Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva. Recent a aderat și Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare.

Structura colecțiilor locale cu care România va putea fi regăsită în portalul *Europeana* prin intermediul proiectului *EuropeanaLocal* este: manuscrise, cărți din colecțiile de istorie locală, monografii, periodice vechi, documente de arhivă, imagini, documente audio și documente video. Vor fi integrate în *Europeana* 26 colecții și cca 13 314 documente digitale. Acestea sunt angajamente inițiale asumate de către fiecare partener furnizor de conținut printr-o scrisoare angajament.

Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj, cu o experiență de peste 15 ani de muncă în proiecte europene, este coordonatorul și partenerul național în proiectul *EuropeanaLocal*. În rândurile care urmează am să amintesc foarte succint activitățile derulate în cadrul proiectului:

- participarea la întâlnirea de lansare a proiectului (Londra, 26-27 iunie 2008);

¹³ *Elemente semantice „Europeana”* [citată la 19 mai 2010]. Disponibil: <http://culturalia.pbworks.com/f/Specificarea-ESE-v3-1-ro.pdf>

¹⁴ Proiectul *EuropeanaLocal* [citată la 19 decembrie 2008]. Disponibil: <http://www.europeana-local.eu/eng>

- organizarea unei întâlniri de lucru cu partenerii furnizori de conținut (Cluj-Napoca, 14 iulie 2008). Stabilirea unui plan inițial de lucru pentru România;
- documentarea în vederea alegerii platformei open source pentru crearea metadatelor (propunerea platformei open source Greenstone);
- crearea unei secțiuni dedicate proiectului pe pagina web a bibliotecii, vezi la <http://www.bjc.ro/new/index.php?europeanalocal>;
- studiu prin chestionare pentru analiza conținutului și a metadatelor pentru toți partenerii proiectului (ianuarie-aprilie 2009);
- crearea site-ului privat pentru partenerii naționali, accesibil din pagina principală a site-ului bibliotecii, vezi www.bjc.ro;
- participare la workshopul tehnic de la Bratislava (mai 2009);
- realizarea unui atelier de lucru la Cluj-Napoca (27-28 mai 2009);
- participarea la întâlnirea de mijloc de proiect și la workshopul tehnic (Poznan, Polonia, 3-4 decembrie 2009);
- realizarea unei întâlniri cu furnizorii de conținut la București, 9 decembrie 2009 (prezentarea unor modele de metadata pentru toate tipurile de documente digitale);
- testarea ingestiei în *Europeana* prin Content Checker (ianuarie-aprilie 2010);
- participarea la atelierul tehnic de la Ljubljana (6-7 iulie 2010).

Biblioteca noastră și-a asumat un rol foarte greu în condițiile în care digitizarea în România s-a făcut, haotic, fără a fi respectate câteva reguli importante și fără niciun plan. În anul 2007, când am pornit la drum în construirea proiectului *Euro-*

peanaLocal, în țara noastră nu exista încă o strategie bine definită pentru digitizare și nici proiecte în derulare care să se constituie în modele. Multe biblioteci au digitizat colecții, în primul rând, pentru a le prezerva, iar mai apoi pentru a le furniza în format digital utilizatorilor. La începutul proiectului au fost dificultăți datorate barierei lingvistice, mulți dintre termenii folosiți în limba engleză nu au corespondent în limba română.

Odată depășite primele obstacole, am pornit la drum realizând multe activități care nu erau incluse în anexa tehnică a proiectului, dar fără de care angajamentul luat față de coordonatorii proiectului și față de Comisia Europeană nu ar fi putut fi respectat.

Cea mai importantă realizare a primului an al proiectului a fost inițierea partenerilor furnizori de conținut în realizarea metadatelor asociate obiectelor digitale. Ne-am folosit de experiența altor parteneri din proiect care aveau deja create portaluri naționale și am construit metadatale. Am avut ca punct de plecare cerințele *Europeana*, formulate în documentul *Elementele semantice „Europeana”* (vezi nota de subsol nr. 13) – *Europeana Semantic Elements (varianta în limba engleză)*¹⁵. Versiunile acestui document au fost urmărite permanent, astfel că am adoptat mereu modificările aduse și le-am comunicat și partenerilor furnizori de conținut. Am ajuns astfel ca un grup de parteneri să constituim o bibliotecă digitală locală care este disponibilă la adresa: <http://greenstone.bjc.ro/greenstone/cgi-bin/library.cgi?a=p&p=home&l=en&w=utf-8>.

¹⁵ *Europeana Semantic Elements* [online]. 2009 [citat la 10 iunie 2010]. Disponibil: http://version1.europeana.eu/c/document_library/get_file?uuid=104614b7-1ef3-4313-9578-59da844e732f&groupId=10602

În cadrul atelierelor tehnice organizate s-au discutat în principal următoarele aspecte:

- criteriile de selecție a documentelor pentru digitizare;
- adoptarea unui anumit format pentru documentele digitizate (text tipărit, muzică tipărită, manuscrise, imagini – rezoluție minimă de 300 dpi);
- o convenție comună privind denumirea obiectelor digitale;
- clarificarea termenului „colecție locală”, care definește acele documente deținute de fiecare partener în parte, ce conțin informații despre zona / regiunea în care este situată instituția parteneră;
- drepturi de autor – documentele propuse pentru colecția digitală trebuie să aparțină domeniului public (vezi: Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe; Legea nr. 334/2002 privind bibliotecile; Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural; Legea nr. 135/2007 privind arhivarea documentelor în formă electronică; Legea nr. 186/2003 privind susținerea și promovarea culturii scrise);
- construcția metadatelor asociate obiectelor digitale cu respectarea cerințelor proiectului;
- crearea serverelor OAI-PMH;
- adoptarea formatelor de schimb, xml.

O altă realizare importantă a proiectului a fost testarea și validarea metadatelor create în Content Checker, parte a portalului *Europeana* dedicată testelor, care nu este la îndemâna publicului larg. În urma testelor s-au făcut corecturile necesare și astfel suntem pregătiți de integrarea metadatelor în *Europeana*.

Proiectul se va încheia anul viitor în luna iunie și ne bucurăm să anunțăm că sunt și alte instituții care doresc să integreze colecțiile lor digitale în cadrul portalului *Europeana*. Contribuția României la acest portal al Bibliotecii Digitale Europene va fi completată cu contribuția bibliotecilor publice, care se alătură celei a Bibliotecii Naționale a României.

Ne exprimăm speranța că acest proiect s-a constituit într-un mare plus, ce contribuie la crearea unei imagini cât mai bune a României în rândul statelor-membre ale Uniunii Europene și suntem mândri că Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj și-a adus contribuția la acest lucru. Proiectele noastre de viitor includ participarea în continuare la proiecte europene, care să ne permită dezvoltarea de servicii noi pentru comunitatea clujeană.

Cluj-Napoca, 26 octombrie 2010

EVALUAREA SERVICIILOR ON-LINE ALE BIBLIOTECILOR PUBLICE: CAZUL BIBLIOTECII MUNICIPALE „B.P. HASDEU”

Tatiana BORODATÎI,
șef oficiu, Departamentul Marketing

O necesitate stringentă a oricărei instituții infodocumentare în sec. XXI este prezența ei în internet. Paginile web, blogurile, rețelele de socializare au creat condiții optime pentru promovarea colecțiilor și a serviciilor oferite de bibliotecă. În Secolul Vitezei și al Tehnologiilor Informaționale BM se conformează noilor schimbări și propune utilizatorilor o gamă largă de servicii și facilități.

Serviciile on-line sunt „la modă” în acest secol, de aceea BM creează spații pentru asemenea gen de servicii disponibile pe pagina web. Dat fiind faptul că pentru anul 2010 o prioritate de activitate a BM este Biblioteca 2.0, eforturile bibliotecarilor se îndreaptă spre atingerea anumitor obiective precum: încadrarea utilizatorilor în discuțiile propuse pe blogurile bibliotecilor; folosirea instrumentelor noi de comunicare (Skype, Facebook, Twitter, bloguri); încurajarea utilizatorilor în elaborarea conținuturilor și comentariilor etc. Centrul de interes prioritar pentru Biblioteca 2.0 este axat pe schimbarea orientării atenției bibliotecarilor asupra utilizatorilor.

În articolul de față ne vom referi la primul chestionar on-line realizat de către BM și orientat către utilizator cu scopul de a identifica opinia lui vis-à-vis de serviciile electronice. Avantajul acestui tip de chestionar constă în cunoașterea părerii utiliza-

torilor virtuali, necesitatea folosirii acestor servicii, dar, totodată, el permite economisirea timpului sociologului / bibliotecarului, precum și calcularea automată a rezultatelor fiecărei întrebări. Pentru a evalua serviciile on-line, ne-am propus ca metodă de cercetare sondajul de opinie, iar ca instrument de cercetare – chestionarul on-line. Chestionarul „Serviciile electronice” a fost plasat pe pagina web a BM, timp de o lună răspunzînd la el 67 de utilizatori. Întrebările închise, 10 la număr, le-au oferit utilizatorilor variante de răspuns bifînd-o pe cea corespunzătoare opțiunii lor.

Astfel, întrebarea care ne indică gradul de satisfacție a utilizatorilor ne oferă un răspuns diferențiat: 32 din respondenți susțin că sunt *mulțumiți* de serviciile BM, 19 – *foarte mulțumiți*, 11 – *așa și așa*, 3 – *ne-mulțumiți* și doar 2 sunt *complet nemulțumiți*. Aceste cifre ne permit să conștientizăm că utilizatorul modern dorește servicii mai atractive, servicii care i-ar satisface cerințele informaționale cît mai rapid. Calificativul cel mai înalt îl are opțiunea „Mulțumit”, ceea ce ne demonstrează că serviciile BM sunt la nivelul așteptărilor utilizatorilor și trebuie să depunem un efort maxim pentru menținerea încrederii lor.

Ținînd cont că există mai multe modalități de informare și instituții infodocumentare cu resurse și servicii electronice, ne-a interesat și poziția, clasamentul BM în

arealul informațional electronic. Întrebarea a doua ne-a demonstrat că serviciile BM sunt la nivelul așteptărilor publicului. Din sondaj reiese că 31 de utilizatori consideră serviciile noastre „mai bune” în comparație cu alte instituții infodocumentare. Doar un singur utilizator consideră că serviciile bibliotecii necesită îmbunătățiri cardinale.

Serviciile electronice ale BM sunt solicitate de către utilizatorii virtuali, deoarece doar printr-un singur click află despre activitățile bibliotecii; poți căuta informația necesară în catalogul electronic, poți descoperi noile intrări în bibliotecă prin intermediul expozițiilor virtuale etc. La întrebarea *Cît de des folosiți serviciile bibliotecii noastre?*, 30 au răspuns că le utilizează zilnic, iar 34 – săptămînal, ceea ce fac dovada importanței acestor servicii pentru comunitatea chișinăuiană, și nu numai. Doar 3 subiecți au răspuns că folosesc serviciile BM mai rar – aceștia probabil nici nu știu de existența lor, de aceea nouă ne revine misiunea de a le populariza printre aceste categorii de utilizatori.

În general, în biblioteci cel mai solicitat serviciu rămîne a fi catalogul electronic. BM a depus efortul de a unifica toată colecția celor 31 de filiale într-un catalog electronic partajat, prin intermediul căruia utilizatorul, accesînd pagina web și opțiunea *Catalog electronic*, de oriunde, poate face căutări în baza de date a bibliotecii. Utilitatea lui este și răspunsul la întrebarea *Care sînt serviciile on-line folosite cel mai des?*, întrebare la care 26 din subiecți plasează pe locul întii *catalogul electronic*, apoi *serviciul informațional* „*Întrebă bibliotecarul*”, apreciat de 8 utilizatori. La același nivel se situează *blogul* „*Chișinău, orașul meu*” – unicul blog din republică, care pune la dispoziție informații importante din istoria Chișinăului, personalitățile marcante ale lui etc., apoi „*BiblioCity*” – blogul de informare profesională unde sunt plasate informații referitoare la comunitatea biblioteconomi-

că – și *activitățile BM pe Facebook și Twitter* sunt plasate toate pozele de la manifestările bibliotecii, aceste servicii înregistrînd 8 respondenți din numărul total.

Odată intrat pe pagina web a unei instituții și impresionat de serviciile oferite, utilizatorul cu siguranță că va vizita acea pagină și altă dată, ba chiar mai mult – o va recomanda și prietenilor, cunoscuților interesați de aceeași informație. Recomandarea serviciilor BM la alte persoane a fost încă un aspect important în cercetarea dată. Astfel, 59 au răspuns „Da” – că vor recomanda serviciile și altor persoane și doar 8 nu le vor recomanda.

Satisfacția utilizatorilor o putem demonstra prin folosirea serviciilor unei biblioteci și pe viitor. Mai bine de jumătate din respondenți, 38 la număr, au bifat opțiunea „Cu siguranță”, 16 – „Da”, 8 – „Poate că da”, 3 – „Sigur nu”, 2 – „Probabil nu”. Sunt tot mai multe persoane care utilizează calculatorul și sunt activi în mediul virtual de la vîrstă mică, dar pe lîngă aceștia există un mare număr și de utilizatori începători sau cu un nivel scăzut de cunoaștere a serviciilor on-line. În cazul acestora din urmă, bibliotecarii își pot folosi abilitățile și cunoștințele și îi vor instrui pentru o utilizare eficientă a noilor tehnologii și a serviciilor de informare digitale.

Necesitatea serviciilor electronice este una zilnică, deoarece în fiecare zi se accesează pagini web, se fac căutări în catalogul electronic, se consultă bazele de date abonate de bibliotecă. Această ipoteză este argumentată de întrebarea nr. 8, la care 57 din persoanele chestionate consideră că serviciile electronice sunt utile și necesare în era informațională și doar 9 nu văd importanța acestor servicii. Cauza „inutilității” serviciilor electronice poate fi argumentată prin faptul că respondenții la această întrebare nu sunt familiarizați cu noile servicii ale bibliotecii, nu sunt la curent cu posibilitățile Bibliotecii 2.0.

Scopurile pentru care se utilizează serviciile bibliotecii sunt diferite, deoarece diferite sunt și nevoile informaționale ale maselor de utilizatori. Dat fiind faptul că informația este primordială în societate, datele sondajului ne demonstrează acest lucru: 46 de respondenți folosesc serviciile noastre cu scopul de a se informa, locul doi revenindu-i scopului de cercetare – 19 respondenți – și doar 2 respondenți utilizează serviciile on-line în scop de comunicare.

Păreră utilizatorului întotdeauna conțea, deoarece el este „judecătorul” nostru și el ne propune soluții pentru îmbunătățirea anumitor servicii. Una din acestea, conform datelor analizate, este adăugarea serviciilor noi, la care 56 din respondenți susțin că biblioteca ar trebui să propună alte servicii care ar putea să satisfacă necesitățile societății contemporane.

Dacă e să analizăm categoriile de utilizatori, care au răspuns la întrebările chestionarului atunci constatăm că ponderea cea mai mare o au femeile, cu 59 de răspunsuri, ceea ce dovedește încă o dată că femeile citesc mai mult decât bărbații, doar 8 răspunsuri revenindu-le bărbaților.

Vârsta este un alt criteriu de interpretare a rezultatelor chestionarului. Serviciile noastre sunt mult căutate de persoanele cu vârsta cuprinsă între 16 și 25 de ani, persoane care au o cultură informațională bine dezvoltată, care știu să se orienteze în spațiul virtual al bibliotecii, acestea atingând cifra de 29. O categorie aparte de utilizatori ai serviciilor electronice sunt persoanele cu vârsta între 26 și 40 de ani care numără 19 persoane interesate de noile servicii propuse de BM. Serviciile electronice sînt mai puțin utili-

zate de către persoanele de vîrsta a treia, care, de regulă, nu pot naviga în rețeaua globală a internetului. O categorie importantă de utilizatori sînt cei *sub 16 ani*, care trebuie instruiți în căutarea informației și accesarea paginilor web, ei numărînd 5 persoane. Din aceste date putem deduce că serviciile electronice sînt folosite de diferite categorii de vîrstă și au importanță atît pentru tineri, cît și pentru persoanele în etate.

Chestionarele sînt forma cea mai reprezentativă de studiere a opiniei utilizatorilor. Ideea chestionării electronice a fost preluată și de filialele BM, care au participat în perioada martie-mai 2010 la programul de instruire Biblioteca 2.0, care s-a finisat cu crearea blogurilor proprii prin intermediul cărora se plasează întrebările pentru utilizatori.

Concluziile care se desprind în urma acestui chestionar ar fi următoarele: pentru a cîștiga încrederea utilizatorilor virtuali trebuie să le oferim servicii mai atractive, deoarece numărul celor atrași de serviciile de informare on-line sînt în continuă creștere. Pentru a le extinde trebuie să extindem e-conținuturile, să promovăm serviciile electronice, în special în rîndurile tineretului. Acest chestionar este o formă nouă de investigare sociologică, care a demonstrat că BM dispune de servicii mai bune în comparație cu alți purtători ai resurselor informaționale, iar serviciile BM vor fi recomandate și altor utilizatori, precum și vor fi accesate în viitor, deoarece necesitatea lor este una evidentă. Indiferent de categoria de vîrstă pe care o deservim, important este ca serviciile propuse să fie de calitate și să răspundă cerințelor societății informaționale.

CONCEPTUL SERVICIULUI INFORMAȚII COMUNITARE ÎN OPINIA BIBLIOTECARILOR

Claudia TRICOLICI,
bibliotecar principal, CID „Chișinău”

În societatea contemporană, bibliotecă este o instituție de o importanță strategică prin asigurarea accesului la informații de orice tip. Fie de ordin social, economic, fie politic, cultural... Fie despre comunitatea în care trăiește. Interesul sporit al utilizatorilor bibliotecii și, mai ales, al nonutilizatorilor pentru informații locale privind adresele, numerele de telefoane ale organizațiilor cu diferite profiluri: cum ar fi ambasadele, universitățile de stat și particulare, instituțiile medicale; informații privind amplasarea în câmpul muncii, întrebări legate de drept, informații necesare pentru a-și rezolva problemele cotidiene etc. au constituit imboldul principal pentru crearea unui serviciu de informare și, totodată, un centru de furnizare a informațiilor pentru comunitate la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” – **Serviciul Informații Comunitare**.

Specificul acestui serviciu constă în colectarea, organizarea și prelucrarea informației, care ulterior este oferită într-o formă adecvată ca și conținut și mod de prezentare, prin crearea, în anul 2007, a unei Baze de date *Informații comunitare*, postată, în anul 2008, pe pagina web (www.hasdeu.md) a Bibliotecii Municipale. Baza de date cuprinde în jur de 200 de site-uri, majoritatea cu o structură detaliată a cuprinsului cu trimiteri la linkuri, ce permit realizarea unei căutări rapide și obținerea unei informații mai ample. Astfel, oricare cetățean sau oaspete al capitalei, contactînd biblioteca, dispune de acces la informație comunitară gratuită din diverse domenii ale vieții comunității chișinăuene (de ex.: administrația publică locală,

asistența medicală, asistența socială, viața social-politică, învățămînt, probleme de muncă etc.).

Pe parcursul anului 2009 Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a furnizat în total un număr de 11 737 informații comunitare. Analizînd tabelul final al *Referințelor bibliografice*, compartimentul *Informații comunitare*, prezentat de filiale pe anul 2009, constatăm că există un decalaj semnificativ de la o filială la altă în datele privind furnizarea informațiilor comunitare (filialele „A. Cosmescu” – 2, „Lesia Ukrainka” – 2, „Transilvania” – 20, Cornului, „V. Alecsandri” – zero, în schimb filialele „M. Ciachir” – 485, Traian – 503, CAIE – 7991).

Din acest motiv s-a inițiat sondajul **Conceptul Serviciului Informații Comunitare în opinia bibliotecarilor**, plasat pe pagina web a bibliotecii (www.hasdeu.md), pe blogul informațiilor profesionale – *Echipa Hasdeu* (www.infoprof.blog.com). Este un sondaj de opinie al bibliotecarilor din rețeaua BM „B.P. Hasdeu”.

Metoda de cercetare prezintă o anchetă de opinie pe bază de chestionar, care a fost completată de bibliotecarii filialelor BM „B.P. Hasdeu”.

Ancheta include 8 întrebări dintre care 7 au fost de tip închis, cu răspunsuri prestabilite, ce includeau mai multe variante de răspuns, și o întrebare de tip deschis, la care bibliotecarii sînt solicitați să definească conceptul de „informații comunitare” în versiunea lor. Prin aplicarea acestui chestionar intenționaserăm să identificăm nivelul de conștientizare de către bibliotecari al conceptului „Serviciul Informații Comunitare în biblioteca publică”, precum și

gradul de solicitare a Serviciului Informații Comunitare la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”.

Din răspunsurile obținute concluzionăm cât de important și util este acest serviciu în activitatea bibliotecii, precum și gradul de solicitare a referințelor comunitare și a domeniilor respective.

Un subiect aparte al chestionarului a fost identificarea categoriilor de utilizatori care solicită referințe comunitare și a surselor de informare pe care le folosește bibliotecarul în regăsirea informației necesare.

La chestionarul propus au fost receptive 23 din cele 31 de filiale ale Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Care este conceptul Serviciului Informații Comunitare în opinia Dvs.? a fost prima întrebare din chestionar, prin care se solicita definirea semnificației Serviciului Informații Comunitare. La această întrebare au răspuns 17 din 23 respondenți. Majoritatea au definit corect conceptul Serviciului Informații Comunitare. Spre exemplu:

- *serviciu ce oferă informație legată de aspectele vieții unei comunități (informație de genul: numere de telefoane, adrese de agenții, birouri, denumiri de străzi);*
- *serviciu oferit de o instituție pentru a concretiza niște date referitoare la comunitatea dată;*
- *serviciu ce oferă utilizatorului informații legate de localități, comunități locale (oraș, raion);*
- *referințe oferite utilizatorilor care au nevoie de informație despre orașul, raionul unde locuiesc etc.*

Dar unii bibliotecari au oferit o definiție incorectă, neclară: de ex., *Servicii acordate de bibliotecă cititorului; Serviciu ce oferă informația necesară de aflare a locației; Prin oferirea acestui serviciu bibliotecile publice sînt pe o cale de a deveni cu adevă-*

rat utile membrilor comunității, contribuind eficient la rezolvarea problemelor cotidiene de informare; Mulți îl confundă cu informații despre Chișinău, dar în general este util și solicitat de utilizatori destul de frecvent; Foarte binevenit, util, comod. Mulțumesc.

La următoarea întrebare *Cît de des sînt solicitate referințele comunitare în biblioteca Dvs.?,* 8 din cei chestionați au răspuns că referințele comunitare sînt solicitate o dată pe zi, 7 persoane – mai des decît o dată pe zi, 2 persoane – o dată pe săptămînă și 5 persoane – altele. Analizînd datele obținute concluzionăm că 15 persoane din respondenți au indicat că referințele comunitare sînt solicitate o dată în zi și mai des. Deducem că informațiile comunitare sînt solicitate frecvent în biblioteca publică.

La întrebarea a treia, ce se referă la *numirea subiectelor celor mai solicitate,* 7 filiale au răspuns că cea mai solicitată temă este loisirul (centre culturale, muzee, cinema, teatru, biblioteci etc.), 6 filiale – învățămînt, educație, 2 filiale – informații legislative, o filială – transport, o filială – informații social-politice (ambasade, consulate, vize, partide politice), o filială – angajarea în cîmpul muncii, 4 filiale – altele. Analizînd rezultatele obținute, observăm că cel mai solicitat subiect este loisirul, fiind urmat de învățămînt și educație, în schimb așa teme ca transport, informații social-politice, angajarea în cîmpul muncii sînt puțin solicitate, iar asistența socială, asistența medicală, administrația publică nu sînd solicitate deloc. Este suspect faptul că astfel de subiecte ca asistența medicală, asistența socială nu sînt solicitate la filialele BM, pe cînd analiza cererilor de la Sediul Central al BM „B.P. Hasdeu” denotă că aceste teme sînt destul de solicitate.

A patra întrebare s-a referit la *determinarea categoriilor de utilizatori care solicită mai des referințele comunitare.* Majoritatea respondenților – 13 persoane – au specifi-

cat că studenții și elevii sînt utilizatorii care solicită cel mai des referințele comunitare, o persoană – pensionarii, 8 persoane – alte categorii. Aceasta se explică prin faptul că loisirul, care include centre culturale, cinematografe, muzee, teatre, biblioteci etc. este în topul preferințelor solicitate de către studenți și elevi, care reprezintă utilizatorul cel mai activ al filialelor. Din rezultatele căpătate s-a aflat că o categorie de utilizatori – *șomerii* – nu solicită deloc referințe comunitare la filiale, în pofida faptului că la Sediul Central această categorie de utilizatori se adresează foarte des cu întrebări legate de angajarea în cîmpul muncii.

Rugați să numească *modul în care întrebările au fost adresate*, 18 bibliotecari dintre cei chestionați au răspuns că întrebările utilizatorilor au fost adresate direct, 4 – prin telefon, iar online – zero persoane. Constatăm că majoritatea întrebărilor sînt adresate în mod direct. Lipsa adresărilor online poate fi explicată prin necunoașterea de către utilizatori că există Serviciul virtual *Întrebă bibliotecarul*, prin intermediul căruia se pot adresa.

Avînd în vedere că eșantionul folosit de noi este constituit din bibliotecari, investigația a urmat cu o întrebare vizînd *sursele de informare pe care le utilizează bibliotecarul în regăsirea informației*. 6 bibliotecari au răspuns că utilizează internetul, tot 6 – alte surse (pliante ale altor instituții, informații utile din presă, Serviciul Informații al Operatorului Național „Moldtelecom”), 5 – fondul de referințe, 2 – catalogul electronic, la fel 2 – Baza de date *Informații comunitare*, iar catalogul tradițional – zero bibliotecari.

La întrebarea *Care este durata timpului folosit în regăsirea informației necesare?* am primit următoarele rezultate: 86% (18 persoane) au indicat – 5-10 minute, 10% (2 persoane) – 15-20 minute și numai o persoană a indicat – 30 minute. În concluzie

deducem că durata medie a timpului folosit în regăsirea unei informații este de 5-10 minute. Dacă bibliotecarii ar folosi mai activ Baza de date *Informații comunitare*, atunci cu certitudine timpul necesar regăsirii informației ar fi cu mult mai mic.

Am considerat utilă întrebarea privind *alegerea din variantele propuse a tipurilor de referințe ce se referă la informații comunitare*. Este o întrebare a chestionarului, pe care am considerat-o importantă, deoarece răspunsurile primite relevă gradul de percepere de către bibliotecar a referințelor bibliografice față de cele nonbibliografice (informații comunitare). Au răspuns 22 de persoane din 23 chestionate. O persoană a omis această întrebare.

La variantele de referințe propuse am primit următoarele răspunsuri:

- *Adresa și telefonul Editurii „Litera”* – 20 persoane;
- *Numiți autorul romanului „Ion”* – o persoană;
- *Ecologia râului Bîc* – o persoană;
- *Localizarea cărții „Frunze de dor” de Ion Druță* – zero persoane;
- *Legea cu privire la biblioteci* – zero persoane;
- *Anul și data de naștere a compozitorului Eugen Doga* – zero persoane.

Analizînd rezultatele primite, deducem că 20 de respondenți au dat un răspuns corect indicînd *Adresa și telefonul Editurii „Litera”* drept referință ce vizează informațiile comunitare și numai 2 persoane au dat un răspuns incorect, indicînd referințele privind *numele autorului cărții „Ion” și ecologia râului Bîc* drept referințe comunitare. Este surprinzător faptul că nicio bibliotecă n-a indicat drept referință comunitară varianta privind *Legea cu privire la biblioteci*, care este specificată drept referință ce e raportată la informații comunitare.

Concluzii

Rezultatele obținute în urma sondajului efectuat demonstrează faptul că biblioteca deține un rol important în asigurarea accesului la informații comunitare. Nu contează că studenții, elevii, pensionarii sau șomerii sînt utilizatorii care solicită referințele comunitare, acesta este un fapt real, Serviciul Informații Comunitare este important și util în activitatea de bibliotecă, dovedit de numărul de 11 737 informații comunitare, furnizate de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” pe parcursul anului 2009 și de solicitarea zilnică a acestora.

Din rezultatele obținute deducem că majoritatea respondenților au înțeles corect semnificația conceptului de *informații comunitare*, însă o parte din bibliotecarii n-au dat un răspuns just la întrebare. În loc de a defini semnificația conceptului de *informații comunitare* bibliotecarii și-au exprimat opinia privind utilitatea acestui serviciu în bibliotecă.

Un subiect aparte al chestionarului a fost *identificarea surselor de informare pe care le folosește bibliotecarul în găsirea / regăsirea informației necesare*. Din rezultatele primite s-a constatat că majoritatea bibliotecarilor – 17 din 23 – au răspuns că apelează la internet, fondul de referințe, alte surse și numai 2 persoane au apelat la Baza de date *Informații comunitare*. Analizînd aceste cifre, concluzionăm că biblio-

tecarii foarte rar apelează la Baza de date *Informații comunitare*, ceea ce ne obligă să acordăm o atenție deosebită promovării acestei baze. Avantajul informației electronice este că majoritatea filialelor bibliotecii, dispunînd de calculatoare și avînd acces la internet, se pot folosi de informația postată în acordarea asistenței informaționale.

După cum am menționat mai sus, scopul cercetării a fost de a evalua gradul de înțelegere al bibliotecarilor privind specificul referințelor bibliografice și non-bibliografice (informații comunitare). Din răspunsurile primite la întrebarea privind *alegerea din variantele propuse a tipurilor de referințe ce se referă la informații comunitare* majoritatea bibliotecarilor (20) au ales varianta corectă, fapt care ne demonstrează că bibliotecarii pot diferenția tipurile de referințe bibliografice de cele nonbibliografice, în pofida faptului că cifrele prezentate în *Raportul statistic*, menționat mai sus, diferă radical de la o filială la alta.

Decalajul semnificativ dintre rezultatele prezentului sondaj și datele din raportul statistic denotă faptul că bibliotecarii filialelor nu duc o evidență corectă a informațiilor comunitare. În acest context apare necesitatea organizării și desfășurării unui atelier profesional cu participarea reprezentanților de la filiale în scopul unei familiarizări mai ample cu subiectul dat.

COPYRIGHT PENTRU BIBLIOTECARI

*Conf. univ. dr. Nelly ȚURCAN,
Catedra Biblioteconomie și Asistență Informațională, USM*

Vilnius, capitala Lituaniei, a fost ales pentru a găzdui, în perioada 23-24 septembrie a.c., seminarul internațional consacrat punerii în discuție a curriculumului „Copyright for Librarians” („Copyright pentru bibliotecari”). Seminarul a fost organizat de EIFL și Berkman Center for Internet and Society și s-a desfășurat la Biblioteca Universității din Vilnius.

„Copyright for Librarians” este un curriculum online consacrat dreptului de autor. La discuția asupra acestui curriculum, precum și a posibilității de a include subiectul respectiv în programele și planurile de studii de formare a bibliotecarilor (la diferite nivele – licență, masterat, instruire continuă), au participat cadre didactice, directori de biblioteci și președinți ai consorțiilor naționale de biblioteci din 13 țări. Participanții la seminar au caracterizat situația actuală la nivelul fiecărei țări privind includerea subiectelor consacrate dreptului de autor în curriculumurile de formare a bibliotecarilor, dar și planurile de perspectivă în vederea perfectării planurilor și programelor de studii. Aceste modificări ar putea surveni ca rezultat al importanței deosebite pentru biblioteci a problemei respectării dreptului de autor, precum și ajustarea legislațiilor naționale la standardele europene privind copyrightul. În cadrul discuțiilor s-a menționat că instruirea bibliotecarilor privind drepturile de autor este importantă nu doar la nivelul formării profesionale universitare, dar are o însemnătate foarte mare și organizarea instruirii în cadrul programelor de perfecționare profesională.

Subiectul central al seminarului a inclus prezentarea curriculumului „Copyright for Librarians”, de către autorul acestuia, William Fisher, profesor la Școala de Drept de

la Universitatea Harvard. William Fisher este specialist în dreptul proprietății intelectuale; de asemenea, este directorul Centrului Berkman Center for Internet and Society. Acest centru a fost fondat în 1987 în cadrul Universității Harvard și este un program de cercetare preocupat de explorarea și înțelegerea spațiului virtual, studierea dezvoltării lui, dinamicii, normelor și standardelor acestuia, precum și de determinarea necesităților sau lipsei cadrului legislativ. Activitatea centrului se axează pe proiecte care acoperă o gamă largă de intersecții între spațiul virtual, tehnologie și societate.

Copyrightul afectează în mod direct serviciile de bibliotecă, care oferă acces la resursele didactice, științifice și de cercetare. Bibliotecarii zi de zi gestionează informații și răspund la solicitările studenților, cadrelor universitare și membrilor comunității. Ei au o bază bună pentru a oferi sfaturi practice pe teme de actualitate legate de drepturile de autor. Acest curriculum, care include module privind domeniul de aplicare a legii dreptului de autor, excepțiile și limitările, precum și drepturile de management, oferă bibliotecarilor din întreaga lume o oportunitate de a înțelege acest subiect important din domeniul dreptului. Astfel, acest curriculum este foarte oportun pentru formarea și dezvoltarea competențelor profesionale ale bibliotecarilor din diferite biblioteci.

Prezentând acest curriculum, William Fisher a menționat că necesitatea elaborării unui curriculum consacrat problemelor dreptului de autor rezultă din schimbările atât în mediul intern al bibliotecii, cât și din mediul extern: colecția bibliotecii este nu doar fizică, dar și virtuală; accesul la re-

sursele bibliotecii poate fi realizat nu doar din cadrul instituției, dar și la distanță; hotearele bibliotecii se extind; bibliotecile sunt intermediari activi între editori și utilizatori, participând la negocierea prețurilor pentru achiziția resurselor informaționale sau achiziționarea licenței de acces la resurse; bibliotecile creează resurse informaționale instituționale (de exemplu, depozite instituționale) în care sunt arhivate publicațiile cadrelor didactice; bibliotecarii, dar și profesorii știu foarte puțin despre drepturile de autor etc. Situația actuală putem s-o numim una tragică, deoarece pe de o parte există foarte multe resurse informaționale, dar pe de altă parte accesul la ele nu este posibil din cauza prețurilor mari sau a restricțiilor dreptului de autor. Astfel, bibliotecarii trebuie să cunoască aceste probleme pentru a le depăși sau pentru a nu viola drepturile.

Scopul curriculumului este de a oferi studenților și bibliotecarilor informații despre problemele juridice care ar ajuta să sporească rolul bibliotecii, ar contribui la pregătirea următoarei generații pentru o carieră profesională în era digitală. Este important că acest curriculum oferă informații pentru a pregăti bibliotecari ce vor deveni avocați bine informați pentru a activa în societatea cunoașterii. Curriculumul „Copyright for Librarians” este o resursă valoroasă care va ajuta în atingerea acestui obiectiv.

Materialele curriculumului „Copyright for Librarians” sunt organizate în nouă module, de diferit nivel de complexitate. Ele pot fi folosite ca bază pentru un curs autodidact, un curs tradițional sau un curs la distanță. Curriculumul este organizat astfel că oferă nu doar informații legislative, teoretice, dar mai este completat cu multe studii de caz și exemple. El conține, de asemenea, un glosar de termeni din domeniul dreptului de autor. Curriculumul „Copyright for Librarians” este accesibil online pe adresa: http://cyber.law.harvard.edu/copyrightforlibrarians/Main_Page.

Este important să menționăm că acest curriculum poate fi tradus sau adaptat fără a cere permisiunea autorilor. În cadrul semi-

narului a fost prezentată traducerea acestui curriculum în limba sârbă. Stela Filipi Matutinović, directoarea Bibliotecii Universității din Belgrad și autoarea traducerii, a remarcat că necesitatea de a traduce acest curriculum a fost dictată de lipsa cunoștințelor privind drepturile de autor în rândul bibliotecarilor și al cadrelor didactice de la universitate. În afară de aceasta, Universitatea din Belgrad intenționează să organizeze un depozit instituțional și cunoașterea drepturilor de autor este foarte importantă.

În cadrul seminarului internațional William Fisher a prezentat și o prelegere publică, organizată în colaborare cu Ministerul Culturii din Lituania, Universitatea din Vilnius și Consorțiul Bibliotecilor Științifice din Lituania – „Copyright și prejudicii. Legile existente ale dreptului de autor fac mai mult rău decât bine?”. Ideea principală a acestei prelegeri a fost: „Fanii muzicii sunt judecați; Google-ul este blocat din cauza digitizării cărților; persoanele nu au dreptul de a include imagini, sunete sau referințe culturale chiar pentru a crea lucrări noi. Drepturile de autor, adoptate acum 300 de ani, de multe ori blochează creativitatea și progresul. Acestea sunt cu greu adaptate la noile tehnologii. Puterea și durata de protecție s-a extins enorm. Oare sistemul favorizează proprietarii conținuturilor mai mult decât publicul, pentru care acestea au fost concepute?”

În încheierea prelegerii publice, organizate nu doar pentru participanții la seminar, dar și pentru alte persoane interesate de subiect, William Fisher a menționat că bibliotecarii și organizațiile lor profesionale joacă un rol-cheie în conturarea politicii drepturilor de autor naționale și internaționale și în protejarea și promovarea accesului la cunoaștere. Este esențial că bibliotecarii au cea mai deplină înțelegere, nu doar a actualelor legi ale dreptului de autor, dar și a modului în care aceste legi ar putea și ar trebui să fie interpretate și modificate în viitor. William Fisher și-a exprimat speranța că acest curriculum va contribui la avansarea acestei înțelegeri.

ILUSTRUL POET AL ROMEI ANTICE

*Elena BUTUCEL,
director, Filiala „Ovidius”*

**Motto: „Renumele pe care-l dă
poezia este veșnic.”**

(Ovidiu)

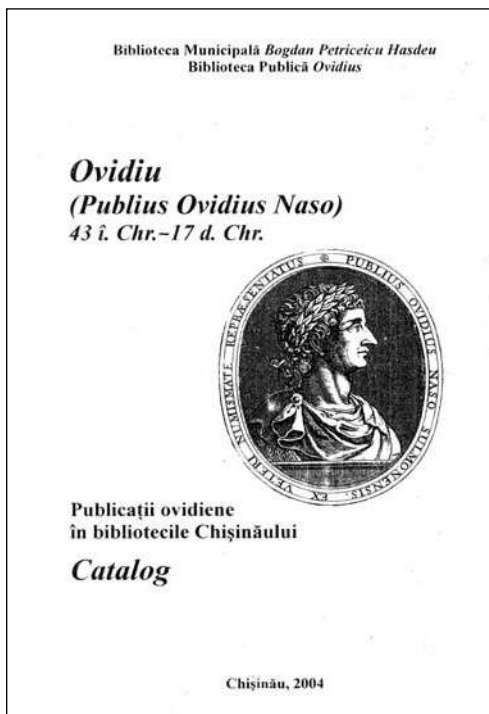
La Chișinău poetul latin Publius Ovidius Naso este comemorat, promovat și studiat de bibliotecă ce-i poartă numele. Este o mândrie pentru instituția noastră, avându-l ca patron spiritual pe ilustrul poet al Romei antice, care a rămas în literatura latinității drept unul dintre celebrii poeți ai „Secolului de aur”.

Este firesc să se vorbească cel mai mult despre opera marelui poet antic în incinta Bibliotecii „Ovidius”. Iată de ce a și venit, la încheierea protocolului de colaborare, o delegație de la Biblioteca Județeană „I.N. Roman” din Constanța care în persoana regretatului Dumitru Constantin Zamfir, ex-director al acestei instituții, a exprimat dorința de a acorda numele lui Ovidius acestui locaș al cărții. Pentru că ei țin mult la creația acestui poet și îl consideră și conștanțean (tomitan), prin ceea ce a scris la Tomis, în anii de exil – *Tristia* și *Pontice*, în care a rămas oglindită pentru vecie viața geților printre care a locuit, devenind în spațiul pontic cel dintâi mare poet al românilor. Exilat, Ovidius a trăit la Tomis (azi Constanța), a învățat limba localnicilor geți, s-a manifestat ca poet prin ultimele scrieri, numite mai sus. În ele autorul își cântă iubirea, își plânge durerea, își întreține speranța într-o viitoare reabilitare, tot la Constanța s-a stins din viață, aici fiind înmormântat. Deci, s-a definit a fi ca poet al Sulmonei, dar și al Tomisului. În Italia este

considerat ca „exponent al Veacului de aur al poeziei latine”, împreună cu Quintus Horatius Flaccus, Publius Virgilius Maro și Titus Lucretius Carus. Conștanțenii, vrând să extindă aria de promovare a creației ovidiene și în Basarabia, au venit cu un lot considerabil de carte, fiind siguri că bibliotecă poate să-l valorifice. Și o spun cu toată certitudinea: nu au greșit. Mulți dintre scriitorii noștri astăzi spun că „vin cu drag la casa lui Ovidiu...”, „în incinta bibliotecii se simte spiritul ovidian...”, „mă simt de parcă ar servi o cafea cu Ovidiu...” ș.a.

Prin generozitatea colegilor de la Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” din Constanța, astăzi deținem o colecție aparte a creației ovidiene și a altor ediții ce conțin informații despre viața, opera și posteritatea poetului, care constituie 160 de documente – cărți și ediții periodice. O sursă importantă din această colecție este revista de cultură *Tomis* (ce apare la Constanța), în care se publică multe articole, eseuri, evocări literare consacrate poetului latin și getic Ovidiu. Noi deținem colecția integrală a acestei publicații, editată în anii 1966-2006. Pentru facilitarea accesului la colecția revistei *Tomis*, am elaborat și editat două lucrări bibliografice, pliante, semne de carte.

Una din cercetările bibliografice realizate este catalogul **Publicații ovidiene în bibliotecile Chișinăului**, anul de ediție 2004. Pentru a spori utilitatea lucrării pentru cititori, am inclus și informații despre opera ovidiană existente în colecțiile altor biblioteci. Astfel în lucrare figurează 368

surse bibliografice, ce pot fi solicitate în bibliotecile mari din Chișinău: Biblioteca Națională a RM, Biblioteca Națională pentru copii „Ion Creangă”, Biblioteca Centrală Universitară a USM, Biblioteca Științifică a UPS „Ion Creangă” și, desigur, în filialele BM „B.P. Hasdeu”. Fiecare descriere inclusă în catalog este însoțită de indicarea locului păstrării publicației. Lucrarea se deschide cu un vast tabel cronologic și un microstudiu *Ovidiu, poetul „noii elocințe”*, în expunerea prof. univ. dr. hab. Sergiu Pavlicenco. Lucrarea a fost elaborată în baza operelor tipărite ale marelui maestru al hexametrilor și în baza studiilor despre viața și opera poetului, apărute în diferite limbi. Au fost incluse monografii, articole, eseuri, evocări poetice. Scurte aprecieri despre viața și opera poetului, aparținând unor eminenți scriitori români (G. Călinescu, Eusebiu Camilar, Ștefan Cucu, Adrian Rădulescu), cititorul le poate afla din *Addenda* de la sfârșitul catalogului. Aici am inclus și su-

plimentul *Geniul Romei prin vocile poezilor răsună și astăzi*, cu dedicații lirice ale unor poeți din Republica Moldova: Ion Anton, Anatol Ciocanu, Mihail Garaz, Leonida Lari, Emil Loteanu, Valeriu Matei, Agnesa Roșca, Arcadie Suceveanu.

O altă lucrare elaborată de echipa bibliotecii noastre și care s-a dovedit a fi foarte solicitată și cu prestanță la public este cărțulia **Învățăturile vieții: cugetări și maxime din opera poetului latin Ovidiu**, editată la fel în anul 2004. Culegerea include 452 cugetări care vizează noțiuni precum: adevărul, conștiința, dragostea, pacea etc. atât în limba latină, cât și traducerea lor în limba română. Noțiunile sunt aranjate în ordine alfabetică, lucrarea fiind însoțită și de un index tematic al noțiunilor în limba română. Este cert faptul că în ele s-au cristalizat concluzii ale experienței de viață a poetului, dar totuși sunt atât de profunde, încât multe ne sunt de învățătură și în zilele noastre. Astfel oferim cititorilor spre lectură o lucrare ce-i inspiră la meditație, care este consultată cu folos.

Numele ilustrului și îndureratului „cântăreț al iubirii, al zeilor și al exilului”, este prezent la multe activități desfășurate în incinta Filialei „Ovidius”, la care este studiat și venerat prin desfășurarea unor simpozioane literare, serate literare, expoziții de carte, recitaluri de poezie, organizate în colaborare cu Academia de Științe a Moldovei, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea Liberă Internațională din Moldova și alte instituții din învățământ (școli, licee, colegii). Activitățile au avut o rezonanță mare fiind amplu prezentate de mass-media – ziare, reviste, radio, TV, astfel informația fiind difuzată pe întreg teritoriul republicii și peste hotarele ei.

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” și-a adus contribuția nu numai la completarea colecției, dar și la desfășurarea mai multor activități de cultură și spiritualitate

pentru chișinăuieni. Cele mai importante sunt manifestările desfășurate de comun acord sub genericul **Zilele Bibliotecii**, care au loc în fiecare an în perioada când a fost inaugurată biblioteca și poartă mesajul unității spirituale a tuturor românilor. Atunci se reunesc numeroși profesioniști ai cuvântului scris: scriitori, bibliotecari, profesori, istorici, actori, cercetători din diverse domenii, ceea ce dovedește că biblioteca este locul de întâlnire a multor personalități pentru fixarea unor repere culturale comune. Merită să fie nominalizate simpoziioanele cu tematică ovidiană organizate împreună cu colegii constănțeni: *Sunt singurul cetățean al Romei exilat la Tomis*, bazat pe cartea lui Vintilă Horia „Dumnezeu s-a născut în exil..”; *Creația lui Vintilă Horia sub semnul exilului: de la Ovidius la scriitori români contemporani*; *Geniul Romei, prin vocile poezilor, răsună și astăzi*; *Exilați întru carte*; *Poetul ce opune timpului eternitatea*; *Poetul care a deschis căile universului de creație nemuritoare* – toate având drept scop promovarea

marelui poet latin și tomitan Publius Ovidius Naso pentru publicul chișinăuian. Au participat, cu comunicări valoroase și substanțiale, personalități din Constanța (regretatul Dumitru Constantin Zamfir, Constantin Cioroiu, Gelu Culicea, Ioan Popișteanu, Eleonora Ioil, Adriana Gheorghiu ș.a.), Ruxanda Sorescu din București, cercetători literari de la Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei, scriitori, publiciști, profesori universitari (Pavel Balmuș, regretatul Lazăr Ciobanu, Ana Bantoș, Svetlana Korolevski, regretata Dorina Surugiu-Negrei, Ion Hadarcă, Leo Butnaru, Alexandru Gromov, Sergiu Pavlenco, Valeriu Matei, Vasile Ciocanu, Vasile Malanețchi, Nina Negru, Sava Pânzaru, Vladimir Beșleagă, regretatul Vlad Chiriac, Nicolae Chiricenco ș.a.).

Aceste întruniri consacrate constituirii memoriei marelui „bard al Sulmonei și al Tomisului” au avut ca moderatori pe Pavel Balmuș, Nicolae Chiricenco, alți cercetători științifici și profesori universitari. Numeros public a participat la activitățile de come-

morare a poetului, readucându-l în actualitate pentru moment.

Conferința științifică cu genericul **Poetul care a deschis căile universului de creație nemuritoare** a fost un prilej de redescoperire a lui Ovidiu, dar și de recunoaștere a influenței acestuia asupra procesului literar pe teritoriile românești. În fața participanților au venit cu comunicări cunoscătorii operei lui Ovidiu, care au reflectat diverse aspecte din creația literară ovidiană, printre care nominalizăm: **Militat, omnis, amanas: structură retorică și compoziție** (Aurelia Hanganu, director al BCȘ a AȘM), **Ovidiu la Gurile Dunării (tălmăcire... și răstălmăcire de B.P. Hasdeu)** (Pavel Balmuș, Centrul Național de Hasdeologie); **Prezențe ovidiene în poezia contemporană** (Adela Manole, dr. în filologie, lector, USM); **„Ars poetica” de Quintus Horatius Flaccus și arta poetică ovidiană** (Nicolae Chiricenco, profesor, USM); **Valorificarea simbolurilor mitologice ovidiene** (Silvia Maznic, lector, USM); **Ovidiu** (Dumitru Mircea); **Cărți vechi ovidiene în colecția Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova** (Elena Pintilie, director adjunct, BNRM) etc. Astfel în atenția publicului a fost adusă legătura indisolubilă dintre poetul antic și meleagurile românești, transpusă liric în versurile din timpul aflării sale în exil la Tomis. Unele comunicări de la ultima conferință se publică în prezentul număr al revistei noastre.

Ne-a surprins plăcut o echipă de adolescenți, entuziaști din satul Isacova, Orhei, care a venit să ne însceneze spectacolul *Ovidius*, după Vasile Alecsandri, împreună

cu profesoara de limba și literatura română Elena Cernev. Elevii au depus atâta suflet, atâta grație în fiecare cuvânt rostit, încât au răscolit sufletele spectatorilor. Impresionante au fost și costumele, împrumutate de la Teatrul Național „Mihai Eminescu”. Și prin aceasta se confirmă că Biblioteca „Ovidius” este un templu spiritual al lui Ovidius la Chișinău.

Opera lui Ovidiu, care s-a păstrat până în zilele noastre, a constituit totdeauna o lectură plăcută atât pentru contemporanii săi, cât și pentru urmași. Poeziile îi erau cântate pe scenă, împăratul August însuși a asistat la astfel de reprezentații (despre acestea mărturisesc *Tristele*, II, 519). S-au găsit scrise, pe zidurile caselor din Pompei, versuri din elegiile lui erotice.

Deși poetul a avut conștiința perenității operei sale, aceasta a depășit însă limitele întrevăzute de autor:

*„Chiar dacă la o vreme sub spadă voi pieri,
Al meu renume totuși prin timpuri va răzbi!
Cât stăpâni-va Roma un Univers, și eu
Prin valurile vremii voi fi citit mereu!”*

(*Tristele*, III, 7, 49-52)

Ovidius este până în prezent un simbol al poeziei moderne, deoarece în vremea sa el căuta în permanență noul, ineditul, originalul, crea la unison cu marile emoții, frământări omenești, or, acestea nu au limite temporale. Ne bucurăm că prin biblioteca noastră contribuim la permanentizarea operei ovidiene, adunând și în prezent, în acest colț de latinătate, noi și noi admiratori ai unui geniu ce a creat cu aproape două milenii în urmă.

ARS POËTICA DE HORAȚIU ȘI ARTA POETICĂ OVIDIANĂ

Conf. univ. Nicolae CHIRICENCO,
USM

Una dintre creațiile de vază ale poetului Quintus Horatius Flaccus (65-8 a. Chr.), *Ad Pisōnes*, scrisă în forma unei epistole adresată aristocraților Pisoni, tatăl și cei doi fii ai acestuia¹, a fost editată în perioada dintre anii 18 și 14 a. Chr. Poetul scrisese această operă fiind deja celebru autor al satirelor și epodelor, după ce editase de acum primele trei cărți de ode (*Carmīna*), în acea perioadă în care concomitent compunea (la insistența lui Mecedas și a lui Octavian August) versurile pentru cea de-a patra carte de ode. Inițial, această epistolă a fost editată aparte. Ulterior, în primul secol al erei creștine, posteritatea o include la sfârșitul celei de-a doua cărți de epistole (prima carte apăruse în anul 20 a. Chr.); tot din acele timpuri această creație e cunoscută și cu denumirea *Ars poëtica* (*Arta poeziei*).

Horatius (65-8 a. Chr.)

În invocația către Pisoni, Horațiu își expune estetica sa clasicistă: opera trebuie să descrie simplu și firesc realitatea și să respecte canoanele armoniei. Însă numai artistismul nu e de ajuns; e necesară, de asemenea, și intensitatea trăirilor emoționale, emotivitatea intensă – această fericită îmbinare e tocmai temelia clasicismului latin, care poate fi cultivată, conform autorului epistolei, după modelele elenistice grecești. E de la sine înțeles că se impune asimilarea conștientă a artistismului acestor modele și nicidecum o imitare servilă. E necesar, de asemenea, să se respecte principiul integrității operei

poetice: simplitatea și caracterul ei unitar, ca ceva integru, este principalul criteriu al procesului de creație și o normă estetică, chiar și atunci când se imită un model clasicist grecesc.

Această lucrare, în care sunt expuse principiile clasicismului latin, ca și întreaga creație poetică horațiană trebuie să fi fost bine cunoscută lui Ovidiu, odată ce în elegia autobiografică, scrisă la Tomis, el confirmă:

„Mi-a fermecat urechea și lira lui Horațiu
Cu-a' ei melodioase italice cântări.”

(*Tristia*, IV, 10, 50-51;
traducere de Teodor Naum)

¹ Lucius Calpurnius Piso (48 a. Ch. – 32 p. Ch.), consul în anul 15 a. Ch. și prefect al Romei sub Tiberiu, a fost și poet, după cum mărturisesc contemporanii lui Horațiu. Cel mai mare dintre fii, Lucius, avea și el înclinații literare și aptitudini de poet tragic. Horațiu ia contact cu principala sursă a artei poetice a acestora prin intermediul scrierilor lui Filodem din Gadara, găsite de acesta în colecția de papire a familiei Piso în vila de la Herculaneum.

Până la Horațiu, epistolele scrise în versuri apăreau doar sporadic. Ulterior, epistola devine o specie literară. Vom remarca aici și faptul că întreaga operă poetică a lui Ovidiu, creată în anii relegării sale la Tomis, a fost scrisă în formă de epistole. Însă epistolele din *Tristia*, scrise în distih elegiac (de altfel, numai *Metamorfozele*, ca epos mitologic, sunt în hexametri dactilic, restul creației ovidiene fiind în distihuri elegiace), doar ca specie literară le-am putea considera niște scrisori; cele din *Epistolae ex Ponto* sunt niște autentice scrisori odată ce destinarii acestora sunt indicați textual în fiecare elegie.

În epistolele horațiene cugetările de ordin filozofic se rânduiesc cu schițări de moment, cu relatarea unor situații personal-individuale, ceea ce reprezintă o tratare artistică inovatoare în comparație cu tematica din ode. Aici autorul nu este marginalizat de rigorile tradiționale ale liricii, el își permite să se avânte în vâltorile evenimentelor din viața cotidiană, dar pe care le ornamează prin meditații despre armonia divină din Natură, despre imortalitatea sufletului (în spiritul sistemului filozofic al adepților lui Epicur).

Ceea ce ne interesează îndeosebi în creația artistică a lui Horațiu este abordarea problemelor literare, dar și în ce măsură talentul poetic al lui Ovidiu respectă preceptele lansate de Horațiu în *Ars poetica*. Pe Horațiu această problemă îl preocupă încă din perioada incipientă, din timpul scrierii satirelor (*Sermōnes*). Astfel, Satirele a patra și a zecea, din prima carte, și Satira ce deschide cea de-a doua carte sunt consacrate problemelor de creație poetică. Poetul are o atitudine autocritică chiar față de propria-i creație, considerând opera sa și specia literară aleasă nu prea valoroase și nepotrivite pentru o autentică poezie. La fel, el consideră că întreaga creație a lui Lucilius, poet satiric latin din secolul al doilea a. Chr., și îndeosebi comedile acestuia, nu reprezintă o adevărată

poezie: a scrie versuri încă nu înseamnă a face poezie.

Cea de-a doua carte de epistole este în întregime consacrată problemelor de teorie și critică literară. Ea este constituită din trei scrisori. *Epistola întâi* (circa anul 14 a. Chr.) e adresată lui August care, dorind să fie menționat în opera unui ilustru autor, îi reproșează lui Horațiu că încă nu figurează printre adresanții epistolelor acestuia. În epistola către împărat sunt tratate probleme de politică literară: autorul polemizează cu politica conservatismului moralist, cu normele morale conservatoare ale politicii oficiale, promovate de August.

În cea de-a doua, adresată lui Florus, Horațiu combate diletantismul poetic care era la modă. Platforma sa teoretică referitoare la problemele de creație literară, Horațiu și-o expune pe larg în cea de-a treia epistolă (*Ad Pisōnes*), scrisă în hexametri dactilic și reprezentând oarecum eposul didactic horațian.

Invocația către Pisoni nu este o investigație teoretică de genul *Poeticii* lui Aristotel. Ea este mai întâi de toate o poetică normativă, reprezentând preceptele practice referitoare la anumite curente literare, sfaturi privind nu atât teoria literaturii, cât practica literară, dar care, totodată, reprezintă și un fel de manifest teoretic al clasicismului literar latin din timpurile principatului lui August. Teoretizarea îi caracteriza îndeosebi pe greci, pe când romanii apreciau mai mult valorile aplicative ale teoriei. De aceea Horațiu se exprimă simplu și accesibil: să alegi cuvintele precum semănătorul cerne grăunțele; dacă dorești ca spectatorul tragediei să lăcrimeze, trebuie și tu însuși să suferi... Exprimând criteriile esteticii clasiciste, Horațiu cere autorului operei poetice să descrie realitatea simplu și firesc, să respecte canoanele armoniei. Însă numai artistismul nu e suficient; sunt necesare, de asemenea, emotivitatea, intensitatea trăirilor sentimentale. Această fericită îmbinare e tocmai temelia clasicismului

latin, ceea ce poate fi cultivat, recomandă autorul epistolei *Ad Pisōnes*, folosind drept model poezia din epoca elenistică. Firește că, imitând modelele clasice, este necesară o asimilare conștientă a artistismului și ni-cidecum o imitare servilă.

Horățiu luptă împotriva celor care, în detrimentul fondului de idei, cultivau calitățile formal-stilistice. El îndeamnă ca într-o autentică operă literară să domine înțelepciunea conținutului, ca poetul să dea dovadă de înaltă instruire filozofică: filozofia ne oferă modelul de viață și morală caracteristice clasicismului latin și care ar corespunde individualizării normelor propagate de împărat. În același timp, el înaintea lozincă recomandată încă de neoterici: cerința de cizelare riguroasă și îndelungată a operei poetice. Ceea ce s-a scris se cuvine ani la rând să o perfecționezi fără să o arăți cuiva („Nouă ani să stea sub oboroc și numai atunci să fie publicat”, *Arta poetică*, 288-289), până când opera se va maturiza definitiv.

Între altele, Horățiu consideră că operele autorilor latini din trecut le lipsește rafinamentul și farmecul mijloacelor artistice. Idealul lui este a îmbina utilul cu plăcutul. Recomandările practice pentru perfecționarea iscusinței poetice sunt considerate de Horățiu la fel de meritorii ca și talentul (harul divin) înnăscut. La întrebarea ce e prioritar în creația artistică: talentul sau munca de perfecționare a măiestriei poetice?, Horățiu răspunde: și talentul, și măiestria (*Arta poetică*, 401-411).

Unii cercetători consideră *Arta poetică* drept o expunere a principiilor teoriei elinistice despre literatură, alții, dimpotrivă, declară că pentru Horățiu mai de valoare sunt legitățile literaturii clasice grecești².

Poetul Horățiu povățuiește de a răsozi și noapte în calitate de model operele autorilor greci și de a nu cădea în extremități.

Opera trebuie să aibă un caracter unitar, stilul să fie concis, laconic. Însă laconismul excesiv provoacă ambiguitate, caracterul lejer e o slăbiciune, grandoarea trece în bombastic. În această operă, ca și în majoritatea celorlalte, Horățiu se ghidează de principiul *Aurea mediocritas* (aurita cale de mijloc). Apelul de a se conduce în procesul de creație de acest principiu le-a parvenit romanilor tot de la greci, însă întreaga creație artistică a lui Horățiu este profund latină.

Ars poëtica a lui Horățiu, alături de *Poetica* lui Aristotel, a devenit un precept al teoriei literare și a avut o însemnătate canonică pentru poezia normativă a clasicismului european. Aceleași norme pentru clasicismul Renașterii le întocmesc, influențați de opera horățiană, Nicolas Boileau (1656-1711), poet francez, teoretician al clasicismului, și Johann Gottfried Herder (1744-1803), filozof și estetician german. Nicolas Boileau a sintetizat preceptele literare în lucrarea sa *L'Art poétique* (1674).

Condica clasicismului lui Boileau reproduce nu numai tradiționala intitulare a epistolei lui Horățiu, ci și întreaga expunere, repartizând materialul în aceeași ordine și cu nenumărate împrumuturi, redate uneori aproape literalmente. Didacticismul din *Ars poëtica* nu l-a împiedicat pe autor să înșire în această lucrare diverse sfaturi, observații fine, concluzii și sentințe și să facă din poezia sa o lucrare scrisă într-un spirit degajat și elegant, care totodată să servească drept model clasicist latin.

Ovidiu a cunoscut fericirea de a fi considerat de publicul cititor un poet consacrat încă din timpul vieții (în anii când s-a aflat la Roma). Opera lui s-a păstrat aproape în întregime și, în integritatea sa, este un model de perfecțiune a măiestriei poetice. Opera ovidiană, scrie Emil Dumitrescu³, „atinge treapta clasică”.

³ Dumitrescu, E. Publius Ovidius Naso. Studiu monografic. Craiova: Ed. Didactica Nova, 1995, p. 185.

² Grimal, P. *Essai sur l'Art Poétique d'Horace*. Paris, 1968, p. 70.

Publius Ovidiu Naso (n. 20 martie 43 a. Chr., la Sulmona – s-a stins din viață, relegat la Tomis, în anul 18 p. Chr.) provine din tagma socială de cavalier. La vârsta de 13-14 ani, după instruirea primară din familie, conform tradiției aristocratice, este trimis împreună cu fratele mai mare Quintus la Roma, în școlile de retorică, la cei mai de vază dascăli ai timpului, ca, mai apoi, să urmeze cariera de magistrat (cursus honorum). Magistratura i-ar fi permis lui Ovidiu (spera părintele acestuia) să avanseze o treaptă socială, nimerind în tagma senatorială. După cum mărturisesc contemporanii poetului (Seneca-tatăl), Ovidiu obține remarcabile succese în arta elocinței, a cărei posedare era o condiție absolut necesară pentru un demnitar de stat în Roma antică. Își desăvârșește instruirea, vizitând Atena, călătorind prin Asia Mică și Sicilia, unde se alimentează la cultura elenă. Însă pe tânărul Ovidiu nu-l satisface cariera de magistrat și, deși începe ascensiunea pe treptele inferioare de magistratură, abandonează această activitate ca să se consacre totalmente poeziei.

Încă din anii de ucenicie se manifestă strălucitorul talent poetic al lui Ovidiu. Primii pași în activitatea de creație îi face împreună cu alți poeți, la cenaclul literar protejat de Marcus Valerius Messăla Corvinus. Forma principală de poezie în cenaclul lui Messăla era lirica erotică, care și-a găsit cea mai înaltă formă de expresie în creația lui Tibullus, poet elegiac, predecesorul lui Ovidiu. Abordarea tematicii erotice sub cele mai diverse aspecte, eleganța versurilor, caracterul lejer și ironic ale poeziei sale contribuie ca tânărul Ovidiu să devină cel mai popular poet al Romei, poetul îndrăgit al tineretului cult din Roma. E de menționat că întreaga operă ovidiană din această perioadă este, într-un anumit sens, într-o evidentă confruntare cu politica oficială promovată de August, care se străduia să renască vechile (din perioada de regat) norme morale și etice.

Lirica de dragoste nu este însă unicul domeniu în care s-a manifestat talentul marelui poet al Antichității latine. La vârsta de 40 de ani Ovidiu intenționează să creeze două mari poeme epice cu un conținut istorico-mitologic sau mitologico-religios: *Metamorfozele* și *Fastele*. *Metamorfozele*, un poem din vreo 250 de legende din mitologia greacă despre anumite transformări, au fost finalizate, deși încă nu erau editate, iar *Fastele*, calendarul religios al italicilor pentru 12 luni, erau realizate numai pe jumătate, când asupra poetului, îndrăgit și răsfățat de public, în toamna târzie a anului 8 p. Chr., s-a abătut o cumplită nenorocire: împăratul August, printr-un edit, îi ordonă să părăsească Roma și să se îndepărteze, ca relegat, la Tomis, polis (oraș-cetate) grecesc de pe țărmul stâng al Pontului Euxin (Marea Neagră).

Cerculă cele mai diverse presupuneri despre motivul deportării din Roma a poetului. Mărturii ale contemporanilor despre evenimentul relegării nu ni s-au păstrat. Unica mărturie este ceea ce ne transmite însuși poetul în elegia autobiografică, scrisă la Tomis: *Carmen et error* (*Tristia*, IV, 10, 89). Critica contemporană ne indică cu certitudine doar faptul că motivul deportării lui Ovidiu e cauzat de o oarecare situație neplăcută din familia imperială, pentru a sustrage atenția opiniei publice de la evenimentele scandaloase din propria familie a aceluia care se considera mentor al moralității.

Nu e greu să ne imaginăm acea urgie ce se abătuse asupra poetului obișnuit cu modul de trai luxuriant și încununat de gloria de poet preferat al unui public cititor cultivat din Roma, iar la acel moment silit să plece la cele mai îndepărtate locuri (la extremitățile orientale) ale imperiului, învecinate cu teritoriile populate de triburi seminomade.

La Tomis, unica mângâiere și conso-lare pentru nefericitul poet rămâne Muza

sa. Aici el continuă să-și revadă (întocmai conform recomandărilor lui Horațiu) opera scrisă la Roma. Se știe că la plecarea Ovidiu a ars creațiile sale, „multe dintre care ar fi meritat să fie păstrate”. În disperare de cauză, în ultima noapte la Roma el nimicise chiar *Metamorfozele*, restabilite ulterior prin copiile textelor, care se aflau pe mâna cititorilor și prietenilor rămași la Roma. În anii de pribegie Ovidiu scrie cinci cărți de *Elegii de lamentație (Tristia)* și patru cărți de *Epistole*, adresate prietenilor și apropiaților și intitulate *Epistolae*

ex Ponta (Epistole din Pontul Stâng). În aceste creații, umilindu-se și renunțând la demnitatea sa de poet notoriu, cerșește grațierea din partea lui August, iar după moartea acestuia și din partea lui Tiberiu, sau îi imploră pe destinatarii *Epistolelor* sale să intervină pe lângă împărat ca să i se ofere grațierea sau cel puțin să-i schimbe locul de surghiun. Împăratul rămâne neînduplecat și Ovidiu, după nouă ani de detenție la Tomis, se stinge din viață surghiunit în ținuturile dobrogene, departe de baștina sa.

PREZENȚE OVIDIENE ÎN POEZIA CONTEMPORANĂ

*Dr. în filologie Adela MANOLI,
Catedra filologie clasică, USM*

Personalitatea și opera lui Publius Ovidius Naso au supraviețuit de-a lungul veacurilor și în cultura românească, fapt determinat, în special, de exilul poetului la Tomis. Astfel, Ovidiu, constrâns să trăiască ani îndelungați la marginile lumii civilizate, îngropat fiind departe de patrie, se bucură de o popularitate mai mare decât ceilalți scriitori ai Antichității [Lascu N., 1973, p. 95]. Totuși, opera lui Ovidiu a devenit cunoscută la noi mai târziu decât în celelalte literaturi romanice, situație care reiese din condițiile istorice în care a trăit poporul român și care au împiedicat dezvoltarea fructuoasă a literaturii române. Așadar, grație traducerilor, prelucrărilor și imitațiilor, românii au descoperit diverse aspecte și teme abordate de poetul latin în opera sa.

Este interesant a menționa că Ovidiu a învățat limba geto-dacă, mai mult chiar, a compus și versuri în această limbă. Vorbea bine și grecește, totuși a rămas credincios limbii materne, limbii latine, pînă în ulti-

mele clipe ale vieții: „Nec tamen Ausoniae perdam commercia linguae, / Et fiat patrio vox mea muta sono, / Ipse loquor mecum, desuetaque verba retracto” [*Tristia*, V, 7, v. 61-63] (Și tocmai ca să nu pierd învățul limbii mele / Și graiul ausonic să nu-mi rămînă mut, / Vorbesc cu mine însumi, rostesc uitate vorbe).

Așadar, Ovidiu și-a petrecut ultimii ani ai vieții pe teritoriul României contemporane, a murit aici, a scris despre aceste locuri și despre strămoșii românilor, compunînd chiar și versuri în limba getică. Din aceste considerente unii istorici literari, esești și poeți români l-au numit pe Ovidiu „întîiul poet român”, „primul cîntăreț al meleagurilor noastre”, iar epistolele pontice au fost considerate „întîile vestigii lăsate de Muze pe solul nostru, în limba ce va deveni apoi a Daciei întregi” [Cucu Șt., 1997, p. 216].

1. Poezii dedicate lui Ovidiu

Opera lui Ovidiu a impresionat și a inspirat pe mulți poeți, care, la rîndul lor,

sensibilizați fiind de tematica, stilul, motivele tratate, i-au dedicat geniului roman mai multe poezii. În mod special, exilul acestuia pe teritoriul Constanței de astăzi a determinat apariția unui număr mare de poezii în literatura română.

Seria poezilor români, plini de compătimire pentru suferințele exilatului, o deschide poetul transilvănean Vasile Aaron, care ne prezintă, de fapt, prima evocare în versuri a lui Ovidiu, evocare rămasă mult timp în manuscris (datează din 1803). Poezia se numește *Cătră Ovidie Naso* și are coloratură populară, asemănându-se cu o colindă [Cucu Șt., 1997, p. 206]: „Naso! Naso! Izgonite, / Naso! Romane vestite, / Primește fără de frică / Trimisa mea cărticică. / Nu sînt eu Getă dușman, / Nu sunt Sarmată alean, / Ci sînt Roman ca și tine, / Uită-te, ia sama bine!”

Prima evocare amplă a suferințelor poetului, cărora numai moartea putea să le pună capăt, este reprezentată în poezia *Lacul lui Ovid lingă Cetatea Albă*, de Gheorghe Asachi. Autorul identifică figura lui Ovidiu cu cea a lui Orfeu, poetul reușind să împlânzească, prin farmecul poeziei sale, inimile împietrite ale sciților: „Ș-atuncea a sale versuri răsuna atît duiioase, / Încît a lor armonie fărâma inimi fioroase. / A lui lacrimi, trista voce, ce-a supune n-au putut / A Cezarului urgie, pe-nșîși sciții împlânzi-să.”

Șirul poate fi urmat de poeziile: *Ovidiu în exil*, de P. Vulcan; *La statuia lui Ovidiu*, de Cruțu-Delasăliște; *Statuia lui Ovidiu*, de V. Eftimiu; *Elegie*, de A. Maniu, precum și de poeziile: *Ovid, Tomis, Tristia* de I. Vinea etc. [Lascu N., 1973, p. 103].

Și în revista *Tomis* pot fi citite numeroase poezii dedicate lui Ovidiu, cum ar fi: *Ovidiu* de Virgil Teodorescu („Cu tălpile-nghete se schimbă promenada / Într-un supliciu tragic, după atîta drum, / Furtunile aruncă fascicole de scrum / Și vin lichide turme cu grămada. / Smochinul se usucă,

înăbușit de vînt, / Iar suncul stors din struguri s-a transformat în sloi: / I-a fost destul de greu aici, la noi, / Pe aspra noastră dîră de pămînt. / Dar inima nu i-a rămas de stană, / Și din dorința-ntoarcerii, cumplită, / S-a-nfășurat în saricea lui scită, / Nu în pompoasa mantie romană.”) [*Tomis*, nr. 12, 21 aug. 1972, p. 1]; *Făclii pentru Ovidiu* de Ovidiu Ghenaru („Nu mai citesc în stele îmi părăsii cupola, / Sului cu scrieri îmi sunt / obositele-mi oase, / dar ard făclii la marginea mării pentru însinguratul Ovidiu, / mîna lui vinătă răsfoiește o carte latină. / Soarele îi înpăimîntă pe cei morți, Constantin și Maria mă cheamă acasă. / Ce-i dulce ca mierea pică tot în grădina copilăriei.”) [*Tomis*, nr. 14, 25 sept. 1972, p. 8]; *Ovidiu* de Ilie Vasile („Ți-am împletit poemele / cu frămîntările noastre – / cîntăreț al dragostei și al naturii. / Și ți-am sădit / zîmbet pe pămîntul furtunii. / Departe de lume purtat-ai / același veșmînt. / De țară setos și de flori, / o carte ai scris-o aici, mai departe. / Chiar și în poemele tale, Patria / are același țarm de mare scaldat. / Iar tu în rama-nvechită a vremii / pari un roman din tăceri strecurat. / Rapsod al cîntărilor dulcii iubiri / tu, căruia lira aici ți-a tăcut, / ne porți cu cîntarea-ți mereu înainte / pe vajnicul timpului scut.”) [*Tomis*, nr. 3, aug. 1976, p. 15] ș.a.

Impresionant este faptul că astfel de poezii atestăm nu doar la poeții din regiunea vechiului Tomis, dar chiar și la poeții din Basarabia.

Ion Anton, în poezia *Ovidiu în exil*, se adresează poetului, consolîndu-l pe cel ce duce „o viață de post” și îndemnîndu-l să fie dîrz: „...Nu ești tu certat cu lumea, ci lumea cu tine: / Pentru cele ce ți le-atribuie tot ea mi te ia și la rost. / Atîta cît răul e-n drept să judece ce este bine, / Iar marii de la palat se fac că demult au surzit, / Ai numai scutul cuvîntului, atîta ți-a fost hărăzit – / El știe să apere, bunul, tot el se pricepe s-aline...” [apud *Ovidiu. Catalog*, 2004, p. 61].

În poezia *Recitindu-l pe Ovidiu*, Agnesa Roșca [Roșca A., 1995, p. 148] descrie iernile aspre pe care greu le-a suportat poetul exilat („Iarși vîntul înserării / Bate aspru dinspe munți...”), dragostea față de țară („...Numai Cartea, o pribeagă, / Calea mărilor ținînd, / O fi-ajuns în țara dragă / Sufletu-i înfățișînd?!”), dorul nestins de casă și de cei dragi („...I-o fi stat drept mărturie / În acel ascuns veleat / Dorul, tainică făclie / Într-un templu ruinat?...”).

Valeriu Matei prezintă în culori sumbre iernile scitice: „A venit iarna scitică. / Din ceruri cad păsări înghețate / și lănci de gheață atîrnă pe la streșini...”, iar poetul „condamnat la singurătate” și-a uitat numele și nu mai ține minte „culorile Romei / și gustul apei din Tibru...”, unica iubirea fiindu-i consolare: „...Doar numele tău, iubito, / Îl știu pe de rost...” (*Ovidiu*, 1988). În poezia cu același titlu, scrisă mai tîrziu, în anul 1994, V. Matei descrie singurătatea în care și-a trăit exilul poetul roman Publius Ovidius Naso: „...și singur sus pe carapacea / castrului purtat peste nisipuri / de legiunile tristeții / el admira pe geții liberi / de preacurviile moralei...” [apud *Ovidiu. Catalog*, 2004, p. 67].

Poetului roman i-au dedicat poezii și Anatol Ciocanu (*Ovidiu*), Mihail Garaz (*Ovidiu*), Leonida Lari (*Lui Ovidiu*), Emil Loteanu (*Ovidiu*), Arcadie Suceveanu (*Lacrima lui Ovidiu*) și mulți alții.

2. Exilul

Cu adevărat exilul face parte din destinul românesc, cu adevărat exilul literar românesc este un fenomen care face parte din destinul literaturii (culturii) române. Este, cu alte cuvinte, marca fenomenologică eternă, ținînd parcă de un blestem și un păcat originar.

Există diferite tipuri de exil, explicate prin diverse motive de exilare: exilul ca fugă, exilul ca fugărire, exilul ca sancțiune, exilul ca opțiune, exilul ca aventură, exilul ca destin, exilul ca salvare, exilul ca regăsi-

re; exilul din motive politice, exilul din motive economice, exilul din motive personale, exilul din motive psihologice, exilul din dor de ducă, exilul din lehamite, exilul din întîmplare etc.

Referindu-ne la Publius Ovidius Naso, menționăm că din mulțimea de ipoteze formulate, trei par mai verosimile.

Prima dintre ele, cu cei mai mulți adepți, susține acuzația formulată de împărat, care se înscrie în contextul mai larg al măsurilor pe care austerul Augustus le-a luat împotriva decăderii instituției familiei, care, în special la Roma, se observa în mod pregnant. De altfel, chiar nepoata împăratului, Iulia Minor, a fost exilată în aceeași perioadă cu Ovidius, pe motive de imoralitate și, dacă ținem cont că ea venea adeseori în casa poetului pentru a se întîlni cu iubitul ei, e lesne de înțeles că poetul iubirilor gingașe și-a atras mînia imperială.

A doua ipoteză îl consideră pe Ovidiu părtaș la un complot împotriva lui Tiberius (fiul Liviei), cu scopul de a-l impune la succesiunea tronului pe propriul nepot al împăratului, pe Postumus Agrippa, împăratul fiind manipulat de soția sa, Livia, în emiterea edictului acuzator.

A treia ipoteză susține că Ovidiu ar fi participat la unele culte și ceremonii misterice, interzise de lege, în cinstea zeiței Isis.

În *Tristia*, poetul mărturisește că existau două motive pentru care a fost exilat:

– *carmen* – poezia: este vorba, probabil, despre lucrarea *Ars amandi*, pentru conținutul căreia poetul a primit calificarea de *doctor obsceni adulterii*;

– *error* – o greșeală periculoasă: despre această greșeală Ovidiu refuză să vorbească, însă îi reproșează împăratului măsura-i arbitrară: „Tu nici prin hotărîrea senatului pe mine / Nu m-ai gonit și nici prin judecători aleși” (*Tristia*, II, v. 131-132).

În absența, cetatea – republica sau imperiul – cu toate formele ei exterioare,

perfect asumate de cetățeanul roman, de-termina în conștiința celui desprins de ea o întoarcere spre sine. Pentru poet, această întoarcere către sine are valoarea unei revelații: sinele ca referință pentru o creație salvatoare. Nu de puține ori apare în versurile sale mărturisirea că poezia este cea care îl salvează de la pieire. El însuși se mira cum de nu i-a dispărut talentul, în drum spre locul relegării, în condițiile unei călătorii pline de primejdii pe mare și care îl desparte de toți cei dragi.

Cele mai vechi mențiuni scrise, atestate în literatura română despre Ovidiu, le găsim la cronicari: Miron Costin oferă cele dintâi informații despre exilul și soarta poetului pe meleagurile vechiului Tomis; Dimitrie Cantemir, în *Descriptio Moldaviae*, relatează despre existența unei tradiții privitoare la exilul lui Ovidiu la Cetatea Albă, localnicii numind lacul din apropiere *Lacul Ovidului*, în cinstea acestuia, iar insula din mijlocul lacului este cunoscută sub numele de *Insula lui Ovidiu*.

Tema exilului are puternice rezonanțe în literatura română, mulți cărturari români identificându-l pe Ovidiu cu noțiunea de „exil”.

3. Motive ovidiene

Iubirea de patrie constituie una dintre coordonatele fundamentale ale literaturii latine. Dintre toți autorii latini Ovidiu este cel care a trăit cu cea mai mare intensitate sentimentul dorului de patrie, al iubirii față de pământul natal, transfigurându-l artistic în memorabilele versuri din *Epistolae ex Ponto*: „Nescio qua natale solum dulcedine cunctos / Ducit et immemores non sinit esse sui” [*Ex Ponto*, I, 3, v. 35-36] (Cu ce-i vrăște oare pe toți pământul țării, / De nu-l mai poate nimeni de-a purure uita?).

Motivul ovidian *patriae dulcis amor* a atins și corzile sufletului lui Vasile Alecsandri, care în poezia *Adio Moldovei* descrie trăirile intense ale celui care este silit să trăiască printre străini: „Eu te las, țară iubi-

tă, / De-al tău cer mă depărtez, / Dar cu inima cernită, / Plîng amar, amar oftez! / [...] / Cine știe, cine știe / Dacă-mpins de-al soartei vînt, / M-oi întoarce-n veselie / Să sărut al tău pămînt!” [Alecsandri V., 1991, p. 136]. Motivul dragostei de țară se atestă și în alte lucrări ale lui V. Alecsandri, de exemplu, în *Odă statuiei lui Mihai Viteazul*; la fel și la Mihai Eminescu, în poezii gen *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie...*

În *O scrisoare de la Muselim-Selo*, G. Coșbuc redă întocmai trăirile ostașului rănit, plecat demult de-acasă, descriind sfișietorul dor de țară și de cei dragi: „Mă doare-n piept, dar nu să țip, / Și-așa mi-e dor de-acasă...”

Motivul *parvus liber* reprezintă cartea, scrisoarea care pleacă drept solie spre patrie, spre cei dragi și își are originea chiar în primele versuri din *Tristia* [Cucu Șt., 1997, p. 92]: „Parve (nec invideo) sine me, ibis in Urbem: / Heu mihi, quod domino non licet ire tuo! / Vade, sed incultus, qualem decet exulis esse: / Infelix, habitum temporis huius habe.” (Tu, cartea mea, vei merge la Roma fără mine, / Te las: acolo mie a merge nu mi-i dat. / Dar fără de podoabe te du, cum se cuvine, / Un exilat ți-i tată, ia-ți strai de exilat.)

În literatura română motivul ovidian *parvus liber* se atestă la mai mulți autori, avînd, de fapt, două accepții: de *scrisoare* (forma populară *carte*), trimisă cuiva care se află departe, și de *carte*, de operă literară, care a fost scrisă recent și este trimisă cititorilor [Cucu Șt., 1997, p. 94]. În *Scrisoarea III* de M. Eminescu unul dintre fiii lui Mircea cel Bătrîn, după vestita bătălie de la Rovine, îi trimite o „carte” (scrisoare) iubitei sale care se afla „de la Argeș mai departe”: „De din vale de Rovine, / Grăim, Doamnă, către Tine, / Nu din gură, ci din carte, / Că ne ești așa departe.”

Cu aceeași semnificație utilizează motivul *parvus liber* și G. Coșbuc în *O scrisoare de la Muselim-Selo*, în care căprarul Nico-

lae scrie un mesaj mamei unui ostaș care își dăduse sufletul: „Măicuță dragă, cartea mea / Găsească-mi-te-n pace...” [apud Cucu Șt., 1997, p. 95].

Acest motiv, dar cu accepția de operă literară recent finisată și trimisă către cititori, îl atestăm la I. Minulescu, în *Rînduri pentru carte*: „Carte – / Pe aceeași cale dreaptă – / Ne trezirăm împreună, / [...] / Carte – / Soră de beție, / De extaz / Și nebulie – / Magică bijuterie / De cuvinte / Și imagini / Mizgilitte pe hîrtie.”

În epistolele din exil ale lui Ovidiu (*Tristia* și *Ex Ponto*) depistăm cu ușurință motivul **fortuna labilis**, adică al fragilității condiției umane. Poetul prezintă soarta omului ca o corabie fragilă, izbită de vînturi și de valuri, comparînd-o și cu un fir subțire de ață, care în orice clipă se poate rupe: „Omnia sunt hominem tenui pendentia filo / Et subito casu, quae valere, ruunt” [*Ex Ponto*, IV, 3, v. 35-36] (De-un fir de păr atîrnă viața omenească; / Vai! Într-o clipă toate se dărîmă la pămînt). Ovidiu atribuie sorții diferite epitete și comparații: *dea non stabilis* (zeiță nestatornică), *fortuna ludens* (soartă jucăușă) ș.a.

În poemul filosofic *Viața lumii*, M. Costin dezvoltă motivul ovidian al nestatorniciei norocului și al fragilității existenței omenești. La M. Costin **fortuna labilis** apare tot cu sensul de „noroc schimbător”, nu de soartă prestabilită, supusă voinței divine [Cucu Șt., 1997, p. 102]: „Vremea lumii soție și norocul alta, / El a sui, el a surpa, iarăși gata, / [...] / Norocului i-au pus nume cei bătrîni din lume, / Elu-i acela ce pre mulți cu amar să afume. / [...] / Norocul la un loc nu stă, într-un ceas schimbă pasul, / Anii nu potu aduce ce aduce ceasul.” M. Costin reprezintă uneori **fortuna labilis** prin imaginea unei „îșelătoare roți” a norocului, care se învîrtește mereu, ridicînd pe unii pe culmile mării, apoi rostogolindu-i în întunericul neființei [Cucu Șt., 1997, p. 102].

Motivul sorții schimbătoare este atestat și în opera lui Gh. Asachi, care utilizează chiar latinescul *fortuna* (chiar și în titlul unuia dintre poemele din ciclul *Cîntece*), asociind acest termen cu noțiunea de *tempus*, care este personificat: „...Noi toți dineoară în pace / În dulce patrie am trăit, / Dar astăzi fortuna desface / Cele ce ieri a urzit. / Voioasa plăcere ne ține / În a ei cerc astăzi: / Aleu, cine știe de miine / Unde și cum noi vom fi?”

În *Povestea vorbii* de Anton Pann citim versurile: „Dar a omului viață, după cum singur spuneai, / Să ține-ntr-un fir de ață și se rupe gînd cînd n-ai”, care reprezintă imaginea versurilor ovidiene. De la Anton Pann, suferind numeroase prelucrări și modificări, motivul a pătruns chiar și în cîntecele populare sau de petrecere, cîntate și astăzi: „Fir’ar a draculu’ de viață, / că-i subțire ca o ață...” [Cucu Șt., 1997, p. 106].

Motivul **fortuna labilis** are rezonanță și în creația eminesciană. Citind poezia *Rime alegorice*, de exemplu, ne convingem că M. Eminescu, ca și Ovidiu, reprezintă soarta omului ca o corabie bătută de vînt: „Corabia vieții-mi, grea de gînduri, / De stînca morții risipită-n scînduri, / A vremii valuri o lovesc și-o sfarmă / Și se izbesc într-însa rînduri-rînduri”, metaforă atestată, de altfel, și în *Memento mori*: „Mergi tu, luntre-a vieții mele, pe-a visării lucii valuri”, iar expresiile eminesciene „ale vieții valuri”, „al furtunii pas” relevă aceeași concepție a nestatorniciei condiției umane. În creația lui Eminescu atestăm și alte reminiscențe ovidiene: elemente din teoria cosmogonică, originea universului din haos ș.a.

Motive ovidiene utilizează și V. Fabian-Bob în poezia *Moldova la anul 1821*, menționînd ideea că totul s-a abătut de la cursul normal, mergînd tocmai în direcția opusă [Lascu N., 1973, p. 108].

Așadar, diverse sînt motivele ovidiene preluate de poezii români, dintre care mai menționăm cîteva: *mala frigora, fera hiems*,

hic ego... ș.a., numeroase fiind motivele ce țin de tema dragostei: *amor-lusus, amans-venator, amans-miles ș.a.*

Puține au fost totuși gloriile literare care să se fi menținut mai multă vreme ca aceea a lui Ovidiu. În toate secolele Evului Mediu, Ovidiu este autor școlar. Poeții îl pastșează, îl adaptează, îl traduc, împrumută unele din temele lui. Personajele ovidiene Narcis, Orfeu, Hero și Leandru, Tantal, Pyramus și Thisbe apar adeseori în poezia medievală. Frazologia ovidiană, tropii, adică locurile comune ale poeziei lui Ovidiu, se regăsesc adeseori în operele literare ale Evului Mediu [Drimba Ov., 2001, p. 135].

Așadar, Ovidiu a fost totdeauna popular printre noi, pentru că în scrierile sale se găsesc atestări despre una din cele mai vechi epoci ale țării noastre și despre împrejurările ei de atunci, făcute de cineva care a fost la fața locului și comunică impresii personale. Acest din urmă caracter acordă o valoare deosebită surselor ovidiene, pe care cronicarii au știut să le prețuiască.

Referințe bibliografice

1. Cucu, Șt. Publius Ovidius Naso și literatura română. Constanța, 1997. 264 p.
2. Drimba, Ov. Ovidiu: Marele exilat de la Tomis. București, 2001.
3. Lascu, N. Ovidiu. Muzeul de arheologie Constanța, 1973. 110 p.
4. Ovidiu (Publius Ovidius Naso) 43 î. Chr. – 17 d. Chr. Publicații ovidiene în bibliotecile Chișinăului: Cat. Ch., 2004. 80 p.

***

1. Alecsandri, V. *Opere*, Vol. I. Ch., 1991. 388 p.
2. Ovidiu. *Tristia*. Ed. Carmen Sylva, 1921. 236 p.
3. Ovidiu. *Tristele*. Ponticele. București: Univers, 1972. 358 p.
4. Roșca, A. *Aerul de taină*. Poezii. Chișinău, 1995. 450 p.
5. Tomis. 1972, nr 12, 21 aug.
6. Tomis. 1972, nr 14, 25 sept.
7. Tomis. 1976, nr 3, aug.

STRUCTURĂ RETORICĂ ȘI ORGANIZARE TEXTUALĂ ÎN *MILITAT OMNIS AMANS* (OVIDIUS, *AMORES* 1,9)

Dr. Aurelia HANGANU,
director, Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan” a AȘM

Cercul de topos elegiac amor / militia prezintă caracteristici și aspecte mai variate și în același timp mai distincte decât lucrările de același gen. Amintim că acest cuplu corelativ amor / militia formează, după gradul de utilizare, un sistem: Amor (Eros) în imaginea unui ostaș înarmat cu arc venind din frescele grecești este o personificare a literaturii eline; lupta

lui Amor împotriva omului, soldată cu victoria și triumful lui Amor (la Ovidius), bătălia pierdută de un bărbat în fața unei femei (la Catul), lupta cu dragostea de genul: *Felix quem Veneris certamina mutua perdunt / di faciant leti causa sit ista mei* (particularizată de Seneca); contrapunerile cu dragostea (așa-zisele *proelia*): *Non bene, si tollas proelia, durat amor*; apoi

ideea amor / pax, amor / militia prin care, metaforic, amor este egalat cu militia, așa cum făcea odinioară și Plaut sau Horațiu (de exemplu: *Vixi puellis nuper idoneus / et militavi non sine gloria*). Totuși, toposul își găsește desfășurarea maximă în *Amores* 1,9, pornind de la celebrul *Militat omnis amans et habet sua castra Cupido*, și în *Ars poetica* prin *Militiae species amor est. Discedite segnes*, cu o referință particulară la etica sacrificiului: *Nox et hiems longaeque viae saevique dolores / molibus his castris et labor omnis inest* și poate cu o aluzie paradorică la principiul stoic prin care Seneca se adresa lui Lucilius: *Vivere, Lucili, militare est*.

Revenind la *Amores*, elegia 1,9, observăm că aceasta este de fapt locul în care Ovidiu își manifestă plener tendința tipică, prin dezvoltare extensivă a unui concept mediant în explorare, de a descoperi toate posibilele analogii dintre, în cazul nostru, amans și miles, urmând enunțul, accentuat în debut și reluat după cezura principală a distihului inițial:

*Militat omnis amans et habet sua
castra Cupido,
Attice, crede mihi, militat omnis amans.*

Începutul elaborat, care subliniază prin structura sa de inel ideea dorită a fi demonstrată, reprezintă un semn evident de „impostură” retorică în întreaga compoziție a elegiei. Traducătorii și comentatorii nu neagă faptul că elegia 1,9 se configurează ca un exercițiu demn de școala de declamare, dar mai puțin este precizată modalitatea și tipul de formare retorică aplicate de Ovidius în acest caz.

Compoziția textului este considerată ca fiind „manifest persuasivă (suasoria)” – de exemplu, K.F.S. Smith¹ (1920), dar E.T.

Thomas² (1964) nega valabilitatea afirmației și vedea în textul ovidian simplul scop de a crea un număr oarecare de puncte paradoxale și spirituale, cercetătoarea preferând să vorbească în mod generic despre o comparație detaliată între viața unui ostaș și cea a unui îndrăgostit.

Comentariul relativ recent al lui J.C. McKeown³ (1995) subliniază, prin identificarea operată în elegia lui Ovidius a vieții ostașului cu viața îndrăgostitului, utilizarea ascunsă a unei *synkrisis*, însoțită de *comparatio* și de *progymnasmata*, specifice pentru școala de declamare. Așa cum menționează cercetătorul, modelul se poate întâlni în *Pro Murena* ciceronian, care, prin structura sa având la bază membra contrapuse, aliniaza fragmente din textele lui Quintilian și ale lui Ovidius și confirmă existența unui model retoric specific.

Intenția utilizării însă pare a fi diferită la autori: dacă, de exemplu, Cicero folosește sintagme (*synkrisis*) de genul „*iuris periti an militaris viri laus maior*” în care cuplul *iuris periti* și *militaris viri* este legat prin conjuncția *an*, demonstrând un raționament prin analogie, Ovidius instituie o similitudine implicită, identificându-i pe *amans* și *miles* prin egalizare: *amans* este activ (*experiens*, v. 32, înzestrat cu *desidia*, v. 31) tot așa ca și un *miles*.

Amintisem mai sus, prin distihul inițial – teza de demonstrat – că se formulează o *propositio* care trebuie argumentată și care, în același timp, are formă de sentență și valență de metaforă: *amans* este un miles și, prin urmare, militat.

Baza pe care se creează această metaforă urmează să fie explicată printr-o serie de probe (*rationes*), expuse în versurile

¹ Smith, K.F.S. *Martials, the Epigrammatist and other Essays*. Baltimore, 1920 (Smolenaars, 1987), p. 59.

² Thomas, E.T. *Variations on a Military theme in Ovid's Amores*. In: *Grece and Rome*, 11, 1964, pp. 151-165.

³ McKeown, J.C., *Militat omnis amans*. In: *Classical Journal*, 90, 1995, pp. 295-304.

3-30. După acestea, introdusă printr-un riguros „ergo”, vine conclusio, având, în cazul discutat, funcția de a atesta validitatea propoziției:

*Ergo desidiā quicumque vocabat
amorem
desinat: ingenii est experientis Amor*
(v. 31-32).

Dragostea nu este / nu se echivalează cu bătrânețea – quod erat demonstrandum. Însă concluzia relevă, pe neașteptate, în formă pozitivă, că dragostea în esență este proprie omului de acțiune, așa cum este un ostaș. Sententia care încheie distihul – *ingenii est experientis Amor* – vine să constituie o nouă propositio care, la rândul ei, are nevoie de o nouă demonstrație.

Dacă prima parte a elegiei demonstrase egalitatea amans = miles (v. 3-30), atunci partea a doua (v. 33-40) relevă patru exemple mitologice care se configurează în calitate de rationes, id est, ca probe în demonstrarea echivalenței inverse: miles = amans. Achile, Hector, Agamemnon, cei mai deosebiți „campioni ai armelor” în războiul troian, și Marte, zeul războiului, sunt și îndrăgostiți pe potrivă. Aceste patru exemple de personaje mitologice sunt întărite prin proba personală, cea trăită de autorul Ovidius, și care imprimă caracterul subiectiv textului, așa cum se întâmplă în general în elegie:

*Ipse ego segnīs eram discinctaque in
otia natus;
mollierant animos lectus et umbra
meos.
Impulit ignavum formosae cura puellae
iussit et in castris aera merere suis*
(v. 41-44).

Acest al cincilea exemplu se adaugă celor patru anterioare pentru a atesta reversibilitatea raportului miles / amans. Exemplul deplin de confirmare, cu valoare evidentă de constatare, se expune în v. 45-46 (*exoratio finalis*):

*Inde vides agilem nocturnaēque bella
gerentem.
Qui nolet fieri desidiosus, amet!*

Astfel, demonstrația amans = miles (v. 3-30) este verificată prin miles = amans (v. 33-45), idei expuse, conform unei riguroase logici compozitive elegiace, în două părți mari în care se articulează argumentarea poetică a lui Ovidius, subliniată prin intensitatea experienței proprii. Desidia proprii unui îndrăgostit devin comune potetului dragostei.

Ambele părți ale textului sunt organizate în conformitate cu o schemă care, folosind terminologia silogismului, se compune din *propositio, rationes și conclusio* (vide supra). În acest cadru elaborativ se organizează și raportul numeric al rațiunilor sesiunii întâi și al celor folosite în sesiunea a doua. De fapt, rationes formate din exemple concrete, cele din partea a doua a elegiei, indubitabil cinci la număr (exprimate expres), chemate să le verifice pe cele din partea întâi, sunt mult mai valoroase decât primele. Acestea, probe aduse pentru a argumenta propoziția inițială, sunt expuse mai vag, nu sunt precizate ca număr și, important, nu sunt afiliate unei experiențe personale. O repartizare mai explicită a acestor probe a fost încercată în câteva rânduri de comentatori, care evidențiază, în general, următoarele elemente:

- 1) vârsta (v. 3-4);
- 2) veghea nocturnă în fața porții (v. 7-8);
- 3) călătoriile lungi (v. 9 și 15-16);
- 4) activitatea de intimidare a inamicului (v. 17-18);
- 5) asediul și apărarea porții (v. 19-20);
- 6) atacul surpriză din timpul nopții (v. 19-20);
- 7) incertitudinea sfârșitului (v. 21-22 și 25-26);
- 8) neputința bătrâneții față de activitatea energetică a tinerilor ostași (v. 31-32).

Rămâne de definit și de explicat porțiunea de text care urmează după prima propositio (v. 3-6), discuțiile specialiștilor fiind suscitată în special de afirmațiile exprimate în v. 5:

*quae bello est habilis, Veneri quoque
convenit aetas.
turpe senex miles, turpe senilis amor.
quos petiere duces annos*
(variantă *animos*) *in milite forti,
hos petit in socio bella puella viro.*

Annos (variantă *animos*) este forma cea mai des atestată în textul latin, dar și în traduceri. Amintim, lucru bine știut, că aceste două cuvinte se pot ușor confunda atunci când e vorba despre descifrarea manuscrisului. Sensul însă pe care-l imprimă folosirea unui sau altui cuvânt este diferit: *annos* re-

duce ideea distihului la vârstă, în timp ce varianta *animos* face referință la starea de spirit. La o analiză mai atentă, se poate observa că *annos* repetă ideea exprimată în distihul precedent – fapt care nu este caracteristic compoziției generale a elegiei. *Animos* însă poate fi în concordanță armonioasă cu sintagma *milite forti*, adică *miles fortis* este un ostaș valoros, atunci de ce *dux* rămâne lipsit de orice referință particularizantă?⁴

Rățiunile interne, de sens și de dezvoltare ideatică, precum și rațiunile externe, de structură compozițională și de articulare distinctă a argumentelor retorice, se încununează într-o organizare textuală de excepție, care poate constitui încă un subiect interesant de discuție pentru comentarii de azi și de mâine.

VALORIFICAREA SIMBOLURILOR MITOLOGICE OVIDIENE

Silvia MAZNIC,
Catedra filologie clasică, USM

Rod al „unei bogate și rafinate culturi” (Petru Creția), *Metamorphoses* rămân cea mai valoroasă creație a lui Ovidius. Prin acest opus cu reală valoare artistică, documentară și științifică, Ovidius se înscrie în șirul marilor poeți din timpul lui Augustus. *Metamorfozele* leagă, într-o tratare unitară, aproape 250 de legende mitologice extrase din tradiția epică, tragică sau elegiacă a grecilor. Titlul lucrării (*Metamorfoze*, adică prefaceri, preschimbări) indică asupra unei creații epice în care se naraază transformări ale oamenilor în animale, păsări, izvoare, arbori, stinci etc. Astfel, aflăm că Arahne, o iscusită țesătoare, este preschimbată în păianjen, Mira – în arbore de smirnă, iar Caesar se preface într-o stea. Aceste legende, producând satisfacție estetică, sunt transmise din generație

în generație, căpătînd prin circulația lor semnificație simbolică. În acest mod, numele personajelor utilizate în poemele mitologice ovidiene s-au ridicat la gradul de simbol, devenind cuvinte înaripate. Ne vom referi în continuare la unele expresii al căror izvor de cunoaștere pentru noi își are originea în opera *Metamorphoses*.

Încă în cartea I a *Metamorfozelor* este prezent motivul *verticalității omului, al privirii înălțate spre cer*, sintetizat laconic în latină prin *os sublime* „chip măreț, înălțat”. Acesta este preluat din mitul despre *Dedal și Icar*, ce are la bază un subiect generator de multiple sugestii. În partea a 8-a, poetul ne relatează: pentru a scăpa din labirintul

⁴ Vide, E. Pianezzola. *Ovidio. Modelli retorici e forma narrativa*. Bologna, 1999, pp. 140-141.

cretan, Dedal, împreună cu fiul său Icar, încearcă să zboare cu aripi confecționate din pene lipite cu ceară. Icar nu ascultă de sfatul tatălui său să nu se apropie prea tare de soare ca să nu se topească ceara și fiind captivat de farmecul cerului urcă tot mai sus. Finalul e ușor de presupus: ceara s-a topit, penele s-au risipit și Icar s-a prăbușit în mare. Mitul simbolizează aspirația umană spre zbor prin imitarea păsărilor, dar și depășirea condiției umane existente.

Tudor Arghezi aduce în poezia *Cîntare omului* un elogiu ființei omenești, care, însetată de înălțime, a răpit lumina cu forțele sale:

Cîntare omului

Te-ai dus pînă la stele și te-ai întors,
aprinș
Cu una dintre ele, ai pus-o să răsară,
Să ardă 'n vatra-i goală,
A fost biruitoare întîia ta răscoală...
Pînă-n sfirșit să nu uiți mareața
sărbătoare
Cînd te-ai sculat din pulberi în picioare
Privirea ta tîrîșă și împiedicată-n tină
Primi din îndepărtare întîia ei lumină
Și-odată dezlegată de mil și de țărîină
Ajunse scrutătoare, senină și stăpîină.

Poetul Valentin Roșca valorifică mitul lui Icar, asemuind zborul acestuia cu cel al sufletului descătușat de limite sub puterea magică a creației și a imaginației:

Icar

Te-ntinzi cît mi ți-e plapuma, cînd cerul
E-nvelitoarea ce ne ține cald,
Și ia proporții sufletul, stingherul,
Cît vezi cu ochii cîmpul de smarald...
Spre soare îți înalți ființa toată,
Descătușat de aerul vetust...
Dar critici mici de suflet cîteodată
Te pun cu sila-n patul lui Procust!

(V. Roșca, p. 397)

Victor Teleucă scrie poezia *Creștere*, în care se referă la dezvoltarea rațiunii uma-

ne, ce a determinat progresul tehnico-științific:

Creștere

Așa Icar porni odată cu-aripi de
basmă și de ceară,
Scurtînd o vreme neumblată.
Ce mare a fost odinioară!
A fost problema cea mai mare:
Din mii și mii de rezolvări cerea
suprema rezolvare –
Să poți zbura în patru zări...
Cad ploii de stele și ne-nvață
Să facem zboruri, pînă cînd vom ști
Că nu mai este viață și ne-om întoarce
pre Pămînt...
A fost o creștere în spații, de-atunci
căzură mii de stele,
Privirea ne-am făcut-o roată și
ne-am trezit zburînd cu ele.
Ce mic a fost Icar odată.

(V. Teleucă, p. 41)

Simbol mitologic este și numele zeului latin *Ianus*, imaginat de către romani și prezentat cu două fețe opuse: una privind înainte și alta înapoi. Poetul Ovidius ne spune că a fost unicul dintre zei, care și-a văzut spatele. Fiind simbol al veghii totale, avea darul proorociei, cunoscînd trecutul și prezicînd viitorul. Ulterior, această duplicitate a dat naștere expresiei *a fi cu două fețe*, adică fățarnic. Iată o mostră de valorificare a acestui simbol mitologic de către Vasile Romanciuc:

L-ați văzut pe Ianus?

Voi l-ați văzut pe Ianus? Pe cel cu
două fețe?
O față zîmbitoare? O față de tristețe?
E-adevărat că poate – ori nu-i decît
poveste?
– Cu-o față să aprobe, cu alta să
deteste?
O față de întuneric și o față de
lumină?
O față te blestemă? O față să se
închină?

tie ce repeta cuvintele bărbierului, devenit simbol *al divulgătorului de taine*. Expresia *urechile lui Midas* are sensul de „ignoranță, lipsă de gust”.

V. Roșca, inspirat de acest mit, scrie poezia:

Potolire

Cumplit vârtej solar, protuberanță –
Pe culmea verii părul tău bălai.
Solomonie...
Prin vrăji de soi și eu mi te-aș uimi,
Da-s timid și sub tichie mă ascund.
De parcă am *urechile lui Midas*.
Ci, cum Pământul nostru e rotund,
Revin, târziu, în portul vechi, de unde
Al patimii ecou de-mi mai răspunde...

(V. Roșca, p. 212)

În cartea a X-a, Ovidius ne povestește semnificativul mit despre Pigmalion, creatorul unei statui, sculptată de el însuși, de care apoi se îndrăgostește, privindu-i frumusețea și perfecțiunea. Invocată de Pigmalion, zeița dragostei Afrodita însuflețește această statuie, dându-i viață. Numită Galateea, ea devine soția sculptorului. Inspirată de subiectul amintit *supra*, poeta Leonida Lari scrie poezia:

Pigmalion

Visat-am o pură femeie și-n piatră
mi-e visul împlinit,
Te-ndură de mine, o zee, învie ce
am plăsmuit!
Cu lacrimi de suferință îi mîngîi
surîsu-mpietrit,
Te-ndură de biata-mi ființă, învie
ce am plăsmuit!
Sărac m-aș ști, fără cădere și arta mea
fără de crez,
De nu mi-aș dori și-o putere de a
învia ce creez.
Trezește din piatră femeia. E parte
din inima mea –
– Ce mult te iubesc, Galateea!
– Ce mult am dormit, nu-i așa?

(L. Lari, p. 83)

Valorificînd legenda, poeta adaugă simbolului unei mari iubiri și conotația puterii miraculoase a creației și a artei, care poate da sens, suflet și frumusețe vieții.

V. Roșca explorează potențele artistice ale acestui personaj mitologic în poezia:

Pigmalion

O, stîncilor de orice soi, iubiți-i
Pe cioplitorii voștri cîte-un pic
Și pînă-or da minunile în spic
lertați-l, fasoane și ambiții...
Că meșterul călăuzit de astre
Transmite pietrei pulsul mîinii lui.

(V. Roșca, p. 166)

Deplasîndu-ne de la sculptură spre muzică și cîntec, găsim același motiv al forței creatoare a artei și în mitul despre *Orfeu*, simbolul unui cîntăreț neîntrecut, ce cunoștea un cod misterios de a lega cuvinte (L. Lari).

Motivul forței însuflețitoare a artei, care, fiind eternă, capătă supremație asupra morții, poate fi regăsit în versurile lui Nicolae Dabija:

Orfeu

...Cînd cîntă: o moarte se-amîină
și iarba se face mai verde...
Cuvintele-arar le îngîină ca și cum,
de le-ar spune, le-ar pierde.
Nemaiștiind în vechi lumine –
(o, îndoieli atîte cernu-!) –
Etern – din urma-i, cine vine:
Euridice sau Infernul?!

(N. Dabija, p. 37)

Mitul lui *Orfeu și soția sa Euridice* are și alte semnificații, ei fiind protagoniștii unei povești tragice de dragoste, ce a inspirat pe mulți scriitori și oameni de artă. Pierderea iubitei și tentativa de reîntoarcere a ei din Infern capătă semnificații cu largi potențe de valorificare: de la puterea iubirii și cea a artei pînă la destinul implacabil și prezența inevitabilă în el a morții. *Euridice* devine titlul unei poezii a lui Nichita Stănescu:

Euridice

Aerul se mai emoționa încă în jurul
 tău,
 Tulburînd vederea orelor acele,
 cînd înnoptarea venea alunecînd
 pe roata inimii mele.
 Îți mai țineam cu brațul încă viața ta
 de viața mea lipită,
 Risipa dragostei nerisipită, secunda
 înnodată de clipită.
 Pași, rîsete, povești silabice, istorii,
 destăinuiri, speranțe – voi
 Erați într-adevăr adevărate în jurul
 celor doi din iarna cînd
 Un aer scînteind, pe lîngă tine va fi
 trecut. Va fi trecînd...

(N. Stănescu, p. 38)

Leonida Lari în poemul *Destinul lui Orfeu* scrie: „Căzui în nebunia lui Orfeu de-a re-nvia iubirea...” Sau în alt pasaj din același poem:

Orfeu a coborît în iad? La ce i-a trebuit
 să plece?
 Că a iubit? – E-o stare ce ca ploaia
 verii trece.
 Ci multe trec, de stai ca să le vezi...
 Si-aceste văi, și-aceste pajiști verzi,
 Doar dragostea nu trece niciodată.

(L. Lari, p. 312)

Motivul *Orfeu în infern*, întîlnit în cărțile a X-a și a XI-a, este generator de profunde sensuri umane. Poeții îl valorifică apoi, prin dezvoltarea unor idei fundamentale, precum: conștiința tragismului condiției umane, arta autentică etc.

Ovidius este poetul care a adus pe me-leagurile noastre cîntecul lui Orfeu. Poetul Nicolae Dabija scrie: „Iarba, izvoarele, pietrele își mai aduc aminte cîntecele lui. Să ne învățăm a le asculta: în anumite clipe și ore, acestea îi îngînă cîntările, așa cum le-a păstrat memoria ierbilor, vîntului, pietrelor sau izvoarelor timp de milenii” (N. Dabija, p. 36). Aceste adieri au dat naștere mai multor poeți. Peste veacuri, exilul ovidian

capătă noi semnificații, poetul devenind un sol al poeziei și al civilizației romane pe pămîntul dac. Leonida Lari, a cărei operă are la bază mai multe simboluri mitologice ovidiene, îi dedică poezia:

Lui Ovidiu

Și barbarii, cu grijă, în caldul joc
 te-nveleau, nu cumva să răcești,
 Îmi dau seama că marele lor nenoroc
 e că nu pricepeau cine ești...
 Dar nici tu pe atunci nu puteai bănu
 că barbarii vor naște poeți,
 Carele vor înțelege și vor glăsu
 luminoasele tale tristeți.
 (L. Lari, p. 142)

Cele cîteva exemple de valorificare a simbolurilor mitologice ovidiene, selectate din poezia contemporană, probează inepuizabila sursă de inspirație a mitului greco-roman, narat cu admirabil talent poetic de către *Ovidius* în *Metamorphoses*.

Bibliografie

- Arghezi, Tudor. Cîntare omului. București: Minerva, 1972.
- Dabija, Nicolae. Pe urmele lui Orfeu. Ch.: Hyperion, 1990.
- Eminescu, Mihai. Opera poetică. Vol. IV. Ch.: Cartier, 2005.
- Lari, Leonida. Dulcele foc. Ch.: Lit. artistică, 1989.
- Pillat, Ion. Scutul Minervei. Ch.: Eus, 1993.
- Romanciuc, Vasile. Un ochi. Ploiești: Libertas, 2000.
- Romanciuc, Vasile. Note de provincial. Ch.: Hyperion, 1991.
- Roșca, Valentin. Scrieri alese. Vol. 2. Ch.: Lit. artistică, 1987.
- Roșca, Valentin. Mereu ucenic. Ch.: Lit. artistică, 1984.
- Stănescu, Nichita. Leoaică tînără iubirea. București: InterContemPress, 1991.
- Teleucă, Victor. Poezii. Ch.: Lumina, 1970.

ATELIERUL DE SCRIERE CREATOARE „VLAD IOVIȚĂ” ȘI O NOUĂ GENERAȚIE DE SCRITORI

Dumitru CRUDU,
scriitor, bibliotecar, Departamentul Relații cu publicul

Acum patru ani, la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” am înființat cenaclul *Vlad Ioviță* care, inițial, se chema *Stare de urgență* și căruia, ulterior, i-am schimbat denumirea și l-am transformat într-un atelier de scriere creatoare. La ședințele atelierului care au loc o dată pe săptămână, în fiecare sâmbătă, la ora cinci, iau parte elevi și studenți din Chișinău, Orhei, din raionul Criuleni sau din alte localități. Atelierul are și un blog al său – <http://vladivita.blogspot.com> – pe care plasăm cronici, texte scrise în cadrul ședințelor noastre, anunțuri culturale. Timp de patru ani, atelierul a reușit să formeze o nouă grupare de tineri scriitori. Unii dintre ei, ca Ecaterina Bargan, au debutat deja cu o carte de poezii. Textele Ecaterinei au mai fost incluse în antologia *Noua poezie basarabeană*, apărută la Editura Institutului Cultural Român, din București, în 2009. Poeziile și povestirile lui Ion Buzu, ale Nataliei Graur, cronicile lui Alexandru Macrinici, poemele și povestirile Cristinei Macovschi sau ale Augustinei Șiman văd regulat lumina tiparului în presa culturală. Pe drept cuvânt, am putea spune că în cadrul atelierului de scriere creatoare *Vlad Ioviță* e pe cale să apară o nouă generație literară, ale cărei volume, sînt sigur, le vom găsi și pe rafturile Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Iată o cronică a ultimei ședințe de atelier scrisă de Natalia Graur și publicată pe blogul atelierului:

„Sâmbăta trecută, 30 octombrie, am hotărât (probabil :*) să nu speriem pe nimeni, de aceea ne-am adunat, ca de obicei, la o nouă ședință a atelierului *Vlad Ioviță*, fără dovleci și cu fețele noastre aproape obișnuite. Elena Guzun, o tânără care pictează și scrie poezie, a aflat de noi și a decis să vină, și se pare că am interesat-o suficient, pentru că a zis că revine :). De data asta am mers pe alte exerciții, am încercat să scriem sonete, în care fiecare al doilea vers din strofă trebuia să aibă tema culinară. Așa am aflat că Sandu Macrinici mănâncă cerneală, că Elenei Boguș îi place vinul roșu, iar sonetul Ecaterinei Bargan îl găsiți aici. Apoi am scris ceva care urma să fie haiku. Arătăm ca Johnny Depp toți, numărând silabe pe degete :). Puteți vedea haiku-ul lui Dudu pe blogul atelierului. Și, ca de obicei, după partea despre care vă povestesc, urmează cea neoficială... Ceai și chestii la o cafea, discuții... Nici nu bănuți cine mănâncă zahăr cu lingurița sau cine e amatorul nostru de alune :)...

Pe la 9 am plecat, așa că n-am văzut în ce fantomă sau vârcolac se transformă fiecare...”

Dar iată și textul scris de Ecaterina Bargan în cadrul atelierului:

Sonet

Prin jaluzelele verzi mă uit la balcon,
În bucătăria mea verde intră tot cerul.
Miroase a carne de vită și vin de bacon,
Palmele tale îmi mângâie părul.

Vecinul de jos cărți joacă pe pervaz.
Tai salată de roșii cu ardei și cu ceapă.
Buzele tale se apropie de-al meu obraz,
Dar să pun la clocotit niște apă.

De sus felinarele par niște chibrite
Apropo, să aprind aragazul de-acum!
Felinarele sunt chibrite-ndoite,
Te apropii tiptil să mă sperii cu-n bum!

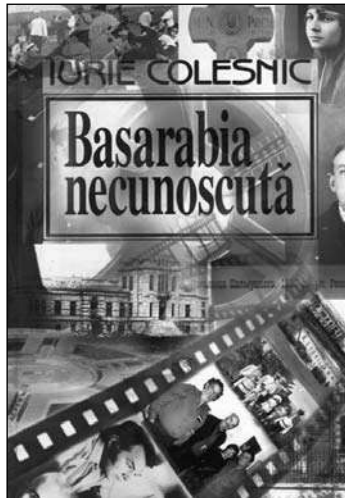
Ca-n aburul apei ai degete fine...
Vreau ceai de lămâie cu miere de-albine.

BASARABIA NECUNOSCUȚĂ LA AL OPTULEA VOLUM

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

Pe 29 septembrie curent, la Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” se adunase multă lume dornică de a contacta pe viu cu scriitorul, editorul, omul politic și istoriograful **Iurie Colesnic**, care a decis să lanseze în acest local istoric al Chișinăului și cel de-al optulea volum al lucrării sale în seria, de meritat prestigiu, **Basarabia necunoscută**. Timpul favorabil – o zi ca de vară târzie – a creat o stare de spirit îmbietoare pentru cei prezenți: scriitori, jurnaliști, istorici, bibliotecari, profesori, studenți și elevi.

În cel de-al optulea volum al *Basarabiei necunoscute* se regăsesc 26 de personalități din partea locului, care au desfășurat o activitate științifică, administrativă, politică sau artistică. Lăudabil e faptul că de istoria noastră – relativ recentă – au venit să se intereseze, ghidați de un apreciabil sentiment civic, foarte mulți tineri studioși.

În cuvîntul de deschidere a evenimentului cultural, doamna conf. univ. dr. **Lidia Kulikovski**, director general al bibliotecii-gazdă și moderatoare, a menționat cu satisfacție că a devenit o tradiție ca Iurie Colesnic să-și lanseze volumele din seria enciclopedică *Basarabia necunoscută* anume la BM „B.P. Hasdeu”. Din spusele dumneaei mai desprindem că cele 26 de biografii sînt în realitate niște eseuri de excelență, cărora autorul le-a dat o notă particulară

pentru a ne spune adevărul despre acele timpuri în care au activat protagoniștii. Iurie Colesnic repune la locul cuvenit în istorie persoane care, de fapt, au și făurit-o, dar din motive bine cunoscute au rămas în umbră și acum trebuie să le descoperim în arhive, ceea ce și face neobositul nostru cercetător. Volumul al optulea al seriei, care se impune prin valoare, ne face cunoștință cu oameni care au făcut pe vremea respectivă imagine plaiului nostru dintre Prut și Nistru

și cu ei ne putem mândri și azi. „Apariția oricărei cărți este o sărbătoare și pentru autor, dar și pentru bibliotecă. De aceea țin să remarc faptul că *Basarabia necunoscută* este o carte-eveniment, o carte-document, o carte-manual, care impresionează prin cantitatea de informație, prin importanța istoriografică a acesteia, dar nu în ultimul rând și prin aspectul ei poligrafic”, a spus L. Kulikovski, recitind pentru confirmare pasaje relevante din textele volumului, care, la drept vorbind, au emoționat plăcut sufletul ascultătorilor, nerăbdători să afle cât mai multe fapte inedite ce se publică la noi pentru prima dată.

Publicistul **Tudor Țopa**, care are și el în palmaresul său cărți editate peotriva celei ce se lansează spre bucuria tuturor, a venit cu unele amintiri din copilărie în legătură cu Teodor Ștefan Uvaliev, moșier la Căzănești, Orhei, datele biografice ale căruia sînt incuse în recentul volum cu numărul opt. Tot aici a găsit schițe publicistice de o croială specială despre Alexe Nacu (Nacco), scriitor; Grigore Crețu-Crețescu, avocat și scriitor; Ioan Șeptelici-Herțescu, medic; Leopold Siținschi, medic, om politic, primar de Chișinău; Gheorghe Mare, profesor la Școala de agricultură din Pur-

cari; Elena Gh. Donici, publicistă și scriitoare de limba franceză; Dimitrie Iov, ziarist și scriitor; Gib Mihăescu, prozator; Cincinat Pavelescu, poet; Milița Petrașcu, sculptoriță; Anatol Vulpe, pictor; Iulia Siminel-Dicescu, pedagog, promotor al artei și culturii în Basarabia; Emil Loteanu, cineast; și alții – o galerie de portrete ale oamenilor din secolele trecute și din contemporaneitate, unii din ei încă ne stăruie în memorie cu chipurile lor prometeice. „Sînt încîntat de cele ce face Iurie Colesnic și cred că dumnealui va mai scoate din anonim încă multe nume noi”, a încheiat T. Țopa.

„Cu cît devine mai cunoscută Basarabia, cu atît e mai necunoscută”, a fost un joc de cuvinte al prof. univ. dr. hab. **Anatol Petrencu**, istoric și politician, care, după felicitările pentru reușită, a reiterat că I. Colesnic își are „nișa” sa în cercetarea istoriei Basarabiei, făcînd referire și la alte volume editate de colegul de specialitate și de partid: *Doina dorurilor noastre*, *Mi-i dor să vă spun*, *Profetul nemuririi noastre*. *Constantin Stere*, *Apostolul Unirii*. *Pan. Halippa*, *Enigma Petre Draganov*, *Note din Arca lui Noe* etc. Cartea, în genere, astăzi intră în concurență cu internetul, dar... „ce e scris cu penița nu tai cu bărdița”, a specificat profesorul uni-

versitar, făcînd aluzie la faptul că I. Colesnic va acumula și pe viitor material factologic („istoria este o știință cumulativă”) ce ne interesează și va publica în aceeași cheie și alte cărți de culturalizare a maselor.

Despre impactul internetului, mai ales în viața elevilor și a studenților, a vorbit criticul și istoricul literar, prof. univ. dr. hab. în filologie **Ion Ciocanu**. „Folosind internetul, nu punem în mișcare capul”, e concluzia la care a ajuns dumnealui. De aceea a și recomandat tinerilor să apeleze mai des la carte, care e mai veridică, cu informații complete și mai de încredere. Astfel de cărți ne pune la dispoziție Iurie Colesnic, care are o bogată experiență, acumulată lucrînd într-un șir de arhive din diverse orașe de la noi și de peste hotare. Și întru atingerea scopului (sau visului) pe care îl avem în viață distinsul profesor ne recomandă în mod sigur „cetitul cărților” și „să ne bucurăm de acest cadou oferit cu generozitate”.

Dna L. Kulikovski, prezentîndu-l pe dl **Gheorghe Prini**, directorul Întreprinderii editorial-poligrafice „Știința”, a subliniat că dumnealui a avut un mare noroc să colaboreze cu Iurie Colesnic, iar rodul acestei colaborări este apariția prezentei ediții a *Basarabiei necunoscute*. „Am avut un avan-

taj: să nu intervin în concepția lucrării, fiindcă volumul opt al seriei enciclopedice, de altfel, ca și cele precedente, este bine definit și nu suportă schimbări. În genere, această scriere, care continuă un șir de ani, este un caz ieșit din comun în spațiul basarabean și dacă dl Iurie Colesnic o va duce la bun sfîrșit, cu siguranță numele lui va rămîne în analele istoriei și culturii noastre”, a enunțat dl Gh. Prini, felicitîndu-l pe protagonist și obligîndu-se să participe și la editarea volumelor viitoare de biografii ale înaintașilor noștri. Dar ele vor veni neapărat, căci la tîrgurile de carte din Iași, București, Frankfurt pe Main toți editorii se interesează dacă nu a apărut un nou volum al *Basarabiei necunoscute*...

Cu o deosebită afecțiune față de scriitorul și istoricul Basarabiei au vorbit la manifestare elevii de la **Liceul Teoretic „Dante Alighieri”** din capitală (sub îndrumarea bibliotecarei **Valentina Ciobanu** și a profesoarei de matematică **Raisa Vladimir**). În microeseurile lor s-au prefigurat cele 26 de personalități care au schimbat mersul istoriei și acum luminează conștiința naționalilor săi.

„Avem un trecut glorios, avem un prezent, vom avea și viitor”, a relatat în luarea

sa de cuvînt **lurie Colesnic**. Din spusele dumnealui am aflat că preconizează să editeze pînă în 2012 – anul cînd vom marca 200 de ani de la raptul Basarabiei de către Imperiul Rus – al doisprezecelea volum care, după toate probabilitățile, va fi ultimul din serie. Cu mare interes cei prezenți în sală au ascultat despre modul de lucru al autorului asupra materialului selectat. Istoria, fiind un aliaj de științe, în cercetarea sa necesită multă răbdare, îngăduință, dar și patimă, speranță... La unele schițe documentare I. Colesnic a lucrat luni, poate ani în șir, la altele – două-trei zile, fiindcă așa se crea situația. Pentru a-și realiza aspirațiile, a avut ca interlocutori cetățeni din Chișinău, Bălți, de la sudul republicii, din străinătate, fapt pentru care le mulțumește din suflet că și-au adus contribuția la întregirea portretelor precursorilor noștri. „Leacul nostru, tămăduirea noastră poate veni foarte repede nu de la munca de deșteptare a conștiinței care este și așa trează. Trebuie să scăpăm de mitul înstrăinării, trebuie să blamăm acest mit. Și atunci ne vom simți cu adevărat liberi și, dincolo de toate adevărurile false, va lumina un singur adevăr, poate unicul necesar în toate timpurile, adevărul istoric”, scrie autorul în prefața volumului al optulea.

Aici aș îndemna să luăm în seamă și să ținem minte spusa dnei dr. Lidia Kulikovski: „Să ne consacram cît mai des lecturilor

unor cărți precum sînt cele ale dlui Iurie Colesnic, să frecventăm bibliotecile și să citim cu toții – și elevi, și profesori, și artiști, și deputați – ca să nu cădem în impas; ca, odată cu trecerea timpului, să nu călcăm pe aceeași greblă, cum zice o vorbă populară; să cunoaștem temeinic trecutul și să nu pulverizăm în zadar prezentul.”

BM „B.P. Hasdeu”, prin efortul Departamentului relații cu publicul, condus de dna **Tatiana Fiodoruc**, a organizat în Sala de lectură a bibliotecii o expoziție de carte intitulată **Iurie Colesnic – ispitit de istorie, motivat de prezent**. Am văzut apropiindu-se de ea cu mare interes atît elevii de la liceu, cît și persoane versate în ale științei de care răspunde muza Clio.

„Un popor care nu își cunoaște istoria este ca un copil care nu își cunoaște părinții”, scria marele savant român Nicolae Iorga. Ca să ne păstrăm identitatea națională trebuie să cunoaștem profund istoria Neamului, dar trebuie să o cunoască atît cei care ne guvernează, cît și cei care aleg pe alții la guvernare. Nimeni nu e în drept să uite că istoria este, în primul rînd, o știință și nu o armă de manipulare a cetățenilor. Cine nu ține cont de aceste deziderate nu va reuși nicicînd și niciunde. Avem convingerea fermă că cercetarea istoriografică al lui Iurie Colesnic e din acea categorie ce va dăinui în timp și se va menține pe linia întii de luptă contra minciunilor unor pseudosavanți.

SĂ CONSTRUIM O CIVILIZAȚIE A IUBIRII...

Ludmila BULAT

În cadrul Programului *Săptămîna ușilor deschise*, 22-28 octombrie 2010, de la Biblioteca Publică „Târgu-Mureș”, ospitalitățile gazde, în frunte cu directoarea Claudia Șatravca, ne-au prilejuit un frumos eveniment: lansarea cărții *Revelații: Nuvele* de Valentina Stoica, o proaspătă apariție

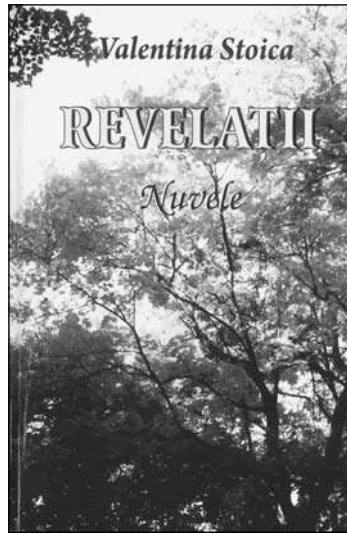
la Editura „Pontos”. Cu această ocazie scriitoarea și-a adunat prietenii: Claudia Partole, Marcela Mardare, Eliza Botezatu, Nicolae Rusu, Victor Prohin, Paulina Zavtoni, actriță la Teatrul „Luceafărul”. Valentina Stoica a funcționat niște ani buni ca profesoară de franceză, tocmai de aceea la atare

eveniment au fost prezenți și elevi: clasa a X-a „C” de la Liceul „Ion Creangă”, împreună cu profesoara de limba și literatura română Ana Galaju.

Publicul cititor o cunoaște pe V. Stoica prin cărțile: *Femeia în albastru*, proze. Chișinău, 1994; *Pasiune și calvar*, nuvele. Chișinău, 1999; *Romantici și vagabonzi*, piese. Chișinău, 2001; *Steaua fâuririi*, roman-eseu. Chișinău, 2003; *Jurnalul unei actrițe*, Chișinău, 2005 etc.

Victor Prohin este nașul literar al Valentinei Stoica, pe timpuri i-a publicat primele povestiri în revista *Nistru*. În prefața la cartea *Femeia în albastru* V. Prohin consimțea: „Valentina Stoica a crescut sub cerul Cahului, unde graiul oamenilor, apa fântânilor și floarea de salcâm conțin un element aparte. Și-a urmat studiile la Bălți, apoi a ținut studenților, la Chișinău, cursuri de limbă franceză. Pornită de chinul și bucuria scrisului, abandonează catedra de la școala superioară și se consacră ziaristicii, rămânându-i mai aproape de inimă problemele durute ale profesorului, educatorului, elevului, ale intelectualului de la țară, uitate de cer și de guvernanți. Din acea realitate – bolnăvicioasă, prozai-că și monotonă – aduce, fir cu fir, necesarul de substanță căreia, retopind-o, să-i dea dimensiune artistică”.

Cartea *Revelații* cuprinde șapte nuvele, deloc întâmplătoare această cifră, după cum au remarcat mai mulți vorbitori. Aceste dezvăluiri, destăinuirii, mărturisiri, spovedanii, dacă vreți, se axează pe problemele, fenomenele ce au loc în societatea noastră: relațiile dintre părinți și copii, dintre elevi și pedagogi, relațiile umane în genere... Să luăm, spre exemplu, nuvela

Scumpă tanti Camelia. Un personaj, o doamnă care nu mai e tânără și deloc săracă, ține un monolog în fața rudelor:

„– Iaca, toți bărbații de treabă au plecat peste hotare... toți trimit acasă sute de mii de euro și dolari, numai trântorul meu nu se urnește din loc și pace bună! Vedeți, vulpoiul, zice că lui îi e bine și acasă. Dar de ce mă rog, bursucule, să nu te duci acolo unde se află consătenii? Nu-i nimic, i-am tras eu lui Mitică o săpuneală buni-

șoară, am să-i trag și în seara asta mâța pe spinare. Cu mătura am să-l alung, cu mătura! Ca să-mi aducă bănișori, așa cum trimite alde Tărăță, alde Cojocar, alde Bostănar – s-au îmbogățit toți, măi frate, case și-au zidit, case, mașini și-au cumpărat! Ai să te duci și tu, Mitică, n-ai încotro, am eu ac și pentru cocorul tău, ursule!”

Până la urmă acel bărbat pleacă la bani mulți, iar peste cinci ani îi comunică soției că acolo, în regiunea Moscova, și-a găsit o altă femeie „care îl înțelege mai bine”.

În aceeași nuvelă este un moment cum profesorul de psihologie îl invită la școală pe preotul satului, care le vorbește elevilor despre fenomenele din societatea noastră: mulți cetățeni adulți profită de libertatea de a pleca în alte țări și își neglijează angajamentele părintești. Unii copii îl ascultau pe preot cu capul sus, cu privirea senină, iar alții stăteau cu capetele aplecate în jos, amintindu-și de părinții lor plecați departe. Preotul le amintește: căpătuirea materială a luat proporții înspăimântătoare, iar spiritul este neglijat și îi pune la curent cu apelul Papei Ioan Paul al II-lea – să construim pretutindeni civilizația iubirii...

Personajul principal al altei nuvele, *Inegalabila Nicoleta Rutescu*, este o tânără

– studentă la facultatea de limbi moderne –, căreia mama, bunei îi oferă totul: și dragoste, și bunăstare. Toți cei dragi o dezmiardă *Păpușica*. Și mulți băieți o admiră pentru silueta ei. Apare și un băiat care îi cere mâna și toți îi prezic un viitor bun. Dar ea are ambiții exagerate și ajunge la pierzanie.

După cum am menționat, V. Stoica a scris și piese. Una dintre ele, *Vagabonzii dintr-a zecea*, a fost distinsă cu Premiul Mare al Festivalului teatrului școlar de la Târgu-Mureș (1997). A scris și multe cronici despre viața teatrelor, în special despre Teatrul Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hasdeu” din orașul natal Cahul; de aici și prietenia cu actorii.

În cadrul lansării, veșnic tânăra, încântătoarea actriță Paulina Zavtoni a prezentat un fragment din nuvela *La balul Adrianei*, intrigându-i pe cei prezenți ca să o citească. Criticul literar Eliza Botezatu și-a exprimat părerea că bucățile scrise ar fi trebuit să se numească povestiri, nuvela presupune anumite rigori. Nicolae Rusu a menționat că V. Stoica a studiat trei mari literaturi – română, franceză, rusă –, de acolo s-a îmbogățit și s-a inspirat. Vic-

tor Prohin i-a povățuit pe cei prezenți că atunci când transmit rudelor plecate peste hotare o geantă cu nuci, cu dulciuri, cu alte bunătăți, să pună și o carte de-a scriitorilor noștri. Le va fi dragă, că-i de acasă... Editoarea și scriitoarea Marcela Mardare a caracterizat nuvelele prin câteva fraze scrise pe coperta-spate a cărții și a constatat colaborarea strânsă dintre autoare și Editura „Pontos”: este a cincea carte pe care autoarea și-o scoate la această editură. Re-

ferindu-se la nuvela *Serile de la Constanța*, Claudia Partole s-a destăinuit că de câte ori pleacă la Constanța, neapărat se duce și la statuia lui Ovidiu, stă de vorbă cu poetul Romei și al Tomisului, așa cum face și un personaj din nuvelă. Și a continuat: după ce i-a apărut romanul *Viața unei nopți sau Totentanz*, a primit prin poșta electronică mai multe mesaje, dar un mesaj din partea unei doamne (prezentă în sală), Zoia Bălan, fost redactor la Comitetul pentru edituri, poligrafie și comerțul cu cărți, i-a dat aripi și i-a dorit Valentinei Stoica să aibă asemenea mesaje care să-i dea aripi.

Între Biblioteca „Târgu-Mureș” și Liceul „Ion Creangă” de ani de zile s-a statornicit

o colaborare fructuoasă. Elevii prezenți la lansare au dorit să-i pună autoarei întrebări: dacă nuvelele sunt autobiografice; dacă ar fi să continue o anumită nuvelă, cum ar continua-o?; în care personaj se regăsește pe sine?...

Valentina Stoica a mărturisit celor prezenți că i-a plăcut să stea în bibliotecă din clasa a cincea, biblioteca este pentru ea un miracol sfânt prin care există. În prezent se află mai mult la Cahul, stă în casa părintească, care îi dă forțe, acolo își scrie cărțile. Le editează cum poate, mai mult din propriile economii, o mai ajută frații și surorile. Până la urmă cei prezenți au numit-o reprezentantul cultural al capitalei de sud.

CONSFĂTUIRE PE MARGINEA UNUI DEBUT ROMANESC

Maria SAVIN,
metodist superior IȘE

Numită pe drept cuvânt „locul frumoaselor rețineri în timp și în spațiu”, Biblioteca Publică „Liviu Rebreanu”, lăcaș în care nu numai locuitorii sectorului Râșcani al capitalei, ci toți acei împătimiți de carte și sensibilizați de puterea cuvântului, își dau întâlnire cu marcante personalități ale neamului românesc ca Mihai Cimpoi, Ion Ciocanu, Ion Hadârcă, Victor Cirimpei, Iurie Colesnic, regretatul Andrei Vartic etc., la data de 29 septembrie curent a mai găzduit o *oră de suflet*. Încadrându-se activ în realizarea programului „Chișinăul citește o carte”, angajații bibliotecii, în decurs de câteva săptămâni, s-au aflat în căutare și promovare de adevăr și frumos, axându-și năzuințele pe recenta apariție a romanului **Tema pentru acasă** de Nicolae Dabija. Pentru a face față solicitărilor, au fost împrumutate cărți de la Sediul Central al BM „B.P. Hasdeu”, colaboratorii bibliotecii

având grijă ca romanul să ajungă sub privirile tuturor celor ce doresc să-i soarbă adevărul. Astfel, ca o „icoană făcătoare de minuni”, lumina acestei cărți a intrat din lăcaș în lăcaș: în liceele „G. Călinescu”, „Alexandru Ioan Cuza”, „Sfântul Gheorghe”, Institutul de Științe ale Educației etc. Au fost organizate consfătuiri pe marginea volumului, în care cititorii au arătat deschis cum au citit cartea, ce aspecte ale conținutului i-au atras, ce părți au citit mai ușor, ce capitole au înțeles mai greu, când și în ce condiții au citit-o, consemnând atitudinile lor față de problemele trăite și gândite în cursul lecturii.

Anume urmările încadrării în acest proiect au făcut ca sala de lectură a Filialei „Liviu Rebreanu” să devină din nou neîncăpătoare. Cadeții Liceului „Sfântul Gheorghe”, apelând la iscusința managerială în organizarea întâlnirilor de suflet și pentru

suflet a doamnei Elena Cebotari, directoarea bibliotecii, l-au invitat la o întâlnire neordinară pe autor, ei prezentându-se în postură de jurnaliști, bibliografi, critici și istorici literari. Întâlnirea a luat forma unei conferințe de presă cu genericul „Un poet trecând prin Patrie”, având ca motto înaripatele versuri din creația poetului: „Cânt cântec nașterii mele / pentru Patria ce m-a ales.”

În debutul întâlnirii, pe fundalul unui dangăt de clopot se recită poezia *Clopotarii*, un „jurnalist”, și anume Dorin Graur, cuprinzându-i cu privirea pe cei prezenți, rostește tradiționala formulă de salut: „Stimată audiență, bună ziua și bine ați venit la această oră de suflet!...” Apoi, un alt „jurnalist”, Andrei Boleac, face o trecere în revistă a întrebărilor ce urmează a fi puse în discuție pe parcursul întâlnirii. Urmează o referință la cele mai importante trepte ale activității scriitorului **„născocitor de poeme”, lider de generație, animator al Renașterii basarabene, poet al memoriei istorice**, făcută de „bibliograful” Daniel Pâslaru, care solicită din partea autorului și un răspuns la o întrebare multiplă: „Ce v-a îndemnat să scrieți și de unde por-

nește pentru Dumneavoastră poezia? Dar proza?”

Răspunsul scriitorului la această întrebare, dar și la altele puse de către cititorii săi, a pus în evidență relevarea conștiinței noastre în raport cu sentimentele și valorile ce ne definesc: dragostea, dorul, adevărul, receptivitatea, sacrificiul, libertatea etc., trezind emoții și sentimente de înaltă și intensă trăire spirituală.

Cufundați în necuprinsul lumii plămuite de autor, am sorbit cuvânt cu cuvânt cele relatate, rămânând impresionați de scânteile de înțelepciune și de umor ale protagonistului.

Mărturisirea lui N. Dabija că „...fără poezie lumea ar fi mai săracă, frunzele mai șterse, cerul mai puțin albastru, stelele nici nu s-ar vedea pe cer de departe ce-ar fi” a fost ilustrată de scurte recitaluri din volumele sale de versuri, confirmând încă o dată faptul că „poetul Nicolae Dabija a prins rădăcini adânci în solul Patriei noastre care pentru el e veșnică prin tot și toate”. Și dacă N. Dabija plămuește în versurile sale o lume de vis și mister, fascinand cititorul cu lucrurile de dincolo de aparențe, apoi *tânărul romancier* N. Dabija

ne reprezintă, într-un „document” al vremii, elemente reale cu funcție de incifrare sentimentală, îndemnându-ne să reflectăm asupra existenței și trecerii noastre prin vâltorile timpului. Îmbinând, destul de reușit, o neuitată durere cu o nesecată dragoste, reușește să zămislească în cugețul cititorului un monolog despre dialectica timpurilor și responsabilitatea sa civică.

Trecerea treptată la obiectivul de bază al întâlnirii – romanul *Tema pentru acasă* – a animat și mai mult spiritele. Atitudinea de prețuire a cărții, concentrată în latura efortului uman concretizat în ea, a fost majorată și de mărturisirea autorului despre „drumul romanului” (de la clipa unui „vis” de o fracțiune de secundă, la manuscris, apoi la o carte aflată în bibliotecă). Rugat de cititori, autorul a relevat despre imboldul pornirii romanului pe care „l-a purtat cu sine” și pe care „vreo jumătate de an nu l-a putut citi din cauza unor fiori de frică interioară”, în care „a canalizat suferința în frumusețe”, prezentând evenimentele așa cum au avut loc, aduse de „realitatea unui vis dureros”, fără să le retușeze sau să le „înfrumusețeze” și pe care, personal, îl definește drept „carte-elogiu femeii”.

Primind răspunsuri, pe potriva așteptărilor, la toate întrebările adresate, „jurnalisticul” Dorin Graur, în numele profesoarei și al colegilor săi (Denis Cotruță, Andrei Boleac, Daniel Pâslaru, Adrian Moroșanu, Grigore Lozan, Mihai Scutaru, Maxim Șipitco, Ion Olăriță, Sergiu Cazacu, Ion Scurtu, Nicolae Ciobanu, Ion Ciolac, Mihai Soroceanu, Vladimir Tonofa, Veceslav Guminiuc, Felix Bogdan, Corneliu Burlacu, Victor Frecăuțanu, Valeriu Mălai, Sandu Cotorcea, Iulian Guzun, Victor Bunescu), care au participat activ și s-au pregătit săguncios de **Tema pentru acasă**, a adus cuvinte de mulțumire autorului: „*Domnule Dabija, vă mulțumim că ați venit la această întâlnire cu noi. Ați deschis ferestruica la care am bătut. Ne dăruieți o literatură atât de aproape sufletului nostru*”; apoi cititorilor: „*Vă mulțumim, dragi cititori, că sunteți dornici de carte și citiți ce e frumos, bun și cu folos*”, dar și gazdei: „*Vă mulțumim, stimate doamne, pentru acest altar al cărții și lăcaș al înțelepciunii, unde ne primiți cu plăcere și amabilitate de fiecare dată*.”

De fapt, mulțumițiile au fost reciproce, deoarece în finalul întâlnirii, după ce scriitorul recunoscuse că nu a avut niciodată o

întâlnire atât de „militarizată”, spuse cadeților: „*Sunteți o țară frumoasă. Recitați ca adevărați oameni de artă, de aceea zic bravo vouă și profesoarei care vă învață nu numai să citiți și să recitați, ci să și înțelegeți ceea ce citiți și recitați. Bravo! Haideți să aplaudăm pentru profesoară!*” Mă alătur și eu celor menționate de scriitor, mulțumindu-i neobositei profesoare care și-a îndemnat cadeții să-și pregătească atât de conștiincios *tema pentru acasă*, i-a ajutat să perceapă realitatea plăsmuită de autor și materializată prin cuvântul artistic, pentru a-i face mai sensibili, a le înnobila sufletul, a-i îmbogăți spiritual.

Profesorii de limba și literatura română, veniți la cursurile de formare continuă la Institutul de Științe ale Educației și prezenți la întâlnire împreună cu managerul lor Tatiana Braghîș, și-au manifestat mulțumirea și bucuria de a nimeri la cursuri

tocmai în această perioadă, care va avea un ecou lung și plin de cele mai frumoase emoții la aducerea-aminte despre „trăirea unei neașteptate bucurii la întâlnirea cu poetul și scriitorul Nicolae Dabija”.

Din însăși forma și modalitatea demarării întâlnirii cu autorul, am concluzionat că cititorii au înțeles, pe concret, rostul fiecărui amănunt în parte. Personal, mulțumesc **tânărului romancier** pentru îndrăzneala de a se hotărî să scoată la iveală din adâncurile ființării sale nu numai poetul, dar și prozatorul ascuns în sine, participând astfel la sondarea unor probleme generale umane destul de complexe. Noi, cei ce am răspuns cu prezența la **Tema pentru acasă** în după-amiaza zilei de 1 octombrie 2010, rămânem în așteptarea altei rețineri în timp, dar în același spațiu, pentru a retrăi sentimentele reflecției și emoțiile aceleiași bucurii.

LA O ANIVERSARE, ION DAGHI ÎN TREI IPOSTAZE

Raia ROGAC

Aceste mari planuri de activitate consacrată ale maestrului, dr. în pedagogie, **Ion Daghi** au fost evidențiate în cadrul unei minunate serii de creație, desfășurată sub semnul celor 50 de ani de pedagogie, care a avut loc la Biblioteca Publică „Onisifor Ghibu” din Chișinău și la care a participat un public numeros, reprezentat de pictori, scriitori, cadre didactice, bibliotecari, studenți.

Creația lui Ion Daghi este cunoscută și peste hotare, mai ales prin seria de lucrări *Eminesciana*, inspirate din lirica filosofică a Luceafărului poeziei românești, care s-au bucurat de o apreciere merituoasă din partea criticilor de artă. Nu întâmplător Alianța Franceză și Ambasada Franței de la Chișinău aveau să contribuie la editarea catalogului **L'Eminescienne plastique**

(Eminesciana plastică), lansat la manifestarea de omagiere în fața reprezentanților acestor instituții. Cartea cuprinde cele mai semnificative imagini ale unor mărgăritare plastice, realizate cu inspirație și finețe de Ion Daghi.

În cuvântul de salut, **Elena Vulpe**, directoarea instituției-gazdă, a remarcat că mesajul plastic al tablourilor daghiene vibrează la unison cu mesajul scris al Cărții de valoare, în special Eterna Carte Eminescu, mulțumind publicului de prezență, dar mai ales sărbătoritului pentru onoarea de a vernisa în mai multe rânduri anume la Biblioteca „Onisifor Ghibu”, pe care Domnia Sa a îndrăgit-o pe parcursul anilor.

Dr. în filologie Virgil Mândăcanu a apreciat creația artistică a pictorului Ion Daghi ca pe o pictură spirituală, menită nu numai

să relaxeze sufletele, dar să și cultive dragostea pentru frumos și sublim, constatare făcută și în virtutea celor două decenii de activitate colegială universitară.

Un alt vorbitor, coleg de promoție al omagiatului, **Valeriu Podborschi**, șef catedră Design industrial a Universității Tehnice din Moldova, consideră că Ion Daghi este „cel mai punctual și cel mai iubit profesor, având în spate sute și sute de absolvenți și discipoli, inclusiv opt generații la Universitatea Tehnică”.

Pe post de moderator, **Dumitru Gabura**, la rândul-i, avea să remarce studiul profund în filosofie, cu predilecție în filosofia eminesciană, pe care asiduu l-a făcut și continuă să-l facă Ion Daghi. *Eminesciana plastică* s-a desfășurat la Iași, București, Kiev și în alte părți, dar dacă ar fi fost și în Germania, Austria, Italia, mulți din vizitatori și-ar fi recunoscut filosofii din țara lor prin aceste imagini plastice, grație faptului că însuși Eminescu a fost fascinat de studierea mai multor sisteme filosofice din Europa. Noul album, editat în franceză, cuprinde 39 de picturi, corespunzător anilor de viață ai Luceafărului. *Eminesciana* este o artă unică în lume. Dovadă de prețuire este și faptul că dr. Gerard Collin, expert cultural UNESCO, i-a propus maestrului de a procura această serie de lucrări în scopul fondării unui muzeu de artă în Franța.

Calitatea de filosof în arta plastică a sărbătoritului a subliniat-o și **Ghenadie Jalbă**, președintele Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova.

În aceeași ordine de idei, plasticianul **Gheorghe Vrabie**, a făcut o caracterizare mai definitorie, menționând următoarele: în ciclul *Eminesciana* – pictură în pânză și în tempera, autorul nu pur și simplu reflectă ilustrativ personalitatea genialului poet, ci creează, printr-o originală structură compozițională și la fel de originală, o gamă cromatică – imagini vizuale care dezvăluie complexitatea și infinitatea universului, dinamismul și dramatismul spațiului

existențial al ființei umane, aspirațiile și capacitățile ei creatoare. Mesajul ideatic și estetic, exprimat sugestiv, dens și incitant, îl surprindem chiar și în denumirile înseși ale lucrărilor: *Ontogeneză lirică*, *Apeiron*, *Enigma existenței noastre*, *În abis*, *Printre lumini*, *Nebuloasa Eminescu* etc. Pe multe din ele le-am putea numi *peisaje cosmice*, uneori ele fiind organizate compozițional și stratificate deosebit de complicat, alteori alcătuite din porțiuni de pământ și cer, din valuri de ape și de nori, care se interpătrund, se suprapun, se rotesc cu vârtejuri și forțe de nebanuit... În unele tablouri gama e redusă la un segment mai restrâns al spectrului cromatic, iar în altele e cuprinzătoare, extinzându-se de la cele mai întunecate culori și tonuri de albastru, maroniu, indigo și negru până la cele mai fine nuanțe cromatice și tonale de azuriu, verde, galben, roz și alb, și într-un caz, și în altul exprimând, în simboluri și alegorii, trăiri sufletești cu semnificații divine.

Criticul de artă prof. univ. dr. **Constantin Spânu**, cu o sinceritate neaflăcă, a mărturisit că nu-și poate închipui Școala de Arte din Moldova fără Ion Daghi, care rămâne în suflet un copil mereu fascinat de sublim, poate în primul rând de Eminescu.

Poetul **Traianus** l-a definit pe omagiat ca pe „un om-metaforă”, exprimându-și convingerea că „metaforiștii sunt pe calea dispariției ca persoane non grata, rarissime”. Prin „demnitatea culorii și imaginii, nu întâmplător este un eminescianist, chiar dacă un alde Patapievicu îl plasează pe Eminescu «în debara». Ion Daghi este un dictator al valorii, în vârf de listă”, dar cam trecut cu vederea de forurile oficial-intelectuale. „Astăzi însă este o onoare să nu ai medalii. Eminescu n-a scris pentru medalii și ordine.”

Totuși, se cere a fi menționat că atât Eminescu, care le-ar fi meritat cu toată prisosința, a fost lipsit de însemne ale recunoașterii și din cauza ignoranței celor de la putere. Este regretabil că nici activitatea prodigioasă

să a contemporanului nostru Ion Daghi nu este observată de cei în drept s-o facă.

Cu prilejul sărbătorii, poetul Traianus a dedicat omagiatului poemul său *La o cafea cu Dumnezeu*, pe care a recitat-o în fața celor prezenți.

Criticul prof. univ. dr. hab. **Ion Ciocanu** a remarcat „bogăția de culori, care face casă bună cu textul” la poemul *Răsărit de Luceafăr* de V. Teleucă. „Nu văd ilustrații mai potrivite decât cele ale lui Ion Daghi”, a mai spus vorbitorul.

Ion Daghi este și un apreciat autor de manuale. În cadrul manifestării a fost lansat volumul *Compoziția decorativă frontală*, prezentat de **Ionel Căpiță**, care, între altele, a menționat: „Având o practică pedagogică de o jumătate de secol și o activitate pe potrivă în domeniul artei plastice, maestrul Ion Daghi nu încetează să afirme că știința (teoria) în artă este tot atât de necesară, tot atât de importantă, precum sângele pentru om, ca să viețuiască. Pe lângă caracterul ei didactic, cartea mai este o ofrandă adusă pedagogilor, studenților, elevilor, tuturor celor care sunt îndrăgostiți de frumos, de viață, de oameni, cărora le și este adresată. Și aceasta nu e tot. Ion Daghi a pregătit pentru editare o altă carte pentru studenții facultăților de arte plastice, intitulată *Artisticul*, un volum de mare interes cu abordări în premieră pentru tema în cauză, sperând că și de dată aceasta se vor găsi oameni deschiși de a susține financiar editarea acestei lucrări importante pentru cultura Republicii Moldova.”

Au mai vorbit despre autor și creația sa

I. Doctoreanu, V. Cobzac ș.a.

În mica „spovedanie” către cei veniți să-l omagieze, cu înfățișarea-i modestă, calmă și luminoasă, Ion Daghi, mulțumind gazdelor și asistenței pentru caldă primire, a mărturisit că destinul artistic i-a fost marcat de prietenia cu oameni deosebiți, nume de referință în arta plastică, cum ar fi regretații Mihai Greco și Aurel David, care

i-au sugerat unele repere într-o realizare, dar și exemplul propriu de afirmare.

Alături de stampe permanente *Eminescu* de A. David, sala a fost împodobită de lucrările sărbătoritului care, de fapt, vorbea de la sine mai mult decât cuvintele îndreptățite care i-au fost adresate de o bună parte din cei prezenți.

În finalul acestei ample cronici mi-am amintit de un interviu realizat anul trecut de regretatul Valeriu Babansky, în care Ion Daghi relatează, între multe altele, și despre „tristețea așteptărilor unei minuni” privind editarea celor patru manuscrise pe care le-a scris în ultimul timp. Mi se pare că 2010 pentru protagonistul nostru este nu numai anul de bilanț al celor 50 de ani de activitate didactică, dar unul minune: pe parcursul lui a apărut *Răsărit de Luceafăr*, cu inspiratele imagini eminesciene, albumul color în limba franceză *L'Eminescienne plastique*, manualul *Compoziția decorativă frontală*; de asemenea, s-a completat numărul de expoziții personale, iar pe lângă pictarea tablourilor, maestrul mai desfășoară o experiență inedită – o amplă lucrare mozaicală la Biserica *Sfântul Nicolae* din raionul Basarabeasca. Astfel Dumnezeu l-a binecuvântat, potrivit i-călea cu oameni de bună-credință, generoși care l-au ajutat să-și vadă, în bună parte, împlinite visurile, urmând realizarea altora. Actualmente, cu multă dăruire autorul își definitivează noul ciclu de tablouri cu genericul *Dragostea în opera eminesciană*.

DE ZIUA LIMBII ROMÂNE

LIMBA MATERNĂ – SALVAREA DINTĂI

Ionel CĂPIȚĂ

Ca să îngenunchezi un neam, nu-i destul să-l ocupi cu tancuri, tunuri sau rachete, mai e necesar să-i îngenunchezi limba în care acest neam gândește, vorbește, trăiește. Iată de ce s-au dus și se duc lupte, pe viață și pe moarte, între ocupanți și popoarele ocupate – pentru dominație lingvistică. Doar atâta timp, cât limba unui popor nu-i scoasă din circuitul larg, din activitatea tuturor instituțiilor statului, acel popor nu este îngenuncheat. Dar noi? Neamul nostru?

În noaptea din 27 spre 28 iunie 1940, când au năvălit cu tancuri și tunuri peste noi, în noaptea aceea ne-am culcat români și ne-am trezit ruși: cu altă limbă, cu alt alfabet, cu altă administrație și cu alte legi. Antihriste. Impuse de ocupanți. Spune, cum era să trăiești?

Cei ce ocupă teritoriile și popoare, spații economice și culturale, au știut dintotdeauna, o știi și azi: vrei să domini – impune-ți limba ta! Vrei să omori un neam – smulge-i limba din gură!

Of-of-of! Știe numai unul Dumnezeu cum de n-am dispărut ca neam prin vremi satanice pentru limba noastră și pentru noi. Cum de n-am murit?...

De fapt, năvălitorii ruși, odată ce n-au reușit să ne omoare fizic și moral pe toți laolaltă, organizând acea foamete sinistră, după cel de-al Doilea Război Mondial, provocat tot de ei, în 1939, aliați fiind cu

hitleriștii, și-au dat seama că au nevoie și de slugi autohtone și nu i-au exterminat pe toți ai noștri, cei scăpați de foamete. Da, da! Altminteri cine era să tragă greu pentru ocupanți? Desigur, noi, cei ocupați. Să robim pentru binele lor, al satrapilor, fie aici, în Basarabia, fie la Moscova, fie în Siberia. **Îndrăgi-i-ar ciorile și spânzurătorile**, vorba marelui Eminescu. Deci, aveau și

mai au nevoie de robi, dar nu și de limba lor. Căci limba unește. Limba zămislește. Limba croiește.

Limba este urzeala ființei unui neam. Iar urzeala noastră e încercată de toate intemperiiile istoriei. Rezistă! Rezistăm!

Ca să vezi! Decenii întregi n-au scăpat antihriștii nici pentru o clipă, din vizorul supravegherii, problema limbii băștinașilor, distrugerea și înmormântarea ei. Chiar dat fiind faptul că Limba Română în Basarabia și în Nordul Bucovinei, provincii românești ocupate, în aceeași noapte de 27 spre 28 iunie 1940, a fost scoasă din școli, din biserici, precum și din celelalte instituții ale statului și înlocuită fără întârziere cu o limbă străină neamului nostru, cu cea a invadatorilor – cu limba rusă.

Și a rămas limba noastră, cu purtătorii ei doar la bocit morții, pe plantațiile de tutun, sfeclă, tomate, la fermele de păsări și animale, la rânit băligarul și la măturat străzile... Dar și acolo, dacă era un rus

mai-marele peste acei înhămați să ducă greul jugului, noi, băștinașii, eram obligați să vorbim în limba ocupantului. Chiar să și bocim. Ca acela „să înțeleagă” ce nu ne place. Altminteri... vai de steaua noastră!

În caz că cineva, pe stradă, în transport, într-un magazin, într-o altă instituție a statului îndrăznește să întrebe ceva în limba „moldovenească”, precum au botezat năvălitorii limba română, „fratele mai mare” – rus – niciodată nu întârzie să ne-o trântescă obraznic: „*Govori po-ce-lovecski!*” Adică: „Vorbește omenește!” În rusește, adică. Ce era să le zici? În înțelesul lor, porcii vorbesc omenește, iar oamenii grohăie porcește.

Ce-i mai trist, pe toate le-am simțit pe propria piele. Și eu. Dar, vorba ceea: „Nu-i tare cel ce bate, îi tare cel ce ține!” Am îndurat destul. Cu toții. De-a valma cu Limba Română. Prefăcută în Cenușăreasă. De năvălitori.

A dat Dumnezeu însă și s-au mai schimbat timpurile. Odată cu schimbarea, a ieșit și limba română mai în față, mai la lumină. Ne-am regăsit și noi în ea.

Pentru acei care n-au trecut prin sistemul sovietic de tocat oameni, *perestroika* e ceva, undeva, dar pentru popoarele subjugate în imperiul sovietic, înseamnă minunea lui Dumnezeu. Dacă nu era *perestroika* lui Gorbaciov, n-am mai fi avut nici Crăciun, nici Paști, nici 31 August 1989! Rămânea doar „marea revoluție socialistă din octombrie”, „marele război pentru apărarea patriei” și alte multe sărbători de felul acesta, ce omagiau vărsările de sânge nevinovat.

Cine s-ar fi putut gândi măcar, pe atunci, în anii înfloririi imperiului satanic, că limba română va fi decretată ca limbă

oficială și va fi vorbită până și în Parlamentul acestei republici, create de Stalin, din trupul României? Uite că am ajuns. O vedem că stă în capul mesei. O cinstim. Are și sărbătoarea ei – Sărbătoarea Limbii Române – pe care o marcăm pe 31 August!

E adevărat că majoritatea alolingvilor, cățarați în Legislativ, se proțăpesc să vorbească Limba Română. Ca, de altfel, și mulți alți alolingvi ce au tăbărit mai de mult sau mai încoace vreme pe acest meleag. De, nu vor „să coboare” la nivelul limbii vorbite de foștii robi ai unui imperiu defunct. Se fac a uita totuși că imperiul sovietic, oricât de mare și de puternic a fost, dar uite că a pierit, pe când noi am rămas. Să stăpânim.

Au, cine-i mai tare, cel ce bate sau cel ce ține?

În zadar își mușcă coatele cei ce au năvălit peste noi, pentru că la timpul potrivit nu ne-au smuls limba din gură, ca să nu putem spune nicicând lumii întregi adevărul că suntem un popor ce nu cunoaște moarte. Precum și limba noastră cea română nemuritoare rămâne. Oricât de mult i-ar dori cineva moarte.

Se frăsuiesc amarnic năvălitorii, dar degeaba... Istoria merge înainte. Și noi, înviați ca pasărea Phoenix, din cenușă, mergem în pas cu istoria. Ne-o făurim. Cu brațele și mintea noastră.

Și aș vrea să se știe: Neamul nu moare! Neamul are salvare – limba lui din născare!

De atâta, Neamule, cântă, vorbește, îngână – Limba Română!

Limba Română – a noastră Regină!

24 iulie 2010

„LIMBA ROMÂNĂ NE-A UMPLUT GOLUL STRĂINĂȚĂII”

În viață întâlnești oameni mai frumoși, mai inteligenți, mai sociabili sau mai puțin sociabili. O întâlnire într-o superbă zi de duminică din această toamnă, cu un cuplu de români din New York, la o terasă din inima Chișinăului, vorbind despre Limba Română cu scriitorul și lingvistul Vlad Pohilă, mi-a amintit de stănesciana Duminică a Limbii Române. *„Sunt român și, ca român, mă socotesc buricul pământului. Că dacă n-aș fi român, n-aș fi nimic. Nu mă pot imagina francez, englez, german. Adică nu pot extrapola substanța spiritului meu la alt neam. Sunt român prin vocație. Tot ce gândesc devine românesc”*, îi auzeam pe acești doi americani cu suflet românesc vorbind și gândind prin cugetările lui Petre Țuțea.

În acordul sunetelor amețitoare ale unei fanfare „de modă veche”, istoria cuplului Maria Coț și Mihai Dascăl (dânsa – din Maramureș, iar dânsul – din Taraclia, stabiliți peste Ocean de vreo 20, respectiv, 30 de ani), povestea vieții lor – tumultuoasă, dar și romantică – se încadra perfect în chenarul destinului românesc. Vorbesc românește fluent, admirabil, fără accentul acela „impozant” americanesc – uneori jenant, ba chiar penibil! – cu care bravează unii cu ifose că, vezi Doamne, ei cutreieră lumea, se află în alte sfere și nu le mai pasă de nimic de acasă...

...Îi ascult și nu mă satur de vorba lor domoală, cuminte, inteligentă – numai bunătate și suflet în soții Maria Coț și Mihai Dascăl! Plus inteligență și un patriotism fierbinte, o tulburătoare dragoste de Neam și Țară, de tot ce este românesc și valoros. Ce-i drept, colegul Vlad mă prevenise că îmi va prezenta doi „români din SUA, foarte simpatici”, însă atunci când i-am cunoscut îndeaproape, mi-am zis că felul de a fi al Mariei și al lui Mihai depășesc

șesc orice așteptări. Și dr. Vasile Șoimaru, care i-a „purtat” cu mașina-i pe la frumoase monumente istorice, de cultură și naturale din Basarabia, a recunoscut franc: „De mult nu am mai contactat cu asemenea români din diasporă!”

Emoționați că se află la Chișinău, în Basarabia, avizi de noutățile din cultură, literatură, dar și de evoluțiile politice de la noi, erau fericiți că vor vedea în sfârșit niște obiective ce depășesc infinit interesul pur turistic: mănăstirile Căpriană, Curchi, renumita Biserică din Căușeni, cetatea Sorociei de pe Nistru, Saharna, Orheiul Vechi... Au văzut mai multe țări din lume, „dar nicăieri nu e mai frumos ca în spațiul românesc”, afirmă ei. Dacă dorul lui Mihai Dascăl de Basarabia îl înțelegeam perfect – este un basarabean, expulzat de regimul sovietic pentru atitudinea sa de român și de om ce nu putea accepta comunismul de croială sovietică – dorința, visul maramureșencei Maria Coț de a vedea pământul românesc de dincolo de Prut, le-am asemuit cu marea, nestăvilita și neperimata aspirație a noastră, a basarabenilor, de a vedea Țara: cu mănăstirea Putna a lui Ștefan cel Mare și Sfânt, cu Botoșanii lui Eminescu, Iorga și Enescu, Târgu-Jiu cu sculpturile lui Brâncuși, Alba Iulia și alte vechi târguri ardelene, Sarmizegetusa, Carpații, Ceahlăul, delta Dunării, dealurile maramureșene... Și asta, în timp ce, așa cum afirma încă Mircea Eliade: *„A apărut, acum de curând, o nouă modă printre tinerii intelectuali și scriitorii: a nu mai fi români, a regreta că sunt români, a pune la îndoială existența unui specific național și chiar posibilitatea inteligenței creatoare a elementului românesc. Ei, pur și simplu, regretă că sunt români și ar vrea să fie orice altă nație de pe lume, chinezi, unguri, nemți, scandinavi, ruși, spanioli; orice,*

numai români – nu. S-au săturat până în gât de destinul acesta de a fi și a rămâne român, căutând să demonstreze că românii sunt o rasă incapabilă de gândire, incapabilă de eroism, de probleme filozofice, de creație artistică și așa mai departe.”

Recunosc, repet: mare mi-a fost bucuria să stau de vorbă cu un cuplu de români americani care, după cum vă veți convinge și Dvs., stimați cititori, spre deosebire de acei intelectuali vizați de M. Eliade, sau de alții, contemporani cu noi, vizați de Dan Puric sau lăsați în plata Domnului... ei bine, spre deosebire de unii români doar după pașaport, Maria Coț și Mihai Dascăl, am impresia, sunt dintre cei aleși, care nu se mai satură a fi, a rămâne români, oriunde s-ar afla.

- **Doamnă Maria, cum ați ajuns peste Ocean?**
- Era după decembrie 1989. Lucram profesoară la o școală din județul Maramureș și sigur că salariile erau derizorii... Neputând să plătesc taxa la o școală pentru copiii mei, am acceptat invitația unei prietene din New York de a mă aranja acolo la un serviciu pentru a câștiga bani.
- **V-a reproșat cineva dintre apropiați, rude că ați părăsit România?**
- Nu. Eu sunt româncă și am rămas româncă și în America. Deși nu suntem oameni notorii, ne-am integrat în societatea americană, am învățat bine limba engleză, respectăm comportamentul, tradițiile de acolo. La început am lucrat ca menajeră în Park Avenu, într-un cartier unde locuiesc milionarii. Câștigam puțin, deoarece nu știu engleza. Cunoscându-l pe viitorul meu soț – basarabeanul Mihai Dascăl – am trecut mai ușor peste greutățile adaptării, m-a ajutat să mă orientez mai ușor în multe situații. În America toată lumea e diferită, și e total diferită

de cea de aici. La început eram dezoorientată, nu știam cum să mă descurc în această societate complexă. Primul lucru pe care l-am făcut, a fost să învăț limba acestui stat. Mihai, deși de profesie e muzician, la New York luca ca *doorman* (portier), de fapt, a practicat o mulțime de profesii.

- **Ați luat cu Dvs. și copiii?**
- Nu i-am luat pentru că fiica, Anca-Daniela, era studentă, iar băiatul, Bogdan – licean. Dar îi ajutam și îi susțineam de la distanță. Între timp, mi-am făcut și o familie. Mai târziu fiul a venit și el în America, dar fata a decis să rămână în România.
- **Cum ați suportat, de acolo, din America, dorul de casă?**
- Îmi era foarte dor, pentru că oricât de mulți bani ai avea, aceștia nu pot înlocui casa, țara de origine, prietenii, obiceiurile strămoșești, sufletul românesc. Americanii sunt foarte reci, izolați, distanți.
- **Ce simțiți când auziți la New York o vorbă românească pe stradă, într-un local?**
- Sunt, pur și simplu, încântată. Să nu mai zic de muzica noastră, de cântecele magnificilor frați Pătrăuș... Când îi aud, parcă mă reasc. Mai ales cântecul „Săracă inima me”, dar și alte melodii, care imprimă o notă specifică zonei Maramureșului istoric.
- **Țineți legătura cu alți membri ai diasporei românești din America?**
- La New York există o societate românească amplă cu care, bineînțeles, contactăm. Mergem la anumite manifestări, întâlniri cu românii din spațiul românesc. Aceasta ne ajută să ne menținem starea de spirit românească.
- **Vă mai doriți să vă reîntoarceți cu traiul acasă?**

- Sigur, din tot sufletul. Doresc să-mi trăiesc anii ce mi-au mai rămas printre ai mei. Pe pământul strămoșesc.
- **De ce vă este dragă Basarabia?**
- Încă din timpul studiilor, de la profesorii mei de istorie, știam istoria zbuciumată a spațiului dintre Prut și Nistru. Niciodată nu am putut să vin în Basarabia, deși știam foarte mult despre ea, despre destinul ei tragic, inclusiv din povestirile soțului meu. Uneori, Basarabia mi se pare mai apropiată sufletului meu decât alte regiuni istorice românești care, dacă au și cunoscut tragedii, de la un timp măcar au scăpat de prigoana străinilor. Știam că aici este o vatră veche de cultură și de tradiții. Ador scriitorii, literatura, muzica de aici. În 2005 am avut rara ocazie, în cadrul Asociației românești din New York, să asist la o întâlnire de suflet cu regretatul poet Grigore Vieru. Ce am reținut a fost credința sa că speranța Basarabiei sunt tinerii, care învață în școli limba română, simt și gândesc românește. Mi-e dragă Basarabia poate și pentru faptul că noi, ardelenii, suntem foarte apropiați cu moldovenii. Să ne amintim de descălecatul voievozilor Bogdan și Dragoș, din munții Maramureșului, care ajung în Moldova în goană după acel mândru zimbri, ce purta o stea strălucitoare pe frunte și Luceafărul nopților sta între coarnele sale. Așa cum spune legenda. Așadar, avem foarte mult în comun – nu numai limba română, dar și pagini de istorie, datini, obiceiuri și multe cântece vechi, despre Ștefan cel Mare, de pildă.
- **Apropo, spuneți ceva mai înainte că din dragoste de Basarabia, doriți să faceți o donație de carte românească pentru o bibliotecă de la Chișinău...**
- Lucrând în învățământ, am adunat acasă, în Maramureș, o bibliotecă consistentă: manuale, cărți de pedagogie, de psihologie, de referință, clasicii literaturii române. Am să le împachetez și am să le donez – prin intermediul Bibliotecii Județene de la Baia Mare – Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Am auzit că Biblioteca *Hasdeu* are mulți cititori tineri, studenți și liceeni, în plus, iată, am deja un prieten – și cărturarul, și patriotul Vlad Pohilă, redactor-șef al revistei „BiblioPolis”, editată de această bibliotecă.
- **Cum apreciați starea limbii române la Chișinău?**
- Deși există un mediu al intelectualilor, cu regret, în stradă se mai aude multă vorbă rusească. Am fost la un punct de schimb valutar, unde mi s-a vorbit în rusă. I-am explicat fetei de la ghișeu că nu cunosc rusa, am rugat-o să vorbească românește, dar ea a refuzat să-mi schimbe banii. Același lucru mi s-a întâmplat și la frizerie. Apelând la limba engleză, mi-au răspuns. La întrebarea în română, mi-au întors spatele. Nu înțeleg de ce rușii ignoră limba română. Deși, la general, sunt multe schimbări în bine. La Chișinău, în alte locuri unde ne-am deplasat, am auzit o limbă română curată, cizelată, fără rusisme. Au evoluat în ultimii ani și politicienii, oamenii de la conducere.
- **Îl invităm la discuție și pe soțul dnei Maria Coț, dl Mihai Dascăl.**
- În vizită la noi, în casa noastră de la New York, au fost mulți basarabeni. Printre ei: soții Olga Ciolacu și Valentin Bătrânac, Anastasia Lazariuc și Mihai Constantinescu, Ion Suruceanu, atâția alții... Am fost de mai multe ori la restaurantul românesc unde cântă Nina Țurcanu-Furtună, foarte apreciată de numeroși reprezentanți ai diasporei

românești din SUA. Astfel, prin asemenea întâlniri, ne potoleam dorul de patrie, dar și eram la curent cu starea de spirit de la Chișinău, cu toate schimbările social-politice și culturale.

- **Când ați venit prima oară acasă?**

- În 1992, tocmai când s-a declanșat războiul pentru independența și integritatea R. Moldova. Auzeam cum bubuie tunurile peste Nistru. Aproape în fiecare an obișnuiam să vin în vacanță. În 1993 l-am cunoscut și pe Vlad Pohlă, care mi-a luat un interviu pentru revista „Glasul”.

- **Ce-mi puteți spune despre activitatea Dvs. de muzician?**

- Am evoluat în mai multe orchestre simfonice din Rusia: Moscova, Kislovodsk, Piatigorsk etc. De ce nu m-am manifestat acasă, la Chișinău? Pentru că eram urmărit și persecutat de KGB.

- **Cum ați nimerit în vizorul lor?**

- Din cauza că eram fiul părinților mei, basarabeni-români, jertfele unui regim stalinist odios. Tatăl a fost împușcat de către ocupanții ruși, în 1946, cu verdictul de „dușman al poporului”... Pentru că a refuzat să intre în colhoz. Mama a murit de foamete în 1948. Pe mine m-au luat la casa de copii. Acolo, ironia sorții, șef de grupă mi-a fost Tudor Botnaru, viitorul șef al KGB-ului de la Chișinău, după 1990.

- **Cum v-ați construit viața după orfelinat?**

- Ulterior, după ce am absolvit Școala de muzică „Ștefan Neaga”, am lucrat timp de trei ani în orchestra „Fluieraș”. Dar nu mi-au permis să merg cu orchestra

în turnee peste hotare pentru că, în opinia celor „de veghe”, nu eram „potcovit politic”, după cum se exprimau ei, adică „nu prezentam garanții politice”. Ce-i drept, am mers o singură dată – în Mongolia... Am protestat împotriva nedreptăților cu care eram tratat pentru ca, la un moment dat, să fiu chemat la Ministerul de Interne, unde am fost ținut într-un subsol. Era prin anii '80. După multe „peripeții”, adevărate drame sufletești, am făcut cunoștință cu un scriitor din România, care s-a dovedit a fi un om bun și curajos. Tocmai mergea în Australia. El mi-a făcut invitație într-acolo și astfel am evadat din „raiul sovietic”. După cinci ani de aflare în America, m-am reîntors totuși acasă, în Basarabia. Dar am fost iarăși hărțuit de KGB și m-am văzut nevoit să plec din nou... Am deja 30 de ani trăiți în America. Dar dacă aș găsi aici un loc pentru a-mi face viză de reședință, aș fi cel mai fericit om din lume. Bineînțeles, dacă am putea obține cetățenia moldovenească; în cazul meu, dacă aș redobândi cetățenia R. Moldova.

- **Cum de v-ați păstrat limba română fluentă?**

- Pentru că în permanență, acasă, pe stradă, vorbim românește. Pentru că am avut marele noroc să o întâlnesc pe Maria. Citim ziare și cărți în limba română. Gândim și visăm românește. Limba română ne-a umplut golul singurătății.

- **Vă mulțumesc și vă doresc să vi se împlinească visul de a reveni cu totul acasă.**

A dialogat: Ioana PRUTEANU

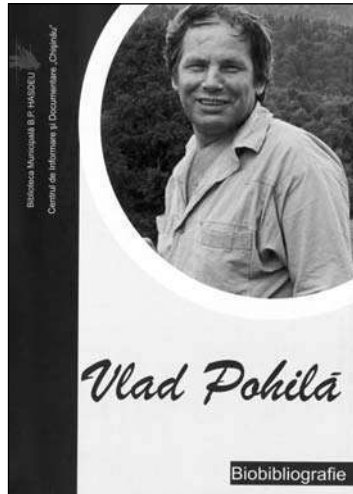
EXEMPLU DE ATITUDINE CIVICĂ PENTRU GENERAȚII (Ce ne spune o biobibliografie?)

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

Dintre biobibliografiile apărute anul curent cu marca Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” e scoasă în evidență – mai ales de specialiștii în domeniu – cea despre viața și activitatea lui Vlad Pohilă, redactor-șef al revistei de biblioteconomie și științe ale informării *BiblioPolis*, editată sub auspiciile instituției numite mai sus, care, la figurat vorbind, este „un leac pentru suflet” – tămădă nu numai pentru spiritul chișinăuienilor, ci și al tuturor îndrăgostiților de carte din republică.

Vlad Pohilă. Biobibliografie*, ediție îngrijită de dr. Lidia Kulikovski, alcătuită de Claudia Tricolici, bibliograf al Centrului de informare și documentare „Chișinău”, lecturată de Genoveva Scobioală, șef al Departamentului marketing, și tipărită la Editura „Grafema Libris”, se prezintă ca o **realizare biobibliografică notorie**.

Sînt sigur că oamenii de litere, dar și cei care se dedică altor științe sau arte, precum și majoritatea publicului cititor, îl

cunosc pe Vlad Pohilă ca pe un intelectual de formație polivalentă – publicist de excepție, scriitor, traducător, lingvist și pe deasupra om de omenie, prieten foarte bun cu toți cei ce își iubesc Țara și Neamul, căruia îi zice românesc nu din neștiință sau orgoliu, ci din mîndrie, demnitate și, desigur, în cunoștință de cauză. Iar *Biobibliografia*, despre care am început să vorbim, această afirmație ne-o ilustrează din plin și ne ajută să intrăm în

laboratorul de creație al omului ce trăiește în numele artei, științei și idealurilor Neamului său.

Capitolul de bază al lucrării – *Opera* – cuprinde tot ce a creat Vl. Pohilă începînd cu 1968 și pînă la 2009. Astfel, întrucît creația dumnealui, după cum am afirmat mai sus, este destul de variată, autoarea a repartizat materialele în subcapitole: *Ediții aparte; Publicistică; Proză scurtă; Selecții, adaptări, consemnări și pagini îngrijite de Vlad Pohilă; În colaborare (coautor); Redactor, lector, stilizator, consultant; Prefațator, postfațator; Traducător; Recenzii de Vlad Pohilă; Interviu realizate de Vlad Pohilă*.

Pe toate scrierile lui Vl. Pohilă le unește un stil de expunere sinceră, caracterizat prin atitudine de înaltă stimă pentru principiile

* Vlad Pohilă : Biobibliografie / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Centrul de Inform. și Doc. „Chișinău”; ed. îngr. de Lidia Kulikovski, alcăt.: Claudia Tricolici. Ch.: Grafema Libris SRL, 2010. 288 p.

moralei sociale, prin analiză minuțioasă a fenomenelor, a proceselor sau evenimentelor ce se derulează. O altă caracteristică a lor este apariția anume la momentul oportun. Să ne amintim, de exemplu, cât de binevenite și de mare ajutor pentru conaționali au fost *Grafia latină pentru toți* și *Să citim, să scriem cu litere latine* la începutul anilor '90 ai secolului trecut, iar *Micul dicționar de nume proprii străine*, sînt sigur, stă pînă în prezent pe masa redactorilor, profesorilor, studenților, liceenilor etc. Dar cît face, pentru a susține dreaptă coloana vertebrală a românismului în părțile noastre, apariția volumului *Și totuși, limba română*, devenit de acum o raritate bibliografică!...

Avînd o carieră îndelungată, Vlad Pohlă s-a impus cu numeroase articole și eseuri demne de a fi antologate și prezentate ca mostre de mînuire dibace a condeiului de ziarist. Răsfoindu-i biobibliografia, mi-au atras atenția următoarele titluri, incitante prin însăși denumirea lor: *Vor supraviețui la Chișinău Remus și Romulus?*; *Măreția și drama Unirilor noastre: 1600, 1859, 1878, 1918, 1941*; *Și ne ferește, Doamne, de cei zăpăciți...;* *De la oameni înveți omenia...;* *Vreți un milion de dolari americani?*; *Mica Estonie sfidează apucăturile imperiale ale Rusiei;* *Unde comunism nu e... cam totul e;* *Statuia Libertății de la New York nu e un simbol întîmplător al țării;* *De ce nu mergem și noi ca balticii?*; *Limba română din Republica Moldova, între primejdii și speranțe;* *Unirea noastră ca o necesitate absolută;* *Sîntem o parte a Galaxiei Gutenberg;* *Cum să devii un intelectual sadea în secolul XXI* și multe altele, pe care cineva a avut norocul să le lectureze în anul apariției lor, iar altcineva – prin îndemnul prezentei biobibliografii, căci acesta este unul din rolurile acesteia – se va strădui să le găsească în biblioteci și să le consulte. Și lucrul acesta se va întîmpla cu siguranță, căci mărturisesc: din punctul de vedere al profesionalismului, scrierile lui Vl. Pohlă, împrăștiate prin diverse publicații periodice, sînt adevărate bijuterii literare

sau publicistice, sînt captivante și provoacă un viu interes și în rîndul savanților, și în cel al studenților sau chiar al elevilor. Născute prin muncă asiduă (mai ales în timpul nopților nedormite, căci atunci, pare-se, îi vine în vizită muza aparent inexistentă și pegașii ce îi aduc inspirația), scrierile lui merită să fie popularizate, căci mai cuprind și un spectru foarte larg al temelor – despre limbă, literatură, artă, știință, cultură și despre o mulțime de personalități ale popoarelor mai puțin sau mai mult depărtate de republica noastră: bulgari, sîrbi, francezi, cehi, polonezi, lituanieni, letoni, estoni, finlandezi, armeni, georgieni, ruși etc. Desigur, nu le putem scăpa din vedere pe cele scrise cu privire la limba română și cultura românilor, aducînd drept exemplu – folosindu-ne de indexul de nume de la sfîrșitul *Biobibliografiei* – doar numele personalităților despre care autorul a scris cu cea mai mare pasiune: Raoul Șorban, Eugen Coșeriu, Mioara Avram, Nicolae Corlăteanu, Valentin Mândăcanu, Maria Cosniceanu, Nicolae Iorga, Paul Bran, Maria Tănase, Gheorghe Zamfir, Sofia Rotaru, Eugen Doga, Grigore Vieru, Spiridon Vangheli, Aureliu Busuioc, Mihai Cimpoi, Andrei Vartic, Vasile Șoimaru, Constantin Bobeică, Ninela Caranfil, Glebus Sainciuc, Teodor Buzu, Constantin Tănase, Nicolae Dabija și încă mulți alții. Lista nu e deloc exhaustivă, dar exprimă un adevăr incontestabil: interesele protagonistului nostru vizează în mare parte floarea intelectualității românești, dar aici aș mai adăuga că o petală din acea floare imaginară a seminției lui Burebista și Decebal este, fără doar și poate, însuși Vlad Pohlă.

Și creațiile literare ale lui Vl. Pohlă atrag atenția celor împătimiți de cuvîntul scris. O dovadă în acest sens o constituie nuvelele *Pe bulevardul fără oameni;* *Doctor Fabius;* *Nu, el nu vroia să moară;* *Așot, ce-ai făcut, tu, Așot?*, povestirea *Un cumnat, doi cumnați*, precum și un șir de traduceri: romanele *Tormentul negru* de Leopold Buczkowski, *Cine răspîndește anecdote* de Lilli Promet, po-

vestirile *O zi de milioane* de V. Ţonev, *Socot de datorie să vă scriu...* de L. Kaido, *O călătorie extrem de reușită* de S. Traikov, *Poșeta* de J. Jenicek, eseurile *George Topîrceanu* de Konstantin Paustovski, *De ce iubim noi România* de Lilli Promet și Ralf Parve, versurile din Wl. Broniewski, Gheorghe Barbarov, Lumir Slabý, Adrian Briedis-Macovei ș.a.

Ca să-l cunoaștem mai bine pe Vl. Pohlilă, *Biobibliografia* ne pune la dispoziție un *Curriculum vitae* și *Aprecieri*, din care desprind doar opinia marelui regretat Grigore Vieru: „*Un remarcabil lingvist, dar și strălucit publicist este Vlad Pohlilă, care s-a ascuns în adîncul unei modestii rar întîlnite la noi.*” Capitolul *Viața și activitatea* ne oferă repere critice și interviuri acordate de Vlad Pohlilă. Dintre scriitori, publiciști ce cunoscîndu-l au scris despre Vl. Pohlilă pot fi numiți: Vlad Ciubucciu, Ion Proca, Nicolae Rusu, Elena Grosu, Luminița Dumbăveanu, Anatol Ciocanu, Nicolae Roibu, Ion Mărgineanu ș.a. La *Referințe* au fost incluse remarci și constatări de Lidia Kulikovski (*Vlad Pohlilă poartă o povară ceva mai mare decît el – grija limbii române*), Grigore Vieru (*De ce mi-e drag Vlad Pohlilă*), Ninela Caranfil (*Un învățător al cetății*), Efim Josanu (*Vlad Pohlilă – omul din altarul cărții*) ș.a. Nu sînt lipsite de interes nici versurile unor poeți dedicate aceluiași Vl. Pohlilă, de aceea reproducem mai jos poezia *Magul* de Ionel Căpiță, scriere ce reflectă cu o precizie de invidiat ceea ce face eroul ei:

„El merge și seamănă
semințe de Lumină,
El nu caută-n spate
cui luminează,
El merge și seamănă...
Pentru cei ce-o să vină.”

Anume aceasta am vrut să evidențiez expres în titlul prezentelor impresii de lectură: Vlad Pohlilă este un exemplu de atitudine civică pentru multe generații de compatrioți ce vor veni. Aceasta ne-o spune și *Biobibliografia* elaborată de colaboratorii BM „B.P. Hasdeu”, care chiar în primele zile

de la apariția ei s-a întîmplat să nimerescă pe standurile Salonului Internațional de carte, ediția a 19-a, ce s-a desfășurat, de pe 31 august pînă pe 3 septembrie 2010, la Chișinău, la Biblioteca Națională a RM, și... a fost menționată cu *Diploma* pentru realizări bibliografice de excepție.

Nu pot să nu vorbesc de *Iconografia* bogată a cărții: iată-l pe Vl. Pohlilă cu mama Ileana și tata Ion Pohlilă în satul de baștină Putinești, de prin preajma Floreștilor; iată-l cu surorile și frații lui (au fost nouă copii în familie); cu minunatul colectiv de entuziaști care au editat *Glusul* – prima publicație din Basarabia, apărută cu grafie latină încă pe cînd la putere era regimul sovietocomunist; cu Raoul Șorban, Mioara Avram, Gheorghe Zamfir; iată-l la bustul lui Mihai Eminescu, în Noua Suliță de lîngă Cernăuți... Tot aici îl vedem cum ne privește îngîndurat de pe portretul executat în pînză și ulei de Teodor Buzu, iar pe coperta din spate în ipostaze inedite surprins de Glebus Sainciuc, Leonte Năstase ș.a. Pe coperta din față este plasată o fotografie a lui Vasile Șoimaru, care l-a eternizat pe bunul său prieten pe fundalul munților Carpați.

Știut lucru că pe masa de scris a lui Vl. Pohlilă se mai află încă multe schițe și planuri care își așteaptă ora realizării. Să-i dorim multă sănătate, clipe luminoase de creație și să ne delecteze în continuare cu alte lucrări scrise tot atît de inspirat și incluse apoi într-o probabilă ediție biobibliografică, revăzută și completată.

Dacă prin această prezentare am trezit curiozitatea cuiva să se apropie mai mult de litere, de arta de a întrema sufletele oamenilor cu ajutorul cuvîntului scris, dar în mod deosebit să se intereseze de opera literară și publicistică a lui Vlad Pohlilă, mă bucur. Și îndoit se vor bucura cei care au contribuit nemijlocit la apariția unei *Biobibliografii* de folos societății, printre ei numărîndu-se și Vl. Pohlilă, vrednicul, neobositul nostru coleg.

BREVIAR BIBLIOGRAFIC

Taisia FOIU,
șef, CID „Chișinău”

Deschisă recent, Biblioteca Publică „Liviu Rebreanu” a realizat în primii ani de activitate două lucrări bibliografice – **Aureliu Busuioc și Alexandru Donos: O viață în zbcucium**. Aceste biobibliografii constituie rezultatul colaborării filialei „Liviu Rebreanu”, CID „Chișinău” și a Editurii „Magna-Princeps”, care a adus elemente noi în aspectul exterior al edițiilor bibliografice. Responsabil de ediții – conf. univ. dr. Lidia Kulikovski, director general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Aureliu Busuioc : biobibliogr. / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”; Bibl. Publică „Liviu Rebreanu”; alcăt.: Elena Cebotari, Irina Tutun; ed. îngrijită: Lidia Kulikovski. – Ch.: „Magna-Princeps” SRL, 2010. – În curs de apariție.

Scriitorul și traducătorul Aureliu Busuioc, după criticul Mihail Dolgan, „în contextul literaturii contemporane din Moldova, ocupă unul din locurile de frunte, avînd o aureolă creativă foarte particulară și foarte puternic reliefată...”

Biobibliografia Aureliu Busuioc reprezintă un demers științific important pentru cunoașterea vieții și operei lui Aureliu Busuioc. Lucrarea este bilanțul activității scriitorului de aproape de 60 de ani, care a început în 1950 și continuă cu succes în zilele de azi. Acest fapt îl putem urmări prin criteriul de aranjare direct cronologică a lucrării vizate. Biobibliografia include peste 1106 de surse bibliografice, din care 75 de cărți (inclusiv cele traduse), 70 de recenzii la aceste cărți și un număr mare de publicații în culegeri și ediții periodice, inclusiv articole retipărite, care formează o singură descriere bibliografică.

Biobibliografia are un conținut bogat și cuprinde informații din domeniile literar, publicistic, muzical, teatral și cinematografic, accentuînd diversitatea creației și activității scriitorului în ansamblu.

Volumul se deschide cu un *Tabel cronologic* și un eseu – *Autobiografică* – al protagonistului lucrării. Capitolul *Studii introductive* include articolul, scris special pentru ediția prezentată, de Victoria Fonnari, conf. dr. de la Catedra literatură română și teorie literară a USM, precum și două superbe eseuri, semnate de criticul și istoricul literar Eugen Lungu și de poetul Arcadie Suceveanu.

Bibliografia are o structură clară și constă din trei capitole. Primul capitol **Opera. Ediții aparte. În culegeri și publicații periodice** prezintă activitatea literară a lui A. Busuioc ca poet, prozator, dramaturg, publicist, critic literar, redactor, traducător, textier. În al doilea capitol, **Despre viața și activitatea scriitorului** sînt prezentate toate monografiile, studiile, articolele critice despre activitatea scriitorului, completate cu interviuri, dialoguri, anchete și mese rotunde cu participarea lui A. Busuioc.

Foarte bogat și variat este capitolul trei – **Indexuri auxiliare**. Capitolul include șapte indexuri: *Index de versuri*, *Index de proză*, *Index de cîntece*, *Index de nume*, *Index de limbi ale operelor traduse*, *Index al edițiilor periodice* și se încheie compartimentul și toată lucrarea cu *Bibliografia bibliografiei*. Lista edițiilor bibliografice consultate în procesul de elaborare apare foarte rar în biobibliografii și prezența ei este un adăos necesar. Autorii și redactorii biobibliografiei analizate au putut prezenta destul

de amănunțit personalitatea complexă a scriitorului și a omului de cultură Aureliu Busuioc. Chiar la o simplă răsfoire a cărții, înțelegem că avem a face cu o personalitate ieșită din comun, cu multiple și originale contribuții în literatura și spiritualitatea românească din Basarabia.

Alcătuitorii Elena Cebotari și Irina Tutun de la Filiala „Liviu Rebreanu” au elaborat o lucrare importantă și de mult necesară. În 26 octombrie 2010 Aureliu Busuioc a împlinit 82 de ani. Și această biobibliografie este un frumos cadou din partea Bibliotecii Municipale remarcabilului scriitor.

Alexandru Donos: O viață în zbućium : biobibliogr. (și nu numai...) / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”; Biblioteca Publică „Liviu Rebreanu”; alcăt.: Alexandru Donos, Irina Tutun; ed. îngrijită: Lidia Kulikovski. – Ch.: „Magna-Princeps” SRL, 2010. – 124 p.

Lucrarea biobibliografică **Alexandru Donos: O viață în zbućium**, realizată de Irina Tutun în colaborare cu protagonistul lucrării este dedicată aniversării a 80-a a cunoscutului jurnalist, scriitor Alexandru Donos. În prefața *Din partea publicistului*, cu care debutează lucrarea, Alexandru Donos spune: „În ediția de față am adunat doar o parte din manuscrisele predate la tipar pe parcursul celor șase decenii... Scrisul meu, în periodicele republicane are o vîrstă de 60 de ani (1950-2010).”

În articolul introductiv *Alexandru Donos, un ziarist împlinit*, dna dr. L. Kulikovski, directorul general al BM „B.P. Hasdeu”, scrie cu multă căldură despre personalitatea lui Al. Donos și prezenta lucrare bibliografică.

În studiul introductiv al criticului literar prof. univ. dr. hab. Ion Ciocanu *Meandrele*

unei vieți, articol scris cu ocazia aniversării lui Al. Donos, în iunie 2010, se analizează detaliat activitatea ziaristului și scriitorului omagiat. În lucrare găsim și un compartiment intitulat *Aprecieri*, unde despre personalitatea lui Al. Donos scriu Tudor Palladi, Viorel Dinescu, Iacob Burghiu, Ion Ciocanu, Haralambie Corbu, Iurie Colesnic, Anatol Ciocanu, Victor Prohin, Ion Stici.

Tabelul cronologic, scris de Al. Donos în formă de eseu unifică momente biografice cu unele momente din viața literară, ziaristică și social-politică din republică.

Deși cuprinde o perioadă cronologică de 60 de ani, biobibliografia are o structură simplă și clară.

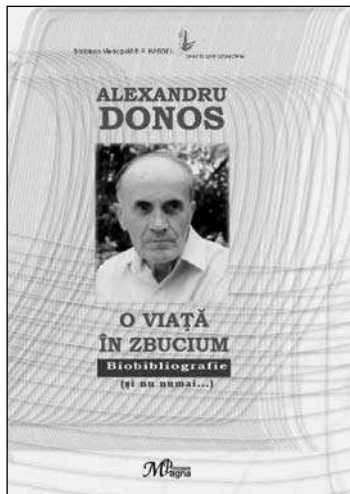
Lucrarea conține trei capitole. În primul capitol, **Opera. Ediții aparte. În culgeri și publicații periodice** alcătuitoarii au adunat toată diversitatea activității protagonistului ca publicist, poet, epigramist, cercetător, traducător. Aici Al. Donos apare în ipostază de autor de versuri, eseuri, interviuri, reportaje, recenzii, traduceri, schițe satirice etc.

Al doilea capitol, **Articole și referințe despre autor și creația sa**, ni-l prezintă pe Al. Donos așa cum îl văd mai mulți colegi de breaslă.

Ultimul capitol, **Indexuri auxiliare**, include patru indexuri: *Index de nume; Index de poezii; Index al titlurilor de cărți recenzate; Index alfabetic al edițiilor*

periodice. Unele descrieri sînt completate de comentariile autorului, fapt care conferă lucrării o anumită originalitate.

„Biobibliografia dată ne arată că [Al. Donos] se îndeletnicea cu plăcere, dăruire și responsabilitate de activități pe care mulți le-ar considera dificile, de rutină sau plictisitoare... Din aceasta reiese că viața lui repre-

zintă un tabel cronologic, care nu este alt-
ceva decât testul examinării vieții la lumina
zilei” (Lidia Kulikovski, studiu introductiv).

Vlad Pohlă: Biobibliogr. / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”; Centrul de Inform. și Doc. „Chișinău”; alcăt.: Claudia Tricolici; ed. îngrijită: Lidia Kulikovski. – Ch.: „Grafema Libris” SRL, 2010. – 288 p.

Biobibliografia *Vlad Pohlă*, elaborată de CID „Chișinău”, alcătuitor Claudia Tricolici, ocupă un loc aparte în lista lucrărilor cu personalități bibliografiate. „*Este una deosebită, ba chiar și originală, după cum este și însuși protagonistul*” (Ion Șpac).

Cartea îl prezintă pe Vlad Pohlă ca scriitor, publicist, traducător, lingvist, cercetător și, nu în ultimul rând, ca redactor de carte, redactor-șef al revistei de biblioteconomie și științe ale informării *BiblioPolis*, care este una dintre cele mai solicitate publicații din domeniul biblioteconomiei din Republica Moldova.

Lucrarea este structurată în două capitole principale: **I. Opera** și **II. Viața și activitatea**. La început sînt prezentate compartimentele *Către cititor*, *Aprecieri* și *Vlad Pohlă: Curriculum vitae*. Capitolul **Opera** este divizat în următoarele sub-compartimente: *Ediții aparte*; *Publicistică*; *Proză scurtă*; *Selecții, adaptări, consemnări și pagini îngrijite de Vlad Pohlă*; *În colaborare (coautor)*; *Redactor, lector, stilizator, consultant*; *Prefațator, postfațator*; *Traducător*; *Recenzii de Vlad Pohlă*; *Interviuri realizate de Vlad Pohlă*.

Capitolul **Viața și activitatea** cuprinde *Materiale și repere critice ce reflectă viața și activitatea literară a lui Vlad Pohlă*; *Interviuri acordate de Vlad Pohlă*; *Resurse electronice*; *Confesiuni*; *Referințe*; *Iconografie*.

Pentru a facilita utilizarea biobibliografiei, a fost alcătuit un compartiment aparte, constituit din indexurile auxiliare: *Index de nume*, *Index pe subiecte*, *Index de seriale*, *Index al seriilor electronice*, *Index*

al seriilor străine (traduceri realizate de Vlad Pohlă), *Lista de pseudonime ale lui Vlad Pohlă*.

Criteriul de aranjare a materialului este direct cronologic. Biobibliografia include 1716 de surse bibliografice – surse de și despre Vlad Pohlă, din 1968 pînă în octombrie 2009.

Lucrarea se încheie cu un supliment documentar bogat – *Confesiuni și Referințe*, care conține articole și aprecieri scrise de personalități din domeniul literaturii, lingvisticii, ziaristicii, artei, biblioteconomiei. Înseși titlurile acestor referințe ne vorbesc mult despre protagonistul lucrării: *Vlad Pohlă poartă o povară ceva mai mare decât el* – *grija Limbii Române* (Lidia Kulikovski); *Un învățător al cetății* (Ninela Caranfil); *Vlad Pohlă – omul din altarul cărții* (Efim Josanu); *Din pîrcălabii geniului românesc* (Boris Vieru); *Un model de conștiință și rezistență* (Luminița Dumbrăveanu).

Un specific al prezentei biobibliografii este aria tematică vastă, variată – Vl. Pohlă abordînd în scrierile sale cele mai diverse teme, de la cultură și lingvistică, la drept, relații internaționale, medicină. Altă particularitate constă în diversitatea lingvistică și etno-geografică: vedem că autorul, deși este apreciat ca un patriot, sincer atașat de valorile naționale, a scris mult și despre culturile, personalitățile marcante ale altor popoare (Dostoievski, García Marquez, Camus, Čiurlionis, L. Promet, W. Szyborska, L. Briedis ș.a.). La fel, a tradus din circa zece limbi, iar unele articole i-au fost traduse și publicate în ziare și reviste franceze, polone, sîrbe, armene, lituaniene etc.

Biobibliografia *Vlad Pohlă* este un îndemn de a iubi limba maternă, cultura și istoria națională, dar, totodată, și un exemplu de a cunoaște valorile altor popoare, de a cunoaște, din prima sursă, multe lucrări captivante și utile.

O BIOBIBLIOGRAFIE JUBILIARĂ

Tamara COTOMAN,
șef Serviciu achiziții al Bibliotecii USEFS

Osândit de veacuri să-și depeze în cântec acel – esență-a existenței sale – dor, purtat așijderea în suflet și revărsat ca fluviul în primăvară prin muzică și-al versului picior...

Constantin Rusnac

La șirul deja bogat al biobibliografiilor elaborate de către colaboratorii Bibliotecii Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice s-a mai adăugat una, cea intitulată – **Gleb Ciaicovschi-Mereșanu (1919-1999)***.

Dincolo de designul încărcat de sugestii (copertă Vlad Gonciar), privirea stăruie asupra cifrei 9. De ce? Multe, mult prea multe, sunt cifrele de 9. Tocmai de cinci ori se repetă în cele două numere imprimate pe coperta cărții: primul indicând anul nașterii – 1919, celălalt – anul trecerii în neființă – 1999.

Ce o fi vrut să însemneze, aceste cifre de 9? Numerele, spune Sfântul Martin, „sunt învelișul vizibil al ființelor. Dacă eficacitatea cuvântului este mare, cea a numărului o depășește; dacă cuvântul este explicația semnului; numărul este rădăcina secretă a acestuia, fiind produsul sunetului și al semnului, este deci totodată mai puternic și mai

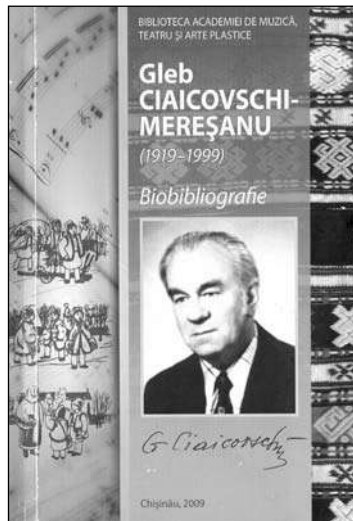
misterios. Fiecare lume este simbolizată de un triunghi, o cifră ternară: cerul, pământul, infernul. Nouă este totalitatea celor trei lumi. În scrierile homerice, această cifră are o valoare rituală. Cele nouă muze au fost zămislite de Zeus în nouă nopți de dragoste. S-ar părea că nouă este măsura gestațiilor, a căutărilor fructuoase și simbolizează încununarea eforturilor, desăvârșirea unei creații. E simbolul încoronării efortului creator”, desprindem din **Diționarul de simboluri**.

Ca o continuare a celor enunțate, voi înșirui meritele neobositului etnograf și folclorist. Nume notoriu în acest spațiu geocultural, Gleb Ciaicovschi-Mereșanu ne-a lăsat drept moștenire o vastă creație documentară, artistică și științifică. A semnat numeroase articole, studii și monografii. Căutați

și veți găsi semnătura sa pe copertele monografiilor **Tamara Ciobanu, Serghei Lunchevici, Cântăreți celebri**, ale culegerilor de folclor **Doine, cântece, jocuri; Leru-ler; Romanțe și cântece de lume**. A investigat diverse aspecte ale muzicii, în special ale celei folclorice.

O perioadă a activat în calitate de director artistic la Filarmonica de Stat din Moldova. Apoi, începând cu anul 1968, s-a consacrat activității de profesor universitar la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău.

Apariția acestei lucrări este prilejuită de două evenimente: 90 ani de la naștere și 10 ani de la trecerea la cele veșnice a redutabilului folclorist, muzicolog, critic

* Gleb Ciaicovschi-Mereșanu (1919-1999) : Biobibliografie / Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice; resp. de ed.: Svetlana Mihailiuc; alcăt.: Vasilișă Nichiforeac, Svetlana Teodor, Irina Scorpan. Ch.: AMTAP, 2009. 274 p.

muzical, compozitor, pedagog, cercetător, publicist, organizator și animator pasionat al vieții culturale – Gleb Ciaicovschi-Mereșanu.

„S-a muncit mult, preț de doi ani. Au fost consultate colecțiile Bibliotecii și ale arhivei Catedrei folclor muzical a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, ale Bibliotecii Naționale, Fonotecii Companiei de Stat „Teleradio-Moldova” ș.a. S-a lucrat mult asupra manuscriselor, uneori cu lupa chiar. A fost o muncă enormă, din care a rezultat această lucrare. Este un omagiu adus muzicologului Gleb Ciaicovschi-Mereșanu”, menționează Svetlana Mihailiuc, directoarea bibliotecii AMTAP.

Lucrarea de față vine să pună în circulație și unele lucruri absolut inedite, încă necunoscute, pe care cititorul va avea plăcuta ocazie să le descopere pentru sine doar în aceste pagini. Este vorba de cântecele, textele muzicale culese de autor, inserate toate la compartimentul **Gleb Ciaicovschi-Mereșanu – culegător de folclor**, unde pentru prima dată această zestre muzicală a fost așezată cronologic și care constituie o adevărată comoară ce urmează a fi descoperită și pusă în valoare.

„*Cântărețul poate fi asemuit cu o pasăre*”, spunea mereu profesorul. Și ca să-i continui gândul, voi lansa un îndemn: precum păsările nu obolesc niciodată în cântecul lor, așa să nu obosească nici cântăreții noștri să cânte. Să-i valorifice arhiva adunată. S-o transmită și altor generații, așa curată, intactă, cum a lăsat-o Gleb Ciaicovschi-Mereșanu. Și mereu să țină minte ce i-a învățat dascălul lor: „*Creația folclorică, muzicală și poetică, este considerată drept un monument al spiritualității noastre. Ea nu trebuie distrusă și deformată... Culegerea și valorificarea folclorului autentic este o datorie nobilă a folcloriștilor.*”

La elaborarea acestei biobibliografii alcătuitoarii au căutat să atragă pe cei mai avizați oameni din arealul cultural de la noi,

nume notorii, oameni care l-au cunoscut și care au activat alături: compozitorul Constatin Rusnac, folcloristul Tudor Colac, unii dintre ei au fost și discipoli ai profesorului.

În partea introductivă a cărții veți găsi articole, omagii semnate de adevărați profesioniști: Svetlana Badrajan, dr. în studiul artelor, Angela Rojnovceanu, dr. în studiul artelor, Tudor Colac, dr. în etnologie. Or, acest lucru devine foarte important pentru o biobibliografie de acest gen, deoarece, cu toată scrupulozitatea pe care îl caracterizează, un bibliograf nu poate ști mai bine decât un profesionist.

Cititorul interesat va avea posibilitatea rară, dacă nu chiar unică, să afle, satisfăcându-și bucuria cunoașterii, tot traseul vieții parcurse de Gleb Ciaicovschi-Mereșanu, din tabelul cronologic, bine așezat, și competent comentat, pe care l-au propus alcătuitoarii. Iar colajul fotografic afișat la sfârșitul cărții ne poartă pașii prin biografia redutabilului folclorist.

În luna mai 1999 Biblioteca Națională organiza o ședință a Salonului Muzical, având laitmotivul „Gleb Ciaicovschi-Mereșanu la 80 de ani”, cu participarea muzicologului. Era cea din urmă prezență fizică a protagonistului la asemenea activități. După care a urmat...

S-a întâmplat într-o zi de vară. Era ziua a 20-a a lui Cireșar, anul una mie nouă sute nouăzeci și nouă. Din nou revine cifra 9. „Nouă, fiind ultimul din seria de cifre, anunță deopotrivă un sfârșit și o reîncepere. El exprimă sfârșitul unui ciclu, finalul unei curse, încheierea unei verigi.” Or, curba vieții maestrului s-a închis într-un an ce poartă trei, dar tocmai trei cifre de 9 – 1999!

Cele patru anexe, intitulate respectiv **Lista concertelor de bază și a manifestărilor artistice publice, realizate de Gleb Ciaicovschi-Mereșanu; Emisiuni televizate; Radioemisiuni; Ciclul de emisiuni radiofonice „Dirijori contemporani” (1971-1975)**, dar și cele două indexuri (In-

dex de nume și Index de titluri ale lucrărilor muzicale și creații folclorice) fac din lucrare un instrument de lucru de cea mai mare utilitate.

Mai nou, cartea se deschide cu un acrostih semnat de remarcabilul compozitor Constantin Rusnac, discipol, coleg, dar și un mare prieten de suflet al maestrului. Știindu-l pe dinafară pe profesor, Constantin Rusnac a putut să cuprindă și să acuprindă într-un singur acrostih tot ceea ce a însemnat Gleb Ciaicovschi-Mereșanu. Între rândurile înșiruite pe trei pagini de carte se regăsește viața unui om de la naștere până la **Marea trecere**. Acest acrostih, dar și cel semnat de Maria Stoianov, interpreta de muzică populară, eleva maestrului, membră a ansamblului folcloric **Țărănuța**, fondat de către Gleb Ciaicovschi-Mereșanu, în anul 1986, pe lângă Catedra folclor a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, conferă lucrării un spor considerabil de noblețe, dar și de autoritate.

Toate însă adună între coperti un efort uriaș de cunoaștere făcut de autori pentru alcătuirea unei lucrări biobibliografice atent elaborată și bogat documentată.

Meritul cel mare rămâne a fi cel al colaboratorilor bibliotecii ce au trudit asupra acestei excepționale biobibliografii: Vasilișă Nechiforeac, dânsa pregătind blocul bibliografic și informativ în colaborare cu Irina Scorpan și Svetlana Teodor. Iar greul muncii și responsabilitatea pentru apariția acestei binevenite lucrări i-a revenit Svetlanei Mihailiuc, directoarea Bibliotecii AMTAP.

O lucrare mult așteptată, care se vrea pe masa fiecărui profesor și student de la instituțiile de profil, dar și a fiecărui om de cultură. Ia-o în mâini, deschide-o și vei fi în posesiunea unui ghid muzical de nădejde. Parafrazându-l pe marele Arghezi, voi concludiona: „Carte frumoasă, cinste cui te-a alcătuit.”

P.S. – La ora când însălam aceste rânduri, mi-am amintit de ceva ce mi-a spus maestrul cu ani în urmă, pe când activam la Uniunea Compozitorilor din Moldova: „Într-o bună zi am să ajung și la dumneata în sat. Trebuie să ajung. Acolo este înmormântat bunicul meu, preotul Timofei.”

Nu știu dacă a apucat să mai ajungă la mormântul bunicului-preot. Știu, cu mare certitudine, că și astăzi în curtea bisericii din satul meu de baștină, Ermoclia, Ștefan-Vodă, de un secol și mai bine stă mormântul preotului Timofei.

Executată în granit negru, piatra funerară are forma unui arbore viguros, dar detrunchiat, străjuit de o cruce impunătoare pe care stă încrustat: „*Preotul Timofei Grigorievici Ciaicovschi, decedat în ziua de 1 aprilie 1907*”. Bine îngrijit și la un loc mai de cinste, mormântul păstrează și azi urmele trecutului. Este istoria satului. Chiar și azi unii sătenii își mai amintesc despre Marele preot. Pentru că așa îl numeau. Era de o frumusețe uluitoare. Avea o voce gravă, cuceritoare. Când pornea slujba, vocea lui răzbătea prin pereții bisericii, se răspândea peste tot satul, adunând binecredințioșii în lăcașul sfânt al Domnului. A fost cel mai înțelept și mai cuminte preot pe care l-a avut vreodată satul Ermoclia. Istoria i-a înveșnicit numele. Aici pun punctul, dar nu înainte de a mai reproduce un citat care poartă aceeași semnătură, Gleb Ciaicovschi-Mereșanu: „**Pe cât înaintăm în timp, pe atât ne întoarcem mai mult spre istoria noastră...**”

T.C.

ISTORIA NOASTRĂ ADEVĂRATĂ

PREȘEDINTELE MIHAI GHIMPU A SEMNAT DECRETUL PRIVIND DECLARAREA ZILEI DE 28 Iunie 1940 DREPT ZI A OCUPAȚIEI SOVIETICE

24 iunie 2010

Președintele interimar al Republicii Moldova Mihai Ghimpu a semnat astăzi decretul privind declararea zilei de 28 iunie 1940 drept Zi a ocupației sovietice. Potrivit decretului, anual, la 28 iunie, în Republica Moldova va fi consemnată Ziua ocupației sovietice și a comemorării victimelor regimului totalitar comunist.

Conform Decretului prezidențial, în această zi, în toate localitățile republicii vor fi coborâte în bernă drapelele de stat, organizate depuneri de flori la mormintele, monumentele și memoriale victimelor ocupației sovietice și ale regimului comunist totalitar, iar la ora 10.00 va fi păstrat un moment de reculegere.

Decretul mai stipulează că în această zi, autoritățile publice, întreprinderile și organizațiile vor renunța la desfășurarea acțiunilor distractive de masă, iar în toate instituțiile de învățământ, în taberele de întremare și de odihnă va fi organizată o oră a memoriei.

În această ordine de idei, se recomandă redacțiilor publicațiilor periodice, agențiilor de presă, posturilor de radio și de televiziune să țină cont de specificul zilei de

28 iunie la editarea numerelor curente ale publicațiilor, la difuzarea informațiilor și la formarea programelor din această zi.

Decretul mai stipulează ca Primăria municipiului Chișinău să inițieze procedura de edificare în Piața Marii Adunări Naționale, în fața sediului Guvernului RM, a monumentului în memoria victimelor ocupației sovietice și ale regimului totalitar comunist, iar pînă la edificarea monumentului în memoria victimelor ocupației sovietice și ale regimului totalitar comunist, în municipiul Chișinău, ceremoniile de comemorare și depunerea de flori vor avea loc în Piața Marii Adunări Naționale, unde Primăria va instala, provizoriu, în ziua de 28 iunie 2010, o piatră comemorativă.

Decretul prezidențial mai stipulează ca Federația Rusă, în calitatea sa de succesor de drept al Uniunii Sovietice, să-și retragă necondiționat, urgent și transparent trupele și armamentul de pe teritoriul Republicii Moldova.

(<http://www.prm.md/press.php?p=1&s=7774&lang=rom>)

AVIZUL AȘM CU PRIVIRE LA SEMNIFICAȚIA DATEI DE 28 Iunie 1940

Evenimentele care s-au derulat cu 70 de ani în urmă pe malurile Nistrului, în special între 26 și 28 iunie 1940, revin astăzi

cu o nouă forță și semnificație în atenția opiniei publice din Republica Moldova și din exteriorul statului nostru, reclamând o

clarificare documentată științific și răspunsuri temeinic argumentate. Este de datoria Academiei de Științe a Moldovei să se pronunțe în această privință, în spiritul rigorilor academice și al responsabilității științifice.

Știința istorică a acceptat drept punct de plecare al acestor evenimente: *Tratatul de neagresiune sovieto-german și Protocolul adițional secret*, semnate la 23 august 1939 la Moscova de comisarul sovietic de externe, V.M. Molotov, și ministrul de externe al Germaniei, loachim von Ribbentrop. Înțelegerile confidențiale sovieto-naziste au jucat un rol fatal în destinul păcii mondiale: cele două forțe ireconciliabile până la acea dată – regimul comunist sovietic și cel nazist – și-au asumat statutul de arbitri ai păcii și și-au împărțit „sferele de interese” în Europa de Est. În punctul 3 al *Protocolului adițional secret* se arată că „în ceea ce privește Europa de Sud-Est, partea sovietică insistă asupra interesului ei pentru Basarabia”, partea germană manifestând „o totală lipsă de interes față de aceste teritorii”. Recunoașterea „sferelor de interese” pentru o parte sau alta la înțelegerile din capitala sovietică presupunea acordarea „dreptului” de ocupație asupra unor țări întregi sau porțiuni din teritoriul unor țări aparte. *Pactul sovieto-german de neagresiune și Protocolul adițional secret* au deschis porțile celui de-al Doilea Război Mondial, au predeterminat distrugerea și dispariția Statului Polonez, a Țărilor Baltice independente, precum și o serie de anexări și amputări teritoriale din contul unor țări suverane ca Finlanda și România.

Primele semnale privind intenția Guvernului URSS de a redeschide „cazul Basarabiei” datează din noiembrie-decembrie 1939, atunci când României i s-a sugerat ideea încheierii unui acord de ajutor reciproc cu Moscova, după modelul celor semnate de Statele Baltice, însă împotmolirea Armatei Roșii în războiul împotriva Finlandei a avut drept efect renunțarea

la acest scenariu. Guvernul sovietic a revenit asupra acestui subiect la 29 martie 1940, după încheierea păcii cu Finlanda. Începând cu luna aprilie, comandamentul militar sovietic a dispus redisolocarea unor importante trupe de pe frontul de operațiuni finlandez la locurile de amplasare permanentă și concentrarea unor unități noi în districtele militare Kiev și Odesa.

În mai 1940, în urma ocupării de către Germania hitleristă a unor țări europene și a atacului asupra Franței, conducerea sovietică a început preparativele concrete pentru „rezolvarea” chestiunii Basarabiei. La 3 iunie șeful statului-major al districtului militar Kiev, N.F. Vatutin, a elaborat și a transmis comisarului sovietic al apărării, S.K. Timoșenko, un memoriu strict secret privind operațiunea militară împotriva României. Scopul strategic al acestei operațiuni era distrugerea Statului Român, ocuparea Turciei europene și stăpânirea Dardanelor. La 13 iunie la Kremlin a avut loc o consfătuire a conducerii supreme politice și militare sovietice, la care au participat I. Stalin, V. Molotov, S. Timoșenko, B. Șapoșnikov, șeful Marelui Stat-Major, comandanții celor două districte militare Kiev și Odesa – Jukov și Boldin și alții, la care s-a discutat operațiunea împotriva României. În consecință, a fost emisă **directiva comisarului apărării** și a șefului Marelui Stat-Major nr. 101396/ss, conform căreia trupele sovietice plasate la frontiera cu România trebuiau, la data de 24 iunie, ora 22.00, **„să fie gata de ofensiva hotărâtoare cu scopul de a distruge armata română și de a ocupa Basarabia”**. **Cele trei armate (a 5-a, a 9-a și a 12-a), care urmau să atace teritoriul României, erau reunite în cadrul Frontului de Sud, sub comanda generalului Jukov**. La 23 iunie Jukov raporta comisarului apărării imposibilitatea încheierii concentrării de trupe la 24 iunie, din cauza dificultăților de transport, estimând pregătirea efectivului pentru luptă către dimineața zilei de 27 iunie.

La 21 iunie, șeful Direcției Politice a Armatei Roșii, L.Z. Mehlis, a emis directiva nr. 5285/ss cu privire la activitatea politică și de propagandă în perioada operațiunii împotriva României.

Pe plan diplomatic, urmărind realizarea pretențiilor sale asupra Basarabiei, conducerea sovietică a urmat linia înțelegerilor secrete cu Germania, din 23 august 1939. Astfel, imediat după căderea Franței, la 23 iunie 1940 Molotov i-a comunicat ambasadorului german la Moscova, von Schulenburg, intențiile sovietice de „soluționare pe cale pașnică” a problemei Basarabiei. Bucovina era inclusă în „rezolvarea” chestiunii basarabene. Dacă România nu accepta o soluție pașnică, URSS era decisă să aplice forța armată. Răspunsul părții germane a fost prezentat la 25 iunie. Germania își „onora” înțelegerea în privința Basarabiei, însă a obiectat împotriva pretențiilor sovietice asupra Bucovinei, care nu făcuse obiectul discuțiilor anterioare sovieto-germane. Pentru moment, URSS se va limita să pretindă doar partea de Nord a Bucovinei.

La 26 iunie, la ora 22, comisarul poporului pentru afacerile externe V. Molotov l-a convocat pe ministrul plenipotențiar al României la Moscova, Gheorghe Davidescu, pentru a-i înmâna textul notei ultimative prin care URSS pretindea Basarabia și Nordul Bucovinei. Nota sovietică era plină de falsuri. În primul rând, în 1918 România nu s-a folosit de slăbiciunea Rusiei pentru a „desface” Basarabia. Parlamentul de atunci al Republicii Democratice Moldovenești (Basarabia), Sfatul Țării, a decis în mod democratic să unească Basarabia cu România. În al doilea rând, România nu putea să desfacă de la Uniunea Sovietică nimic, deoarece aceasta s-a constituit abia în 1922. În rândul al treilea, în nota ultimativă autoritățile sovietice au insinuat că Basarabia ar fi „populată în principal cu ucrainenii” și că România ar fi călcat în 1918 „unitatea seculară a Basarabiei” cu RSS Ucraineană, „unitate” care nu a fost atestată niciodată în istorie.

În plus, Guvernul URSS a cerut drept „despăgubire” pentru „dominația” de 22 de ani a României în Basarabia partea de nord a Bucovinei, a cărei populație ar fi fost „legată în marea sa majoritate cu Ucraina Sovietică”, un teritoriu care nu a aparținut vreodată Imperiului Rus sau Rusiei Sovietice. Sfidând realitățile istorice și etnice din Basarabia și Nordul Bucovinei, precum și o serie de angajamente asumate de Guvernul URSS pe plan internațional, ultimatumul sovietic era o mostră a mentalității și conduitei imperiale sovietice în sfera relațiilor internaționale, un exemplu de dictat și amenințare cu recurgerea la forța armată la adresa României.

Izolate pe plan internațional, strâmtorate de propriile resurse militare și economice, strivite de presiunea colosului din Răsărit și incapabile de un efort de luciditate și curaj politic, autoritățile României au cedat în fața amenințării sovietice și au decis evacuarea Basarabiei și Nordului Bucovinei fără a opune rezistență.

La 28 iunie 1940 Basarabia și Nordul Bucovinei au fost invadate de trupele sovietice. Zeci de mii de oameni – funcționari publici, fruntași ai partidelor politice, preoți și intelectuali, profesori școlari și oameni simpli au fost nevoiți să ia drumul exodului peste Prut, pentru a se salva de urgia stalinistă. În Basarabia, Nordul Bucovinei și Ținutul Herța s-a instaurat un regim sovietic de ocupație, opresiv și represiv. Transplantul de sistem sovietic în teritoriile ocupate și impunerea cu forța a regimului totalitar comunist a tras o linie neagră sub firava democrație interbelică și a produs o serie de consecințe, unele mai dramatice decât altele. Numai în intervalul 1940-1941 regimul sovietic de ocupație (1) a anulat dreptul la cugetul liber și la orice libertăți democratice; (2) a aplicat terroarea în masă împotriva frunțașilor vieții publice, intelectualilor, slujitorilor cultelor, puținii rămași între Nistru și Prut, dar și a oamenilor simpli; (3) a comis nenumărate

asasinate din motive de ură de clasă; (4) a forțat zeci de mii de oameni, intelectuali, în primul rând, să ia calea exodului forțat; (5) a deposedat de bunuri și proprietăți mii de cetățeni; (6) a format abuziv RSS Moldovenească la 2 august 1940 prin sfârtecarea teritorială a Basarabiei și desconsiderarea Constituției sovietice care prevedea doar dreptul Uniunii Sovietice de a admite noi republici în cadrul URSS, nu și de a le forma cu de la sine putere; (7) a extins asupra teritoriului din dreapta Nistrului conducerea administrației și a organizației de partid din RASSM și legislația ucraineană; (8) a promovat o politică fiscală de strangulare economică și socială a țăranimii libere; (9) a interzis alfabetul latin și limba română și a impus alfabetul rusec, prin Hotărârea Consiliului Comisarilor Poporului al URSS din 11 noiembrie 1940; (10) a închis și a profanat locașe de cult; (11) a anulat pe nedrept cetățenia română prin Decretul Prezidiului Sovietului Suprem al URSS „Cu privire la restabilirea (sic!) cetățeniei sovietice de către locuitorii Basarabiei și la dobândirea ei de către locuitorii Bucovinei de Nord”, din 8 martie 1941; (12) a deportat, la 13 iunie 1941, în regiunile îndepărtate ale URSS zeci de mii de oameni nevinovați, de unde mulți nu s-au mai întors; (13) au fost mobilizați forțat zeci de mii de tineri pe șantierul de muncă (FZO) din URSS și în Armata sovietică; (14) a promovat o politică și o propagandă de deznaționalizare și dezumanizare a ființei umane; (15) a interzis organizațiile politice și obștești din Basarabia, inclusiv organizația comunistă și comsomolista basarabească etc. Aceste nelegiuiri au continuat și după 1944.

Toate acestea s-au derulat sub lozincă „eliberării” oamenilor muncii de sub povara asupririi „burghezo-moșierești române”. Pe teza strâmbă a „eliberării sovietice” din 28 iunie 1940 s-a edificat ulterior un întreg eșafodaj istoriografic sovietic – la fel de fals și mincinos.

Documentele de arhivă, cercetările istoricilor din Republica Moldova și alte țări atestă de o manieră indubitabilă că actul din 28 iunie 1940 este o consecință directă a tranzacției sovieto-naziste din 23 august 1939 privind partajul „sferelor de influență” între cele două regimuri totalitare ale secolului XX.

Anexarea Basarabiei și a Nordului Bucovinei a fost concepută și realizată de comandamentul politic și militar sovietic ca o operațiune militară de ocupare a acestor teritorii, iar regimul terorii în masă instaurat în urma acestui act a fost unul al ocupantului și nu al „eliberatorului” sovietic.

Prin urmare, data de 28 iunie 1940 consemnează o pagină neagră în istoria noastră. Această zi este începutul ocupației sovietice, începutul unor drame și tragedii fără precedent în trecutul nostru istoric. În numele unei pretinse „eliberări” sociale, regimul totalitar comunist instalat prin forța baionetelor sovietice a comis crime abominabile care trebuie făcute publice și condamnate, iar victimele regimului stalinist trebuie să fie onorate. Acesta este adevărul istoric care trebuie asumat fără ură și părtinire, ca bază pentru o reconciliere civică profundă și durabilă. Cunoașterea și asumarea adevărului istoric trebuie să consolideze societatea noastră, să contribuie la buna informare a cetățenilor și la calmarea spiritelor, la întărirea încrederii în argumentele științei academice.

Comisia de experți:

*acad. Andrei EȘANU, președinte,
membru corespondent Demir
DRAGNEV,
dr. Ion JARCUȚCHI,
dr. hab. Anatol PETRENCU,
dr. Anatol ȚĂRANU,
dr. Gheorghe NICOLAEV,
dr. hab. Gheorghe COJOCARU,
dr. Mihai TAȘCĂ*

HOTĂRÂREA AȘM CU PRIVIRE LA SEMNIFICAȚIA DATEI DE 28 IUNIE 1940

În ultimul timp, în diverse medii din Republica Moldova se discută în contradictoriu semnificația istorică a datei de 28 iunie 1940. Drept răspuns la numeroasele solicitări privind aprecierea de pe pozițiile științei istorice a acestei date, Academia de Științe, ca cel mai înalt for științific din Republica Moldova, consideră drept o datorie a sa să ia atitudine și să aducă la cunoștința opiniei publice aprecierile comunității academice.

În urma audierii materialelor Comisiei de experți în istorie, în frunte cu academicianul Andrei Eșanu, privind semnificația datei de 28 iunie 1940, Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al Academiei de Științe a Moldovei H O T Ă R Ă Ș T E:

1. Actul din 28 iunie 1940 este o consecință directă a înțelegerilor secrete sovieto-germane din 23 august 1939 privind partajul „sferelor de interese” în Estul Europei, condamnate prin Hotărârea Congresului al doilea al deputaților poporului din URSS, din 24 decembrie 1989, Hotărârea Sovietului Suprem al RSS Moldova *Cu privire la Avizul comisiei Sovietului Suprem al RSS Moldova pentru aprecierea politico-juridică a Tratatului sovieto-german de neagresiune și a Protocolului adițional secret din 23 august 1939, precum și a consecințelor lor pentru Basarabia și Bucovina de Nord* (nr. 149-XII din 23 iunie 1990). Aceste aprecieri au fost reconfirmate în Declarația de Independență a Republicii Moldova din 27 august 1991.

2. Documentele de arhivă, cercetările istoricilor din Republica Moldova și de peste hotare demonstrează că anexarea Basarabiei și a Nordului Bucovinei la 28 iunie 1940 a fost concepută și realizată de comandamentul politic și militar stalinist ca o operațiune militară de ocupare a acestor teritorii. Acesta este adevărul istoric care trebuie asumat fără ură și părtinire, ca bază pentru o reconciliere civică profundă și durabilă.

3. Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al Academiei de Științe a Moldovei consideră că această apreciere a datei de 28 iunie 1940 în termenii adevărului istoric nu poate fi utilizată în scopul dezbinării și confruntării societății noastre, precum și ca pretext pentru tensionarea relațiilor Republicii Moldova cu Federația Rusă și condamnă orice tentativă de speculare a adevărului istoric.

4. Comunitatea academică, având în vedere complexitatea problemelor cu care se confruntă societatea noastră, este de părere că fără asumarea plenară a adevărului istoric este imposibilă edificarea unei societăți europene moderne.

*Președinte al AȘM, academician
Gheorghe DUCA*

*Secretar științific general al AȘM,
doctor habilitat
Ion GUCEAC*

EVENIMENTE CULTURALE

Raisa Melnic: „SALONUL INTERNAȚIONAL DE CARTE ESTE, DE LA PRIMA SA EDIȚIE, UN PROIECT MAGISTRAL AL BIBLIOTECII NAȚIONALE..”

Interviu cu dna Raisa Melnic, șefa Departamentului programe culturale la Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Dna Raisa Melnic este implicată în acest proiect magistral al BNRM – Salonul Internațional de Carte (SIC), de la prima lui ediție. Cu participarea ei nemijlocită, Salonul a evoluat mult ca și concept, formula lui actuală consistând din trei elemente de bază: expoziția de trecere în revistă a producției editorilor în perioada dintre ediția precedentă și cea actuală; suita de activități culturale menite să popularizeze cartea și lectura; vânzarea de carte la raft. De la chiar debutul său, SIC a fost inclus în programul guvernamental al Sărbătorii Naționale *Limba noastră cea română*, devenind pe parcursul anilor unul din elementele-pivot ale acestei sărbători și unul din evenimentele cele mai de seamă în viața culturală și științifică a Moldovei.

Fiind o personalitate de formație dublă (este regizor format la Academia de Arte și bibliotecar – prin studii postuniversitare și prin activitatea praxiologică), dna Raisa Melnic a conferit SIC un colorit specific, original și o ținută elitistă, edito-

rii, la rândul lor, conferindu-i eponimul de „amfitrioană a Salonului”.

– *Să începem acest dialog cu puțină... statistică. Mai exact, am dori să știm, la actuala, a XIX-a ediție a SIC, câte edituri au participat? Din câte țări? Câte cărți au fost expuse și pe câte standuri?*

– Ediția din acest an a Salonului a fost una deosebită mai ales prin faptul unei noi deschideri, să zic așa, către acest eveniment, a editorilor din mai multe țări. Dialogând cu ei, am ajuns la concluzia că revirimentul acesta se datorează imaginii noi pe care și-o creează Moldova în fața

comunității internaționale, în primul rând, a celei europene. Debarcarea comuniștilor de la putere, ralierea la valorile europene, demontarea sârmei ghimpate de la Prut, anularea impedimentelor descurajatoare ce li se creau invitaților la SIC la vămile de pe Prut, instaurarea unor relații simple și prietenești cu Europa – toate acestea au făcut ca editorii care au fost descurajați în anii regimului comunist, fiind ținuti prin vămi zile și nopți lungi ca până la urmă să li se interzică intrarea în Moldova, să manifeste un interes nou pentru Salonul nostru

de carte și să vină la el cu bucurie. Așa se face că în acest an numărul editurilor cărțile cărora au fost expuse pe simezele și pe rafturile salonului să fie unul fără precedent: circa 300. Pentru prima dată au participat „pe viu” câteva edituri din Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, edituri din Macedonia (șefa delegației, președintele Uniunii Scriitorilor și al Uniunii Editorilor din Macedonia, dna Vanghea M. Steryu, care a vorbit în limba aromână (limba dacilor!) a fost surpriza cea mare la această ediție), participanți noi din România, Cehia, Ungaria, Belarus, Ucraina, Rusia. Au fost expuse pe standuri peste cinci mii titluri de publicații, numărul exemplarelor fiind mult mai mare, or, a avut loc și vânzarea la raft.

– *Ce element nou, sau poate chiar elemente noi, ați evidențiat la această ediție a SIC, față de cele precedente?*

– Actuala ediție a Salonului a fost a 19-a, deci e „de-o vârstă” cu independența Republicii Moldova, faptul acesta lăsându-și amprenta pe fondul evenimentului. Dar ceea ce a marcat cel mai mult Salonul Internațional de carte din 2010 a fost faptul că el a fost dedicat Anului Eminescu. Tematica, motivele eminesciene au fost în acest an întemeierea a tot și a toate. Trebuie să recunoaștem că, în vâltoarea evenimentelor tragice care s-au produs în ultima vreme în cultura scrisă a Moldovei (au plecat în lumea celor drepti Vasile Vasileache, Grigore Vieru, Andrei Vartic, Simion Ghimpu, Anatol Codru, Iurie Grecov), Eminescu a rămas cumva într-un con de umbră. Drept care, sarcina ce ne-am pus-o a fost să facem din tematica eminesciană o arhitectură încununătoare, care însă să fie așezată, ca pe niște piloni sprijinitori, pe niște momente de comemorare a scriitorilor basarabeni recent plecați pe celălalt tărâm. Deci, noutatea, specificul ediției a nouăsprezecea este tocmai această concepție arhitectonică. Lui Eminescu i-au fost consacrate expoziția-eveniment *Va-*

lori eminesciene, expoziția de pictură a Valentinei Brâncoveanu *Motive eminesciene*, lansări de noi cărți de și despre Eminescu, un fundal muzical eminescian care a însuflețit evenimentele și în general atmosfera în care s-a derulat programul. Regretaților noștri scriitori, pe care i-am evocat mai sus, le-au fost consacrate momente speciale constând mai ales din amintirile prietenilor și ale colegilor, dar și din lansarea unor cărți noi de și despre ei, apărute în editurile din România și din R. Moldova.

– *La un Salon de carte, se pare, cele mai importante manifestări sunt lansările de carte. Câte lansări au avut loc, câte cărți au fost prezentate la SIC din acest an?*

– Noi am programat circa 200 de lansări de cărți noi. Însă numărul lor a fost mult mai mare grație mai multor editori și scriitori care și-au exprimat pe parcurs dorința de a-și lansa o carte sau câteva. Și multe din aceste lansări neprevăzute au surprins plăcut auditoriul. În această ordine de idei m-aș referi, de exemplu, la lansările a două cărți de poezie ale lui Valeriu Matei. Au avut loc zeci de prezentări de cărți noi la stand, atât de către editori și autori, cât și de către reprezentanții ambasadelor acreditate la Chișinău, care au efectuat niște pitorești prezentări ale artei și noutăților editoriale din țările ale căror soli sunt.

– *Ați avut, desigur, în cadrul Salonului, și alte manifestări demne de reținut...*

– Programul cultural al SIC-2010 a fost în acest an unul deosebit. S-au bucurat de mare audiență ședința Ateneului „Moldova”, în cadrul căreia au evoluat oaspeții noștri din România, marele poet Emil Brumaru și distinsul critic și istoric literar Alex Ștefănescu. Primul a întreprins o călătorie existențială în propriul eu, cel de al doilea a prezentat o luminătoare conferință cu subiectul *Cine mai are nevoie de literatură*. De ecouri largi s-a bucurat atelierul de creație al graficianului Isai Cârnu, în cadrul căruia a avut loc și lansarea unui volum lucrat cu multă artă și dragoste – biobibli-

ograpia *Isai Cârnu*, realizată de Biblioteca Națională; colocviul de biblioteconomie realizat de specialiștii Bibliotecii Naționale a României (una dintre coorganizatoarele Salonului); revenirea spectaculoasă de colaborare și cooperare a colegilor noștri de la Biblioteca Județeană „V.A. Urechia” de la Galați; două prezentări memorabile ale reprezentanților Bibliotecii Județene „Gheorghe Asachi” din Iași, care la fel se numără printre coorganizatorii SIC; momentul de „ieșire în lume”, prin lansarea cărților semnate de scriitori aromâni, ai delegației din Macedonia, o conferință jubiliară a cercetătorului P. Balmuș și lansarea ediției a doua a catalogului fondului de carte Pavel și Clara Balmuș, scos în editura Bibliotecii Naționale, și multe alte evenimente care au suscitât interesul vizitatorilor. Apropo, una din trăsăturile ediției din acest an a Salonului este tocmai calitatea și ingeniozitatea cu care a fost concepută și desfășurată majoritatea absolută a acțiunilor incluse în program, poate, în primul rând, lansarea *Antologiei poeziei basarabene*, alcătuită de neobositul Adrian Dinu Rachieru și altele.

– *Ce cărți expuse la SIC v-au impresionat în mod deosebit pe Dvs. personal?*

– M-au impresionat colecția de ediții de *Opere* ale clasicii literaturii române, scoase în Editura Academiei Române, volumul *Eminescu după Eminescu* de A.D. Rachieru, romanul *Tema pentru acasă* de Nicolae Dabija, mai multe ediții noi ale operei lui Grigore Vieru, tipărite în română, dar și în alte limbi. Aș mai menționa cărțile: *Pendulul de la miezul nopții* de Andrei Vartic, *Republica Moldova între România și Rusia* de Dorin Cimpoeșu, *Elegiile fiului risipitor* de Valeriu Matei, *155 de cărți într-o carte* de Zamfira Mihail ș.a. De fapt, la SIC-2010 au fost expuse foarte multe volume ce nu puteau să nu impresioneze – și mă refer acum, în mod special, la noile apariții editoriale în limba română – de aceea risc să omit, pe nedrept, câte ceva. M-a încân-

tat frumusețea cărților scoase de editurile „Silvius Libris”, „Litera Internațional”, „Polirrom”, ale celor din Macedonia, de la editura faimoasei Universității din Oxford etc.

– *Cum a lucrat juriul SIC – se pare că în acest an a avut mai mult de lucru, sau e o impresie doar?*

– Numărul mare de cărți și edituri, diversitatea și calitatea lor, a obligat juriul să lucreze în acest an foarte mult. S-au făcut numeroase vizite la rafturi, deliberări lungi, s-a cântărit mult între variante, ne-am străduit să nu trecem cu vederea nicio apariție valoroasă. Cred că juriul a fost obiectiv, serios și în același timp binevoitor.

– *Salonul a fost încununat de înmânarea a numeroase premii și diplome. Cum rezolvați această „problemă” într-o perioadă marcată de adâncirea crizei economice?*

– Ca și la alte ediții, contribuția la fondul de premii al Salonului a fost una colectivă, în sensul că, prin tradiție, coorganizatorii principali (Ministerul Culturii, Ministerul Educației, Primăria municipiului Chișinău, Uniunea Scriitorilor, Uniunea Artiștilor Plastici, Societatea Bibliofililor „Paul Mihail”) au acordat premiile asupra cărora au convenit în protocolul comun semnat de toți. Mărimea premiilor, în special a celor principale, a fost substanțială. Profitând de ocazie, aș vrea să aduc mulțumiri sponsorilor care au contribuit la buna organizare a salonului: hotelul „Europa”, restaurantul „Planeta”, dl Vasile Petrea, CP „Torpedo”, SRL „Petite Cafe”.

– *O tradiție a saloanelor și expozițiilor de carte prevede ca participanții să doneze bibliotecii-gazde cărțile expuse sau măcar o parte din ele. Așa s-a întâmplat și la ediția din acest an a SIC?*

– O donație de carte foarte importantă ne-a oferit Biblioteca Națională a României, care a prezentat la Salon o expoziție reprezentativă a producției editurilor din România din ultimul an și toată această bogăție a intrat în colecțiile BNRM. Au donat cărți bibliotecii noastre și alte edituri

participante: Editura Academiei Române, editurile „Civitas” (cea mai generoasă editură moldovenească din istoria salonului nostru), „Litera”, „Cronica”, „Vasiliana”, „Porto-Franco”, „Karta-Graphic”. Ne-au făcut donații valoroase ambasadatele Chinei, Turciei, Cehiei, SUA etc.; majoritatea autorilor, care și-au lansat cărțile la SIC-2010; poeta aromână Vanghea Steryu a donat câteva zeci de titluri de carte tipărită în Macedonia ex-iugoslavă ș.a.m.d. Tuturor donatorilor le rămânem profund recunoscători, iar peste ani darurile lor vor fi răsplătite și de recunoștința cititorilor, utilizatorilor. La fel, țin să prezint, și pe această cale, sincere

și calde mulțumiri celor care mi-au ajutat mult (pe lângă colegii din BNRM, în frunte cu directorul dl Alexe Rău, cel care asigură de fiecare dată „logistica” salonului): Vasile Țoimaru, Valerian Ciobanu, Silvia Hodorghea, Ana Bantoș, Mihai Cimpoi, Vitalie Căraș, partenerii media...

– *Vă mulțumesc pentru amabilitatea de a dialoga pe tema SIC, sincere felicitări pentru succesul acestei ediții! Să ajungem cu bine la ediția viitoare, jubiliară – a XX-a –, dar și la alte ediții, care să afirme în continuare SIC drept un eveniment de seamă în viața culturală a Republicii Moldova.*

Consemnare: Vlad POHILĂ

LAUREAȚII SALONULUI INTERNAȚIONAL DE CARTE, EDIȚIA A 19-A, CONSACRATĂ ANULUI EMINESCU

MARELE PREMIU „CORESI”

- Editurii „Litera” pentru *Enciclopedia concisă Britannica*

Premiul „Editura anului”

- Editurii „Silvius Libris”
- Editurii „Oxford”
- Editurii „Magic Print”

Premiul „Cartea anului” pentru proză

- dlui Nicolae Dabija pentru romanul *Tema pentru acasă*

Premiul „Cartea anului” pentru poezie

- dlui Valeriu Matei pentru cartea *Elegiile fiului risipitor* (Ch., Ed. „Princeps Edit”, 2010)
- trei Liliana Armașu pentru cartea *Singurătatea de miercuri* (Ed. „ARC”, 2010)

Premiul „Cartea anului” pentru critică literară

- dnei Ana Bantoș pentru volumul *Deschidere spre universalism. Literatura română din Basarabia postbelică* (Ch., „Casa Limbii Române”, 2010)

Premiul „Cartea anului” pentru medicină

- dlui Aurel Grosu pentru volumul *Sin-copa. Diagnosticare și tratament* (Ch., 2009)

Premiul „Remember”

- pentru volumul *Un discipol al lui Orfeu* de Grigore Vieru
- pentru volumul *Pendulul de la miezul nopții* de Andrei Vartic
- pentru volumul *Destin între destine* de Simion Ghimpu

Premiul pentru promovarea valorilor românești în alte spații

- dlui acad. Mihai Cimpoi

Premiul „Interferențe literare”

- dnei Vanghea Mihanj-Steryu
- dlui Ivan Golubnicii pentru cartea *Песнь славянства* (M., 2010)

Premiul „Pro didactica”

- doamnelor Eliza Puică-Vasilache, Zinaida Ursu pentru manualul *Educație*

plastică. Clasele V-VI. (Ch., Ed., „Litera Internațional”, 2009)

- Editurii „Tehnica Info” pentru volumul lui Sergiu Miron *Bazele analizei matematice* (Ch., 2010)
- Editurii „Lumina” pentru manualul *Geografie. Clasa V* (Ch., 2010)
- dnei Tatiana Manole pentru volumul *Metodologia finanțării învățământului public* (Ch., 2010)
- Editurii „Epigraf” pentru enciclopedia *Hai să-ți spun* (Ch., 2010)
- Editurii „Știința” pentru *Dicționar de pleonasme* (Ch., 2010)

Premiul pentru valorificarea patrimoniului filosofic românesc

- dlui C. Bordeianu pentru îngrijirea Operei Omnia a lui P. Andrei (Ed., „Vasili-ana”)

Premiul Uniunii Scriitorilor

- dlui Nicolae Esinencu pentru romanul *Vin chinezii* (Ch., Ed., „Priniceps”, 2010)

Premiul Uniunii Artiștilor Plastici

- dnei M. Andriuhina pentru ilustra-rea cărții *Cele mai căutate povești* (Ed. „ARC”)
- dlui Teodor Buzu pentru albumul *Teodor Buzu* (Karmasek, Cehia, 2010)

Premiul „Ilie Gravorul”

- dlui Traian Mocanu pentru cartea *Balada sărmanului pescar* de V. Stancu

Premiul pentru roman-foleton

- dlui Ion Cuzuic pentru romanul *Aborigenii*

Premiul „Cartea politică”

- dlui Dorin Cimpoeșu pentru volumul *Republica Moldova între România și Rusia. 1989-2009* (Ed. „Casa Limbii Române”, 2010)

Premiul pentru colecție

- Editurii „Pontos” pentru *Istории și documente necunoscute*

- Editurii „ARC” pentru colecția *Cartea care te salvează*

Premiul „Critica de întâmpinare”

- dlui V. Răileanu pentru cartea *Ludic și /sau ironic în poezia contemporană* (Ed. „Priniceps Magna”, 2010)

Premiul „Cartea enciclopedică”

- dlui Todur Zanet pentru cartea *Gaga-uzluk* (Ed. „Pontos”, 2010)
- Editurii „Oxford” pentru *Concise Oxford Lingua English Romanian Dictionary*

Premiul „Păstorel”

- dlui Efim Tarlapan pentru „o recoltă de umor”
- dlui Ion Diviza, pentru cartea *Trei crai de la răsărit* („Karta Graphic”, 2010)
- dlui Gheorghe Bălici pentru cartea *Trei crai de la răsărit* („Karta Graphic”, 2010)

Premiul „Sinteze”

- Editurii „Prometeu” pentru volumul *155 de cărți într-o carte* de Zamfira Mihail (Ch., 2010)

Premiul pentru ese

- dnei Galina Furdui pentru cartea *Tangențe policrome* (Ed. „Labirint”, 2009)
- dlui A. Cibotaru pentru cartea *Pe timpul lui Teleucă* (Ch., 2010)
- dnei Viorica Dobândă pentru volumul *Așezături de țară* (Ed. „Pontos”, 2010)

Premiul „B.P. Hasdeu”

- Editurii „Magic Print”, Onești, jud. Bacău, pentru enciclopedia *Valea Trotușului*

Premiul „Constelații literare”

- dlui G. Kaiurov pentru cartea *Памятью хранимы* (Ch., 2009)

Premiul „Atitudini”

- dlui Gheorghe Budeanu pentru cartea *33 la masa tăcerii* (Ch., 2010)

Premiul „Intertext”

- Editurii „Gunivas” pentru seria *Proza basarabeană din sec. al XX-lea*

Premiul „Document”

- dlui Gheorghe Cojocaru pentru cartea *Kominternul și originile „moldovenismului”* (Ed. „Civitas”, 2010)
- dlui Tudor Țopa pentru cartea *Voievozii izbânzilor* (Ch., 2010)
- dlui Vasile Ilica pentru cartea *Bucovina abandonată* (Oradea, 2010)
- dlui M. Vicol pentru *Basarabia, pământ de lacrimă românească* (Opera Magna, 2010)
- dlui R. Cristea pentru *Piața Universității*
- dlui Alexandru Moraru pentru *Victimele terorii comuniste din Basarabia. 1944-1954* (Ed. „Iulian”, 2010)

Premiul „Document literar”

- Editurii „Polirom” pentru cartea lui A. Marino *Viața unui om singur* (2010)

Premiul „Restitutio”

- Constantin Stere: *În preajma revoluției*, colecția *Opere fundamentale*, coord. acad. E. Simion

Premiul pentru poezie cântată

- Steliana Grama: *Rană de stea* (Ed. „Pontos”, 2009)

Premiul pentru valorificarea patrimoniului național

- dnei Raisa Grecu pentru cartea *Stere în lupta pentru drepturile omului* (Ed. „Universul”, 2009)

Premiul „Insolit”

- dlui Alexandru Vakulovski pentru romanul *157 de trepte spre iad* (Ed. „Cartier”, 2010)
- dlui Constantin Cheianu pentru romanul *Sex & Perestroika* (Ed. „Cartier”, 2010)

Premiul „La steaua”

- trei Paula Ierizanu pentru cartea *Aceasta e prima mea revoluție. Furați-mi-o* (Ed. „Cartier”, 2010)
- dlui Vlad Caraman pentru cartea *„În preajma revoluției” de Constantin Stere* (Ed. „Gunivas”, 2009)

- dlui Daniel Verejanu pentru cartea *Eu și Europa* (Ed. „Biodova”)

Premiul „Lira”

- dnei Renata Verejanu pentru cartea *Acest timp al iubirii* (OMST, 2010)
- dlui Gheorghe Cutasevici pentru cartea *Suprema taină – providența* (Ed. „Labirint”, 2010)
- dlui Teo Chiriac pentru cartea *Monstrul Sacru* (Ch., 2009)
- dlui Viorel Dinescu pentru cartea *Zidul cu privighetori* (Craiova, 2009)
- dlui Valeriu Stancu pentru *Balada sărmanului pescar* (Ed. „Cronica”)

Premiul pentru publicistică

- dlui V. Ladaniuc pentru cartea *Cu drag de voi* (Ch., 2010)

Premiul pentru traducere

- dnei V.V. Corcodel și C. Lupașcu pentru traducerea *Il Nimbo di Rugiada* (Ch., Roma, 2009)
- dnei Olga Irmiciuc pentru traducerea volumului *Orfeo rinasce nell'amore* (Graphe, Italia, 2010)
- dnei Ludmila Ciobotarencu pentru cartea de traduceri *Poèmes* (Ch., 2010)

Premiul „Divertisment”

- dlui Alexandru-Horațiu Frișcu pentru cartea *Știați că?* (Ed. „Pontos”, 2009)

Premiul „Biblos”

- dlui Cătălin Bordeianu și dnei Luana Troia pentru *Carte veche în colecțiile Bibliotecii Județene „Gh. Asachi” din Iași (sec. XVI, XVII, XVIII)* (Ed. „Vasiliana”, 2010)
- dlui Ion Șpac pentru indexul bibliografic *Critica și știința literară în Moldova și Pagini de istorie a presei periodice basarabene* (Ch., 2010)

Premiul „Perpessicius”

- Editurii Academiei Române și Editurii „Știința” pentru antologia *Poeți din Basarabia* de Adrian Dinu Rachieru

Premiul „Antologii”

- dlui Adrian Dinu Rachieru pentru antologia *Poeți din Basarabia* (Ed. Academiei Române și Ed. „Știința”)
- Editurii „Cronica”, Iași, pentru antologia prozei ieșene (2 vol.) și antologia poeziei ieșene (2 vol.)

Premiul „Gala Galaction”, pentru promovarea valorilor creștine

- pr. dr. Ioan Ciuntu pentru cartea *O corabie a mântuirii* (Ch., 2009)

Premiul pentru literatura română din diasporă

- dnei Vanghea Mihanj-Steryu pentru volumul *Spiritualile poduri prieteniei* (Skopje, 2010)

Premiul „Dimitrie Gusti”

- dnei Veta Ghimpu-Munteanu pentru cartea *Paicu – un sat din lunca Prutului de Jos* (Ed. „Pontos”, 2009)
- dlor Tudor Ciobanu, Grigore Ciobanu pentru cartea *Vasilcău* (Ch., 2009)

Premiile Societății Bibliofililor „Paul Mihail”

- dlor Ilie Zanfir și Pompiliu Comșa pentru volumul *Galați: ghid istoric și turistic* (Ed. „Axis-Libris”, Galați)
- Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova pentru organizarea Salonului Internațional de Carte, ed. a 19-a, 2010

Premiile Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova

- Editurii „Museum” pentru *Basarabia necunoscută* de Iurie Colesnic
- Bibliotecii Naționale a României pentru valorificarea patrimoniului național scris
- Bibliotecii Județene „Gh. Asachi” Iași pentru valorificarea patrimoniului național scris
- Bibliotecii Județene „V.A. Urechia” Galați pentru valorificarea patrimoniului național scris
- Editurii „Naprodac” pentru valorificarea patrimoniului național scris

Mențiuni, diplome de excelență

- dlui Dragoș Popa Miu, pictor, designer
- dnei Raisa Rogac pentru *Pelenia – nume de legendă* (Ed. „Pontos”, 2009)
- Editurii AGEPI pentru *Culegere de acte normative în domeniul proprietății industriale* (vol. I-IV; Ch., 2009)
- Editurii „Macmilan”
- Editurii „Longman”
- Ambasadei Republicii Cehia în Republica Moldova
- Ambasadei Chinei în Republica Moldova
- Editurii „Nestor” pentru cartea *Francmasoneria și „Junimea” literară* (București, 2010)
- dlui Valerian Ciobanu
- dlui Todur Angheli pentru traducerea în găgăuză *Mamu, san benim vatanimsin – Mamă, tu ești Patria mea* de Grigore Vieru (Ch., 2010)
- dnei Valentina Brâncoveanu pentru expoziția personală de pictură „Eminescu”
- dlui Victor Crăciun pentru cartea *Eminescu la Odesa și Kiuialnik* (Ed. „Semne”, 2010)
- dlui Ioan Odainic pentru cartea „Almanah enciclopedic”
- Editurii „Draghiștea” pentru *Localitățile Republicii Moldova* (volumul 9)
- dlui Ilie Zanfir pentru cartea *Galați: ghid istoric și turistic*
- dlui Mihai Platon pentru volumul *Conducerea statului*
- Victor Teleucă – *Un heraclian transmodern* (Ed. „Universul”)
- dlui Mihail Dolgan pentru cartea *Poli-fonismul creativității* (Ch., 2010)
- Bibliotecii Naționale a RM pentru realizări biobibliografice de excepție: biobibliografia *Isai Cărmu* și catalogul *Colecția Clara și Pavel Balmuș*
- Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” pentru realizări biobibliografice de excepție: biobibliografia *Vlad Pohilă* (Ch., Ed. „Grafema Libris”, 2010)

MIHAIL SADOVEANU – „FIUL ȚĂRĂNCII” DIN VERȘENII MIROSLOVEȘTILOR

Înv. Gheorghe PÂRLEA,
comuna Mirosllovești, județul Iași

Mihail Sadoveanu – scriitorul român care, în preajma vârstei de 50 de ani, era deja considerat la noi un patriarh al lumii culturale interbelice și unul dintre primii cinci-șase bărbați ai literaturii universale – se află, iată, la puțin peste jumătate de secol distanță de perioada maximei lui recunoașteri, într-un pronunțat con de umbră. Să fie oare aceasta consecința intersecției accidentale a destinului său literar cu debutul proletcultismului la noi?... Dar ce înseamnă Mitrea Cocor, pe lângă restul opereii sale? Sau, poate, aici, au ceva de spus noile mode estetice din literatura română, ai căror corifei, prin exegeții lor de castă, țin acum capul de afiș al mișcării literare de la noi.

Anodinel cititor al opereii sadoveniene, cel care îndrăznește acest modest demers, cu siguranță nu se poate consilia pe sine în asemenea dilemă, dar nici nu solicită expres, prin cele întreprinse aici, vreo consiliere „autorizată”. Starea lui de spirit nu e peste măsură afectată de acest accident, câtă vreme orice frază din opera marelui prozator are încă în inima redescoperitorului rezonanța „viorii cu mii și mii de strune”. Preocuparea mea de cititor și de modest animator literar în rândul școlărilor, acum, **în cel de-al 130-lea an de la nașterea lui Mihail Sadoveanu**, e aceea de a semnala evenimentul (câtă

vreme el e în mod nedrept ignorat) și de a aduce, după putere proprie, modestul meu omagiu inegalabilului contemplator și, în aceeași măsură, zugrav al peisajului natural autohton, celui mai mare istorisitor de întâmplări, celui mai iscusit artist-explorator al limbii și istoriei românilor.

Obolul meu, aici, ar putea fi, spre exemplu, strădania de a aduna într-un timid eseu dovezi ale legăturii speciale a prozatorului cu mediul spiritual și fizic al bunicilor din partea mamei. Am pornit această întreprindere în contextul misiunii autoasumate de a colabora la realizarea monografiei comunei Mirosllovești – Despre locuri și oameni, lucrare care, în segmentul ei cultural, a trebuit să-l includă și să-l impună categoric pe cel ce se considera „**mai mult fiul țărăncii**” din Verșeni (sat aflat în componența comunei Mirosllovești), decât fiul avocatului din Pașcani, ca pe un remarcabil **Om al locului**.

Am dorit, prin ceea ce sper că am și reușit (monografia amintită a fost deja scoasă în 2004 la Editura „Emia” din Deva și reapărută, ca a doua ediție, cu adăugiri, la aceeași editură în 2009), să-mi acord și o anumită satisfacție în fața unor localnici contestatori care mai cred că prozatorul (un nabab mercantil, după știința lor) le datora verșenenilor înălțarea unor edificii materiale,

repede trecătoare prin timp. O, Doamne!... Ei nu văd ce **Edificiu Spiritual** le-a înălțat întru înveșnicire acest „**Meșter Manole al cuvântului!**”

Așadar, Mihail Sadoveanu, fiul Profirei Ursachi din Verșenii Miroslloveștilor, este sau nu este fiul locului de baștină al mamei? Are el în structura sa spirituală ceva din sipetul zestreii înaintașilor săi apropiați și depărtați, zămislîți în spațiul ancestral al Verșenilor? Dacă da, să vedem ce influență a avut această moștenire asupra operei sale, ce loc ocupă peisajul verșenean în scrierile lui dedicate naturii, parte a operei sale de ansamblu care îl face pe G. Călinescu să-l socotească pe Sadoveanu ca pe „...unul dintre cei mai grandioși contemplatori ai frumuseților universului din literatura de pretutindeni”.

* * *

Copilul „dolofan, cu ochi de gânsac”¹ a deschis ochii inocenței „în casa mamei”², pe chipul ființei care i-a dat viață, Profira Ursachi, țărancă de pe malul Moldovei, de la Verșeni, despre care Sadoveanu avea să spună: „Era între mine și mama o legătură strânsă de iubire.”³ Profunzimea legăturii sale speciale cu mama s-a născut și din lipsa căldurii părintești din partea tatălui său, care îi reproșa mamei copilului excesul de dragoste maternă și-i motiva răceala lui astfel: „...vreau să-l cresc ca pe un spartan”⁴. De aceea, într-o primă fază a copilăriei sale, copilul Mihăluță (cum îl alinta mama în acea epocă de început a fiului) n-a cunoscut bucuria deplină a copilăriei, revelația jucăriilor oferite de tatăl său⁵. Fas-

cinația acestor accesorii ale copilăriei răzbătea în casa „Băiețelului” (un alt nume de alint)⁶ doar prin acele „jucării de lemn de la bătrân”⁷, de la bunicul Ursachi din Verșeni. Preocupărilor tatălui său de a-și ridica fiul „deasupra lumii reale din care venea mama copilului”⁸ și de a-l aduce „în clasa lui socială” le opuneau o puternică rezistență „dârzenia și năzuința unui mândru neam de răzeși” dinspre partea mamei⁹. Probabil, frustrarea înfrântului l-a determinat involuntar pe avocat să împresoare copilăria fiului său „cu o atmosferă apăsătoare, deprimantă”, bazată pe „austeritate excesivă, însoțită de uscăciune sufletească”¹⁰. Totuși, ca urmare a legăturii de mare adâncime cu cea care i-a vegheat îndeaproape copilăria, Sadoveanu îi mulțumește cu ardoare lui Dumnezeu: „Mulțumesc Domnului Dumnezeu că am avut copilărie.”¹¹ Cu toată lipsa „aureolei de lumină” din acea primă etapa a copilăriei sale¹², constatăm că fiul va avea o anumită libertate de manifestare a inocenței, căci, cum spune scriitorul, tatăl „observa puțin și de departe” copilăria lui „liberă și nesupusă niciunui frâu”¹³. Se întâmpla aceasta când, în familia sa, „acceptările și renunțările” s-au împlinit¹⁴.

Una din primele sale fascinații de copil abia deprins să se țină pe piciorușe a fost biciul lui moș Vasile Ursachi de la Verșeni, fratele mamei¹⁵. La numai trei anișori, când unchiul venea în vizită la Pașcani, nepoțelul de-o șchioapă încerca acest „sceptru al

⁶ Sadoveanu, Mihail. Anii..., op. cit., p. 20.

⁷ Sadoveanu, Mihail. Povestiri, op. cit., p. 447.

⁸ Sadoveanu, Mihail. Anii..., op. cit., p. XIV.

⁹ Ibidem.

¹⁰ Mănuță, Dan. Pe urmele..., op. cit., p. 28.

¹¹ Sadoveanu, Mihail. Anii..., op. cit., p. 93.

¹² Sadoveanu, Mihail. Nada florilor. Anii de ucenicie. Cele mai vechi amintiri. București: Ed. Minerva, 1970, p. 9.

¹³ Sadoveanu, Mihail. Anii..., op. cit., p. 94.

¹⁴ Sadoveanu, Mihail. Nada..., op. cit., p. 9.

¹⁵ Sadoveanu, Mihail. Anii..., op. cit., pp. 8-12.

¹ Sadoveanu, Mihail. Anii de ucenicie. Cele mai vechi amintiri. București: Ed. Minerva, 1970, p. 20.

² Mănuță, Dan. Pe urmele lui Mihail Sadoveanu. București: Ed. Sport-Turism, 1982, p. 17.

³ Sadoveanu, Mihail. Anii..., op. cit., p. 92.

⁴ Sadoveanu, Mihail. Povestiri. Vol. I. București: Ed. Cartea Românească, 1981, p. 442.

⁵ Mitru, Constantin. Ei l-au cunoscut pe Sadoveanu. București: Ed. Ion Creangă, 1973, p. 28.

copilăriei rurale”, meșterit de moșul său „*de la apa Moldovei*”, de fapt două șuvițe de cânepă, „*răsucite și împletite cu șfichi într-o parte și laț în cealaltă*”, lucrare prinsă de o „*scurtătură de băț subțire și mlădios*”. Conștientiza faptul că biciul era opera lui moș Vasile, pe care-l privea ca pe „*un urieș voinic și mare*”, mai ales atunci când unchiul „*avea în mână un baltag și în jurul mijlocului un chimir lat, cu înflorituri de metal*”. Pentru o vreme însă biciul lui moș Vasile, și așa fără „*putere de viață*” în mânuțele firave ale „*Băiețelului*”, va fi respins, pentru că însemna o „*amenințare*” la adresa libertății de manifestare a celui ce nu era prea „*dispus*” să asculte „*de tata și de mama*”. Și tot de la moș Vasile, fratele mamei, micuțul Mihail a râvnit cuțitul acela care „*face țâc și clap*”, aflat la brâu unchiului: „*Să-mi dai jucăria aceea pe care o ai legată cu lanț*.” Moș Vasile de la Verșeni, cu umorul și istețimea țăranului de prin părțile locului, îl potolea, folosind metoda convingerii. Îi explica nepoțelului de soră că, de vreme ce-i legată, jucăria aceea „*are obicei de mușcă*” și că, odată legată, nu-i mai poate „*da drumul*”.

Mihail Sadoveanu în camera de lucru, în fața portretului mamei sale

Încă de la trei ani au început călătoriile sale cu mama la Verșeni¹⁶, la bunicul său, Gheorghe Ursachi, „*bătrân voinic și roz la obraz, cu plete albe, îndeletnicindu-se cu meșteșugul rotăriei*”¹⁷, și la bunica Angheлина, „*o ființă mititică și blândă, cum trebuie să fie o bunică*”¹⁸. Mama scriitorului, Profira Ursachi, avea în „*mezalianța*” cu Alexandru Sadoveanu, avocatul din Pașcani, o „*...poziție [...] ciudată*”, după cum mărturisește chiar fiul¹⁹. În vremea când „*inițierea în tainele vieții vechi încă nu se desăvârșise*” asupra Profirei, „*târgul o smulse din lumea ei printr-un accident năprasnic. Accidentul acesta era iubirea – ale cărei roade de multe ori sunt amare și otrăvite*”²⁰. Așadar, „*țărânca*” din Verșeni „*nu putea fi fericită în mediul orășenesc*”²¹. Legătura directă cu satul natal era o terapie pentru ea. Acest contact, început precoce, cu mediul fizic și spiritual al Verșenilor mamei avea să-i producă scriitorului următoarea reflecție: „*Dacă maică-mea nu și-ar fi trăit copilăria [...] în satul sărac ce se cheamă Verșeni și dacă nu veneam cu ea din când în când de la Pașcani la bătrânii noștri, și dacă n-aș fi ascultat despre împrejurări și oameni de odinioară, tot ce-a fost durere și iubire, asupriri și răzbunări, ar fi rămas pururi închis sub stâncă uitării*”²².

Drumurile sale la Verșeni trebuie să le fi făcut cei doi cu „*brișca*” familiei, trasă de calul Mocanu și condusă de moș Ion, argatul²³. Despre călătoria cu „*antica și disprețuita trăsură*”, în antiteză cu mijloacele de transport mecanizate, Sadoveanu afirma că acest mijloc de transport primitiv a fă-

¹⁶ Ibidem, p. 91.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Sadoveanu, Mihail. Nada..., op. cit., p. 9.

²⁰ Sadoveanu, Mihail. Anii..., op. cit., p. 177.

²¹ Ibidem, p. 92.

²² Ciopraga, Constantin. Mihail Sadoveanu. Fascinația tiparelor originare. București: Ed. Eminescu, 1981, p. 102.

²³ Sadoveanu, Mihail. Anii..., op. cit., p. 22.

cut să rămână în el „cea dintâi lucrare”²⁴, evident, aceasta întâmplându-se la o vârstă foarte fragedă.

Profira, femeie voinică și foarte energetică, blondă, cu ochi albaștri (o excepție în familia ei de la Verșeni, căci toți ceilalți erau, relativ, bruneți)²⁵ avea în Mihai „bucuria asemănării cu ea”²⁶ și pe cea a „primogenitului”²⁷. Ea a fost cea dintâi care i-a povestit „frumos și tainic lucruri «de la noi de la Moldova»”²⁸, precizează scriitorul, folosind o sintagmă a mamei, prin care, deși devenită orășeancă, ea se identifica imperturbabil cu ai ei de la Verșeni.

Sadoveanu a păstrat încă de copil „expresii nostime de la mama”²⁹, expresii ce „și-au dobândit valoarea” când amintirile i le-au „adus cu fluxurile ei ciudate de la întoarcere”. Spre exemplu, a auzit la mama sa expresia „domnul cu boii de funie”, cuvinte ce ironizau aspirația la demnitate a omului „...de jos care ținea să fie în rând cu cei mari”. Sau, atunci când Mihai protesta că i se dă să mănânce pâine goală, mamă-sa îl îndemna astfel: „...învelește-o într-o petică”, evident, ca să nu mai poată spune fiul că pâinea-i goală. Altă dată, când Mihai prinsese gustul cochetăriei și se întâmpla să primească cămașa necălcată, la protestele lui, mama îi călca ușor cămașa în picioare și i-o întindea fiului, drept remediu amuzant: „la-o, că acum e călcată”.

Mai târziu, fiul va descoperi că, de fapt, mama sa i-a dat „harul”³⁰ pentru ceea ce avea să devină: „...mama era o povestitoare rară ale cărei accente misterioase încă mai sună în

ființa mea”³¹. „Aportul genetic” pe linia mamei, în procesul de formare a scriitorului, „a fost decisiv”, confirmă și biografia lui³². Profira Ursachi trebuie să fi avut de la strămoșii săi verșeneni o moștenire inestimabilă, căci i-a dat fiului din zestrea sa nativă ceea ce avea să facă din el „un miracol care nu s-a mai petrecut decât cu Eminescu”³³.

La bunicii din Verșeni, copilul Mihail era în împărăția candorii. Minunile acelor vremuri se petreceau pentru el sub „părul vechi din mijlocul ogrăzii bunicilor”³⁴, pom „mare și rotat”. Sub copacul acela „ca un glob de lumină”, în nopțile sărbătorilor de primăvară, aștepta el de Paști, „în străițe nouă” și cu emoție evlavioasă, „mângâierea pe frunte” a Creatorului. Avea încredințarea că acolo, sub părul înflorit al bunicilor, „se poate arăta Dumnezeu”. Emoția micului creștin era așa de puternică de Paști, încât era convins că nici Bică, moștanul bunicilor, nu trebuia să rămână un păgân în fața revelației pascale. Așa că, se străduia cu tot dinadinsul să-l învețe și pe el să facă cruce, măcar cu limbuța, dacă nu cu lăbuța, asociind ostenelii sale și vorbele: „În numele Tatălui / Și-a Fiului / Și-a Sfântului Dumahin.”

Tot sub părul bunicilor din Verșeni, pe vremea când pentru el a număra însemna a se opri „în preajma lui cinci”, îl chema mama să stea pe „pocladă”, lângă ea, ca să-i dăruiască mângâierile sale materne. Se petrecea aceasta „în lungul zilelor tihnite de august”, când din primele pere coapte ale părului se făcea un fel de cidru local. Copilul iscoditor privea cum „se tăiau pere în patru și se așezau într-un fedeleș de lemn, cu apă de izvor”. Nu era însă încredințat acest „martor bănuitor” că mustul „urma să fie

²⁴ Mănuță, Dan. Pe urmele..., op. cit., p. 293.

²⁵ Mitru, Constantin. Ei l-au cunoscut..., op. cit., pp. 29-30.

²⁶ Sadoveanu, Mihail. Anii..., op. cit., pp. 92-93.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Ibidem, p. 180.

³¹ Ciopraga, Constantin. Mihail Sadoveanu..., op. cit., p. 103.

³² Mănuță, Dan. Pe urmele..., op. cit., p. 39.

³³ Mitru, Constantin. Ei l-au cunoscut..., op. cit., p. 14.

³⁴ Sadoveanu, Mihail. Anii..., op. cit., pp. 13-19.

numai bun de băut tocmai pe la Sântămăria cea mică". Temerea lui avea temei: „...am început să am bănuiala că uncheșul (Vasile) defundă în urma mea fedeleșul”. Și, ca să dezlege misterul, micul detectiv se dădea după colțul casei și-l pândea „cu jumătate de frunte și cu-n ochi”.

În același păr al copilăriei sale de la Verșeni, copilul Mihail a descoperit ciocăniturile „pătate cu alb și roșu”, pe care le-a urmărit fascinat „bocănindu-l în tot lungul zilelor de iarnă ca să-i scoată de sub coajă găngăniile”.

Sub părul bunicilor „de la apa Moldovei” încerca el, copilul cu nesaț pentru cunoaștere, „clipind din gene”; să înțeleagă și să afle ce spun femeile din sat care făceau „sobor la pocladă”, având-o amfitrionă pe mărunțica lui bunică, Anghelina. Aceasta, ne mărturisește scriitorul de mai târziu,

Bustul lui Mihail Sadoveanu de la Hanul Ancuței

avea „însușiri oratorice”³⁵. Rostea „vorbe ritualice” la înmormântări și praznice, „vorbe cu răsunet în adâncimea timpului, având o noimă și pentru viitorime, căci astfel lumea se strică și se cufundă în ticăloșie”. Atunci când nepoțelul, venit la Verșeni din târgușorul Pașcanilor, zăcea în fierbințeala bolilor copilăriei, bătrânică și „babe descântătoare”, întâlnite la soborul de sub păr, rosteau la capul său „vorbe vii din același trecut, care-și trăiește încă puterea magică”³⁶.

În opera lui Sadoveanu sunt întâlnite și alte soboruri din care emană experiența și înțelepciunea umană, dar „niciunul din soborurile tipic sadoveniene nu va mai cuprinde atât de bogate înțelesuri, niciunul dintre ele nu va mai degaja această seninătate caldă și neprihănită” ca soborul de sub părul bunicilor, unde femeile erau adunate în jurul bunicuței, o înțeleaptă a satului³⁷.

„Bătrânică” de la Verșeni i-a provocat mai târziu nepotului reflecții asupra valorii morale a gesturilor ritualice ale bunicii în fața „spiritului încă adormit” al nepotului. A început prin ea să-l înțeleagă pe Dumnezeu³⁸. De altfel, însăși calitatea primară de creștin în legile ortodoxe ale neamului său de pe mamă o datorează bunicilor, care nu au acceptat botezul catolic al nepotului – deja săvârșit la Pașcani, din indiferența tatălui (prieten cu preotul catolic din târg) –, întru ignorarea tradiției religioase a familiei, și l-au rebotezat în „legea cea dreaptă” la preotul din Verșeni, în complicitate cu mama copilului, cu grijă să nu afle tatăl³⁹, un „nepăsător la cele religioase”, cum îl ocăra rotarul din Verșeni⁴⁰, sau „un necredincios”, cum recunoaște chiar fiul său, Mi-

³⁵ Ibidem, p. 179.

³⁶ Ibidem, p. 229.

³⁷ Mănuță, Dan. Pe urmele..., op. cit., p. 36.

³⁸ Sadoveanu, Mihail. Anii..., op. cit., p. 176.

³⁹ Bălu, Ion. Mihail Sadoveanu. Amintiri literare. București: Ed. Minerva, 1970, p. 8.

⁴⁰ Mănuță, Dan. Pe urmele..., op. cit., p. 17.

hail⁴¹. La moartea prematură a mamei sale, tot „Bătrânică” de la Verșeni a venit la Pașcani „să rănduiască cele creștinești pentru răposată” și s-o bocească „... cu glas subțire și chinuit”, umblând în urma năsăliei, „... în catrința ei, cu tulpan și polcă mohorâtă”⁴². Ea a dus greul procesiunii de înmormântare. „A fost cu cea mai mare luare-aminte când și-a gătit copila pentru calea cea fără întoarcere. [...] Trecea repejor în toate părțile ca să îndeplinească rănduielele. Și i s-a luminat fața când s-a vărsat peste țărâna ce se întorcea în țărână vinul altei vieți și când a prezentat preotului găina neagră peste groapă, încredințând adică milosirdiei divine un duh nemuritor...”⁴³

Asupra multor lucruri s-a luminat el (mai devreme sau mai târziu) la Verșeni, loc pe care, într-un spațiu ceva mai larg, dar totuși „destul de restrâns”, îl considera la maturitate drept „cadru școlii mele”⁴⁴. În cadrul acestei școli, bunica Anghelina ocupa „un loc proeminent în galeria imaginară a Dascălilor scriitorului”⁴⁵. „Sub auspiciile ei se oficiază [...] cea mai importantă etapă a inițierii: pătrunderea în tainele cunoașterii vechi, în universul mitului și al datinei.”⁴⁶

Una din nedumeririle sale timpurii, provocate la Verșeni, era și aceea că la masa cu trei picioare din casa bunicilor mâncau toți din „același blid – o strachină nouă și frumos încondeiată”⁴⁷. La început era stângaci și contrariat „domnișorul”, dar mai apoi a ajuns singur la o „oarecare înțelegeră” și a acceptat să se înfrupte și el, până la obișnuință, din laptele fiert care

aburea în strachină și din mămăliguța tăiată cu ața în felii. Folosirea lui ca „greutate” în scaunul cu trei picioare, răsturnat, care slujea la pregătirea urzelii pentru stative (război arhaic de țesut), avea să fie limpezită după ce băiețelul de patru ani avea să ajungă la vârsta „înțelegerii”⁴⁸.

Aici, la Verșeni, a început să se „pâr-guiască” părerile sale de copil precoce despre lume, păreri „destul de nedeslușite și schimbătoare”⁴⁹. Un om gras, văzut pe ulițele satului, după părerea lui, era un om bătrân: „... cu cât e mai mare și mai gras, cu atât e mai bătrân”, gândea el, copilul. Iar când privea de după casa bunicilor vreun om bătrân și știrb, care râdea la el și care se întâmpla să mai aibă și nasul roșu, era convins că acesta era un bețiv. Nasul îi era roșu fiindcă „... s-a copt la lulea”, concluziona el.

Cu privire la bucuriile datorate de „petrecerile de iarnă (la Verșeni), cu plugarii și semănătorii simbolici și cu animalele fantastice”, Sadoveanu avea să constate că toate aceste obiceiuri străvechi „afirmă după mii de generații sufletul oamenilor dintru început”⁵⁰. De asemeni, opunând lui moș Vasile de la Verșeni, unchiul său preferat, și ciobanilor „de la apa Moldovei” cunoștințele sale de astronomie, elev fiind, înțelese mai târziu că aceștia nu erau ignoranți, ci „stăpânitorii unor adevăruri antice despre crugul lunii, cursul stelelor și soarelui”⁵¹. Înțelese că pentru cunoașterea orelor „ei se călăuzeau de semne neîndoelnice și veșnice” și că civilizația arhaică a bătrânilor săi avea misterul ei „viu și valabil”, căci „prognosticurile” lor, „bazate pe zborul păsărilor și atitudinea animalelor [...], pe direcția vântului și pe multe alte semne”, se realizau⁵². Așadar, oamenii aceștia de unde se trăgea mama sa „inter-

⁴¹ Sadoveanu, Mihail. Anii..., op. cit., p. 177.

⁴² Sadoveanu, Mihail. Povestiri, op. cit., p. 450.

⁴³ Ciopraga, Constantin. Mihail Sadoveanu..., op. cit., p. 139.

⁴⁴ Ibidem, p. 9.

⁴⁵ Spiridon, Monica. Sadoveanu. Divanul înțeleptului cu lumea, București: Ed. Albatros, 1982, p. 10.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Sadoveanu, Mihail. Anii..., op. cit., p. 178.

⁴⁸ Sadoveanu, Mihail. Nada..., op. cit., p. 85.

⁴⁹ Sadoveanu, Mihail. Anii..., op. cit., pp. 16-17.

⁵⁰ Sadoveanu, Mihail. Nada..., op. cit., pp. 228-229.

⁵¹ Ibidem, pp. 16-17.

⁵² Ibidem, p. 85.

pretau viața în perfectă armonie cu cerul, cu pământul și cu natura înconjurătoare⁵³, va concluziona scriitorul.

După moartea mamei, când Mihail avea doar paisprezece ani⁵⁴, în durerea deznădăjduită ce l-a cuprins, s-a întors la ai săi, cei din care descindea mama, sub impulsul unei chemări interioare irezistibile. „Dintr-odată, bătrânii mi-au fost mai scumpi ca orice⁵⁵”, recunoaște el. Acum, la Verșeni, se simțea dator să-i răscumpeze mamei „viața ei distrusă și pustiită prin dezrădăcinare”. Justifica mai târziu această datorie de răscumpărător, punându-și sie însuși întrebarea: „Nu-mi dăduse ea oare privirea, auzul și zâmbetul păstorilor din veac?⁵⁶”.

Trecând definitiv de partea rudelor de la Verșeni, Sadoveanu observa: „Sporul meu de cunoștințe și reflecții m-a dus dincolo de zona primejdieasă prin sterilitatea ei, unde se opresc definitiv semidoctii păturii noastre suprapuse.⁵⁷ Unul din acești semidocti era chiar tatăl său, de care, acum, s-a detașat explicit: „Am devenit aliatul celor de-o lege cu maica mea.⁵⁸”

Cei „de-o lege” cu maică-sa erau cei care aveau să aibă o influență covârșitoare asupra scriitorului ce urma să devină. Și aceasta pentru că, în înțelesul criticilor literari, „reevaluarea rădăcinilor, a descendenței”, care „capătă forma unei anamneze” (a unei pierderi de memorie) avea să însemne o „autentică renaștere spirituală” pentru scriitorul în devenire⁵⁹.

În prima fază a copilăriei, venirea lui Mihai la Verșenii mamei a însemnat „o schimbare de decor mai mult sau mai puțin așteptată, mai mult sau mai puțin remar-

cată⁶⁰. Acum însă (dupa moartea mamei) bunicii din Verșeni „devin adevărații părinți spirituali⁶¹ ai gimnazistului de la Fălticeni și mai apoi ai liceanului de la „Național”. Sadoveanu era redat „Lumii Verșenilor” pentru totdeauna, iar această reîntoarcere „rămâne definitivă” pentru că era „înlesnită de o atmosferă literară dintre cele mai propice⁶²”.

Această revenire la „izvoarele strămoșilor neștiuți⁶³” a decurs fără un efort special, „fără a avea nimic strident⁶⁴”. Totul se petrecu aidoma cu părul sălbatic, adus din pădure și sădit în ograda bunicilor. Încet-încet, faptele petrecute la Verșeni de acum încolo, însumate și celor dinainte, i s-au întipărit lui Mihai cu atâta forță, încât au ajuns cu timpul „să condenseze un univers scriitoricesc pentru un întreg popor⁶⁵”.

La Verșenii bunicilor, afirma Sadoveanu la maturitate, în legătură cu o vacanță de vară petrecută aici, nimeni nu îl tulbură: „Eram într-o domnie a mea [...]. Eram nepotul lui Gheorghe Ursachi; moșteneam deci toate drepturile pe care le aveau acei pământeni de la apa Moldovei. Cositorii din fânețuri ori din oarze, prășitorii târzii, gospodarii cu căruțele de pe drumeagurile ogoarelor mă petreceau cu ochii de departe ca pe un copil al satului⁶⁶”. Avem aici o confirmare expresă a scriitorului, cu privire la considerarea sa de către localnici ca *fiu al satului Verșeni* și la acceptarea de către el însuși a acestui *certificat*.

Cu mare drag își amintește Sadoveanu de „căsuța liniștită” a bunicilor⁶⁷, aflată lângă o prisacă, „cu-n șopru acoperit cu șovar”, unde un bătrân cu „plete ca năgara” întocmea roți pentru căruțe țărănești. Aici, „cui-

⁵³ Sadoveanu, Mihail. Anii..., op. cit., p. 18.

⁵⁴ Sadoveanu, Mihail. Nada..., op. cit., p. 92.

⁵⁵ Ibidem, p. 180.

⁵⁶ Ibidem.

⁵⁷ Ibidem, p. 181.

⁵⁸ Ibidem.

⁵⁹ Spiridon, Monica. Sadoveanu..., op. cit., p. 10.

⁶⁰ Mănuță, Dan. Pe urmele..., op. cit., p. 35.

⁶¹ Sadoveanu, Mihail. Anii..., op. cit., p. XV.

⁶² Mănuță, Dan. Pe urmele..., op. cit., p. 39.

⁶³ Ibidem, p. 35.

⁶⁴ Ibidem.

⁶⁵ Ibidem, p. 36.

⁶⁶ Sadoveanu, Mihail. Anii..., op. cit., p. 114.

⁶⁷ Sadoveanu, Mihail. Nada..., op. cit., p. 372.

bărit într-un ungher sub o tohoarcă mițoasă de berbec” se considera într-un „colț fericit al lumii”. Aștepta acolo în șopru să treacă furtuna, atunci când aceasta se întâmpla să fie, ca apoi să admire „în soare albinele roind”, să asculte „în pacea satului” cum cântă o pupăză „aciuată” într-un nuc bătrân și cum „bate” tesla bunicului „la colibă ritmul unei vieți tihnite”.

„Poezia acestor locuri”, de care adolescentul Sadoveanu era înconjurat și pe care o respira „în orice clipă”, „se stratifica încet-încet” în ființa sa „cu semințele ei, așteptându-și timpul”⁶⁸.

Frumusețea locurilor în care trăiau cei de la Verșeni a început să picure emoție în sufletul lui Mihai încă de mic copil, din anii aceia îndepărtați, aflați „la hotarul întelegerii”, când, mărturisește chiar el, „ființa mea era plină de sevă și poezie”⁶⁹. Acest bob verșenean de univers, pe care scriitorul l-a scos în lumea cea mare, în „... universalitate, dându-i perenitate”⁷⁰, a început să-i facă inima să bată altfel, reflecta el mai târziu: „Recunoșteam în mine, după bătaia inimii, senzația fericită pe care am încercat-o totdeauna la malul acelei ape de munte cu numele Moldova și în peisajul ei așa de caracteristic, pe prunduri și în zăvoaie”⁷¹.

Când se făcu băiețandru, demn de încrederea tatălui că-i poate folosi pușca sa de vânătoare, Mihai primi încuviințarea să plece la Verșeni⁷² și în scopul acelei ocupații preistorice care s-a născut din dependența omului față de natură și care, pentru Mihail, era încă de pe atunci doar mijlocitorul dintre „contemplația blândă, pasivă, poetică”, moștenită de la mama sa, și „mirajul peisajului insolit”⁷³. Prea-tânărul

vânător venea la Verșeni purtând pe umăr tolba din piele de bursuc, în care, până la vânat, transporta vovedilurile și comediile bardului de la Mircești, împrumutate de la fostul său învățător, Mihai Busuioc⁷⁴ (*Domnul Trandafir*).

Însoțitorul său la vânătoare, prin imperiul zăvoaielor și gârlelor de pe malurile Moldovei, era aici, la Verșeni, probabil, unchiul Vasile, preferatul său dintre frații mamei⁷⁵. Mai ales lui îi citea nepotul de la Pașcani cărțile aduse cu el⁷⁶. Mihai era mândru de starea socială a unchiului său: „fusesse în ciobănie și făcuse bani cu oile”⁷⁷. Era în același timp sensibilizat de starea lui civilă neîmplinită. Unchiul Vasile rămăsese multă vreme „flăcău tomnatec”. Nepotul îl privea deseori cum își ungea pletele cu unt, se îmbrăca frumos și pleca seara în sat „însoțit de toiag”. Era „înalt și spătos, bine legat”. Își amintește de strigătura alcătuită de el, „în pilda vieții” sale de bărbat „fără noroc”: „Frunză verde siminoc / Toată lumea-i cu noroc, / Numai eu fără noroc / C-am iubit peste soroc.” Până la urmă, unchiul Vasile s-a însurat, dar a murit devreme, „câte cincizeci de ani”, ca urmare a „ruiării trupești” de pe urma vieții de păstor. A rămas în urma lui un fecior, Gheorghe, cu care Mihai a avut relații speciale. Îi trimitea acestui urmaș direct al unchiului său preferat cărți de la oraș, destinate celor din sat, cunoscători de slovă. Gheorghe Ursachi le ținea într-o lădiță cu lacăt și le împrumuta sub amenințarea că nu vor mai avea vad la sipetul cu cărți cei care nu vor folosi cu grijă darul vărului său, scriitorul.

Amintirile sale despre prietenia cu unchiul Vasile de la Verșeni, de pe vremea când își făcea ucenicia de vânător în lunca Moldovei, sunt și cele legate de complicitatea unchiului în improvizarea încărcătu-

⁶⁸ Sadoveanu, Mihail. Anii..., op. cit., p. 120.

⁶⁹ Ibidem, p. VIII.

⁷⁰ Dan, Ilie. Studii despre opera lui Sadoveanu. București: Ed. Albatros, 1977, p. 301.

⁷¹ Sadoveanu, Mihail. Nada..., op. cit., p. 372.

⁷² Sadoveanu, Mihail. Anii..., op. cit., p. 26.

⁷³ Ciopraga, Constantin. Mihail Sadoveanu..., op. cit.

⁷⁴ Sadoveanu, Mihail. Anii..., op. cit., p. 113.

⁷⁵ Ibidem, p. 93.

⁷⁶ Ibidem, p. 94.

⁷⁷ Ibidem, pp. 93-94.

Placa comemorativă de la școala Verșeni

rii pentru arma sa de vânătoare. Își amintește că atunci când termina „munițiile”, până-i soseau altele de la Pașcani, vâna cu „zburături” din plumbi de la cartușele de armă Martini. Îl învățase acest „meșteșug” unchiul, care-i procura și plumbii⁷⁸.

Fascinația vânătorii la Verșeni a avut ca debut împușcarea unei rațe sălbatică după o „perdea de răchiți născută din izvoarele prelinate de sub maluri”⁷⁹. Precocile vânător avea credința că pasărea doborâtă de el era prima rață împușcată pe aceste locuri, unde rațele care poposeau la apa Moldovei „nu fuseseră prigonite, îngrozite și detunate de nimeni, până s-a înfățișat la malul topliței un prunc al acestor oameni pașnici care nu fac niciun rău vietăților din bălți, ierburi și hugeaguri”. Doar de „vulpile care-și scurmuau vizuinile la dealuri aveau a se păzi rațele, care trăiau aici ca într-un rai”. Tot la Verșeni a doborât cel mai mare iepure din „cariera” sa de vânător, trofeu pe care, „cu părul vâlvoi și inima bătând de emoție”, abia reuși să-l „stăpânească din zvârcoliri”⁸⁰. După ce le trimise scrisoare părinților săi (la Pașcani) despre isprava sa vânătoarească, tatăl său îl consacră vânător, cu oarece ironie, arătându-se mirat tare de mărimea iepurilor „din acea parte de țară”, unde „petrecea” fiul său.

⁷⁸ Ibidem, p. 118.

⁷⁹ Ibidem, p. 114.

⁸⁰ Ibidem, pp. 116-117.

Rățoiul vânat în acea zi și becaținele din alte zile erau gătite de „bătrânică”, dar „nu pentru foamea mea”, precizează vânătorul, căci el nu s-a putut hotărî să le atingă după ce le curmase viața. Nici din iepure, cealaltă „dobândă”, n-a gustat. Nu astfel de profit urmărea el prin vânătoare. Această ocupație ancestrală, „cu rezonanțe adânci în memoria colectivă”⁸¹, era hrana pentru „capacitatea receptivă”⁸² a viitorului mare prozator. „Individualitatea răscolitoare a unui peisaj” ori „timbrul unic al unei prive-liști” din lunca Moldovei germinau acum⁸³, pentru a deveni apoi „poezia grandioasă a naturii”⁸⁴, scrisă de un „Ovidiu magistral născut în Dacia noastră”⁸⁵.

Vânătoarea și pescuitul „nu pot fi stăpânite în resorturile lor interioare fără o prealabilă inițiere”, fără cunoașterea tainelor meleagurilor, „...și a viețuitoarelor asupra cărora se răsfărgeau aceste îndeletniciri ancestrale”⁸⁶. Bunicul său de la Verșeni era mare cunoscător al vietăților bălții. El își îndemna nepotul să le „deprindă numele”, să „le cunoască înfățișarea” și îl învăța pe Mihai „cu dragoste acest meșteșug”⁸⁷. De pe malul Moldovei din dreptul Verșenilor, nepotul de la Pașcani privea cum „pe sub sălcii vechi, într-o apă curată cu prundiș la fund, pe sub maluri nalte unde ondulau fire subțiri de rădăcini, bunicul a intrat cu crâsnicul lui și cu vâlul de mlajă”, pe care le avea ascunse în zăvoi, între niște tufe. „Mergea în curgerea apei tulburând-o cu vâlul pe care-l purta cu un picior, săltându-l și scufundându-l. Din când în când, din turbureală, scotea la lumină rețeaua în care se zbăteau peștișorii argintii”. După scoaterea mlăjii din apă îi

⁸¹ Bălu, Ion. Natura în opera lui Mihail Sadoveanu. București: Ed. Ion Creangă, 1984, p. 7.

⁸² Ibidem, p. 9.

⁸³ Ibidem, p. 7.

⁸⁴ Ciopraga, Constantin. Mihail Sadoveanu..., op. cit.

⁸⁵ Dan, Ilie. Studii..., op. cit.

⁸⁶ Bălu, Ion. Natura..., op. cit., p. 7.

⁸⁷ Sadoveanu, Mihail. Nada..., op. cit., p. 376.

spunea nepotului: „*lată boișteni, zvârlugi și porcușori, buni de un borș [...]. Lată aleși deoparte în crâsnic, cleni și scobai, și două mrene frumoase.*” Și-și îndemna apoi învățăcelul „*să cugete*” la bunicul său atunci „*când peste vreme va cronțâni peștișori uscați*”, iar învățătorul lui în ale pescuitului nu va mai fi printre cei vii. Gheorghe Ursachi nu i-a dat prea curând prilej nepotului său să împlinească acest „testament” spiritual, căci a trăit 96 de ani. A murit într-o iarnă, răpus de o pneumonie rebelă⁸⁸.

Tot aici, la Verșeni, i se „*întâmplă minunea*” să i se „*ofere singură*” o știucă frumoasă, „*lungă cât brațul*”, care, sărită pe mal, nu s-a mai putut întoarce în „*elementul ei fresc*”⁸⁹.

Mihai mergea des la baltă, cu bunicul său, rotarul, să prindă pește cu acea unealtă arhaică a pescuitorilor de demult, cu crâsnicul. Iată o altă imagine „*de la apa Moldovei*”, din acea vreme, redescoperită de scriitor peste ani: „*Bătrânul a coborât crâsnicul de pe șopru, a luat cofăielul cel vechi și-am ieșit amândoi pe poartă. Îndată dădurăm în prund, printre tufe de laptele-câinelui. Am apucat cărarea printre fânașuri, pe la fântâna lui Cosma și am ieșit la hugeagul cel mare. Acolo se afla un vad vechi. Am trecut prin vad – bătrânul, eu, crâsnicul și cofăielul. Numai bătrânul simțea puterea apei care-i bătea la glesne. Eu, crâsnicul și cofăielul eram pe umerii și în brațele lui și ne bucuram de soare și de mireasma de cimbrîșor care ne venea din partea cealaltă a bălții. Acolo, în partea cealaltă, printre deșișuri mărunte și întortocheate de sălcii, bătrânul cunoștea cotoane de gârle și albiei părșite. Apa verde dormea lin, cu umbra tufișurilor în fund [...]. Mai departe erau imașuri și sate, spre munte. Le știam însă nu le vedeam; umblam*

numai pe sub cer, în locuri singurate; și la malul gârlelor și bălților ni se arăta cerul celălalt, dincolo în fund, unde se coboară câteodată Făt-Frumos din povești.”⁹⁰

Ochii tânărului pescar nu priveau numai gârla în care se oglindea cerul și scânteiau argintiu solzii peștișorilor, tocmai buni pentru borșul la care se pricepea așa de bine bunica Anghelina. El avea ochi pentru tot orizontul ce putea fi cuprins de-acolo, din spațiul natal al mamei: „*Munții erau aproape sub ușoara păclă și aerul avea o limpezime de izvor. Pe șesul larg între buchete de sălcii înfloreau fânașurile și sfârâiau cosașii neostenit sub vibrarea luminii fierbinți*”⁹¹. Totul era pentru el „*un peisagiu încântător*” pe „*câmpia grea de lumină*”, întinsă de la Verșeni până la „*pâcla vânăta a munților*”⁹². Aici era „*fericit și inconștient ca însăși natura*”⁹³ căci, mărturisește el, „*ființa mea întreagă se armoniza cu cerul, cu apele, cu toate peisagiile. [...] Poposeam la un izvor, mă odihneam pe o brazdă de fân, intra în mine puterea vieții nemuritoare*”⁹⁴.

(Sfârșitul – în numărul următor)

⁹⁰ Sadoveanu, Mihail. Nada..., op. cit., p. 373.

⁹¹ Ibidem, p. 372.

⁹² Ibidem, p. 26.

⁹³ Sadoveanu, Mihail. Valea Frumoasei. Despre această țară și despre vânat și pescuit. București: Ed. Eminescu, 1983, p. 110.

⁹⁴ Ibidem.

⁸⁸ Cojocar, Gh. Monografia satului Verșeni. [În manuscris, aflat în custodia școlii din localitate.]

⁸⁹ Sadoveanu, Mihail. Anii..., op. cit., pp. 119-120.

DEVOTAMENT ȘI DĂRUIRE PROFESIEI ALESE

Dr. Claudia SLUTU-GRAMA

Dacă ar fi să răscolim prin albumul amintirilor, ne-am întoarce imaginar la ziua de 1 august 1973, când la Biblioteca Științifică Centrală a Academiei de Științe a Moldovei a fost angajată, în calitate de bibliograf în secția științelor socioumane, o absolventă a Facultății de Filologie a Universității de Stat din Chișinău. Era Elena Corotenco. Tânără, frumoasă,

grațioasă, energică, plină de speranță și cu o dorință firească de a fi utilă în activitatea ce urma s-o desfășoare. Zglobeie, îndrăzneată, mai era și cultivată, căci în familia de intelectuali a părinților ei din satul Codreanca, Strășeni, cartea își avea un loc de cinste. În anii de școală, dar și la Alma Mater fiind, citea volume îndrăgite pentru toată viața: Mihai Eminescu, André Malraux, Marin Preda, Feodor Dostoievski, Thomas Mann, Marcel Proust, Aleksandr Pușkin etc., etc.

Putea să urmeze calea părinților, să dascălească niște vlăstare în devenire, să zicem așa, dar a ales bibliografia. Pur și simplu știa prețul cărții și valoarea ei și îndrăgise această meserie mai ales din timpul practicii de vară din anul III, când cu siguranță credea în steaua norocului și a destinului de a fi printre cărți...

Nu i-a fost chiar atât de greu să se acomodeze noilor cerințe de serviciu și noului, oricum, mod de viață. Căci la universitate, la Secția de biblioteconomie și bibliografie, se făcea serios carte, așa încât tânăra bibliografă a pătruns foarte repede sensul muncii bibliografice, s-a familiarizat cu aparatul infobibliografic al bibliotecii, cu

cerințele beneficiarilor, în mare parte colaboratori-cercetători ai Academiei de Științe din Moldova, a făcut cunoștință cu noii colegi, cu cititorii, urmând ca anume lor să le poarte devotamentul și stima, urmată de reciprocitatea immanentă în cazul unor oameni civilizați și cultivați... A demonstrat pe

parcursul anilor Elena Corotenco voință și responsabilitate, în oricare funcție îndeplinită în biblioteca noastră.

Și astfel, la 4 mai 1994, a fost numită de către conducerea Academiei, la vârstă de maturitate, suplimentată cu chibzuință și experiență în domeniu, în calitate de director interimar, iar peste un an – în cea de director al Bibliotecii Științifice Centrale a AȘM, funcție care suscită responsabilități majore.

Nu face să enumerăm alte calități (pe lângă cele amintite mai sus!) de care dispunea doamna directoare. Vom spune un lucru cert: în oricare societate, fără muncă și fără dorință nu se face nimic. Fără muncă, fără analiză, fără distribuirea suprajudicioasă a modestelor fonduri materiale, dar mai ales fără o conlucrare, cum glumeam noi pe atunci, cu cei din dreapta și cu cei din stânga, alias cu colegii de muncă din instituția infodocumentară, cum este numită tot mai frecvent astăzi biblioteca, dar și cu colegii din alte biblioteci, atât de pe plaiul nostru, cât și din alte țări... Acest lucru, uneori având de înfruntat destule dificultăți, i-a reușit pe deplin, fiind, și pe bună dreptate, pentru cei din generația sa, o admirabilă colegă și un excelent manager, iar pentru

cei din generațiile mai tinere servind drept exemplu de devotament și dăruire profesiei alese. Pentru noi ea este un adevărat simbol al demnității și dăruirii profesionale. Acest lucru îl pot afirma și alți colegi de-ai noștri, binevoitori și onești, fără rachiuna care de multe ori întunecă buna rațiune.

Dar să revenim la activitatea de manager a dnei E. Corotenco. Domnia Sa s-a preocupat în permanență de îmbunătățirea și de completarea colecțiilor de documente, făcând posibilă orientarea metodologică a fenomenului complex care se numește lectură, în sensul înzestrării celor ce se ocupă de cercetare nu atât cu cunoștințe factologice, cât mai ales cu legi, principii, mecanisme de funcționare, chei de lectură și altele, îmbinate cu tehnici de muncă intelectuală. Aceasta se referă, în mare parte, la tinerii cercetători și la noul val de cititori – studențimea chișinăuiană, care a invadat, în sensul pozitiv al cuvântului, în ultimii ani, sălile de lectură ale bibliotecii noastre.

La începutul activității sale, în calitate de bibliograf, dar și mai târziu, a alcătuit împreună cu colegii, doi indici bibliografici valoroși ce se bucură și în prezent, în era netului, de aprecierea beneficiarilor: *Critica și știința literară în Moldova. 1924-1965* (Chișinău, 1989) și *Arta Moldovei. 1924-1965* (Chișinău, 1975). A redactat o serie de indici bibliografici din domeniul științelor exacte (chimie, biologie), a publicat împreună cu cei mai activi colegi volumul *Biblioteca Academiei* (Chișinău, 2003), sursă inspirată pentru a ne cunoaște istoria și prezentul instituției în care activăm de câteva decenii.

A scris, în virtutea funcției pe care a onorat-o, articole și studii, a participat la diverse conferințe științifice și simpozioane (din Ucraina, Germania, Rusia) cu comunicări pe tema managementului de bibliotecă, lectură etc..

Fiind în funcție de directoare, a avut multiple griji și îndatoriri, care, cu brio, au fost traversate în tumultul vieții, dar și al sărăciei care ne fragmentează viața frumoasă

ce ni-i dat s-o trăim de către Cel de Sus cu demnitate și bucurie. A ținut piept și a făcut față sarcinilor pe care anii tumultuoși le înaintau: automatizarea unor procese bibliotecar-bibliografice; amplasarea rațională a colecțiilor (în timp ce unii demnitari căutau să „guste” din spațiile destinate bibliotecii, achiziționându-le, uneori cu nonșalanță!); veșnica problemă a resurselor financiare pentru achiziționarea noii literaturi, în special, a periodicelor și a edițiilor seriale; respectarea profilului de completare în conformitate cu noile direcții de corectare-documentare etc., care „cereau zi de zi tribut”, fiind rezolvate judicios, operativ și corect.

După ce doamna directoare Elena Corotenco a văzut fondul de carte transferat de pe bdul Ștefan cel Mare și Sfânt pe strada Academiei, s-a gândit într-o bună zi că a venit momentul să micșoreze turațiile cotidiene ale activității sale și să rămână în colectiv, îndeplinind un proces foarte important în descrierea automatizată a literaturii. Zis și făcut. Azi o găsim, cu aceeași responsabilitate și acribie, lucrând în Serviciul prelucrarea și organizarea colecțiilor. Biblioteca este în continuare, în concepția noastră, o hală imensă de documente și materiale, în care bibliotecarul trebuie să pună o anume ordine și sens. Așa este.

Peste câteva săptămâni dna Elena Corotenco va împlini o frumoasă vârstă și cu această ocazie aș vrea, în numele meu, dar și al tuturor colegilor, pe lângă urări de sănătate, de noroc și de bine în viitor (să nu-și diminueze ritmurile de lucru!...), să-i închin un vers scris din suflet:

*„Festina lente, anilor, vă zic,
În palmaresul acesta se mai cere
Atâtea lucruri bune de notat,
Femeia ce-a făcut din cărți avere...”*

Cartea, cu siguranță, poate releva un destin. Și îți ajută să vezi realul în toate mișcărilor lui, uneori ascunse. Și viața susține o idee...

La mulți ani, dnă Elena Corotenco!

12 septembrie 2010

LUDMILA BULAT LA VÂRSTA ELEGANȚEI

Elena GROSU,
redactor de carte la Editura „Epigraf”

Este un nume cunoscut în pleiada redactorilor de carte din ultimele două decenii. Anii în care Ludmila Bulat, fiind redactor la Editura „Cartea Moldovenească”, lucra în special la manuscrise traduse din „opera clasicilor marxism-leninismului” sau din cele semnate de frunțașii propagandei comuniste, au fost cei mai dificili. Atunci ea observa, întristată, periferizarea persoanelor care simțeau românește. Pe atunci, de regulă, cei care erau în stare să se prosternă în fața ideologilor comuniști, să facă compromisuri cu propria conștiință puteau fi plasați în posturi mai bune, cu anumite beneficii pecuniare, puteau primi mai lesne apartament etc. (Apropo de apartamente: și acestea erau repartizate după principii ideologice sau de altă natură, dubioase sub aspect moral. Așa s-a întâmplat că și Ludmila Bulat a avut parte foarte târziu, după mulți ani de muncă la editură, de un mic apartament, plătit din banii proprii. Alți colegi, trecuți de vârsta tinereții, și astăzi stau prin cămine...). Astfel, într-o perioadă în care la putere era ipocrizeologia, când cariera omului era determinată aproape exclusiv de capacitatea lui de a se plia regulilor „partinice”, se producea uzura morală a persoanei. Sistemul sovietic pulveriza sufletele sensibile. Acestea erau rănite în demnitatea națională, deveneau victime ale cuminenței, ale bunului-simț.

Conștientă de nedreptățile ce s-au revărsat asupra basarabenilor după pactul Molotov-Ribbentrop, de soarta vitregă a populației românești desprinse de trupul Țării, Ludmila Bulat, la fel ca cea mai mare parte dintre redactorii de carte de la edi-

turi, a fost în măsură să facă un singur lucru, dar foarte important: să stea de veghe la păstrarea semnului de bază al poporului nostru – limba română. Atunci noțiunea „român” și derivatele acesteia erau de-a dreptul tabuizate. Interesată de istoria poporului, Ludmila Bulat urmărea orice pas nou

spre renașterea conștiinței naționale în anii 1988-1991, orice picătură care ar fi putut reconstitui cel puțin un nume, o dată, o pagină din istoria Neamului românesc risipit pe teritoriile românești înstrăinate.

Ludmila Bulat este nu numai un redactor de carte, ci și un autor de carte. Ea a îmbinat în mod reușit activitatea de redactor cu cea de „cronicar”, de publicist. A scris, cum au făcut-o și alți intelectuali după anul 1989, *despre* (sau *din*) „dragostea românului pentru țarina strămoșească”, după cum arată în *Moldovenii români de dincolo de Bug*. Însăși ea își trage rădăcinile de pe linie maternă dintr-un sat românesc de dincolo de Bug, Martonoșa.

Cărțile scrise de Ludmila Bulat până acum – *Izvoare de lumină, Moldovenii români de dincolo de Bug, Omul din preajmă* – reprezintă un gest de curaj, în care pulsează nu numai regretul, durerea pentru starea de supunere și de aservire intolerabilă în care se afla intelectualul din Basarabia în perioada sovietică, dar și bucuria, speranța în triumful adevărului istoric, al dreptății. Ea izbutește să scoată din anonim oameni și faptele admirabile ale acestora. Atentă la detaliu, ea pune în valoare diverse evenimente, creând un tablou în care se reflectă trecutul nu prea îndepărtat al poporului din Basarabia.

La apariția unei cărți semnate de Ludmila Bulat, mă grăbesc să o citesc, deoarece sunt sigură că autoarea a mai adunat, cu sensibilitatea rară ce o caracterizează, amintiri și meditații ale unor intelectuali din Basarabia asupra unor evenimente culturale, istorice. Astfel s-a întâmplat și în cazul volumului de eseuri și interviuri *Omul din preajmă* (Editura „Pontos”, 2009). Titlul cărții redă exact conținutul ei. Autoarea chiar vede *omul din preajmă*, observă comportamentul și atitudinea lui față de istoria și cultura poporului, ea vede și decriptează esența oamenilor din preajma sa. Volumul conține evocări ale unor timpuri în care intelectualul român din Basarabia era ținut cu călușul la gură și cu sabia ideologiei comuniste deasupra creștetului. Autoarea încearcă să decripteze substanța națională, ADN-ul demnității celor despre care scrie. Ai impresia că ea scrie pentru că nu poate să nu spună un cuvânt de bine despre *omul din preajmă*. În afară de aceasta, Ludmila Bulat demonstrează că a trăi retrospectiv, din amintiri nu este o simplă relatare a unor fapte care s-au produs pe parcursul anilor alături de tine, nu înseamnă numai să ai și o foarte bună memorie, dar înseamnă să ai capacitatea de a detecta esențele unor evenimente, ale unor fapte ale *oamenilor din preajmă*, care, în definitiv, formează istoria la un moment dat. Acest gest este egal cu o arhivă folclorică. După fiecare evocare autoarea pare să aibă sentimentul unei misiuni împlinite, al unei misiuni de fixare a unor momente semnificative și de participare sau de creare a lor de către anumite personalități ale Neamului.

Ludmila Bulat este realmente o persoană invidiabilă pentru rarissima calitate, cea de a spune un cuvânt de bine pentru o faptă de bine, făcută de *omul din preaj-*

mă. Aceasta înseamnă mult astăzi, când societatea de consum a anihilat aproape integral bunăvoința, corectitudinea, când spoiala și fățarnicia, care dau bine în fața celor din jur, par să devină o constanță a unora.

Fiecare eseu, povestioară se termină când ar trebui parcă să continue. Este, se pare, acest element al scriiturii Ludmillei Bulat, unul de îndemn la meditație. În lucrările ei nu găsim proiecții idealizate despre trecut, dar nici accente de disperare în condiții degradante. Rândurile pline de durere sunt imediat completate cu idei de speranță și de optimism. Ludmila Bulat descrie o etapă tristă din istoria imediată, ea încearcă să pară resemnată în fața timpului care s-a scurs fără a mai putea fi turnat în altă matrice, cea a adevărului.

Ludmila Bulat evocă personalități notorii ale Neamului: Grigore Vieru, Eugen Doga, Dumitru Matcovschi, Valentin Mândăcanu, Mircea Druc, Vlad Pohilă etc. Ea subliniază că personalități cum sunt Nicolae Lupan, Toma Istrati, Vlad Dumbravă, Petru Popa, Ieremia Ursu ș.a., „sunt roadele marii școli românești, școală care și-a lăsat amprenta pentru întreaga viață”. Ea are un cuvânt bun de spus despre profesori, oameni de știință și ziaristi cunoscuți, cum sunt Vasile Șoimaru, Galina Lupașcu, Sergiu Nucă, Tudor Țopa, Ion Proca și mulți alții.

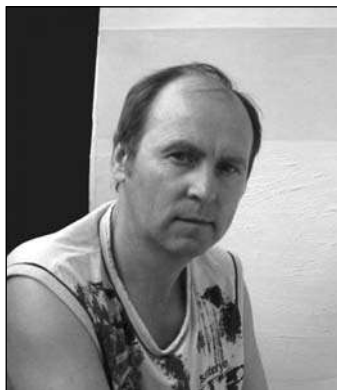
Cărțile Ludmillei Bulat sunt mici ca volum, dar mari ca traiect retrospectiv în cultura românilor din Basarabia.

La acest sfârșit de toamnă, când Ludmila Bulat a ajuns la vârsta eleganței maturității, avem certitudinea că ea mai are multe de spus, de scris și, prin urmare, are nevoie de sănătate și de viață lungă, lucruri pe care i le dorim din tot sufletul.

UN POET AL IMAGINII CALIGRAFICE: VALERIU HERȚA

Diana ȘVITCHI

În poate cea mai frumoasă zi a lunii septembrie curent, la Biblioteca Națională a RM, în Sala de Artă a Serviciului colecții de artă și hărți a fost inaugurată expoziția personală a graficianului și designerului Valeriu Herța, născut în anul 1960 la Bardar, Ialoveni. Vernisarea a fost prilejuită de jubileul artistului, pe care l-a sărbătorit împreună cu prietenii și discipolii săi. Moderatorul evenimentului a fost Ana Simac, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar. Au luat cuvânt numeroși colegi de breaslă, compatibili spiritual și sufletește, printre care

președintele UAP Ghenadie Jalbă și pictorul prof. univ. Simion Zamșa. În cele 35 de lucrări prezentate la actuala expoziție frapează caligrafia și grafica manuală. Literale, realizate cu îndemănare, formează ornamente neordinare, care prin finețea și eleganța liniilor se aseamănă cu scrierea *tankey*, un vechi gen de poezie japoneză apărut în

sec. VIII. După cum au remarcat mai mulți plasticieni și specialiști în studiul artelor, Valeriu Herța este un veritabil poet al imaginii caligrafice, înregistrând frumoase realizări în domeniul graficii, ex-librisului, designului, dar și al unor originale forme și manifestări în pictură.

Celebrul, acum, artist grafician debutează cu semnul de carte (ex-libris) la Expoziția Republicană din anul 1981. Din 1989 devine membru al Asociației tinerilor pictori, iar în anul 1995 – membru titular al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova. Interesul față de gravura de dimensiuni mici i-a fost cultivat de arhitectul și graficianul Grigore Bosenco. Pasiunea pentru acest gen de grafică i-a adus un succes memorabil în anul 1999, când numele lui Valeriu Herța a fost înscris în valoroasa și unică în felul ei *Enciclopedie bibliografică portugheză a creatorilor moderni de ex-libris*. A avut numeroase expoziții personale: *Ex-libris* la Muzeul „Mihai Eminescu” din Iași (1991); *Grafică* – la Biblioteca „Gheorghe Asachi” din Chișinău (1996); *Grafică. Pictură* – la Biblioteca Națională din Chișinău (1996, 2004, 2007); *Pictură* – la Centrul

Expozițional „Constantin Brâncuși” din Chișinău (2007) ș.a.

Valeriu Herța este un neobosit activist în spațiul bibliotecar, inițiază și realizează mai multe sarcini printre care ar fi executarea designului și graficii copertei *BiblioPolis* – revistă de biblioteconomie și științe ale informării, editată de BM „B.P. Hasdeu”; conduce master-class Work Shop – caligrafie pentru studenți cu scopul cultivării dragostei față de valorile culturale naționale în rândul tinerilor unde este pusă baza studierii caligrafiei tradiționale. Sub egida maestrului V. Herța la Biblioteca de Arte „Tudor Arghezi” activează Cenaclul de grafică și arhitectură *Viața formelor*. Este inițiatorul Concursului de caligrafie *Crinii latini*, care se desfășoară sub auspiciile BM „B.P. Hasdeu” și la care V. Herța compare atât în ipostază de îndrumător al tinerelor talente, cât și ca președinte al juriului.

Plasticianul a fost prezent în expoziții de grup în Rusia (1988); Lituania (1989, 1996, 1997); România (1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1998, 1999, 2000, 2003); Franța (1992, 1994, 1996, 1997); Belgia (1995, 1997); Italia (1995, 1998); SUA (1995); Argentina (1996); Danemarca (1996); Japonia (1997); Croația (1997); Spania (1997, 1998); Portugalia (1998); Canada (1998); Republica Dominicană – Panama (1999). De asemenea, a participat în tabere de creație din or. Câmpulung

Moldovenesc, România (1993); Tabăra de pictură, com. Parcovă, R. Moldova (2003, 2004, 2007); Tabăra de artă plastică, com. Bârnova, Iași, România (2004); Tabăra de pictură, Universitatea „Ion Creangă”, Chișinău (2006); Work Shop de grafică contemporană, CSAC, Chișinău (2006); Tabăra de pictură, com. Slobozia-Dușca (2008); Tabăra de artă plastică, Plopeni și Tabăra de pictură, com. Bălcescu din România (2009). Pe parcursul anilor a obținut numeroase și importante distincții: Premiul I la Concursul de ex-libris, Oradea (1991); Premiul II la Concursul de ex-libris, Bacău (1992); Premiu special la Concursul de ex-libris, Vulcan, România (1994); Premiul pentru grafică la *Saloanele Moldovei* (1995); Mențiune pentru pictură la expoziția *Dumnezeu, omul, natura* (1996); Certificat de merit la Expoziția *Masca*, Veneția, Italia (1998). Este laureat al Concursului închis de grafică, Ontario, Canada (1999), deține Diploma pentru merite deosebite în promovarea artei grafice (2005). A fost prenominalizat de Juriul Ministerului Culturii și UAP RM pentru lucrarea *Peisaj-1* (2005). I s-a mai conferit Premiul I pentru concepția *Orașului vinului*, Chișinău (2005) și Premiul I la Concursul de amplasare al monumentului lui Mircea cel Bătrân din sectorul Ciocana al municipiului Chișinău (2006).

Creații de Valeriu Herța au fost achiziționate de Casa-muzeu *George Topârceanu* din Iași (pictură), iar diverse alte opere de ale maestrului se află în colecții private din

Argentina, Canada, Federația Rusă, Franța, Italia, Belgia, SUA, Portugalia, Danemarca, Japonia, Croația etc., ca să nu mai vorbim de R. Moldova și România.

A PROPOS...

„Cititorii noștri au observat, neîndios, o apreciazabilă „schimbare la față” a revistei, mai exact – a copertei BiblioPolis-ului, în ultimii ani. Este meritul lui Valeriu Herța, care, după cum remarcă în tableta de mai sus și Diana Șvitchi, este un bun, fidel și energic prieten al bibliotecilor, poate cu deosebire al celor din rețeaua „B.P. Hasdeu”.

Ne bucurăm sincer că îl avem de coleg pe Valeriu Herța, cel care conferă o notă distinctă revistei BiblioPolis, dar și multor manifestări de valoare ce se desfășoară la Biblioteca Municipală. Urându-i mulți ani cu sănătate, noi și frumoase împliniri în creație, ținem să-l asigurăm de prețuirea și admirația noastră. Drept dovadă, reiterăm unele – doar câteva! – din multiplele aprecieri făcute de colegii de breaslă, precum și de specialiști în domeniul artelor plastice. Fie ca aceste cuvinte de sinceră prețuire și grațitudine să-i servească artistului ca un îndemn de a merge mereu înainte, tot mai sigur, pe miraculoasele cărări ale creației, ale Frumosului, atât de necesar într-o epocă în care tentația consumismului adeseori vrea să devină atotputernică... Noi trăim cu speranța că atotputernic este Sublimul, așa cum ne-o demonstrează și creația unor artiști de real talent, printre care se înscrie norocos și Valeriu Herța!

„Arhitectura gândului frumos Valeriu Herța o reprezintă pe capătul unei axe de-a lungul căreia este clădită grafica și pictura lui. Această axă reprezintă o construcție de logică în care vibrează afectivitatea lirică.”

Timotei Batrânu, artist plastic

„Ex-librisurile sale și-au pierdut de mult valoarea de însemn de proprietate asupra unei cărți și au câștigat tot mai mult în caracterul lor de reale opere de artă cu statut de sine stătător.”

Victor Macarie, profesor, Iași

„Gravurile semnate de Valeriu Herța sunt interesante și au o calitate artistică deosebită.”

Klaus Rodel, revista „Nordisk Ex Libris Tidsskrift”, Danemarca

„Învățate și stăpânite încă din studenție, componentele limbajului plastic au conferit cu timpul individualitatea viziunii lui artistice. Bazate pe tușa suplă, expresivă a caligrafiei, stampele create de el se disting nu numai prin precizia desenului inițial, dar și prin finețea incizării plăcii de metal, masă plastică și abilitatea aplicării acestora pe hârtie.”

Eleonora Barbas, doctor în studiul artelor

„Printre artiștii plastici V. Herța este apreciat ca un talent în ascensiune, căutând mereu noi forme de exprimare, ceea ce armonie perfectă a liniei cu gamă complicată de sentimente, stare care mereu ne îndeamnă la profunde meditații.”

Antonina Sârbu, ziaristă

„Valeriu Herța meditează asupra aspectului dramatic al vieții în picturi precum *Compoziție cu scară și Dealul...*”

Dr. Ludmila Toma, critic de arte

Sincere felicitări, Valeriu Herța! La mai mult și la mai mare!

BiblioPolis

APROPO DE RELAȚIA SCRIITOR – BIBLIOTECAR – CITITOR

Lidia HLIB

Orice om inteligent, ajuns la o vârstă a valorificărilor, a unui bilanț, își pune firească întrebare: „Am fost eu un animal biped care a existat pentru a se alimenta și a se prolifera sau am ieșit din găoacea egoismului spre folosul semenilor?” Și atunci mă întristează nesiguranța, gândul că munca mea de o viață a fost inutilă, că tot ce-am scris și am publicat nu mai are sens la acest început de mileniu tehnicitizat, „internetizat”, când cartea – cel mai sfânt lucru pe care l-am idolatrizat – devine treptat maculatură.

Pe timpuri, de câte ori făceam naveta cu trenul, în vagoane majoritatea călătorilor citeau, fie ziare, fie reviste, fie cărți. În prezent, în tot vagonul sunt unice cititoare, poate cu excepția a doi-trei studenți, care se pregătesc conștiincios de examen, sau a unui amator de rebusuri.

Treptat CARTEA alunecă de pe pedestalul înălțat de milenii. Internetul a pătruns cu o viteză accelerată în cotidian. Cărțile stau umile pe rafturile librăriilor sau bibliotecilor; bibliotecarele inventează noi și noi metode de acaparare a cititorilor, profesorii dau și ei o mână de ajutor (unii cu entuziasm, alții mai cu scârț).

Iar scriitorii... își pun cărțile în torbă și, ca niște negustori din epoca lui Hristos, se pornesc să bată la ușile instituțiilor de învățământ, luând cu asalt liceele, gimnaziile... Altfel nu pot exista. Și nu mai știu: e o bucurie să-ți editeze cineva opera sau e o povară grea – să te umilești făcând propaganda propriei creații. Și nu mai știu,

dacă are rost să scrii, dacă ai pentru cine. Când toată viața ai scris, te-ai dăruit fără limite valorilor ce se zbat mereu în creierul tău sucit de fantezii și mistere ale lumilor paralele din imaginația ta, când ai umplut sertarele cu mape ce se vor a fi cărți – mai poți fi oare capabil a-ți schimba profilul activității?

Dar iată că dintr-o lume pe care începi s-o uiți din nou te trezește o invitație la câte o întâlnire cu micul cititor – întâlniri pe care adeseori le apreciez în gândul meu cu note modeste. Excepțiile mă înaripează: iată-l în fața mea pe micul cititor, care, îndemnat poate de bibliotecare sau de iscusința profesoarelor, părăsește jocul la computer sau navigarea prin internet și îmi citește cărțile.

O bucurie mare mi-a produs întâlnirea cu elevii claselor primare de la liceul ce poartă numele regretatului unghenean Vasile Vasilache. O întâlnire dintre cele rare, apreciate pe nota zece.

A fost organizată în urma încheierii unui contract de colaborare între Filiala „Hristo Botev” a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” și Biblioteca Națională pentru copii „Ion Creangă” – Filiala nr. 1. Semnatare ale acestui contract au fost Victoria Gori, șefa oficiu la Filiala „Hristo Botev”, și șefa Filialei nr. 1 – doamna Tamila Munteanu-Stepanenco. M-am bucurat de această înțelegere de colaborare între bibliotecile municipale și naționale, rezultatul fiind benefic pentru copiii din republică ce ar putea fi invitați la Chișinău să-i cunoască

și pe scriitorii care nu se mai pot deplasa prin țară.

Scriind acest articol, am în față buchețele de flori dăruite cu mare bucurie de către copii, îi revăd, ca într-un film, stând pe scenă, jucând ca niște adevărați artiști rolurile din *Legenda Mării Negre*, recitând din *Ciocârlia și elfii* – cu chipuri strălucitoare, învăluți într-o aureolă a purității și sincerității. Munca doamnelor profesoare Carolina Gîrlea și Taisia Gămurar, susținută de doamna director adjunct Lilia Băț, a dat rezultatele scontate.

Într-un termen scurt, în mai puțin de o lună și jumătate de la începerea noului an școlar, stimatele profesoare au reușit să-i mobilizeze pe copii și să transforme întâlnirea noastră într-o sărbătoare de lux în ajun de Ziua orașului.

Din nenumăratele întâlniri cu cititorii pe parcursul deceniilor pot discerne o interpretare a textului cu mult suflet de o recitare gângăvită impusă de pedagog. De data acesta (cum rareori mi se întâmplă)

copiii parcă au trecut mai întâi textul prin inima lor, reușind să creeze o atmosferă de comuniune, de contopire a autorului cu auditoriul.

În urma acestei întâlniri din nou am curajul să scriu, să storc creierul-burete încărcat de idei, mângâindu-mă cu gândul că fac un lucru plăcut copiilor și că voi avea răbdare să aștept luni, ani, decenii în șir pentru a vedea rezultatele creației de o viață.

Le mulțumesc neobositelor bibliotecare, în cazul de față tinerelor Victoria Gori și Rodica Zaharia, care au avut grijă să organizeze această întâlnire, precum și părinților receptivi la cerințele profesorilor de la Liceul „Vasile Vasilache” – profesori care au darul de a cultiva elevilor o dragoste mare pentru carte.

Să ne dorim să fie într-un ceas bun încheierea contractului de colaborare între bibliotecile naționale și municipale – noul flux de revigorare a relației scriitor – bibliotecar – cititor.

CLIFE DE NEUITAT ÎN MACEDONIA

Claudia PARTOLE

Când rostești **Macedonia**, parcă ai auzi un cântec. Melodia ca un ecou străbătând culmile munților, iar cuvintele, mai puțin deslușite, avântându-se spre înalțuri ca niște rugi pe care nu toată lumea le poate descifra, ci doar acei care simt ceva deosebit pentru spațiul unde își află rădăcinile acele cuvinte înaripate de cântec... *Pârinteasca dimândari / Na spigiura cu foc ma / Frats di mumâ shi di tatâ, / Noi Armânj di eta toată...* (vers din imnul aromânilor, de **Constantin Belimace**)

Auzisem de aromâni mult înainte de a o întâlni pe **Vanghea Steryu**, om de cultură, poetă de limbă aromână și traducătoare cunoscută în spațiul românesc. În jurna-

lul pictorului **Ioan Papazoglu**, de al cărui destin m-a apropiat Providența, am găsit o mărturisire în care artistul își dezvăluia originea: „Părinții mei sunt veniți din Macedonia...” A fost și el aromân! Apoi, când am cunoscut-o pe **Emilia Milicescu** (scriitoare, academician și o mare admiratoare a Basarabiei), buna și înțeleapta mea dascăliță, mi-a dăruit ceva deosebit – o culegere antologică în care adunase împreună cu neobosita folcloristă basarabeancă **Tatiana Gălușcă** mai multe variante ale *Mioriței* în aromână. Mi s-au părut ciudate prin felul de a exprima cunoscutul (dar și nepătrunsul!) mesaj ancestral. Versurile în aromână m-au fascinat prin curgerea lor fluidică.

Părea că-mi pătrund adânc în memorie, ca o lumânare într-un labirint. Aproape intuitiv am dedus (pentru mine), că acest grai, această limbă zisă aromână vine din vorbirea dacilor, stră-stră-străbunii noștri, acei care n-au cedat în fața nimănui și astfel n-au dispărut definitiv din Memoria Lumii. Ca un fir de lumină eternă care penetrează vremurile e această limbă, soră geamănă, poate siameză, cu limba română. Doar că așa cum e la rostire și scriere, înveșmântată cu o haină vetustă, demodată vis-à-vis de graiul românesc cel mai comun, a rămas pentru a străjui trecutul (nostru!), dându-i astfel posibilitate limbii Române să treacă vămile timpului rezistând și îmbogățindu-se mereu. Aceasta i-a oferit șansa de a se păstra ca un argument, ca o dovadă, ca un motiv strategic într-o neuitare...

La un Salon de Carte, la Iași, am ascultat-o cu mare curiozitate pe Vanghea Steryu, mesagerul fidel al aromânilor din Macedonia (Skopje). Mi se părea că o am în față, întrupată, pe Dochia, prima domniță a neamului, cea pentru care coborâsem în arhiva istoriei și despre care tocmai scriesem cu mult drag de neam (în *Domnița*

Păstorită, cartea care mi-a adus cele mai mari împliniri). Toată lumea o asculta cu aceeași mirare, curiozitate, dar și plăcere... În toamna anului care se trece Vanghea Steryu a venit la Chișinău, la Salonul Internațional de Carte organizat de Biblioteca Națională a RM. A fost surpriza Salonului! Venise pentru a prezenta și o antologie cu versuri de-ale mai multor poeți români din Basarabia, traduși în aromână și macedoneană chiar de ea. Pentru că a tălmăcit și câteva poeme de-ale mele, m-a invitat (pe mine, dar și pe alți colegi de condei) în Macedonia la Festivalul de poezie „Constantin Belimace” și, de asemenea, la un alt eveniment cu totul deosebit – comemorarea Maicăi Tereza (s-au împlinit o sută de ani de la nașterea ei). Poate că acest al doilea eveniment m-a și ademenit. De pe când am auzit de Maica Tereza port în mine un sentiment de rubedenie cu ea (nici n-am bănuț faptul că ar fi aromâncă!). Astfel, am promis că merg în Macedonia. Și s-a întâmplat să ajung la Skopje doar eu (deși eram obosită, după revenirea dintr-un drum destul de lung – din Coreea). Deci, n-a fost simplu să mă decid. Mi-am luat în

suflet poezia și chiar de ziua Chișinăului, când orașul sărbătorea, am pornit la drum. Până la București m-am deplasat cu trenul. În Gara de Nord am fost așteptată (la rugămintea doamnei Vanghea) de poetul și prozatorul **Eugen Matzota**. Un scriitor cu totul deosebit prin faptul că e pasionat (poate chiar obsedat) de teosofie, dar și un personaj excentric prin felul de a gândi despre lume. La un moment, ascultându-l am avut ciudata senzație că ar fi un erou din Bulgakov (*Maestrul și Margareta*). Deci, și sub acest aspect drumul parcurs de-a lungul Bulgariei a fost impresionant. Deși nu era soare, părea că peste tot și-a revărsat lumina-i. Pretutindeni, deasupra vârfurile munților se plimbau în șarete plumburii nori bacovieni, iar poalele munților aminteau de cele mai picante poale de rochii țigănești. Era un vernisaj pitoresc. Atâta galben și roș aprins, dar și verde bolnav, estompat de melancolie n-am mai văzut de mult. Ochii mei nu s-au odihnit nicio clipă. Alergau înaintea mașinii (o „Alfa Romeo” iute ca un satelit!), apoi reveneau

pentru a mă hipnotiza. Drumul a fost un minunat poem autumnal. O expoziție cromatică irepetabilă. Prea frumoasă ca să mă obosească. Iar Macedonia ne aștepta. Skopje – un oraș în care istoria se confundă cu prezentul și statuetele din bronz cu oameanii, *jucării mecanice*. Un peisaj nemaipomenit cu oameni-marionete.

Vanghea Steryu cu aura-i de boemă, de zână, de sibilă ne-a întâmpinat la hotelul „Smirna”, plasat la o margine liniștită a capitalei. Au venit poeți din România, Bulgaria, Albania, Muntenegru, Bosnia și Herțegovina. Festivalul a demarat cu un vernisaj de pictură și fotografii, care reflectau viața Maicăi Tereza (*Agnesë Gonxhe Bojaxhiu* – se citește Agneza Gongea Boiagiu), imagini din copilărie (cu părinții: Nikollë și Drana Bojaxgiu), din adolescență și, bineînțeles, din activitatea de călugăriță și misionară a salvării. După acest eveniment festiv am poposit la muzeul *Maica Tereza*. Un edificiu impresionant ca arhitectură atât în exterior, cât și în interior. Chipul sculptat în piatră al Femeii care a impre-

Parlamentul din Skopje

sionat o lume (indiferent de confesiune) prin devotamentul și dragostea ei față de aproapele, părea viu, rămas într-o așteptare luminoasă, împlânzitoare, asemeni *Cumînțeniei pământului* (creată de Brâncuși). Seara de poezie în memoria Maicăi Tereza mi-a rămas ca o făclie în memorie. Deși recitam noi, poezii (Vanghea Steryu talmăcindu-ne versurile în aromână), auzeam aievea o șoaptă care-mi pătrundea până la inimă: „*Oamenii sunt adesea neînțelegători, iraționali și egoiști... / Iartă-i, oricum. / Dacă ești bun, / oamenii te pot acuza de egoism și intenții ascunse... / Fii bun, oricum. / Dacă ai succes, poți câștiga prieteni falși și dușmani adevărați... / Caută succesul, oricum. / Dacă ești cinstit și sincer, oamenii te pot înșela... / Fii cinstit și sincer, oricum. / Ceea ce construiești în ani, / alții pot dărâma într-o zi... / Construiește... Oricum...*” (poem scris de Maica Tereza).

Aceeași stare înălțătoare am trăit-o și a doua zi la simpozionul cu genericul „Maica Tereza”. Ascultând vorbitorii, mi-am dat seama ce mult ne leagă pe toți acei care ne tragem din aceleași rădăcini, indiferent unde ne-am afla – în Albania, Macedonia, Bulgaria, Basarabia sau Acasă, în Țară. Pe toți ne unește același *fir ombilical* care ține de matricea Neamului. Deseori reveneam cu gândul la spusele unui prieten de-acasă – la neasemuitul (cu nimeni!) patriot, profesorul **Vasile Șoimaru**. Dumnealui, de fapt, m-a convins să vin în Macedonia: „Vei întâlni oameni minunați și vei admira locuri fascinante...”, mi-a zis. Aceasta s-a și întâmplat. Macedonia e ca o aripă a unei păsări care zboară din paradis spre lume. Iar poezii aromâne, căci mai mult poeți am întâlnit (de parcă limba dacilor s-ar fi prefăcut în poezie întru a ajunge până la noi), m-au cucerit cu mesajele lor de o demnitate și o sinceritate debordante...

Recitalul a fost ca un florilegiu de cuvinte alese. Sala plină de lumină părea vegheată de spiritul lui Constantin Belimace.

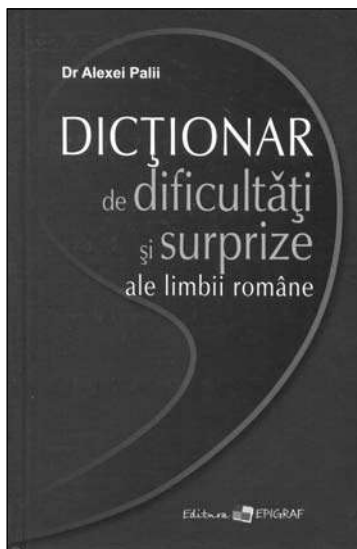
Cântecul aromânesc, interpretat de un mare cântăreț cu o voce cutremurătoare, m-a transferat într-o cu totul altă dimensiune despre care am discutat mai apoi cu Eugen Matzota. O lume dincolo de ochiul care vede lucruri superficiale – un spațiu din care venim și la care, posibil, ne întoarcem...

Drumul spre casă n-a fost mai puțin impresionant. Am revenit în compania poetului timișorean Victor Enache și a soției lolanda. Am admirat Serbia, traversând-o (mi s-a părut minunat și faptul că am revenit pe-un alt drum, cu alți însoțitori), apoi am stat o seară lungă de vorbă cu tatăl lolandei, un român care a iubit dintotdeauna Basarabia și i-a urmărit cu interes și durere în suflet destinul. Dar e știut, de la distanță de multe ori lucrurile au pe chip lumina adevărului. M-au impresionat, de asemenea, orașele care s-au așternut în calea mea spre acasă: Timișoara, Oradea, Sibiu – curate, îngrijite, atinse de parfumul toamnei. Munții ba mă îmbrățișau, ascunzându-mă la pieptul lor, ba mă amețeau purtându-mă pe serpentinele șerpuitoare; mă tot aruncau de sus în jos, până și-au luat rămas bun, rămânând în zare ca niște siluete, ca niște stafii. Mașina alerga nerăbdătoare pe drumul drept de câmpie. Venea spre Moldova cea înjunghiată de vamă. Acasă revenită, am adus o fărâmă de Macedonie, pe Maica Tereza în suflet, dar și cântecul răscolitor venit din adâncul timpului, de la străbuni: *Cari sh-alasă limba-a lui / S-lu ardâ pira-a foclului / Sâ-s dirinâ yiu pri loc / Sâ-lj si frigâ limba n-foc...*

UN DICȚIONAR DE... SURPRIZE

Alexei Palii, autor al cunoscutei cărți *Cultura comunicării*, al *Dicționarului explicativ pentru toți*, dar și al unor studii referitoare la diverse probleme de lingvistică, oferă cititorului o nouă lucrare: *Dicționar de dificultăți și surprize ale limbii române*. Dicționarul este prefațat de Dumitru Irimia, profesor, doctor la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, care remarcă, între altele, că lingvistul A. Palii este un bun cunoscător al dinamicii interioare a limbii și că acesta își așază cercetarea pe terenul ipostazelor fundamentale ale limbii (la care s-a referit și reputatul nostru conațional, cel mai mare lingvist al sec. XX-XXI, Eugen Coșeriu), și anume *sistem – normă – vorbire*.

Alături de alți cercetători din spațiul românesc de la est de Prut preocupați în mod constant de cultivarea limbii, printre care Valentin Mândăcanu, Ion Ciocanu, Irina Condrea, Ion Melniciuc, Alexandru Gromov, Vlad Pohilă, Inga Druță, Andrei Crijanovschi și alții, A. Palii a demonstrat că stă de veghe mereu la felul în care ne exprimăm și comunicăm. *Dicționarul de dificultăți...* confirmă o dată în plus faptul că autorul lui este prin excelență un observator atent al cuvântului ca entitate, ca element viu al limbii. Autorul relevă factorii lingvistici și extralingvistici care își

dau concursul la stabilirea sensurilor cuvintelor. Se creează impresia că pentru orice cuvânt el caută și, lucru cel mai important, găsește, „săpând” adânc, „rădăcina” etimologică, „rudele” îndepărtate, altfel spus, „arborele genealogic” al cuvântului, dacă ar fi să extrapolăm o noțiune din gramatica generativă a lui Noam Chomsky.

În *Cuvânt-înainte*, autorul *Dicționarului de dificultăți...* explică punctual ce înseamnă o reală dificultate de limbă, arătând

că „nu orice greșeală comisă de vreun vorbitor, cu atât mai mult una virtuală, trebuie considerată dificultate a unei limbi”. El consideră că se poate vorbi de o dificultate de limbă în câteva cazuri, și anume:

1) când un fapt de limbă iese din tiparele sistemului limbii;

2) când forma unui fapt de limbă recomandată de normă nu coincide cu cea corespunzătoare sistemului;

3) când forma unui fapt de limbă recomandată de normă nu coincide cu uzul.

De aici transpare și triplul diapazon al funcționării limbii (specific, de altfel, tuturor limbilor moderne): **sistem – normă – uz**. Astfel, A. Palii își plasează demersul între valențele sistemului, ale uzului limbii și aportul acestora în instituirea normelor ortografice și ortoepice. El face acest lucru într-un periplu lingvistic argumentat, bazat pe analiza limbajului scris și vorbit, o analiză pe înțelesul vorbitorului cu o sufi-

* Palii, Alexei. *Dicționar de dificultăți și surprize ale limbii române*. Ch.: Ed. Epigraf, 2008.

cientă pregătire lingvistică, dar și cu o capacitate bună de a înțelege.

În ceea ce privește surprizele anunțate în chiar titlul dicționarului, acestea apar în majoritatea articolelor, având efectul de surpriză în funcție și de cunoștințele pe care le are cititorul.

Dicționarul de dificultăți... conține o serie de tablete care vin nu doar să trezească interesul, ci să și ajute realmente vorbitorul de limbă română să se simtă în largul său în oceanul de cuvinte... O simplă incursiune în registrul dicționarului ne convinge de varietatea cuvintelor și expresiilor cu dificultăți sau cu... surprize: de la cele comune, cunoscute și folosite în limbaj de orice vorbitor (*carafă, coafor, datorită, descoperi, haide, ruj, rusoaică, trăsnit, țintă* etc.) până la cele recente, atestate frecvent într-un limbaj (pseudo)elevat (*impact, incrimina, integru, kitsch, mami, nasol, okay, punctual, solitudine, șansă, torționar, week-end, wow* etc.).

Promovând ideea că norma lingvistică trebuie respectată, A. Palii descrie totuși cazuri în care norma se situează clar dincolo de normalitate și de firesc, adică dincolo de sistemul și de uzul limbii. De aici vin premisele pentru apariția unor dificultăți ale limbii. Ideea primordială pe care o sugerează numeroase cazuri („tablete”) descrise de autor este că un vorbitor al limbii nu este un simplu „executor” al normelor, ci și un creator al acestora, prin urmarea sistemului limbii, care constituie de fapt spiritul, firea limbii. El pune la îndoială unele norme din noul DOOM, emite ipoteze, acceptă și pledează pentru respectarea normei, dacă aceasta este sau poate fi susținută de argumente.

Unele tablete din *Dicționarul de dificultăți...* au reverberații din stilul lui George Pruteanu (care, de altfel, cu ceva ani în urmă aprecia mult cartea *Cultura comunicării* a lui A. Palii). Tabletele sunt rezultatul unui amestec de râs și plâns, de bucurie și durere... pentru limba română. Autorul

nostru știe să insereze în argumentul lingvistic „fenomene paraverbale” (dacă am prelua o noțiune din vechea gramatică de la *Port-Royal*).

Cititorul are a afla multe din acest dicționar. Nu numai cuvinte, expresii, modalități de utilizare corectă a acestora, ci și o adevărată lecție de demnitate națională, lecție potențată de argumentele aduse de autor. Elocvente în acest sens sunt în special următoarele articole de dicționar: *angro, baftă, creier, eliberator, nasol, voi, wow* etc. A. Palii face acest lucru, precum o făcea și regretatul G. Pruteanu, cu durere când vede ruinându-se coloana vertebrală a limbii române (altfel spus: a poporului) sub povara unor cuvinte străine firii acesteia. În multe din articolele de dicționar se poate percepe durerea că limba română este prea puțin ocrotită de stat și de vorbitori, iar unii dintre aceștia chiar o pun la bătaie în fața invaziei, avalanșei de cuvinte „venetice” inutile. El parcă vrea să spună: îmi pasă, am gândire și nu pot accepta ceva dacă nu-i găsesc explicație, justificare. Autorul nostru se arată preocupat nu numai de aspectele etimologice și semantice, ortografice sau ortoepice ale cuvintelor, ci și de analiza logică a contextului în care apar acestea.

În afară de faptul că autorul abordează pertinent diverse fenomene lingvistice, el adoptă, în același timp, un discurs interdisciplinar. Astfel, unele articole se situează la confluența lingvisticii cu istoria, logica (pragmatica), politica, sociologia, psihologia, teoria comunicării etc. A. Palii, în unele cazuri, se referă doar la un singur aspect (ortografic, ortoepic, semantic) și atunci nu „sare” la alte aspecte, pentru a nu tulbura claritatea celor expuse.

Din păcate, prea puține persoane astăzi se mai arată interesate de aceste aspecte în profunzimea lor. Deseori chiar și absolvenții facultăților de filologie nu sunt orientați în măsura necesară spre astfel de studii de profunzime. Deseori, aceștia iau

drept adevăr ceea ce citesc în studii și nu mai încercă să depășească ipotezele, tezele și antitezele expuse în acele studii.

A. Palii este un autor care nu pur și simplu semnaleză o dificultate, o greșală de limbă sau de limbaj, ci este unul care explică, care pătrunde în esența unei greșeli și care, lucru deosebit de important, dorește să-l facă pe cititor să înțeleagă miezul greșelii respective. Aici, probabil, își spune cuvântul și experiența lui de profesor.

La o întâlnire cu cititorii A. Palii spunea: „Cuvintele trebuie aranjate ca și cărămizile într-un zid, ca scândurile într-un gard: să creze un zid frumos, un gard frumos.” Astfel, el sugera faptul că multor vorbitori le lipsește exercițiul permanent al atenției la cuvânt, le lipsește înțelegerea adevărului că limba este în mod decisiv principalul instrument de „zidire” a comunicării interumane, că ea este croită după tipare ancestrale sau moderne bine ajustate la firea poporului care o vorbește și că orice deviere nejustificată de la aceste tipare „zguide” temelia acelei „zidiri”.

Stilul adoptat de către autor este în funcție de cazul pe care îl cercetează, rămânând mereu accesibil, captivant, uneori de-a dreptul scilpitor și ușor ironic, alteori grav, cu subtext meditativ, calități care fac lectura plăcută și, în mod cert, utilă. Astfel, o parte din tabletele incluse în *Dicționarul de dificultăți...* sunt „dulci”, ușor de „înghițit”, iar o parte își au doza lor de principii active „amare”. Fiecare cititor își poate alege tableta de care crede că are nevoie

pentru a-și „trata” limbajul, a-l face mai bogat, mai colorat și, evident, corect.

Dicționarul de dificultăți... este util nu numai pentru cei interesați de cultura limbajului, ci și pentru cei antrenați în elaborarea normelor ortografice și ortoepice, în stabilirea etimologiei lexicale etc. Critica pe care o face autorul la adresa unor norme „strâmbe” poate fi de bun augur, destul de utilă la elaborarea unei noi ediții a dicționarului ortografic și ortoepic al limbii române și la ajustarea lui la sistemul și uzul limbii. În acest sens, considerăm oportun a face cunoscut acest dicționar Academiei Române.

Dicționarul de dificultăți... este o carte bine articulată, care ne invită să asistăm la spectacolul vieții unor cuvinte (uneori de la nașterea și până la moartea lor). Și toate acestea pentru că, după cum afirmă autorul, „cuvântul este ca un diamant bine șlefuit care, în funcție de lumina îndreptată spre el, poate exprima, dar și ascunde, sensuri nebănuite” (pag. 111).

Întreg arsenalul lexical adus în dicționar face dovada unei munci îndelungate a autorului, dar și a unei atitudini de cercetător și cultivator pe câmpul limbii române. Îi dorim și pe această cale autorului multă sănătate și inspirație la elaborarea unor noi lucrări lexicografice utile.

Elena GROSU,
redactor de carte la Editura „Epigraf”

TĂRIA ARGUMENTULUI ISTORIC ÎMPOTRIVA DEMAGOGIEI NEOBOLȘEVICE

Între anii 1941 și 1951 în Basarabia au avut loc patru valuri de deportări, fiind ridicați și duși în Siberia peste 60 de mii de oameni.

Cei care au supraviețuit acestui calvar au putut reveni acasă doar după moartea lui Stalin, în 1953. Într-un studiu, istoricul român Florin Mătreșcu, stabilit cu traiul

în Germania și recunoscut pe plan mondial prin amploarea și temeinicia investigațiilor sale, a furnizat următoarele date relativ la victimele Holocaustului Roșu pentru România în ansamblu: prizonieri de război – 180 000, uciși în lagăre și închisori – 500 000, uciși în timpul colectivizării forțate – 200 000, în mișcarea de partizani – 10 000, supuși deportărilor staliniste în Basarabia și Nordul Bucovinei – 1 500 000. În total – circa 2 450 000 de victime.

O scanare impresionantă a faptelor și proceselor desfășurate în Basarabia în cursul epocii roșii sau al holocaustului roșu îl constituie și volumul *Victimele terorii comuniste din Basarabia** de istoricul și arhivistul Alexandru Moraru, lansat de curând, în prezența unui vast public, și la Biblioteca „Onisifor Ghibu”. De remarcat că autorul este și semnatarul studiilor *Basarabia sub ocupația Kremlinului. Canibalismul provocat de sovietici (Documente șocante)* și a volumului, în colaborare cu prof. univ. dr. hab. Anatol Petrencu, *Mareșalul Ion Antonescu și Basarabia. 1941-1944*. Înscris în contextul comemorării martirilor totalitarismului, volumul *Victimele terorii comuniste* este rodul unor investigații de preferință și de durată, reunind un șir de documente inedite, depistate în Arhivele din Chișinău. Potrivit prefațatorului volumului, prof. univ. dr. Gheorghe Buzatu, directorul Centrului de istorie și civilizație europeană al Academiei Române, filiala Iași, „volumul ne plasează

în plină epocă a Gulagului, iar prin deznodământul cauzelor surprinse – și în etapa care a succedat rapid morții lui Stalin, aceea a dezghețului [hrușciovian]”. Cele mai multe documente datează din anul 1954, astfel ieșind la iveală persoanele care, în Basarabia dezrobite de sub cotropitorii sovietici (1941-1944), s-au manifestat pe frontul luptei anticomuniste, dar care, ulterior, în urma re-ocupării teritoriului dintre Prut și Nistru de către forțele Armatei

Roșii și ale NKVD-ului, au fost judecate și condamnate.

Dezvăluirile istoricului Alexandru Moraru sunt zguduitoare pentru că, fiind el însuși descendent din părinți deportați în Siberia, a aflat despre drama Gulagului din prima sursă. Bunicul său, Ion Moraru, din Ustia (Criuleni), era membru al Partidului Național Țărănesc și avea în posesie aproape 100 ha de pământ. Calificat „dușman al poporului”, la 13 iunie 1941 a fost deportat – cu feciorii Alexandru, Valerian, Nicolae și fiica Maria – în regiunea Tiumen din Siberia. Pe 19 ianuarie 1943, Ion Moraru a fost împușcat, cu stigmatul „criminal” – așa îi numeau ocupanții pe oamenii gospodari sau pe intelectualii de marcă, cu un subliniat simț al demnității omenești și naționale. Copiii orfani de tată au rămas în supravegherea lui Alexandru, fratele cel mai mare (să fi avut 18 ani), dar acolo, în adâncul Siberiei s-a înecat sau a fost înecat în râul Ob. Corpul neînsuflețit nu l-a văzut nimeni, dar pe mal i-au găsit hainele. Peste un an sau doi, numele lui Alexandru Moraru apare în listele punctului de triere de la Chișinău, ca cetățean reținut de organele NKVD-iste, fără acte asupra sa, și împușcat. Evadatul din imperiul Gulagului, Alexan-

* Moraru, Alexandru. *Victimele terorii comuniste din Basarabia: Documente secrete sovietice. 1944-1954*. Vol. I. Ch.: Ed. Iulian, 2010. 144 p.: il.

dru Moraru, al cărui nume l-a moștenit istoricul Alexandru Moraru, a fost și poet.

Referindu-se la munca sa titanică de arhivar (a activat de-a lungul anilor la Arhiva Națională a RM și la Arhiva Organizațiilor Social-Politice a RM), Alexandru Moraru afirmă că în această carte sunt incluse documente de arhivă, ce văd lumina tiparului în premieră absolută. Este un document ce confirmă zecile de mii de crime săvârșite în Basarabia de către ocupații sovietici. „Nu există sat sau oraș, care să nu fi pățimit mai mult sau mai puțin de pe urma ocupației sovietice. Despre evenimentele din 1944 în Moldova sovietică s-au scris cărți, monografii, s-au turnat filme. Și toate aceste opere politizate la maximum de ideologia stalinistă slăvesc armata roșie. Dar nimic nu s-a spus despre crimele săvârșite sub egida NKVD-ului. Acesta era un mecanism de teroare, un fel de ghestapou, numai că sovietic, care avea ca sarcină generală nimicirea morală și fizică a „dușmanilor poporului”.

Culmea obrăzniciei ocupațiilor sovietice, susține Alexandru Moraru, a fost atunci când, după ce au ocupat Basarabia, zeci și sute de locuitori au fost judecați cu verdictul „trădători de patrie”. Cu adevărat, ne întrebăm și noi: despre care patrie vorbeau cotropitorii? Doar patria basarabenilor ajunși sub ocupație sovietică oricum era România. Așa se consideră în dreptul internațional. Numai că URSS, fiind un stat al fărădelegii și disperării, avea o conduită care trata cu dispreț orice legislație valabilă în țările civilizate.

Precizăm în context, că în volum sunt inserate documente și mărturii ale organizațiilor patriotice antisovietice din mișcarea de rezistență precum „Sabia dreptății”, „Organizația Naționalistă din Basarabia”. În volumul I au fost incluse 307 documente inedite din fondul arhivistic depozitate la Arhiva Națională. Totodată, precizează autorul, în Arhiva Națională au mai rămas câteva mii de dosare nevalorificate pe tema propusă.

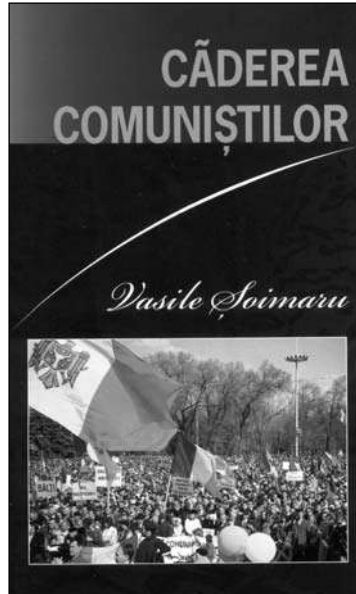
Documentele valorificate de dr. Al. Moraru constituie un protest vehement împotriva falsurilor demagogice ale propagandei sovietice de-a lungul a cinci decenii. Cu regret, aceste falsuri au fost promovate până mai deunăzi la nivel oficial – ne referim la perioada anilor 2002-2009. În această situație, lucrări asemenea celei elaborate de Al. Moraru devin deosebit de prețioase, căci ele pun în prim-plan adevărul istoric, de arhivă, divulgând minciunile cu care au fost și mai sunt îndoctrinați conaționali noștri. Ne bucurăm sincer pentru realizări științifice și editoriale de așa anvergură. Mulțumim celor care, prin tăria argumentelor, fac să triumfe dreptatea noastră, fie și cu o anumită întârziere. Or, cum se spune în popor: mai bine mai târziu decât niciodată... Iar străinii care ne-au cotropit chiar asta au dorit: ca noi să nu știm niciodată istoria autentică, extrem de tragică, a băștinașilor trăitori la stânga de Prut. Din fericire, calculele ocupațiilor eșuează, anume datorită unor cercetări ca cea pe care am dorit s-o prezentăm.

Tamara GORINCIOI

O CARTE AL CĂREI TITLU SE VREA O REALITATE PALPABILĂ

Iată un paradox vădit, de altminteri, unul din numeroasele paradoxuri basarabene: într-o societate atât de mult, atât de agresiv politizată, cum e a noastră, cartea politică nici pe departe nu se află în capul topurilor cu preferințe de lectură. Din păcate! Doar concetățenii noștri, orice s-ar spune, au stringentă nevoie nu numai de o mai bună informare, ci și de o cultură politică mai sigură.

Căci, deceniile – foarte multe, de ocupație străină – și-au pus adânc amprenta peste mentalitatea noastră, făcându-i pe unii prizonieri disperați ai minciunii și falsului, ai ipocriziei și fărădelegii. Iar alții, chiar dacă au puteri de a înfrunta ticăloșiile politice, nu de puține ori cad în regretabile „ispite”: fie că e vorba de trecătoare slăbiciuni, ce duc omul, încet dar sigur, la pierzanie, fie că se lasă duși de valul deznădejdiei, al pesimismului, al debusolării, al orbirii, al muțeniei... Nu știu câți au fost cu 20, 50, 100 de ani în urmă, astăzi, însă, la noi, cu certitudine nu sunt prea mulți cei care văd, cei care doresc să vadă realitatea cu ochii larg deschiși. Iar cine vede, simte, trăiește cotidian această realitate nu mai poate sta indiferent, fără să vrea devine un combatant al oștirii ce se numește metaforic Demnitatea Națională, întru totul identică cu Demnitatea Umană. Nu e simplu să fii un asemenea oștean. Cei care se înregistrează însă trăiesc inefabilă bucurie a împlinirii, apoi, la sigur – și a izbânzii. Tocmai în acest context așa spune,

cu toată certitudinea, dar și cu maximă încântare: fericiți sunt cei care văd cu ochii minții și ai inimii, larg deschiși, ce se întâmplă în jurul lor și nu acceptă ca totul să decurgă așa cum le place unora „de sus”, ci încearcă să îndrepte mersul lucrurilor.

Personal, cunosc bine un asemenea om al atitudinii treze, demne și militante, un caracter greu de influențat sau de remodelat după rețetele celor care vor să ne știe o turmă într-o stână fără câini, ei, cei ajunși „sus”, asumându-și rolul de lupi pe lângă miei.

În pofda acestei țării a frii sale, este, concomitent, un suflet sensibil și receptiv la bucuriile și durerile celorlalți, de un sânge și de un grai cu el. De fapt, nu îl cunosc numai eu, ci, îndrăznesc să spun, îl știe *o lume*... – nu în sensul de *omenire*, de *glob pământesc*, ci mai ales în accepția de *număr mare de oameni de treabă*. Este de meserie economist, un timp s-a implicat și în politică, după care a abandonat-o în beneficiul catedrei, dar și al artei fotografice și al gazetăriei.

A debutat în publicistică editorial cu unsprezece ani în urmă, când a scos de sub tipar volumul intitulat *Căderea premierilor*. E o carte de analize economice, axate însă pe un fenomen ce marca pe atunci Republica Moldova: prim-miniștrii, dar și alți șefi mai mari sau mai mici, cădeau spectaculos, odată cu ei căzând și economia, și cultura, și demnitatea noastră. Peste numai doi ani de la acea apariție editorială, ca un efect

direct al căderilor de la noi, aveau să revină la putere, în forță, neocomuniștii. Au coborât peste noi aidoma unui cârd de ciori, surprins de Vasile Țoimaru – căci, cum ați intuit, la dânsul ne referim – în ajunul revanșei neobolșevicilor de la Chișinău...

De atunci, conf. univ. dr. Vasile Țoimaru a prins a-și ascuți armele, arme pașnice, dar greu de înfruntat de către ipoteticii adversari: aparatul foto și stiloul, ambele secundate de calculator, cu multiplele și miraculoasele sale posibilități. De-a lungul acestui deceniu atât de chinuit al basarabenilor, a făcut zeci de mii de poze... De scris, a scris mai puțin, însă a făcut-o la o tensiune maximă, atunci când nu mai putea să tacă, și nici să-și împărtășească emoțiile, pozitive sau mai ales negative – numai celor apropiați, nu mai putea. Altfel zis, a scris atunci când a simțit necesitatea stringentă de a-și expune frământările public, în presă. Așa s-a înfripat noua sa carte, situată pe o axă similară celei pe care a clădit primul volum publicistic: în recenta culegere de articole, *Căderea comuniștilor**, după cum vedeți din titlu chiar, autorul ei tratează din nou despre cădere... Încă incertă, „de catifea”, această cădere a neocomuniștilor basarabeni este iminentă, dar și absolut necesară: de nu se va produce, vom cădea noi, toți ca unul, în infernul ale cărui porți ni le deschid, cu o sadică încrâncenare, strănepoții demonilor lui Dostoievski sau ai tartorului numit Komintern.

Ca om ce vede mai departe și mai clar decât numeroși alți compatrioți ai săi, Vasile Țoimaru ne deschide și nouă ochii la multe realități cumplite din preajmă. Un prim avantaj al său e că o face cu instrumentele specifice științei economice, operând cu cifre, calcule, date statistice, recurgând la comparații între societățile libere și cele îngrădite de absurdul și tupeul ide-

ologiei comuniste de factură rusească. Iar rațiunile unui economist lucid devin, adeseori, mai elocvente și mai convingătoare decât volume întregi de publicistică „pură”. Și cine are curiozitatea și răbdarea de a zăbovi asupra acestor socoteli, înțelege că viața noastră atârnă de un fir de păr: dacă mai rămân să ne conducă „tovarășii”, firul se rupe și ne prăbușim în hăul mizeriei și întunericii de la Est; dacă scăpăm de „tovarăși” – avem șanse reale de a reveni acolo unde merităm a fi, în casa națiunilor cu economii, respectiv, cu standarde de viață apropiate de Vest. Însă, oricât s-ar ocupa de economie, nu poate autorul să facă abstracție de sora ei gemănă – politica. La acest capitol aș menționa, cu neascunsă încântare, virtuozitatea cu care V. Țoimaru dezgolește esența kominternistă a actorilor și regizorilor regimului de la Chișinău: pare incredibil, dar cei care au dărâmat România Mare, smulgându-i Basarabia și aruncând-o în ghearele haitei de fiare de la Răsărit, ca să vedeți, acei demolatori au la noi niște aprigi urmași sau învățăcei. Ei vor să facă, pe această palmă de pământ românesc, din necăjitul nostru popor, un poligon pentru experimente diabolice. Demagogia lor, de un ridicol optimism, ascunde cu greu adevăratele lor intenții, care numai spre prosperarea conaționaliilor noștri nu sunt orientate, având obiective infinite mai grandioase, de la Orientul Apropiat până hăt în Extremul Orient. Cu regret, nu prea mulți înțeleg la noi marea primejdie ce o comportă neokominternismul și părtașii lui, or, aflarea lor este fatală de s-ar afla ei în fruntea noastră o zi, o săptămână, o lună, nu că opt ani de zile! Dar dacă, Doamne ferește, se dublează acest opt?!... Scrierile cu subiecte economico-politice ale lui Vasile Țoimaru nu fac decât să confirme, o dată în plus, o afirmație zguduitor de adevărată a lui Albert Camus, plasată pe foaia de gardă, aleasă fiind ca motto pentru această carte – o veritabilă

* Țoimaru, Vasile. *Căderea comuniștilor*. Ch.: Ed. Prometeu, 2010. 160 p.: il.

radiografie a „înălțării” și, mai ales, a căderii kominterniștilor din Basarabia. Mottoul sună astfel: „*Niciun rău pe care comunismul pretinde a-l vindeca nu este atât de rău ca și comunismul însuși.*” Vom preciza, în context, că marele prozator și filozof francez a fost un timp simpatizant al stângii, ba chiar și al ideilor socialiste și comuniste. Ce-i drept, un timp numai: până a pătruns în esența ideologiei și practicii comuniste... Mai e de menționat că acest motto, cules din *Caietele* unui mare francez, Albert Camus, consună surprinzător de bine, dacă nu este confirmată chiar cu brio prin dedicația făcută de autor unor țărani, români basarabeni: „*Dedic această carte memoriei părinților mei, care au fost lipsiți de averea agonisită până la ocupația kominternistă a Basarabiei, dar care n-au ajuns să se bucure de căderea comuniștilor.*”

Prezentând lucrarea pe care am citit-o nu numai cu atenția ce se cuvine să o aibă un redactor, dar și cu o satisfacție mai greu de imaginat pentru un om „tobă de lecturi”, repet, am rămas impresionat de „jocul argumentelor” economice, statistice, la care autorul recurge adeseori, abil, iar în ultimă instanță – și eficient. Să nu se creadă, însă, că dr. Vasile Șoimaru ne oferă o culegere de texte îmbibate de statistici, dezvăluiri și polemici cu tentă politică – astea, cu voie sau fără voie, ținând mai mult de partea urâtă a lucrurilor, a vieții în genere, la noi, în ultimii ani. A găsit autorul destul loc și pentru sufletele de frumos doritoare, ca să-l parafrazăm pe Tudor Arghezi. Sunt scrise la o impresionantă cotă a sensibilității și sublimului eseurile despre conașionali noștri din alte părți: din Țările Baltice, din majoritatea statelor balcanice, din Kazahstan sau din Italia. Pe aceeași linie aș situa și scrierile omagiale – fie că se referă la Marea Unire din 1918 sau la Podul de flori din 1990; fie la personalitatea de excepție a prof. dr. Paul Bran, ctitorul ASEM-ului, la aniversarea a 55-a a săptă-

mânalului *Literatura și arta* ori la merituoașa inițiativă a ziarului „Timpul” și a Editurii „Litera” de a difuza mai energic literatura națională, universală și de referință. Pe cât de caustică și neiertătoare e maniera în care-și redactează articolele despre samavolnicia liderilor neokominterniști, pe atât de înduioșătoare sunt scrierile cu subiecte „neutre”, adică, situate pe altă undă decât cea a catastrofei politico-economice basarabene. Și titlul cărții... – cum era să uit de el! – *Căderea comuniștilor*, din 2010, desigur, face o frumoasă simetrie cu *Căderea premierilor*, din 1999. Nu începe nicio îndoială însă că titlul recentului volum al lui V. Șoimaru se dorește a fi înfinit mai mult decât o simplă alipire de cuvinte, el conținând o dorință, o speranță, o necesitate, poate chiar o realitate palpabilă...

Indiferent de subiect, scrierile din prezenta carte au ca numitor comun accesibilitatea și caracterul cu adevărat captivant al relatării. Un merit deosebit al autorului e că a dat atenție sporită și aspectului estetic, grafic al cărții: textele sunt însoțite de o frumoasă suită fotografică, aceasta completând conținutul, dându-i un spor de elocvență, de precizie, dar și de emotivitate. Astfel încât, chiar dacă sunt scrise de un intelectual sadea, articolele adunate în volumul de față au ca destinatar potențial un șir lung și extrem de variat de cititori. Mai exact – de beneficiari, căci nu avem nicio îndoială că noua culegere publicistică a lui Vasile Șoimaru va fi de bun augur și de un real folos pentru mulți conașionali: cine va dori să o citească, fără doar și poate că va avea ceva de reținut, va învăța câte ceva, iar anumite lucruri i se vor limpezi, încât, după lectură, va vedea mai altfel viața noastră, starea în care ne-au adus cei care trebuie neapărat să cadă, cât mai repede, acum și în vecii vecilor.

Și, un acord final, chiar dacă se referă întru câtva la începutul scrierii noastre. Ei da, în debutul acestei recenzii spuneam că

la noi, cu regret, literatura pe teme politice nu prea suscită interesul mulțimilor. Cum se știe însă, de la Einstein încoace – totul este relativ... Căci la numai câteva zile de la apariția *Căderii comuniștilor*, unul dintre „cardinalii cenușii” ai partidului kominternist din Chișinău a solicitat sau a dispus chiar să i se traducă, din română în rusă, textele din noua carte a lui V. Șoimaru. Aceasta, și a propos de faptul că de „apropiat” este acel „cardinal” (poreclit și „tartorul” – oare i-o fi spus-o cineva?!...) de noi, de existența noastră primară: cât dispreț și câtă ură trebuie să ai față de câteva milioane pe care pretinzi să le conduci, fără a catadicsi să înveți un minimum de cuvinte în limba lui?!... Revenind însă la interesul

excesiv al tartorului kominternist față de lucrarea recenzată de noi, adică la solicitarea lui (sau ordinul, în stil partinic) de a i se tălmăci articolele pe mizerabilul său înțeles, nu putem să nu o întoarcem de la grav – la amuzant: fără să știe măcar, Vasile Șoimaru a ajuns la o nebănuită cotă a marilor aspirații... Doar, atâția autori doresc să-și vadă traduse scrierile în alte limbi! Numai că pentru a atinge asemenea performanță trebuie să scrii nu pur și simplu bine, ci să și pui pe gânduri semenii: și pe cei buni, și pe cei răi, și pe cei foarte răi...

Vlad POHILĂ

ROMANUL VIAȚA UNEI NOPTI SAU TOTENTANZ DE CLAUDIA PARTOLE

Oxana MUNTEANU,
profesoară de limba și literatura română,
Liceul Teoretic „Petru Rareș”

„Străinătatea e frumoasă și ademenitoare, dar e și grea, apăsătoare, imprezvizibilă.”

(Viața unei nopți..., pag. 102)

Viața unei nopți sau Totentanz* este scrisă într-o formă neobișnuită, și anume, în capitole structurate pe ore: începând cu 19.15 și terminând cu ora 6.45.

Fiecare oră este însoțită de un motto, consemnat: *Ani, din însemnările mele, din jurnalul meu, rugăciune inspirată de Emili, rugăciune învățată de la Emili, Nelly, ...eu, poezia de pe ultima pagină din carnetul lui Nelly.*

* Partole, Claudia. *Viața unei nopți sau Totentanz*. Ch.: Pontos, 2009. 168 p.

Claudia Partole abordează teme majore precum ar fi: străinătatea, lupta pentru viață, depășirea unor situații tensionate, iubirea, toleranța, averea...

La ora 19.45 trece în neființă Emili. La această oră sunt descrise clipele cumplite de frică prin care trece eroina centrală; indiferența Robertei, fiica cea mică a lui Emili, față de mama sa, decedată. Atrage atenția fraza din jurnalul lui Ani: „Cât de greu trece o zi și cât de fulgerător zboară o viață...” Neînțelele rămâne un lucru simplu: „că toate-n viață sunt trecătoare!” [p. 9].

La ora 20.15 întrebarea „Ce să fac?” ne scoate în relief nu numai necesitatea îngrijirii lui Emili, dar și dilema vieții fiecăruia dintre noi, parcă în căutarea a ceva ce n-ai pierdut, dar nici nu căutai, a ceva „import-

tant care merită să-l porți cu tine" [p. 17].

La **ora 21.00** „stau față-n față cu moartea” [p. 17]. De fapt, întâlnirea cu moartea semnifică plecarea de acolo de unde „stelele par mai aproape, și cerul, și luna...” Gândul care-i macină pe toți cei care aleg drumul pribegiei este în sine greșit, ne atenționează naratorul, și anume „neputința de a înfrunta greutățile, dar și disperarea în fața acestora au făcut-o să aleagă drumul străinătății”. Pătrunzător sunt descrise la această oră suferințele lui Ani din cauza lui Nelu (soțul ei) care, părăsind-o, s-a căsătorit cu o domnișoară.

La **ora 22.00** mă uitam la chipul fără suflare al prietenei mele (Ani), depănând în minte viața ei cu neplăceri și critici la adresa propriei persoane, subapreciindu-se fără milă. Impresionante sunt însemnările din jurnalul lui Ani, inclusiv cântecul african care-i plăcea lui Ani. Aceste notițe sunt niște sfaturi de viață, utile pentru cititori:

*„Nu căuta prea multă faimă!
Nu căuta nici obscuritatea!
Fii mândru!
Nu trâmbița în lume faptele tale!
Excelează când trebuie!
Totuși nu încerca să ajungi deasupra lumii!
Mulți eroi încă nu s-au născut.
Mulți au și murit.
Să fii viu, să ascuți acest cântec e o victorie.”*

La **ora 23.00** amintirile se deapănă pe unda despărțirii, separării, împărțirii, într-un cuvânt – a divorțului lui Ani. Aici sunt menționate niște adevăruri majore, cum ar fi: „...pentru un actor viața în afara scenei e un fel de a muri, a muri lent și fără public...” [p. 39] și „să ne gândim cât de

mult poate suferi un copil când părinții divorțează. Indiferent de ce vârstă ar avea – suferă!” [p. 39].

La **ora 24.00** începe cu rugăciunea către Maica Fecioară, învățată de la Emili. La această oră e descrisă frica de întuneric și câteva remedii, care ar fi cititului, scrisul ca „să nu fie prezentă... la prezent”. La fel, se meditează asupra faptului „cât de important este în viața asta ca cineva să te aștepte, să aibă nevoie de tine” [p. 46].

La **ora 1.00** gândurile zboară spre cineva care „întotdeauna e nevoie să te oprească să nu aluneci, să te scoată de unde cazii, ca să nu te pierzi de-a binelea, să te palmuiască, pentru a nu te biciui cu nemiluita” p. 55). Șocant pare a fi momentul când femeia, care nu a putut veni la înmormântarea mamei sale, a boci-o din depărtare prin telefonul (mobil) lipit de urechea răposatei [p. 58]. Alt moment șocant ar fi: s-a ajuns că „n-are cine săpa o groapă și nici cine duce mortul la cimitir” [p. 59].

Ora 2.00 rămâne imortalizată în memorie prin căderea în prăpastie a unei femei tinere, care pleca la muncă în străinătate, lăsând acasă trei copii și o mamă bătrână și nimeni nu a îndrăznit să coboare să o scoată de acolo. „Poate nici nu ar fi putut, dar nici nu a încercat nimeni” [p. 69]. Prin această descriere de moment e scoasă în evidență nepăsarea, dar și frica oamenilor. Adevărată pare a fi ideea că „suntem un neam bolnav de o boală greu de vindecat... orgoliul” [p. 87] și simplul fapt: „dacă am face nunți, cumetrii și înmormântări mai modeste, poate n-am fi slugile altor neamuri mai bogate, dar și mult mai oneste” [p. 87].

Ora 3.00 este consacrată amintirilor despre Nelly, femeie foarte frumoasă, care s-a prostituat de nevoie, ca s-o ajute pe fiica sa să-și continue studiile în Germania. Or, fiica, aflând despre meseria mamei de la cineva care o cunoștea pe Nelly, se dezi-ce de mamă. Nelly are remușcări, își pierde sensul vieții și sfârșește prin a se sinucide. E necesar să remarcăm aici: naratoarea își alege din toate lucrurile lui Nelly doar *Jurnalul unei târfe*, unde sunt expuse gânduri de care nu poți să nu ții cont: „Candoarea la început conta, dar după ce a fost vândută, trădată, Nelly s-a schimbat. A început să-și bată joc de sine și... cum poți să-ți bați joc tu de tine, nu o poate face nimeni altul...” [p. 98].

La **ora 4.00** „stau cuminte lângă vatra gândurilor” (din caietul lui Ani) [p. 101]. Străinătatea e frumoasă și ademenitoare, dar e și grea, apăsătoare, imprevizibilă. Nu putem trece cu vederea o remarcă veridică: „Nu plecarea de acasă te scapă de nevoi și de gânduri grele nu te salvează!” [p. 118]. Probabil, aici avem un îndemn să nu ne părăsim țara, lăsând copiii în grija altora, sperând că undeva ne așteaptă cineva, mulți bani câștigați ușor, dar pierzând cel mai prețios lucru – sufletul copilului. Pentru fiecare răsăritul e atunci când se trezește! [p. 129].

La **ora 5.00** firul destăinuirilor face popas în stația meditației asupra faptului că „nu averile ne hotărăsc destinul, că nu pentru bani trăim, că nu fiecare se poate obișnui printre străini, că...” O altă teză emisă la această oră este: „Cel ce vrea să trăiască – să lupte! Cel care refuză să lupte în lumea aceasta, unde legea este luptă neîncetată, nu merită să trăiască. Mult mai aspră este soarta omului care crede că poate înfrânge natura și, în realitate, o insultă...” Observăm în aceste cuvinte niște meditații profunde asupra unor probleme majore ale vieții omului!

Ora 6.00. În motto e accentuată următoarea idee: „*Fă din muncă un act de iubire...*” [p. 144], de parcă ne-ar îndemna să luptăm, în pofida faptului că viața nu e chiar una dintre cele mai ușoare, precum spunea și George Coșbuc: „*O luptă-i viața; deci te luptă cu dragoste de ea, cu dor.*” Tot la această oră revine o amintire despre fiurul dragostei din partea preotului S. Și lupta naratoarei cu acest sentiment, „care visa la o dragoste curată, dar nu acum, nu aici...”, întrebându-se o noapte întreagă: „Cum poți să iubești și să nu-ți legi sufletul?” Din însemnările așternute în casa părintelui S. ne face să medităm la afirmațiile: „*Moartea nu are suflet!*?” [p. 157] și „*Cel mai ciudat e faptul că și moartea inspiră!*” [p. 159].

Ora 6.45 are în memorie poezia de pe ultima pagină din jurnalul lui Nelly:

„Acum,
După ce am învățat lecția smereniei, știu:
Cu cât mai departe te duci de casă,
Cu atât mai mare devine dorul.
Cu cât mai mult îndrăgești ceea ce vezi,
Cu atât mai grea îți va fi povara despărțirii
Și, la întoarcere,
Vei descoperi sufletul înjumătățit:
Jumătate va vrea înapoi,
Cealaltă jumătate – înainte.
Țândări îl vei face,
Lăsându-l amanet
În toate câte le-ai atins cu pasul și privirea,
Dar mai ales cu inima...
Cine știe?!
Oare n-o fi mai plin de dragoste acel
Care rămâne cuminte străjuind un
singur peisaj?...”

În concluzie, aș remarca faptul că **Viața unei nopți sau Totentanz** este o carte care m-a atras prin simplitatea descrierii, relatării destinului umane, actualității problemelor scoase în vileag. Recomand lectura cărții tuturor, în special, celor care doresc să plece în străinătate întru câștigarea unui ban.

Alte impresii de lectură

Părinții plecați peste hotare... Durere, lacrimi – asta vezi în ochii copiilor, familiilor rămase în țară când își aduc aminte de mama, de fiica plecată peste hotare, lăsând pe cei mici în grija bunicilor, rudelor și, în cel mai rău caz, la internat. Unii uită că mai au copii, alții duc dorul și trimit euro în loc de mamă, dolari în loc de tată, pentru clipe mai bune, să-și cumpere ceva. Dar pe copil nu-l încălzește banul, ci dragostea părinților și speranța când se uită dimineața prin ochiul geamului întrebându-se: „Când va veni soarele și la mine în casă și în suflet?” Cauza plecării este oferirea unui viitor mai bun copiilor săi, dar uită de dragostea, mângâierea care de asemenea trebuie să le ofere. Omul, cea mai păcătoasă ființă de pe pământ, câți bani ar avea, mai vrea, până vede că ceva lipsește – **dragostea**. Dar observă prea târziu. Trăiești departe. Pleci departe și mori aproape!

Dragii mei, vă sfătui să citiți romanul **Viața unei nopți sau Totentanz** de Claudia Partole, înainte de a vă hotărî să plecați de acasă!!!

Ștefan DAVID,
clasa a XI-a „C”, Liceul Teoretic
„Petru Rareș”

Cineva spunea un adevăr imaculat: suntem plini de lipsuri, pândiți de pauperitate. Când cineva încearcă să lichideze aceste neajunsuri, poți să-l cunoști după acest semn: pleacă în Italia, Spania, Portugalia sau în alt stat mediatizat. Cu timpul, modalitățile de a se duce peste hotare s-au mai „civilizat”, astfel încât spiritul tentat de fenomenul sus-numit să capete avânt și să adune multe femei, care mai cred și astăzi că cel mai simplu mod de a deveni barosan este să pleci în Occident. Este însă numai o iluzie, pentru că femeii bogate nu pot exista. Cele care se cred așa nu sunt decât niște autocondamnate la muncă silnică. Să admitem că o doamnă

pleacă în străinătate. Ce va câștiga? Bani. Însă ea nu se va putea împăca niciodată cu gândul că nu-și îndeplinește misiunea vieții: să facă lumină, cât mai multă lumină în sufletul familiei sale, pentru ca soțul și copiii să devină pe zi ce trece tot mai buni și mai fericiți. Proiectată de lumina unui magazin sau a unui club, femeia se va gândi: „Cât îmi lipsesc soțul, copiii, casa...”

Nu există om atât de sărac pe care străinătatea să nu-l facă înstărit. Cam la aceasta se gândesc și bărbații când își lasă familia și pleacă. Știți cumva ce spun acești indivizi când se duc? Vă zic eu. Sună cam așa: „Ce n-a reușit să facă Napoleon cu spada, vom face noi – adică, vom cucerii Moscova!” Zău că nu le pasă ce se va întâmpla cu ei și apropiații lor mâine sau peste un an. Ei sunt fericiți și se mândresc cu faptul că își pot spune mărturia vieții în două cuvinte: „Trebuie bani!” În ultimă instanță, părinții își iau copiii cu ei peste hotare și chiar nu le mai pasă de nimic.

Nu am avut de gând ca în acest text să condamn pe cei care pleacă sau să explic în totalitate acest fenomen. Am avut doar tendința de a vă îndemna să nu părăsiți casa! Pentru asta am utilizat unele ipoteze care să dovedească faptul că procesul de căutare a fericirii are multe tendințe cu viața oricărui om. Și să știți că dacă aveți tendința de a nu părăsi familia pentru bani, aveți întotdeauna în față perspectiva fericirii. Urmează doar să cutezați... Iar, dacă citiți romanul Claudiei Partole **Viața unei nopți sau Totentanz** veți înțelege de ce totuși e bine să rămânem și să muncim acolo unde ne-a lăsat Dumnezeu! Căutați și citiți acest roman și vă veți convinge că am mare dreptate!

Și dacă totuși sunteți încă prea slabi ca să treceți peste necazuri, tot nu vă pierdeți cumpătul! Înseamnă că viața așteaptă să vă impuneți în alt mod. De ce să bateți pasul pe loc? Faceți ceea ce vă reușește mai bine. Omul, adevăratul Om, poate face

multe! Și nu uitați că pentru a reuși lucruri mari, trebuie să trăim așa, de parcă n-ar trebui să murim niciodată!

Constantin MADAN,
clasa a XI-a „C”, Liceul Teoretic
„Petru Rareș”

Când Dumnezeu a dat copacilor puterea de a înflori, când păsările au șoptit vântului fericirea, când îngerii au strigat cu voce tare spre pământ, atunci v-ați născut Dumneavoastră, o femeie puternică și inteligentă. Din start țin să vă spun: „Cartea Dumneavoastră, **Viața unei nopți sau Totentanz**, a devenit o carte preferată pentru mine, ideile le-ați cusut atât de frumos cu acul minții, încât au devenit exemplul sacru și monumentul vieții mele.” Dumneavoastră ați spus: „Eu m-am uitat în ochii dragostei, ce frumoși erau!...” Însă eu voi spune altfel: „M-am uitat în ochii romanului dumneavoastră și atât de bogată am rămas!”

Atâtea gânduri frumoase ați pus în această carte, încât, împreună, ar acoperi și piramidele!

Un mare adevăr a spus Vladimir Beșleagă în prefață: „O carte care te «prinde» imediat, odată ce ai pornit s-o citești, o duci până o dai gata. Chiar dacă la sfârșit te alegi cu un gust de cenușă pe limbă.” De aici vin întrebările: „Întâmplările din *Viața unei nopți*... sunt reale?”; „Ați fost într-adevăr o victimă a suferinței, ați fost închisă în celula mediocrității?”; „Dar dacă ar fi să modificați romanul, ați schimba ceva în el?” etc.

Vă mulțumesc pentru lecția de înțelepciune, pentru frumusețea și felul de a fi al sufletului omenesc!

Mihaela MOROZAN,
clasa a XI-a „C”, Liceul Teoretic
„Petru Rareș”

PRIVATĂ DE BUCURIILE COPILĂRIEI, RECOMPENSATĂ DE FRUMOASE ÎMPLINIRI LITERAR-ARTISTICE

Gl (r) Neculai I. STAICU-BUCIUMENI

În ziua de 6 decembrie 2009, la sala Mantu, s-au decernat premiile Societății Scriitorilor „Costache Negri” și ale revistei *Porto-Franco*, la care au participat, ca invitați de onoare, dl academician Mihai Cimpoi de la Chișinău, împreună cu un alt scriitor din Basarabia, cu care mă întâlneam pentru a treia dată, la întâlnirea anterioară mergând la mine acasă, de unde a luat un sac plin cu cărți, plus cele dăruite dlui academician și Domniei Sale.

Cu această ocazie am cumpărat una din cărțile dânsului, pe care am băgat-o

în geantă, fără să o răsfoiesc. Voiam să mai cumpăr încă una. Domnia Sa m-a întrebat pe care o vreau. „Alegeți-o dumneavoastră”, i-am spus. Așa am ajuns în posesia cărții *Pietre printre ierburi*. Cum și pe aceasta am băgat-o în geantă fără să o răsfoiesc, nu am știut despre ce este vorba.

Pe 11 decembrie, m-am internat în spitalul militar, secția cardiologie, deoarece nu mă simțeam bine. Ca să am ce citi, cât voi sta pe patul spitalului, am luat cartea a doua, aleasă de scriitorul basarabean, al cărui scris îmi era încă necunoscut. După

investigațiile de rigoare și începerea tratamentului, care în trei zile mi-a rezolvat problema de sănătate, am luat cartea să citesc. Așa am aflat că autoarea se numește Liuba-Drăgostița Bujor, cartea având titlul *Pietre printre ierburi* (Chișinău, Ed. „Pontos”, 2009), iar cel ce mi-o recomandase era scriitorul Vlad Zbârciog.

Citind poezia de pe prima pagină, versul „Copil, de sfânta dragoste privat...” m-a pus pe gânduri, determinându-mă să atac cartea selectiv, prima lectură fiind „Plâng lacrimi de copil orfan...”, aflând că autoarea nu și-a cunoscut părinții. Din alte bucăți incluse în carte, am aflat că a fost crescută de niște rude care o voiau slugă în gospodăria lor. Numai că orfana și-a luat soarta în propriile mâini, reușind să învețe, făcând și facultatea, în final ajungând cântăreață, scriitoare, poetă, compozitoare și interpretă a propriilor cântece, interpretă de certă valoare.

Am comparat strădaniile sale pentru a se realiza, fără să se gândească să se expatrieze, căutând mai binele, cu toate greutățile întâmpinate în Basarabia natală, cu fuga intelectualității din România, pregătită de stat, spre Vestul slujbelor mai bine plătite, act de trădare ce nu le face cinste, căci și România are nevoie de luminile lor.

Cu această durere în suflet, am citit cartea din scoarță în scoarță, reușind să aflu cât de grea a fost și încă este în Basarabia însângărată viața românilor de acolo, în mod deosebit a celor care prin scrierile lor susțin limba română, grafia latină, apartenența la nația română. Am rămas profund impresionat de suferințele scriitoarei Lucia Purice, precum și de marele devotament al soțului său – scriitorul Vlad Zbârciog, care a îngrijit-o timp de 15 ani.

Am plâns alături cu autoarea, când am citit despre durerile Ludmillei, exilată în Grecia la muncă, pentru a încropi cele necesare familiei, ce tânjea după o vorbă românească, durere care i-a fost ostoită de scriitorul Vlad Zbârciog, care i-a telefonat de mai multe ori, până s-a putut întoarce definitiv acasă, acasă la Chișinău.

Nu mi-e rușine să recunosc că am lăcrimat și când am aflat despre destinul tragic al Mariei Drăgan, despre „Ioana d’Arc a Basarabiei”, despre „Băiatul cu vioara” sau „Orfana de două ori”, căci băiatul i-a plecat în Canada, mi se pare, iar fiica – în Israel.

Mărturisesc că am rămas profund impresionat de dragostea de țară, de popor, de limba română și de zbulciatul trecut istoric al scriitorilor români din Basarabia, patrioți până la sacrificiu, amintindu-mi de cosmopolitismul unora dintre românași și mai ales de grija pentru buzunarul propriu, al unei însemnate părți a conducătorilor postrevoluționari, precum și de capitalismul sălbatic în care trăim, „Care pe care” fiind sloganul multor politicieni, motiv pentru care, văzând de la scriitorii români din Basarabia însângărată, că se poate și altfel, m-am gândit că nu ar fi rău dacă Biblioteca Județeană „V.A. Urechia” din Galați ar invita, în cadrul salonului „Axis Libri”, pe scriitorii din Basarabia Liuba-Drăgostița Bujor cu soțul Domniei Sale dl Vlad Zbârciog – autor a 25 de cărți: romane, versuri, povestiri și nuvele, eseuri.

Dle director Ilie Zamfir, pe când un regal cu scriitorii din Basarabia etern românească?

(După revista **Porto-Franco**, Galați, nr. 167, ian.-febr.-mart. 2010)

A MAI APUS O STEA A TEATRULUI BASARABEAN...

Cu lacrimi și aplauze a fost petrecută pe ultimul său drum marea Artistă a Poporului Eugenia Todorașcu. Și-au luat rămas bun de la ea familia, prietenii și colegii de teatru, care spun că Republica Moldova a pierdut unul dintre cei mai mari actori de teatru. Actrița a fost înmormântată în Cimitirul Ortodox Central de pe strada Armenească. Inima artistei a încetat să mai bată pe 20 iulie a.c. la spital, unde era internată de două săptămâni, în vârstă de 73 de ani.

Eugenia Todorașcu
(11.IX.1936 – 20.VII. 2010)

Născută la 11 septembrie 1936 în satul Hlinaia, raionul Slobozia, Eugenia Todorașcu a absolvit Școala teatrală „B. Șciukin” din Moscova, promoția 1960. Astfel încât Eugenia Todorașcu a făcut parte din generația de aur a mișcării teatrale din Republica Moldova, fiind una dintre cei 20 de tineri talentați care, în 1960, se întorcea de la Școala „Șciukin” din Moscova și fonda Teatrul Republican pentru tineret *Lucafărul*, căruia i-a dedicat 27 de ani din viață (anii 1960-1987), într-o perioadă de netrecătoare glorie a acestei redutabile instituții de cultură, alături de marii maeștri Dumitru Caraciobanu, Sandri Ion Șcurea, Ion Ungureanu, Dumitru Fusu, Ilie Todorov ș.a.

Posedând un vast diapazon interpretativ și o capacitate rară de transfigurare artistică, actrița a creat roluri irepetabile, de o deosebită respirație, atât în spectacole de dramă, cât și în cele de comedie.

A jucat cu aceeași virtuozitate și roluri titulare, și de planul doi. A interpretat zeci de roluri în cinematografie și la radioteleviziune. De-a lungul anilor, Eugenia Todorașcu a colaborat cu o pleiadă de regizori, a jucat pe mai multe scene din Chișinău: după *Lucafărul*, a jucat la Teatrul dramatic rus A.P. Cehov, la *Teatrul de Buzunar*, la Teatrul Național *Mihai Eminescu*. În ultimii ani, a predat măiestria actorului la Liceul de teatru de pe lângă Teatrul municipal al tineretului din Valea

Trandafirilor. De neuitat rămân rolurile ei în spectacolele *De ziua nunții* (Niura), *Al patruzeci și unulea* (Mariuța), *Cervus Divinus* (Odochia), *Rugăciunea de pomenire* (Goloda), *Domnii Golovliov* (Golovliova), *Crimă și pedeapsă* (Marmeladova), *Oscar și Dama în roz* (Dama în roz), *Furtuna* (Kabaniha). În cinematografia națională a jucat peste 30 de roluri: a debutat în 1965, în *Ultima lună de toamnă*, de Vadim Derbeniov, apoi a evoluat în *Făt-Frumos* de Vlad Ioviță, *Podurile*, *Bărbații încărnuțesc devreme*, *Trecea o lebdă pe ape* de Vasile Pascaru, *Când alături e un bărbat* de V. Gagiș, *Clanul lupilor* de N. Lebedev ș.a.

A fost Artistă a Poporului, cavaler al *Ordinului Republicii*, laureată a Premiului Național, bucurându-se de o mare popularitate și admirație, acestea confirmându-i din plin calitatea de stea lucitoare a teatrului și a filmului basarabean.

În luna februarie a.c., când la UNITEM a fost lansată cartea *Enigma Ilie Todorov*, a fost prezentă și Eugenia Todorășcu, cea care îl cunoștea pe Ilie Todorov încă din timpurile studenției și cu care a activat și la „Luceafărul”. Atunci actrița a ținut să menționeze: „De fiecare dată când pleacă cineva dintre noi, ne adunăm și spunem cuvinte frumoase. Dacă Ilie ar fi auzit aceste cuvinte frumoase când era în viață, viața lui ar fi fost altfel. Ilie Todorov nu era ca toți. Îmi pare rău că nu a fost susținut și nu i s-a spus la timp cuvinte de bine. Mă simt vinovată că nici eu nu i-am spus aceste cuvinte.” Cu certitudine, acum, când nu mai este Eugenia Todorășcu, mulți vor regreta că ar fi avut să-i spună ceva în timpul vieții și au întârziat s-o facă. Mulți admiratori re-

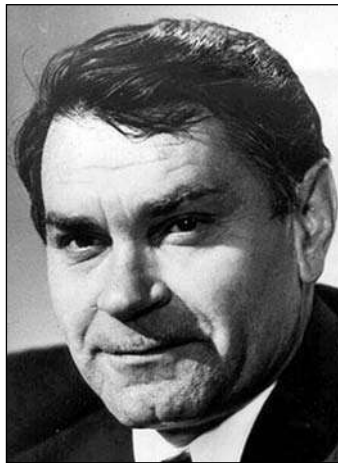
gretă sincer și profund dispariția ei de pe scena vieții, dar mai cu seamă de pe scena teatrului, unde rămâne de neînlocuit prin talentul și dăruirea cu care și-a făcut meseria. Într-un comunicat al Teatrului Republican „Luceafărul”, difuzat după decesul artistei, se menționează: „*Eugenia Todorășcu a fost o mare actriță, care și-a făcut cinstit și onest meseria, iar azi, când a pornit pe ultimul drum, o aplaudăm cu toată sinceritatea și cu tot respectul nu doar pentru rolurile pe care le-a făcut, pentru bogăția spirituală pe care ne-a lăsat-o, ci pentru o viață exemplară și pentru verticalitatea cu care a știut să înfrunte intemperiiile vieții.*”

Dumnezeu s-o odihnească în pace în drumul ei spre veșnicie!

S-A STINS UN TITAN AL SCENEI TEATRALE MOLDOVENEȘTI

Încă o pierdere grea pentru teatrul nostru: în urma unui stop cardiac, s-a stins din viață cunoscutul actor și regizor Petru Baracci, cu doar trei zile înainte de a împlini vârsta de 81 de ani.

Născut la 25 iulie 1929, în orașul Bolgrad, județul Cetatea Albă (atunci în România, acum în Ucraina), în anii 1948-1952 P. Baracci își face studiile la Institutul Teatral de Stat „A. Ostrovski” din Leningrad (Sankt Petersburg), „capitala de nord” a Rusiei. Din 1952 până la sfârșitul anilor '80 a jucat roluri memorabile pe scena Teatrului muzical-dramatic „Pușkin”, actualul Teatru Național „Mihai Eminescu”, manifestându-se cu deosebire

Petru Baracci
(25.VII.1929 – 21.VII.2010)

în spectacole de comedie și lirico-dramatice.

Petru Baracci rămâne a fi una dintre cele mai importante personalități ale teatrului moldovenesc, dar și unul din cei mai talentați actori ai scenei autohtone, creând personaje valoroase din dramaturgia națională și universală. Astfel, au rămas înscrise în analele memoriei culturale asemenea roluri ca Ovidiu din *Ovidiu* de V. Alecsandri, Radu Lăstun din *Dunărea zbuclimată* de E. Bucov, Lilian din *Două vieți și a treia* de F. Vi-

drașcu, Petru cel Mare din *Zodia Inorogului* (*Dimitrie Cantemir*) de Ion Gheorghiuță, Pavel Rusu din *Păsările tinereții noastre* de Ion Druță, Păvălache din *Roata vremii* de Ana

Lupan, Primarul din *Revizorul* de N. Gogol, Mackie Pumnal din *Opera de trei parale* de B. Brecht, Leonardo din *Nunta însângerată* de F. Garcia Lorca și multe altele. În unul din ultimele sale interviuri, maestrul remarca cu tristețe că-i este dor de scenă și că l-ar juca pe Mihai Viteazul, Decebal... Dorul de scenă l-a vegheat mereu.

În cinematografie a debutat cu un rol în pelicula *Melodii moldovenești*, montată de studioul cinematografic de la Odesa. Începând cu anul 1963, colaborează la studioul cinematografic *Moldova-film*, debutând în filmul lui Emil Loteanu *Așteptați-ne în zori*. A interpretat atât roluri centrale, cât și roluri secundare; la fel, a participat la dublarea în română a numeroase creații artistice produse la case de film din Rusia, alte republici din URSS, precum și din unele țări europene. Unul dintre rolurile sale cele mai cunoscute și mai apreciate de public și de critica de specialitate este cel al tatălui din filmul lui V. Pascaru *Trecea o lebdă pe ape* (1982). Rolul feminin central din această peliculă a fost jucat de actrița Eugenia Todorașcu...

De asemenea, timp de două decenii, Petru Baracci a activat în calitate de profesor universitar la Institutul de Arte „Gavriil Musicescu”, actualmente Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, fiind mentor pentru sute de studenți vrednici de a îmbrățișa meseria de actor. În perioada 1997-2005 a fost președinte al Uniunii Teatrale din Moldova (UNITEM).

Discipolul și prietenul regretatului actor, Vladimir Cobasneanu, a menționat că s-a stins din viață unul dintre titanii scenei teatrale din Moldova. Sandu Grecu, preșe-

dintele Uniunii Teatrale din Moldova, a declarat: „Trebuie să prețuim oamenii cât sunt vii. Datorită talentului său, personalității și bunătății sale, el a putut să ne țină împreună. Este un exemplu demn de urmat”, precizând că Petru Baracci a fost președinte al UNITEM în cei mai grei ani pentru țară și că timp de opt ani, și-a îndeplinit cu onoare misiunea și nu a permis destrămarea Uniunii. Aliona Strâmbeanu, șef de direcție la Ministerul Culturii, l-a apreciat pe Petru Baracci drept „un titan al artei teatrale din R. Moldova. Imaginea lui s-a imprimat pe retina ochiului fiecărui spectator, iar tembrul vocii sale era unul inconfundabil. Era un actor nativ de la Dumnezeu, pentru roluri de calibru mare”. Vicepreședintele Uniunii Teatrale din Moldova Titus Jucov a spus că „de mai bine de 40 de ani, de când am venit în teatru, Petru Baracci a fost pentru mine un simbol al măreției. După zeci de ani, chiar dacă spectacolele se pierd, chipurile lui Baracci în aceste piese rămân a fi eterne”. Potrivit lui T. Jucov, Petru Baracci a fost un președinte activ al Uniunii Teatrale, pentru că era prezent la toate premierele. „Totodată, regretatul maestru a fost și un iscusit pedagog, iar actorii și regizorii pe care i-a învățat, se mândresc că sunt discipolii lui Petru Baracci”, a subliniat Titus Jucov. Talentul și eforturile lui Petru Baracci au fost răsplătite nu numai de aplauzele spectatorilor, dar și printr-o serie de distincții precum titlul de Artist al Poporului, cavaler al *Ordinului Republicii*, laureat al Premiului Național.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

A FĂCUT METAFORE DIN PIATRĂ...

După o perioadă îndelungată de suferință provocată de mai multe boli, în dimineața zilei de 17 august a.c., s-a stins din viață academicianul, scriitorul, cineastul, patriotul de o admirabilă vibrație românească Anatol Codru.

Viitorul poet și cineast s-a născut la 1 mai 1936, în satul Malovata Nouă, raionul Dubăsari, Transnistria. A absolvit Universitatea de Stat din Moldova, apoi Cursurile superioare de scenaristică și regie cinema din Moscova.

A debutat editorial în studenție, cu placheta de versuri *Noapți albastre*, după care au urmat alte cărți de poezie: *Îndărătnicia pietrei* (1967), *Feciori* (1971), *Portret în piatră* (1978), *Piatra de citire* (1980), *Mitul personal* (1986), *Bolta cuvântului* (1997) etc. A fost cotate drept unul dintre cei mai buni, mai originali poeți ai Basarabiei, atât în timpul ocupației sovietice, cât și după proclamarea independenței Republicii Moldova.

În cinematografie a realizat circa 30 de filme documentare, inclusiv multe (și poate cele mai izbutite, oricum, cu mare priză la public) consacrate unor personalități notorii ale istoriei și culturii noastre: *Alexandru Plămădeală*, *Arhitectul Șciusev*, *Dimitrie Cantemir*, *Mihai Eminescu*, *Vasile Alecsandri*, *Ion Creangă* și altele.

În 1968 a făcut filmul *Trânta*, menționat cu Premiul I pentru regie la Festivalul de la Minsk, Bielorusia. Pentru documentarul *Sunt acuzați martorii*, regizorul a luat Marele Premiu la Festivalul internațional de filme documentare din Ostrava, Cehoslovacia. Iar în 1992, la Suceava, i-a fost

Anatol Codru
(1.V.1936 – 17.VIII.2010)

acordat Premiul *Mihai Eminescu* pentru pelicula despre viața marelui poet al Neamului românesc.

Pentru succese remarcabile în arta scrisului și a filmului, i se decernează Medalia *Mihai Eminescu* și cea mai înaltă distincție de stat – *Ordinul Republicii*. În 1999 este ales membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei, specialitatea „Literatură, regie de film”. Anatol Codru a mai fost ales membru de onoare al Academiei Internaționale de Film „Nika” din Rusia,

de asemenea, i s-a conferit titlul de Doctor Honoris Causa de către Academia Internațională de Drept Economic și Arta Filmului. În primăvara anului 2008, la propunerea Clubului seniorilor din învățământ Brăila și a Asociației „Pro-Basarabia și Bucovina”, poetului i-a fost acordat titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Brăila.

După cum mărturisea colegul nostru Nicolae Roibu în necrologul *Fără Anatol Codru*, inserat în publicația independentă TIMPUL, la sfârșitul lunii iulie l-a vizitat pe cel care „a făcut metafore din piatră” „*la Spitalul Oncologic din capitală, în Secția de terapie intensivă, unde se afla pe patul de suferință mai bine de două luni. A fost internat după ce a căzut, ca secerat, când transporta un sac de ipsos, din care dorea să facă un bust. Anterior, el făcuse un bust bunului său prieten Grigore Vieru, chiar a turnat și o medalie cu chipul regretatului poet la Monetăria din București. După aceea cădere, s-a ales cu o fractură de coastă. A avut de suportat o operație grea, la care s-au mai adăugat și alte boli, care i s-au tras de la o traumă din copilărie. Poetul mi-a citit o poezie pe care a*

scris-o de Duminica Mare. Mi-au dat ochii în lacrimi, amintindu-mi că Anatol Codru este ultimul din generația șaizeciștilor, din care au făcut parte Liviu Damian, Ion Vatamanu, Victor Teleucă, Gheorghe Vodă, Grigore Vieru. O poezie tristă, pe care m-a rugat s-o publicăm când va pleca dintre noi...” Prin bunăvoința lui N. Roibu și a colegilor de la TIMPUL retipărim și noi acest ultim poem al celui care a fost Anatol Codru.

*Rămurel, frunză de nuc,
Tot ca tine mă usuc
Și ca tine-o să mă duc
Unde mi-a fost scris...
Și-o să-ajung atunci departe,
O s-ajung în nicăieri,
Unde nu-i nici azi, nici ieri,*

*Unde nu-i nici început,
Nici sfârșit și nici demult,
Unde totul e nimic
Și e frig, e frig, e frig.
Și eu, cel fără de sine,
N-o să mă mai văd cu mine.
Țipă-n noapte o nălucă –
Luna, alungând o cioară.
Mă așteaptă jos, la scară,
Omul negru să mă ducă.
Deci, rămâi, lume, cu bine,
Sănătate de la mine,
Spor la toate, pe curând –
Unde nu ne vom vedea nicicând.
Parcă-aud și azi la Putna toaca,
Mi-a sunat ceasul și veacul,
Draga-mi face cu năframa:
Iată, am trecut și vama.*

O PASĂRE RARĂ ÎN GRĂDINA LITERATURII BASARABENE

A fost din mai multe puncte de vedere *rara avis* – o pasăre rară în comunitatea literar-intelectuală a Basarabiei anilor 1960-2010.

Născut într-o familie mixtă, la Cahul, în România Mare, chiar dacă a făcut studii superioare în rusă și în această limbă și-a scris cele mai multe lucrări, Iurie Grecov nu a fost niciodată un străin de valorile naționale românești. Ba, poate, dimpotrivă! – căci, nu întâmplător, în anii de ocupație sovietică, a fost acuzat, de mai multe ori, de către zbirii bolșevici, de „naționalism românesc”.

Atașamentul (și devotamentul!) lui Iurie Grecov față de aceste valori s-au manifestat deosebit de pregnant în anii de

Iurie Grecov
(16.IV.1938 – 19.VIII.2010)

răspîntie, odată cu declanșarea *perestroikăi* lui Gorbaciov. Mulți știu că Iurie Grecov a fost printre inițiatorii, printre întemeietorii Frontului Popular din Moldova – acea formațiune cultural-politică tratată cu suspiciune și chiar cu dușmănie de mulți alogeni de la noi. Mai puțini însă știu că, împreună cu Ion Gheorghiuță – scriitorul, traducătorul, omul de mare omenie devotat pînă la ultima suflare românismului – Iurie Grecov a format acel duet de bravi

literați basarabeni care au dus la Moscova, la Kremlin, lui Mihail Gorbaciov, o scrisoare devenită istorică. Era, de fapt, un manifest al unui grup de scriitori de la Chișinău, în care se propuneau, dar se și cereau refor-

me, schimbări, refaceri, inclusiv revenirea la grafia latină și decretarea limbii române ca limbă oficială în R. Moldova. Iurie Grecov nu a făcut niciodată caz de acest pas temerar – ca și Ion Gheorghiuță, de altminteri. Prin contrast, unii scriitorai care doar de s-au aflat atunci, în 1988, prin preajma acestor doi, ulterior și-au asumat – când mai discret, când mai direct – implicarea în realizarea acestei și altor acțiuni ce trebuie înscrise cu litere de aur în istoria recentă a luptei basarabenilor pentru emancipare.

Fire romantică (poate chiar prea de tot romantică la această grea răscruce de secole și milenii!), este firesc să fi scris I. Grecov (și) proză fantastică. Din cele vreo zece cărți ale sale de *science fiction* una i-a fost tradusă în Germania, iar alta – în Bulgaria. Cîteva cărți i-au fost tălmăcite în română: *Calif pentru o oră*, *Eminescu în oglinda filateliei*, *România în chipuri*. Poate că ar fi meritat mai mult, măcar și din motivul că era autorul sau „mediatorul” unor excelente transpuneri din literatura română a Basarabiei contemporane. Numai că Iurie Grecov, deși a tălmăcit eficient din creația colegilor de breaslă scriitori de română, nu a cerut, nu a sugerat măcar cuiva să-i traducă din lucrările sale.

Fire curioasă, I. Grecov cunoștea foarte multe, era cu adevărat o enciclopedie vie. Putea să frapeze pe oricine cu istorii spumoase, incredibile, din viața regilor și a reginelor – din România, Franța, Marea Britanie...; a țarilor și țarinelor din Rusia, a altor monarhi. Ca să nu mai spunem cît de bine cunoștea viața și opera a sute și mii de scriitori, artiști, savanți: români, ruși, evrei, americani etc., etc. Găsise și o modalitate originală de a povesti altora despre personalități de vază sau impresionante: prin prisma filateliei, a timbrei poștale, pe care le colecționa cu pasiune încă din anii de școală. Concepuse o enciclopedie, în zece volume, numită *Enciclopedia lui Iurie Grecov. De la A la Z*. Au apărut, în

română sau în rusă, șapte volume, altele trei aflîndu-se în stadiul de pregătire pentru tipar atunci cînd moartea năprasnică i-a trecut pragul casei. Volumul intitulat *România în chipuri* (versiunea rusă a fost tipărită în 1996, iar cea în română – în anul 2000) surprinde prin bogăția materialului adunat și etalat, dar și printr-o abordare obiectivă, democratică la selectarea personalităților demne, în opinia lui I. Grecov, de a fi cunoscute de cît mai multă lume. Încerc să spun că datorită acestei mini-enciclopedii mulți români basarabeni au putut să-și vadă ceva mai altfel istoria, avuția spirituală, importanța acesteia acasă la ea și locul ei în lume. Iar versiunea rusă a *României în chipuri* este, fără doar și poate, o admirabilă contribuție la popularizarea nu numai a talentelor românești, dar și a bunului nostru nume printre străini, în primul rînd, printre străinii de lîngă noi, rusofoni, care au fost intoxicați cîteva decenii lungi cu veninul românofobiei. Mai amintim, în context, și cartea *Eminescu în oglinda filateliei* (1995) – din cîte știm, unică, deocamdată, în spațiul cultural românesc. Și, probabil, în același context sau în unul similar trebuie menționat și acest amănunt din viața și creația lui Iurie Grecov. Fiind numit, în 1988, redactor-șef al revistei *Kodri*, el a putut s-o transforme radical – de la titlu – adăugîndu-i subtitlul *Moldova literaturnaia* („Moldova literară”) – și pînă la design și conținut. În anii 1989-1990 această revistă a publicat – în premieră absolută pe întreg imperiul sovietic – romanul incendiar *Lolita*, al lui Vladimir Nabokov. Tot atunci, Iurie Grecov a retipărit dintr-o revistă a exilului rusesc tălmăcirea romanelor lui G. Orwell, *Anul 1984* și *Ferma de animale*. În *Kodri – Moldova literaturnaia* au fost publicate și alte scrieri disidente sau pur și simplu negreete de regimul totalitar pentru că nu cadrau cu rigorile așa-numitului „realism socialist”. Și, deși avea atîtea de publicat! – din literatura rusă, în limba rusă –, Iurie

Grecov rezerva mereu spațiu pentru cele mai bune traduceri din literatura română, clasică sau contemporană; la fel, insera splendide eseuri despre arta românească, fragmente semnificative din istoria politică și cea culturală a României.

L-am cunoscut episodic pe Iurie Grecov, dar l-am cunoscut suficient ca să-mi pot exprima, în câteva rânduri, sincera admirație pentru vasta-i cultură generală, pentru caldul, sincerul său atașament față de valorile românismului. Om discret și înțelept, reacționa cu doar un surîs la elogiul, la confesiuni laudative. Ca și cei mai mulți oameni de creație, avea unele ciudățenii, dar, precizez imediat, niște bizarerii dintre cele mai simpatice. Unele ciudățenii ne apropiu: de exemplu, pasiunea pentru limba bulgară, dar și pentru idiomul artificial esperanto. Sau, un interes sporit și o simpatie greu explicabilă pentru spiritualitatea evreilor. Bulgara, după cum mi-a mărturisit chiar el, era prima limbă pe care o auzise când prinsese a înțelege că trăiește într-un spațiu cu apă, mîncare, oameni, arbori, soare, cer... Era limba bunicilor săi, pe linie paternă, și, parțial, limba casei părintești. Esperanto o studiasse în acea epocă pe cînd se părea că această limbă artificială, promovată de unele cercuri intelectuale în lumea largă, oferea anumite șanse de a te considera mai emancipat, poate chiar un *homo universalis*, oricum, mai mult decît un simplu *homo sovieticus*. M-am nutrit și eu cu această iluzie, Iurie Grecov însă a încercat să o difuzeze și printre alți oameni dornici de libertate, fie ea și iluzorie: prin anii '60-'80 ținea niște cursuri pentru amatori, iar în 1994 a scos și un manual, numit *Cheia pentru limba esperanto*.

Pasiunea pentru istoria, cultura, spiritualitatea evreilor l-a avantajat în scrierea unor lucrări cu caracter enciclopedic, dar, cum se întîmplă adeseori cu cei pasionați de aceasta, i-a și jucat festa, uneori. Ce-i drept, el zicea că nu poate fi vorba de vreo

festă, și totuși... Bunăoară, era „disputat” de cîteva grupări de intelectuali evrei de la Chișinău, unii reproșîndu-i că de ce-i respectă sau îi iubește mai mult pe ceilalți. Iurie Grecov spunea că în lumea asta cel mai mult îi iubește pe români, bulgari și pe evrei. Iar cînd auzea cîte un „Aha, deci, mai întîi pe ei, apoi pe noi?!”, schimba topica: „...pe evrei, pe bulgari, pe români...” Nu știu, poate îi iubea la fel de mult și pe ruși, poate și pe francezi, însă cît privește aceste trei națiuni amintite avea și dovezi clare de dragoste și prețuire: volumul evocat deja, *România în chipuri* (și încă atîtea alte dovezi...); cîteva cărți despre bulgari și cultura lor, scrise în rusă și în bulgară; lucrarea enciclopedică *Evrei celebri, foarte celebri și foarte-foarte celebri* (iertată să-mi fie ordinea enumerării! cert e că ultima lucrare nu a văzut încă lumina tiparului, apărînd, pînă nu demult, sub formă de foileton în revista *Evreiskoe mesteciko*).

Ca membru al Consiliului Uniunii Scriitorilor din Moldova – și poate că în această ipostază l-am cunoscut cel mai bine pe Iurie Grecov – a fost un model de cumsecădenie, de corectitudine, de calm, de echilibru. Aceste calități s-au învederat cel mai limpede la primirea de noi membri în USM și la acordarea premiilor pentru anul literar. Unele cărți suspecte, dar care pretindeau la premii sau diplome ale USM, I. Grecov le aprecia cam astfel: „Parcă știu bine românește, nu-i așa? Dar zău nu am înțeles prea bine ce a vrut să scrie acest autor / această autoare...” O frază spusă parcă într-o doară, însă avea un efect mai puternic decît niște replici tăioase. Cît despre cei care pretindeau la demnitatea de membru al Uniunii Scriitorilor, îmi amintesc de discuția pe marginea unei candidaturi agregate nu de niște foruri sioniste, ci de chiar cîțiva scriitori români de la noi. Se înclina spre ideea de a fi primit în USM, căci, vezi Doamne, e un businessman tare și poate ne ajută la editarea unor cărți... „Domnilor,

a spus calm Iurie Grecov, în Israel acesta nici nu ar fi îndrăznit să se apropie de edificiul Societății Scriitorilor, iar aici noi mai pierdem timpul cu discutarea «operei» lui. Lăsa-ți-l pe om să-și vadă de afaceri! Căci, după ce a fost primit la cineaști și la artiștii plastici, dacă îl mai primim și în US, cu certitudine că-și închide berăriile și se apucă de scris romane!...”

La moartea lui Iurie Grecov, o gazetă „suverană” de la Chișinău a tipărit un fel de necrolog, semnat de unul dintre scribii coțați și ca spioni – că la propriu, că la figurat, nu știu. Autorul acestui panegiric, după ce enumără o serie de merite reale ale regretatului scriitor și traducător, nu rezistă să înșire și niște fapte imaginare, niște povești de natură să-l opună pe I. Grecov altor colegi de breaslă. Apoi, „necrologistul” trage brava concluzie că nu a fost apreciat la justa-i valoare de către autorități, fie ele de la Chișinău, fie de la București.

Departa de mine gândul de a-l face pe avocatul, totuși nu pot să nu menționez că, dacă nu o fi fost un răsfățat al sortii, Iurie Grecov nici printre cei neglijați nu poate fi trecut. Nu știu ce pensie avea, nu știu cum își edita cărțile... Nu țin minte însă să se fi plîns de pensie sau pentru că

nu-i apar cărți la editurile de stat. Era fericit, dar era și amărît la apariția fiecărui număr nou al revistei *Kodri*, cîndva revistă lunară, apoi trimestrială, transformată, în cele din urmă, în almanah, anuar. Era însă necăjit și pentru că nu apar nici revistele literare de limbă română: *Basarabia*, *Viața Basarabiei*, *Meridiane*... Știu că s-a bucurat cînd i s-a acordat medalia *Mihai Eminescu*, în 1996. Peste doi ani a primit ordinul *Gloria Muncii*, iar în anul ce avea să-i fie ultimul în viață i s-a înmînat și *Ordinul Republicii*. Am amintit de aceste distincții nu că l-aș fi știut pe Iurie Grecov un vanitos, nici măcar nu l-am suspectat de aceasta, ci pentru a preciza și a pune punct: dacă nu a fost un răsfățat al literelor moldave, el nu a fost nici un marginalizat. Nici nu avea cum să fie, pentru că nu era un om al marginilor, ci al centrului, al vîltoirii. În vîltoarea unor proiecte frumoase, nerealizate pînă la capăt, din păcate, l-a surprins și ultima clipă de viață pămîntească.

Dumnezeu să-l odihnească în lumea celor drepți și cu sufletul frumos.

Vlad POHILĂ

AȘA A FOST ACEST SCRITOR, ARTIST, PATRIOT...

Celebru, dar nepublicat

Prima carte a lui Simion Ghimpu, intitulată *Mereu*, a stat în sertarele editurilor vreo douăzeci de ani. Acest volum de poezii a apărut abia în 1995, la „Hyperion”, criticul Ion Ciocanu menționând cu prilejul lansării: „În ce constă fenomenul Simion Ghimpu? Fenomenul acesta constă în faptul că scriitorul, pe de o parte, era foarte bine cunoscut, aproape că nu erau emisiuni de muzică în care să nu fie incluse

melodii pe versurile lui, întreaga parte de Moldovă de dincoace de Prut cânta *Iubiți învățători și Inima mea e Moldova*, și alte cântece pentru care trebuia să ai multă și mare îndrăzneală să le scrii atunci, iar, pe de altă parte, nu era chip să dai în producție un manuscris de al lui Simion Ghimpu, adică să-i faci o carte. Încă în 1980 el era poet, la întâlnirile cu cititorii ridica săli mai mari decât aceasta.”

Arestat pentru că nu a acceptat să fie numit „zadrîpanii maldavan”

O fotografie reprezentându-l pe Simion Ghimpu în fața unei mulțimi entuziasmate vedem pe coperta celui mai recent volum al scriitorului, romanul *Viață pe muchie de cuțit*, apărut la Editura „Pontos” în 2009. Scris în ritm alert, într-un limbaj viu, expresiv, concentrat, acest roman e unul autobiografic și reflectă „căutările de sine”, chinuitoare, traumatizante, dar insistente ale protagonistului, Mircea Stejaru, un intelectual marcat de dramele epocii sovietice, traversate cu demnitate, până la sfârșitul anilor optzeci, când „deasupra Europei au început să bată vânturile libertății”.

Urmărim cu emoție periplul unui absolvent al Facultății de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Chișinău, apoi doctorand la GHITIS (Institutul de Teatru „A. Lunacearski” din Moscova, unde mai apoi avea să predea studenților basarabeni limba română), fiul Irinei și al lui Toader Ghimpu, născut pe 24 mai 1939 în comuna Colonița, județul Lăpușna, frate cu legendarul deținut politic disidentul Gheorge Ghimpu și cu Mihai Ghimpu, cunoscut lider al PL, președintele interimar al Republicii Moldova, interesantă fiind îmbinarea unor întâmplări de natură sentimentală cu evenimentele politice curente.

Captivează episodul confruntării cu milițienii și „drujinarii” din centrul Chișinăului, care l-au băgat la închisoare doar pentru faptul că nu a acceptat să fie numit „zadrîpanii maldavan” („moldovean neșpalat”) de către două fetișcane rusoaice întâlnite pe stradă. În carte găsim și evocări nostalgice ale satului de baștină, și amintiri despre obiceiurile moldovenești, despre abilitatea de a-și crea mici oaze ale

Simion Ghimpu
(24.V.1939 – 27.VII.2010)

libertății în sistemul autoritar ce părea de nezdruncinat, și mărturii privind zilele petrecute prin biblioteci, unde și-a scris teza de doctorat cu grafie latină, „în baza a douăsprezece spectacole ale teatrelor din București”. Teza a fost respinsă de comisia de examinare moscovită, apoi rescrisă, fiindcă i se ceruse să se refere doar la teatrele din RSS Moldovenească.

Citim în roman și capitolul despre întâlnirea cu femeia visurilor sale, Veta Ghimpu-Munteanu, care în

acel moment avea douăzeci de ani și era „cea mai subțirică, cea mai fină față din lume”. Aflăm și multe detalii despre discuțiile și frământările intelectualilor marginalizați de autorități, forțați să se supună regimului ori să îndure umilințe și lipsuri. Totuși, protagonistul are norocul să vadă cum „URSS își trăia ultimele clipe de viață” și să-și exprime nestingherit „dragostea față de limba română, față de pământul natal”.

Consacrat fiilor Tudor și Lucian și ficei Anda-Cristina, romanul lui Simion Ghimpu conține și o dedicație tulburătoare soției, Veta Ghimpu-Munteanu: „Mă închin și sărut sufletul femeii vieții mele, Veta, îi rămân veșnic îndatorat pentru credință, fidelitate, dragoste, înțelepciune, răbdare și grijă.”

Simion Ghimpu între șlagăre și elegii

Amintim cititorilor că autorul a circa 100 de cântece, inclusiv șlagăre precum *Numai tu, Ce rost are?, Amor, amor, Lacrimă, Casa noastră* (interpretate de formația *Noroc*, de Sofia Rotaru, Anastasia Lazariuc, Nina Crulicovschi, Olga Ciolacu, Ion Suruceanu, Ana Barbu...), membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, Simion Ghimpu a mai scos de curând două cărți, *Jeep-ul și Sănia de la Colonița* (narațiune umoristică în nuvele) și *la să-mi spui tu, spui* – o căr-

țulie pentru copii dedicată nepoților săi Ingrid Renate, Sven Cristian, Alexandru și Ruxanda. Din volumul pentru copii reproducem, spre deliciul publicului, o poezie scrisă pentru „finul Dorinel” (actualul primar al municipiului Chișinău, Dorin Chirtoacă): „Dorinel când vede-o floare, / un copac scaldat în soare, / O pădure, o grădină, / Un tractor sau o mașină, / Case-nalte, codri, vii, / Spice multe aurii, / Zbor ușor de ciocârlii, / Meri și vișini, stropi de rouă – / El pe toate le numește / Cu cuvântul drag Moldovă” (*Cuvântul drag*).

Din bibliografia scriitorului mai fac parte cărțile: *Reversul sentimentelor*, *Dincolo*, *Ghici, ce-s?*, *Descifrări*, *Starea de spirit*. Orice iubitor de poezie va putea selecta mai multe creații memorabile ale lui Simeon Ghimpu, inclusiv texte combative și elegii, pentru o eventuală trecere în revistă a producției sale poetice, eu însă aleg pentru acest final de articol versurile: „*Sunt orbit / de o lumină cerească, / unghia s-a oprit în gâtul zilei / și continuă să crească.*”

Ghenadie VASILACHE
(vasilacheghenadie.wordpress.com)

NE-A PĂRĂSIT VIRGIL BULAT

Născut la 24 februarie 1940, Răduleni, Basarabia, decedat pe 20 octombrie 2010, Cluj-Napoca.

Poet, traducător, eseist. Licențiat al Facultății de Filologie a Universității Babeș-Bolyai din Cluj (1969). Debut absolut cu poezii în *Tribuna* (1965). Volume de versuri: *Nocturnalia*, 1985; *Dragonul de ziuă*, 1988; *Patimile tânărului Ioan în Arcadii*, 2000; *Mezopunct / Méso-point*, 2002; *Metaintarsii în mezopunct*, 2005; *Metaintarsii*, 2005. Traduceri: Anatole France, *Revolta îngerilor*, *Zeilor le e sete*, 1978; Anna de Noailles, *Umbra zilelor*, 1982; *Cartea vieții mele*, 1986; Marcel Proust, *Scrisori către Anna de Noailles*, 1986. Ediții din N. Steinhardt: *Mono-logul polifonic*, 1991; *Jurnalul fericirii*, 1996.

Cavaler al Iluziei, fin traducător din literatura franceză, Virgil Bulat este un poet de stirpe macedonskiană („că poți invulnerabil fi la tot ce te lovește doar ajungând tot mai sensibil la ceea ce dorești”), îndrăgostit de marea poezie (biblioteca de suflet a poetului îi număra pe Blaga, Seferis, Elytis sau Saint-John Perse). El degustă, în somptuoase, minuțios textualizate fraze, cu o savuroasă (pedantă uneori) gesticulație lirică, atât fulgurația unei metafore,

cât și dezlănțuirea exaltată a unui poem în proză. Dimensiunea livrescă a poemelor este indiscutabilă. Poezia este invocată ca mijloc de terapie existențială: „Un cuvânt poate fi crâmpeliul de gând / bucuria de-a reuși încă o dată / umbrele, strâmbe, să frângi”; „Și totuși încă visul / ca armătură launtrică realității”. Sub semnul „fărădeseamănului hăituit de-atâta emoție”, mecanismul complicat, ambiguu, al poemului înaintează, adâncește semnificații, conștient de „zădărnicia” demersului său („Au cine nu știe că eroul Ulis / a uitat să-și ascundă auzul / de cântul sirenei din propriu-vis?”), dar totuși crede cu obstinație în superioritatea lui („unde altundeva ca negru diamant scânteie crinul, decât în mijlocul grădinii poeziei suspendate?”).

Rătăcit de bună voie în lumea gureșă născocită de propriul verb, poetul dă cep „banalelor porniri / fapte / cuvinte / nesăbuiți / și ele de toată minunea innădite în tâlcuri meșteșugite”. Înțelesuri, mirări, pătimiri, căutări, cânturi, străfunduri, nuanțe, chemări, oglindiri, toate *fragede, neștiutor păgâne, îngemănate*, colcăie cu o stranie, paradoxală știință de a sugera limpezimea

și transparența. Muzicalitatea prelungă, insinuantă, dar și dibuitoare de sensuri mai adânci traduce lucrarea, ne-starea, forfota. Virgil Bulat se recunoaște împlânzitor de vorbe – „Învăț cuvintele să zboare / în văzduhuri mult mai subtile decât mireasma zorilor”; „Năluci se-ndeasă ca în Goya / îmbrăcând cuvinte”, amânând ceasul „când toate înaintele scâncesc”...

Irina PETRAȘ

***

Virgil Bulat a fost, la Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj, alături de Traian Brad în efortul de a constitui împreună cu Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” o filială comună – Biblioteca „Transilvania”. A fost alături de noi de la începuturi, din 1991. Venea an de an, din 1991 revenea mereu la baștină cu o carte nouă, cu o conferință, cu participări la expozițiile „Salonului de toamnă al cărții transilvănene” devenite notorii în cadrul Zilelor Bibliotecii „Transilvania”, cu comunicări și dezbateri în cadrul simpozionului „Basarabia – Transilvania. Repere culturale”.

Pentru noi era basarabeanul transilvănean de o vastă erudiție și fină inteligență, era exemplul de comportament uman, era

simpaticul intelectual român empatic, sincer, umorist, senin, cu zâmbet cuceritor și dispoziție bună permanent. Numai faptul că era prieten cu Nicolae Steinhardt îl făcea în ochii noștri o figură istorică, notorie, cu pondere culturală, îl făcea și mai mult respectat și apreciat.

De la începuturi nu știam că-i născut la noi, în Răduleni, Basarabia, dar l-am îndrăgit prin comportamentul, nu știu cum mai blând, mai înțelegător, mai iertător (pestru greșelile de limbă, stil, istorice), mai suportiv decât alții care veneau în Basarabia doar ca să participe la o manifestare sau s-o viziteze ca pe ceva de tipul „tărâm pierdut” sau altceva. Era atât de „cald” cu noi și nu ne puteam explica de ce. Când am aflat că-i basarabean, multe s-au limpezit și ne-au apropiat și mai mult.

Îl așteptam în anul viitor să vină iarăși, la Chișinău, la cea de-a douăzecea aniversare de la deschiderea Bibliotecii „Transilvania”. Ne gândeam că în lipsa lui Traian Brad, ar fi deschis el suita de activități culturale prilejuite de aniversare.

L-a urmat însă pe Traian... Dumnezeu să-l odihnească în pace, iar noi să ne amintim cu drag de el.

Lidia KULIKOVSKI

Virgil Bulat (rândul întâi, al doilea din stînga) la Biblioteca „Transilvania”

CALENDARUL ANIVERSĂRILOR CULTURALE 2010**OCTOMBRIE**

85 de ani de la nașterea lui GURIE COȘ-
CIUG, specialist în medicină, doctor habilitat,
profesor universitar (1 oct. 1925).

75 de ani de la nașterea lui METODIE
RAȚĂ, matematician, specialist în logica ma-
tematică, teoria algoritmilor, matematica
discretă, profesor universitar (1 oct. 1935).

70 de ani de la întemeierea CONSERVA-
TORULUI DE STAT din Chișinău (1 oct. 1940).

65 de ani de la nașterea lui ION PUIU,
actor, poet, dramaturg și artist plastic (1 oct.
1945).

125 de ani de la nașterea cântărețului
de operă (bas-bariton) și regizorului SIGIS-
MUND ZALEVSCHI (Zaleschi) (2 oct. 1885
– 23 mart. 1945).

75 de ani de la nașterea scriitorului ro-
mân, originar din Basarabia, PAUL GOMA (2
oct. 1935).

120 de ani de la nașterea poetului și pu-
blicistului TOADER MALAI (5 oct. 1890 – 20
noiem. 1942).

180 de ani de la stingerea din viață a lui
DINICU GOLESCU, cărturar iluminist, memo-
rialist, traducător și ctitor de școală româ-
nească (7 febr. 1777 – 5 oct. 1830).

130 de ani de la stingerea din viață a
compozitorului francez, de origine germa-
nă, JACQUES OFFENBACH (numele adevărat
Jakob Eberst) (20 iun. 1819 – oct. 1880).

65 de ani de la nașterea poetului și pro-
zatorului VALERIU BABANSKY (6 oct./noiem.
1945 – sept. 2009).

130 de ani de la nașterea scriitorului
SERGIU VICTOR CUJBĂ (7 oct. 1880 – 8 mart.
1937).

125 de ani de la nașterea lui NIELS HEN-
RIK DAVID BOHR, fizician danez, laureat al
Premiului Nobel (7 oct. 1885 – 18 noiem.
1962).

175 de ani de la nașterea compozitorului
francez CAMILLE SAINT-SAËNS (9 oct. 1835
– 16 dec. 1921).

150 de ani de la nașterea lui CONSTAN-
TIN POPOVICI, teolog, publicist și profesor
(10 oct. 1860 – 3 iul. 1943).

125 de ani de la nașterea lui FRANÇOIS
MAURIAC, scriitor francez, laureat al Premiu-
lui Nobel (11 oct. 1885 – 1 sept. 1970).

80 de ani de la nașterea lui GHEORGHE
SINGUR, specialist în economie, membru co-
respondent al AȘM (12 oct. 1930 – 2009).

65 de ani de la înființarea UNIVERSITĂ-
ȚII DE STAT „Alecru RUSSO” din Bălți (12 oct.
1945).

65 de ani de la înființarea BIBLIOTECII
ȘTIINȚIFICE a Universității de Stat „Alecru Ru-
so” din Bălți (12 oct. 1945).

55 de ani de la nașterea VEREI OSOIANU,
specialist în domeniul biblioteconomiei, ma-
nager (12 oct. 1955).

175 de ani de la stingerea din viață a
scriitorului și cărturarului TADEU HÂJDEU
(Hâjdău) (1769 – 12 oct. 1835).

75 de ani de la nașterea tenorului italian
LUCIANO PAVAROTTI (12 oct. 1935 – 6 sept.
2007).

85 de ani de la nașterea politicienei
MARGARET THATCHER, fost prim-ministru
al Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlan-
dei de Nord, una dintre cele mai importante
personalități britanice (13 oct. 1925).

80 de ani de la apariția primului număr
al revistei „NOI”, publicație lunară pentru co-
pii și adolescenți (15 oct. 1930).

160 de ani de la nașterea prozatorului,
publicistului și medicului VICTOR CRĂSES-
CU (Ștefan Basarabeanu) (16 oct. 1850/1849
– 1917/1918).

70 de ani de la nașterea arhitectului ALEXEI PALADI (16 oct. 1940).

200 de ani de la nașterea flautistului și psaltului ZAHARIE BUZILĂ (17 oct. 1810 – 8 mart. 1878).

70 de ani de la nașterea lui MIHAI COȘ-CODAN, om politic și de stat, pedagog, conferențiar universitar, doctor în geografie (19 oct. 1940).

100 de ani de la nașterea lui SUBRAHMANYAN CHANDRASEKHAR, fizician indian, laureat al Premiului Nobel (19 oct. 1910 – 21 aug. 1995).

120 de ani de la nașterea pianistei ZINAIDA BOLDUR (20 oct. 1890 – 5 iul. 1957).

65 de ani de la înființarea UNIVERSITĂȚII DE STAT DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE „N. TESTEMIȚEANU din Republica Moldova (20 oct. 1945).

65 de ani de la înființarea BIBLIOTECII UNIVERSITĂȚII DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE „N. TESTEMIȚEANU” (20 oct. 1945).

70 de ani de la nașterea criticului și istoricului literar DUMITRU APETRI (21 oct. 1940).

65 de ani de la nașterea lui NIKITA S. MIHALKOV, regizor, scenarist și actor rus, laureat al Premiului Oscar (21 oct. 1945).

140 de ani de la nașterea scriitorului rus IVAN BUNIN (22 oct. 1870 – 8 noiem. 1953).

75 de ani de la nașterea artistului de balet VLADIMIR TIHONOV (24 oct. 1935).

60 de ani de la nașterea pictoriței VALENTINA BRÂNCOVEANU (24 oct. 1950).

110 ani de la nașterea lui THEODOR KIRIACOFF, pictor, grafician, scenograf (24 oct. 1900 – 28 apr. 1958).

60 de ani de la nașterea muzicologului VLADIMIR AKSIONOV (26 oct. 1950).

90 de ani de la nașterea ȚILEI CONUNOV, chimistă, profesor universitar, doctor în chimie (27 oct. 1920).

90 de ani de la nașterea pictoriței VALENTINA RUSU-CIOBANU (28 oct. 1920).

90 de ani de la nașterea poetului ROBERT CAHULEANU (Andrei Ciurunga) (28 oct. 1920 – 7 aug. 2001).

55 de ani de la nașterea lui EUGEN BĂZGU, arhitect, director al Muzeului Satului din Chișinău (29 oct. 1955).

80 de ani de la înființarea COMPANIEI DE STAT „TELERADIO-MOLDOVA” (30 oct. 1930).

75 de ani de la nașterea fizicienei RAISA JITARU (30 oct. 1935).

60 de ani de la nașterea dirijorului de orchestră ALEXANDRU SAMOILĂ (30 oct. 1950).

125 de ani de la nașterea lui DICKINSON WOODRUFF RICHARDS, medic și fiziolog, profesor universitar american, laureat al Premiului Nobel (30 oct. 1895 – 23 febr. 1973).

55 de ani de la nașterea LUDMILEI CORGHENCI, specialist în domeniul biblioteconomiei, informării și documentării (30 oct. 1955).

125 de ani de la nașterea scriitorului anglo-american EZRA POUND (30 oct. 1885 – 1 noiem. 1972). A fondat curentului imagist.

100 de ani de la stingerea din viață a lui JEAN HENRI DUNANT, filantrop și publicist elvețian, laureat al Premiului Nobel (8 mai 1828 – 30 oct. 1910). A inițiat Crucea Roșie pe baza Convenției internaționale de la Geneva.

60 de ani de la nașterea cântărețului de muzică populară ARSENIE BOTNARU (31 oct. 1950).

200 de ani de la zidirea BISERICII „BUNA VESTIRE” din Chișinău (oct. 1810).

190 de ani de la nașterea pictorului român GHEORGHE TATTARESCU (oct. 1820 – 24 oct. 1894).

70 de ani de la constituirea UNIUNII COMPOZITORILOR din Moldova (oct. 1940).

NOIEMBRIE

80 de ani de la nașterea poetului și prozatorului PAVEL DARIE (1 noiem. 1930).

50 de ani de la nașterea pictoriței ELENA KARACENȚEV (2 noiem. 1960).

60 de ani de la stingerea din viață a dramaturgului și eseistului englez, de origine

irlandeză, GEORGE BERNARD SHAW (26 iul. 1856 – 2 noiem. 1950).

510 ani de la nașterea lui BENVENUTO CELLINI, sculptor, orfevru, gravor și scriitor italian (3 noiem. 1500 – 13 febr. 1571).

70 de ani de la nașterea regizorului de teatru ELEONORA CONSTANTINOV (5 noiem. 1940).

130 de ani de la nașterea nuvelistului și romancierului român MIHAIL SADOVEANU (5 noiem. 1880 – 19 oct. 1961).

75 de ani de la nașterea lui NICOLAE ANDRONATI, specialist în domeniul informaticii și tehnicii de calcul, academician (7 noiem. 1935).

60 de ani de la nașterea specialistului în domeniul biblioteconomiei GALINA ZAMKOVAIA (7 noiem. 1950).

75 de ani de la nașterea actorului francez de teatru și film ALAIN DELON (8 noiem. 1935).

90 de ani de la înființarea TEATRULUI NAȚIONAL din Chișinău (10 noiem. 1920 – 1 apr. 1935).

165 de ani de la nașterea lui VASILE STROESCU, filantrop, militant al mișcării naționale, genialogist (11 noiem. 1845 – 15 apr. 1926).

100 de ani de la nașterea lui BORIS LAZARENKO, academician, inginer, doctor habilitat în științe tehnice, profesor universitar (11 noiem. 1910 – 26 aug. 1979).

100 de ani de la nașterea dramaturgului român MIHAIL DAVIDOGLU (11 noiem. 1910 – 17 aug. 1987).

60 de ani de la nașterea lui MIRCEA DINESCU, poet, prozator și publicist (11 noiem. 1950).

60 de ani de la nașterea pictorului MIHAIL JOMIR (12 noiem. 1950).

170 de ani de la nașterea lui AUGUSTE RODIN, sculptor, desenator și acuarelist francez (12 noiem. 1840 – 17 noiem. 1917).

80 de ani de la nașterea lui MIHAIL GARAZ, poet, publicist, traducător, ecolog (13 noiem. 1930 – 13 iul. 1990).

50 de ani de la nașterea specialistului în domeniul biblioteconomiei NELLY ȚURCAN (13 noiem. 1960).

80 de ani de la nașterea GEORGETEI HORODINCĂ, istoric și critic literar român, de origine basarabeană (13 noiem. 1930).

50 de ani de la stingerea din viață a lui GHEORGHE TEODORESCU-KIRILEANU, filolog, istoric literar, editor, folclorist și publicist român (13 mart. 1872 – 13 noiem. 1960).

160 de ani de la nașterea scriitorului englez ROBERT LOUIS BALFOUR STEVENSON (13 noiem. 1850 – 3 dec. 1894).

160 de ani de la nașterea bibliografului american CHARLES EVANS (13 noiem. 1850 – 8 febr. 1935).

90 de ani de la nașterea scriitorului și publicistului SERGIU GROSSU (14 noiem. 1920 – 25 iul. 2009).

75 de ani de la nașterea actorului și regizorului de teatru SANDRI ION ȘCUREA (14 noiem. 1935 – 15 aug. 2005).

75 de ani de la apariția la Chișinău, a ziarului independent „GAZETA BASARABIEI” (14 noiem. 1935 – 1940).

70 de ani de la nașterea pictorului SERGIU CUCIUC (14 noiem. 1940).

170 de ani de la nașterea pictorului francez CLAUDE MONET (14 noiem. 1840 – 26 dec. 1926).

100 de ani de la nașterea lui ION LUCIAN MURNU, sculptor, pictor-grafician român (15 noiem. 1910 – 1984).

380 de ani de la stingerea din viață a astronomului și matematicianului german JOHANNES KEPLER (27 dec. 1571 – 15 noiem. 1630).

75 de ani de la nașterea lui ANATOLIE CASIAN, doctor habilitat în fizică și matematică (17 noiem. 1935).

70 de ani de la apariția la Iași a revistei săptămânale de probleme actuale literare și critică „CETATEA MOLDOVEI” (17 noiem. 1940 – dec. 1943). S-a pronunțat pentru libertatea scrisului.

75 de ani de la nașterea radiojurnalistei TAMARA DOROGAN (18 noiem. 1935).

130 de ani de la nașterea lui GHEORGHE TOFAN, critic și istoric literar, publicist român (18 noiem. 1880 – 15 iul. 1920). A activat și la Chișinău.

70 de ani de la stingerea din viață a omului politic, președinte al Sfatului Țării, ION INCULEȚ (7 dec. 1884 – 19 noiem. 1940).

100 de ani de la stingerea din viață a muzicologului și compozitorului TITUS CERNE (16 iul. 1859 – 19 noiem. 1910).

55 de ani de la nașterea VARVAREI BUZILĂ, doctor în filologie, folclorist, conferențiar universitar (19 noiem. 1955).

60 de ani de la nașterea specialistului în domeniul biblioteconomiei ELENA COROTENCO (20 noiem. 1950).

100 de ani de la stingerea din viață a scriitorului rus LEV N. TOLSTOI (9 sept. 1828 – 20 noiem. 1910).

85 de ani de la nașterea balerinei ruse MAIA PLIȘETKAIA (20 noiem. 1925).

80 de ani de la nașterea scriitorului și folcloristului ION BEJENARU (22 noiem. 1930).

230 de ani de la nașterea compozitorului german CONRADIN KREUTZER (22 noiem. 1780 – 14 dec. 1849).

130 de ani de la nașterea poetului rus ALEKSANDR BLOK (22 noiem. 1880 – 7 aug. 1921).

200 de ani de la nașterea lui NIKOLAI I. PIROGOV, chirurg, anatomist, profesor universitar și academician rus (25 noiem. 1810 – 5 dec. 1881).

90 de ani de la nașterea scriitorului CONSTANTIN CONDREA (27 noiem. 1920 – 2009).

75 de ani de la nașterea NADEJDEI ȘIȘCAN, profesor universitar, doctor habilitat în economie (27 noiem. 1935).

70 de ani de la nașterea LAVINIEI TOMULESCU-COMAN, pianistă, solistă vocală și profesoară (27 noiem. 1940).

125 de ani de la nașterea prozatorului și dramaturgului român LIVIU REBREANU (27 noiem. 1885 – 1 sept. 1944).

70 de ani de la stingerea din viață a lui NICOLAE IORGA, istoric, publicist, critic literar și de artă, memorialist, dramaturg, prozator, poet și om politic român (17 iun. 1871 – 27 noiem. 1940).

60 de ani de la nașterea pictorului ARCADIE RĂILEANU (28 noiem. 1950).

80 de ani de la nașterea pictorului și criticului de artă ANDREI ORLOV (30 noiem. 1930).

150 de ani de la nașterea lui VASILE G. MORȚUN, publicist și om politic (30 noiem. 1860 – 30 iul. 1919).

175 de ani de la nașterea prozatorului american MARK TWAIN (Samuel Langhorne Clemens) (30 noiem. 1835 – 21 apr. 1910).

225 de ani de la nașterea comisului IONICĂ TĂUTUL, poet, publicist și traducător (noiem. 1795 – 30 apr. 1830).

DECEMBRIE

65 de ani de la nașterea lui ION PROCA, publicist, poet și dramaturg (1 dec. 1945).

75 de ani de la nașterea lui WOODY ALLEN STEWART KÖNIGSBERG, actor, scenarist și regizor american, de origine evreu (1 dec. 1935).

75 de ani de la nașterea poetului român NICOLAE LABIȘ (2 dec. 1935 – 22 dec. 1956).

240 de ani de la înființarea BIBLIOTECII UNIVERSITĂȚII DIN PARIS (Biblioteca Universității Sorbona) (3 dec. 1770).

340 de ani de la nașterea lui ANTIOH CANTEMIR, Domn al Moldovei (4 dec. 1670 – 1726).

70 de ani de la nașterea doctorului habilitat în biologie MIHAI BODRUG (4 dec. 1940 – 24 noiem. 2007).

60 de ani de la nașterea pictorului MIHAI MUNGIU (4 dec. 1950).

80 de ani de la nașterea maestrului de balet VLADIMIR CURBET (5 dec. 1930).

70 de ani de la nașterea solistului (bas) ION PAULENCU, originar din Bucovina de Nord (5 dec. 1940).

60 de ani de la nașterea scriitorului ION ANTON (5 dec. 1950).

240 de ani de la stingerea din viață a matematicianului scoțian JAMES STIRLING (1692 – 5 dec. 1770).

140 de ani de la stingerea din viață a scriitorului francez ALEXANDRE DUMAS (tatăl) (24 iul. 1802 – 5 dec. 1870).

60 de ani de la nașterea artistului plastic ANDREI SÂRBU (6 dec. 1950 – 14 apr. 2000).

90 de ani de la nașterea chimistului englez, laureat al Premiului Nobel pentru chimie GEORGE PORTER (6 dec. 1920).

110 ani de la nașterea lui ȘTEFAN NEAGA, compozitor, dirijor și pianist (7 dec. 1900 – 29 mai 1951).

330 de ani de la nașterea lui GIOVANNI LORENZO BERNINI, pictor, sculptor și arhitect italian (7 dec. 1598 – 28 noiem. 1680).

75 de ani de la nașterea lui SERGIU NUCĂ, publicist, eseist, traducător și editor (8 dec. 1935).

125 de ani de la nașterea lui DANIEL CIUGUREANU, om politic, originar din Basarabia, deputat în Sfatul Țării (9 dec. 1885 – 5/6 mai 1950).

90 de ani de la apariția la Chișinău- Iași a revistei literare săptămânale „VULTURUL BASARABIEI” (10 dec. 1920 – 1923).

200 de ani de la nașterea lui ALFRED de MUSSET, poet, dramaturg și prozator francez (11 dec. 1810 – 2 mai 1857).

80 de ani de la nașterea actorului francez de teatru și film JEAN-LOUIS TRINTIGNANT (11 dec. 1930).

70 de ani de la nașterea dirijorului de cor și folcloristului ANDREI TĂMĂZLĂCARU (13 dec. 1940).

120 de ani de la nașterea lui ALEXANDRU CRISTEA, teolog, profesor și compozitor român (13 dec. 1890 – 27 noiem. 1942).

290 de ani de la nașterea scriitorului italian CARLO GOZZI (13 dec. 1720 – 4 apr. 1806).

100 de ani de la nașterea pictoriței de origine basarabeană, TANIA BAILLAYRE (13 dec. 1910 – 1 ian. 1990).

75 de ani de la stingerea din viață a chimistului și profesorului universitar francez, laureat al Premiului Nobel pentru chimie, VICTOR GRIGNARD (6 mai 1871 – 13 dec. 1935).

60 de ani de la nașterea lui SAVA MIHALICENCO, pictor-decorator, restaurator (14 dec. 1950).

80 de ani de la nașterea profesorului universitar, specialist în domeniul științei fizico-matematice ION ANDRONIC (15 dec. 1930).

150 de ani de la nașterea lui NIELS RYBERG FINSEN, medic și fiziolog danez, profesor universitar, laureat al Premiului Nobel, fondator al fototerapiei moderne (15 dec. 1860 – 24 sept. 1904).

75 de ani de la nașterea istoricului și profesorului universitar ION BUGA (16 dec. 1935).

230 de ani de la nașterea lui BARBU (Vasile) LĂUTARUL, cântăreț, cobzar și viorist român (17 dec. 1780 – 12 dec. 1860/1861).

240 de ani de la nașterea compozitorului german LUDWIG van BEETHOVEN (17 dec. 1770 – 26 mart. 1827).

180 de ani de la nașterea scriitorului și criticului literar francez JULES de GONCOURT (17 dec. 1830 – 20 iun. 1870).

150 de ani de la nașterea compozitorului american EDWARD ALEXANDER MAC DOWELL (18 dec. 1860 – 23 ian. 1908).

75 de ani de la nașterea compozitorului EDUARD LAZAREV (19 dec. 1935).

70 de ani de la nașterea lui CONSTANȚIN TURTĂ, specialist în chimia anorganică, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (20 dec. 1940).

75 de ani de la nașterea actriței române de teatru și film, originară din Basarabia, STELA POPESCU (21 dec. 1935).

70 de ani de la stingerea din viață a scriitorului american FRANCIS SCOTT FITZGERALD (24 sept. 1896 – 21 dec. 1940).

90 de ani de la nașterea istoricului, omului de cultură român, de origine basarabeană, EUGEN HOLBAN (22 dec. 1920).

130 de ani de la stingerea din viață a prozatoarei și traducătoarei engleze GEORGE ELIOT (pseudonimul lui MARY ANN EVANS) (21 noiem. 1819 – 22 dec. 1880).

150 de ani de la nașterea lui CONSTANȚIN CAZIMIR, agrochimist, pedolog, doctor în științele naturii (24 dec. 1860 – 12 ian. 1910).

100 de ani de la nașterea fizicianului și profesorului universitar american WILLIAM HAYWARD PICKERING (24 dec. 1910). A realizat primul satelit artificial.

60 de ani de la stingerea din viață a lui LEV BERG, ihtiolog, climatolog, geograf, unul dintre fondatorii teoriei formelor de relief (2 mart. 1876 – 24 dec. 1950).

75 de ani de la nașterea lui VLAD IOVIȚĂ, prozator, scenarist și regizor de cinema (25 dec. 1935 – 23 iun. 1983).

240 de ani de la înființarea BIBLIOTECII UNIVERSITĂȚII DIN PARIS (Biblioteca Universității Sorbona) (3 dec. 1770).

75 de ani de la stingerea din viață a lui PAUL BOURGET, romancier, nuvelist, poet, eseist și dramaturg francez (2 sept. 1852 – 25 dec. 1935).

75 de ani de la nașterea cântăreței de operă (mezzo-soprană), lied și oratoriu VIORICA CORTEZ (26 dec. 1935).

80 de ani de la nașterea mezzo-sopranei LUDMILA ALIOȘINA (27 dec. 1930).

65 de ani de la nașterea actorului SANDU ARISTIN-CUPCEA (27 dec. 1945).

60 de ani de la nașterea interpretului de muzică ALEXANDRU LOZANCIUC (27 dec. 1950).

85 de ani de la nașterea cântărețului de operă (bariton) și lied VASILE BĂRBIERU (28 dec. 1925).

70 de ani de la nașterea artistului (solist-instrumentalist), originar din Bucovina de Nord, GHEORGHE USACI (28 dec. 1940).

75 de ani de la apariția la Tighina a ziarului democrat „GÂNDUL NOSTRU” (29 dec. 1935 – 1936).

55 de ani de la nașterea artistului plastic TUDOR ZBÂRNEA (29 dec. 1955).

55 de ani de la nașterea telejurnalistei NINA BOLBOCEANU (29 dec. 1955).

100 de ani de la nașterea economistului englez, laureat al Premiului Nobel în economie, RONALD COASE (29 dec. 1910).

150 de ani de la nașterea compozitorului arhitectului elvețian, de origine franceză, LOUIS PIERRE BLANC (31 dec. 1860 – 26 apr. 1903).

70 de ani de la apariția la București, a ziarului gazetarilor refugiați „GÂND BASARABEAN” (dec. 1940).

65 de ani de la apariția la Paris, în limba franceză, a revistei „BULLETIN INTERIEUR DES ORIGINAIRES DE BESSARABIE” (dec. 1945).

ALTE ANIVERSĂRI

2600 de ani de la nașterea lui CIRUS CEL MARE, fondator și primul împărat al Imperiului Persan (cca 590 – 529 î. Hr.).

2550 de ani de la nașterea filozofului grec presocratic HERACLIT (cca 540 – cca 470).

2500 de ani de la nașterea pictorului și sculptorului grec FIDIAS (cca 490 – 431 î. Hr.). Considerat unul dintre cei mai mari sculptori ai Antichității.

2500 de ani de la nașterea filozofului grec ZENON din Eleea (cca 490 – 430 î. Hr.).

2490 de ani de la nașterea poetului tragic elin EURIPIDE (cca 480 – 406 î. Hr.).

2470 de ani de la nașterea lui HIPOCRATE (Hippokrates), cel mai mare medic al Antichității (cca 460 – 370 î. Hr.).

2470 de ani de la nașterea filozofului grec DEMOCRIT (Demokritos) (cca 460 – cca 370 î. Hr.).

2325 de ani de la nașterea lui CALIMAN, poet și erudit elin, a fost director al Bibliotecii din Alexandria (cca 315 – cca 240 î. Hr.).

2300 de ani de la înființarea BIBLIOTECII DIN ALEXANDRIA, cea mai vestită bibliotecă din Antichitate (cca 290 î. Hr.).

2260 de ani de la nașterea poetului comic latin PLAUT (Titus Maccius Plautus) (cca 250 – 184 î. Hr.).

2115 de ani de la nașterea lui SPARTACUS, gladiator și comandant de oști de origine tracă (cca 105 – 71 î. Hr.).

2080 de ani de la începutul domniei primului rege geto-dac BUREBISTA (cca 70 – cca 44 î. Hr.).

2080 de ani de la nașterea poetului latin VERGILIU (Publius Maro Vergilius) (cca 70 – 19 î. Hr.).

2075 de ani de la nașterea poetului latin HORAȚIU (Quintus Horatius Flaccus), unul din cei mai importanți poeți romani din „Veacul de aur” („epoca augustană” sau „secolul lui Augustus”) al literaturii romane (cca 65 – 8 î. Hr.).

1950 de ani de la nașterea arhitectului și inginerului grec APOLODOR (Apollodoros) din Damasc (60 – 125 d. Hr.). Este autorul Columnei lui Traian, a construit podul de la Drobeta, peste Dunăre.

1920 de ani de la nașterea lui CLAUDIUS PTOLEMEU, astronom, matematician și geograf grec (cca 90 – cca 168). A descoperit neregularitățile din mișcarea Lunii, a descris Pământul.

1910 de ani de la înființarea de către Traian a celei mai mari biblioteci romane ULPIA (100 d. Hr.).

1750 de ani de la nașterea teologului, originar din Scythia Minor, IOAN CASIAN RÂMBEANUL, devenit Sfânt al Bisericii Ortodoxe Române (cca 360 – cca 435).

1720 de ani de la nașterea episcopului EVANGHELICUS, al Tomisului, din Dacia Pontica, declarat Sfânt al Bisericii Ortodoxe Române (? – cca 290/300).

1680 de ani de la nașterea lui VASILE DIN CEZAREEA Capadociei, cunoscut sub numele Vasile cel Mare, arhiepiscop, unul dintre cei mai mari teologi creștini, Sfânt al Bisericii Ortodoxe (cca 330 – 1/14 ian. 379).

1680 de ani de la nașterea lui GRIGORIE TEOLOGUL (Sf. Grigorie din Nazianz), teolog

grec, episcop, Sfânt al Bisericii Ortodoxe și al Bisericii Catolice (cca 330 – 25 ian. 389).

1450 de ani de la nașterea lui ISIDOR DE SEVILLA, episcop spaniol, considerat și Sfântul patron al internetului (560–636).

1030 de ani de la nașterea filozofului și medicului persan AVICENNA (Ibn Sina) (980 – 18 iun. 1037).

810 de ani de la stingerea din viață a MAREI DE FRANCE, cea dintâi poetă cunoscută franceză (cca 1140 – cca 1200).

670 de ani de la nașterea lui GEOFREY CHAUCER, primul mare poet englez (1340–1400).

650 de ani de la nașterea pictorului iconar și călugăr rus ANDREI RUBLIOV (1360 – 29 ian. 1430).

635 de ani de la înființarea la Suceava a MITROPOLIEI MOLDOVEI (1375).

610 ani de la nașterea lui GAVRIL URIC, copist, miniaturist și caligraf (cca 1400 – cca 1448). Considerat cel dintâi dascăl, caligraf și scriitor de opere filocalice din Moldova.

600 de ani de la nașterea lui TEOCTIST I, ierarh, Mitropolit al Moldovei, sfetnic al lui Ștefan cel Mare și Sfânt (1410–1478).

590 de ani de la prima atestare documentară a MĂNĂȘTIRII CĂPRIANA, ctitorie a lui Alexandru cel Bun (1420).

575 de ani de la nașterea lui ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT, domn al Moldovei (cca 1435 – 2 iul. 1504).

560 de ani de la nașterea ierarhului TEOCTIST (cca 1450 – 15 ian. 1528). A fost Mitropolit al Moldovei, în timpul lui s-a ridicat Catedrala mitropolitană de la Suceava.

550 de ani de la nașterea exploratorului portughez VASCO DA GAMA (1460 – 24 dec. 1524). A descoperit ruta maritimă directă dintre Europa și India, ocolind Africa.

530 de ani de la nașterea celebrului navigator portughez FERNANDO DE MAGELAN (1480 – 27 apr. 1521). A întreprins prima călătorie în jurul globului.

530 de ani de la nașterea pictorului italian TIȚIAN (Tiziano Vecellio) (1485 – 27 aug. 1576).

525 de ani de la nașterea lui WOLF HUBER, pictor, desenator și xilograf, arhitect austriac (cca 1485 – 3 iun. 1553).

500 de ani de la nașterea pictorului italian JACOPO BASSANO (1510 – 13 febr. 1592).

500 de ani de la nașterea sculptorului și arhitectului francez JEAN GOUJON (cca 1510 – 1564/1569).

500 de ani de la nașterea diaconului CORESI (cca 1510 – cca 1583), tipograf și editor. A tipărit la Brașov, în limba română, cărțile bisericești: „Catehismul”, „Psaltirea”, „Tetraevanghelul”, „Apostolul”, „Evanghelia cu învățătură”.

490 de ani de la nașterea ierarhului ISALIA (1520 – 7 iul. 1581). Episcop de Rădăuți, a alcătuit prima colecție de cronici moldovenești; a fost trimisul lui Ioan Vodă cel Viteaz în câteva misiuni diplomatice.

480 de ani de la zidirea BISERICII MĂNĂSTIRII HUMOR (jud. Suceava), înscrisă pe lista patrimoniului cultural mondial UNESCO (1530).

480 de ani de la nașterea poetului polon JAN KOCHANOWSKI (1530 – 22 aug. 1584). Cel mai important reprezentant al Renașterii în Polonia, denumit uneori „tatăl poeziei poloneze”.

470 de ani de la nașterea Mitropolitului Moldovei GHEORGHE MOVILĂ (Moghilă) (1540 – ian./febr. 1605).

460 de ani de la nașterea lui ANASTASIE CRIMCA, cărturar român, caligraf, miniaturist și autor de literatură imnografică (cca 1550/1560 – 19 ian. 1629).

460 de ani de la nașterea lui SILVIAN LUCACI, cărturar și autorul manuscrisului bilingv „Pravila de la Putna” (1581), cel mai vechi text juridic românesc datat (cca 1550 – ?).

450 de ani de la nașterea dramaturgului italian FEDERICO DELLA VALLE (cca 1560 – 1628).

430 de ani de la nașterea lui VARLAAM, cărturar de seamă, Mitropolit al Moldovei (cca 1580/1590–1657).

425 de ani de la nașterea lui MATEI BASARAB, domn al Țării Românești (1585 – 9 apr. 1654).

420 de ani de la nașterea lui GRIGORE URECHE, dregător și cronicar, redactorul primei cronici scrise în limba română „Letopiseșul Țării Moldovei” (cca 1590 – 1647).

380 de ani de la nașterea lui CONSTANȚIN CANTEMIR, domn al Țării Moldovei (cca 1630 – 15 mart. 1693).

370 de ani de la nașterea lui CONSTANȚIN CANTACUZINO, cronicar, umanist, diplomat, geograf și stolnic român (cca 1640 – 7 iun. 1716).

370 de ani de la înființarea BIBLIOTECII CENTRALE UNIVERSITARE „Mihai EMINESCU” din Iași (1640).

360 de ani de la nașterea lui ANTIM IVIREANUL, mitropolit, tipograf, desenator, xilograf, caligraf, pictor, sculptor, orator eclezastic (cca 1650 – sept. 1716).

350 de ani de la nașterea cronicarului și traducătorului NICOLAE COSTIN, fiul lui Miron Costin (cca 1660 – 1712).

350 de ani de la nașterea lui DANIEL DEFOE, scriitor, publicist și om politic englez (cca 1660 – 26 apr. 1731).

340 de ani de la nașterea copistului AXINTIE URICARIUL (1670–1730).

300 de ani de la nașterea arhimandritului VARTOLOMEU MĂZĂREANU, traducător, animator al învățământului (cca 1710 – cca 1790).

300 de ani de la stingerea din viață a lui ȘERBAN GRECEANU, cărturar, traducător și autor de versuri (? – cca 1710).

290 de ani de la nașterea lui CHESARIE, episcop de Râmnic, cărturar, traducător, tipograf, considerat primul iluminist din Țara Românească (1720 – 9 ian. 1780).

280 de ani de la nașterea lui HORIA (Vasile Ursu Nicola), țăran, unul din conducători

rîi răscoalei din 1784–1785 din Transilvania (1730 – 28 febr. 1785).

280 de ani de la întemeierea MĂNĂSTIRII HÂRBOVĂȚ (1730).

280 de ani de la nașterea lui DIMITRIE EUSTATIEVICI, filolog, luminist român, autor al primei gramatici a limbii române – „Gramatica românească” din 1757 (1730 – 27 mai 1795).

280 de ani de la nașterea călugărului și cărturarului MACARIE (1730–1810).

280 de ani de la nașterea lui MIHAIL STRILBIȚKI, editor, tipograf, gravor și scriitor (1730–1805/1807).

275 de ani de la nașterea pictorului portretist rus, de origine ucraineană, DMITRI GR. LEVIȚKI (1735 – 16 apr. 1822).

275 de ani de la nașterea lui RAFAIL (din botez, Radu), călugăr, copist de cărți (1735 – 15 aug. 1787).

275 de ani de la nașterea lui AMFILOHIE HOTINIUL, cărturar român, episcop de Hotin, traducător al primelor manuale de matematică și geografie (cca 1735 – cca 1800). A contribuit la modernizarea învățământului.

270 de ani de la nașterea lui DIONISIE ECLESIARHUL (din botez Dimitrie), caligraf, traducător și cronicar (cca 1740 – 1820).

270 de ani de la întemeierea MĂNĂSTIRII HÂRJĂUCA (1740).

270 de ani de la nașterea lui IENĂCHIȚĂ VĂCĂRESCU, poet, filolog și istoric (1740 – 12 iul. 1797). Autorul celei dintâi gramatici românești tipărite (1787).

260 de ani de la nașterea cărturarului și traducătorului LAZĂR ASACHI (călugărit cu numele Leon) (cca 1750 – 1825). Tatăl scriitorului Gheorghe Asachi.

250 de ani de la nașterea lui ANDRONACHE DONICI, jurist și om de stat din Principatul Moldovei (cca 1760 – 4 noiem. 1829).

250 de ani de la nașterea scriitorului român ALEXANDRU (Alec) BELDIMAN (1760 – 6 ian. 1828).

235 de ani de la nașterea lui DIMITRIE ȚICHINDEAL, preot cărturar, fabulist și traducător (cca 1775 – 20 ian. 1818).

230 de ani de la publicarea la Viena a primei gramatici tipărite în limba română ELEMENTA LINGUAE DACO-ROMANE SIVE VALACHICAE, de către Samuil Micu și Gheorghe Șincai (1780).

230 de ani de la nașterea lui TUDOR VLADIMIRESCU, om politic român, inițiator și conducător al revoluției din Țara Românească din 1821 (cca 1780 – 27 mai 1821).

220 de ani de la stingerea din viață a lui MIHAIL CANTACUZINO, genealogist, cronicar, traducător (1723–1790).

210 ani de la nașterea lui IACOB GHINCULOV (Hâncu, Hânculov), pedagog și lingvist (1800–1870). Primul magistrul al sistemului de învățământ prin sistemul lui Lankaster și primul director al acestei școli. A tipărit la Petersburg o gramatică românească intitulată „Descrierea (schița) regulilor gramatice valaho-moldave” (1840).

200 de ani de la nașterea lui ANASTASIE PANU, om politic, jurist, membru al Căimăcămiei de Trei din Moldova, președinte al Consiliului de Miniștri de la Iași (1810–1867).

190 de ani de la nașterea lui CONSTANȚIN DANIEL ROSENTHAL, pictor român, de etnie evreu (1820 – 23 apr. 1851). Considerat unul dintre primii artiști plastici români.

190 de ani de la apariția la Chișinău a primelor școli lancasteriene (1820).

190 de ani de la nașterea lăutarului și compozitorului IANCU PERJU (1820–1880).

185 de ani de la nașterea scriitorului DIMITRIE BOLINTINEANU (cca 1825 – 20 aug. 1872).

180 de ani de la nașterea lui MIHAIL PASCALY, autor dramatic și traducător (1830 – 30 sept. 1882).

170 de ani de la nașterea lui GRIGORE VENTURA, ziarist, critic, autor dramatic și compozitor (1840 – 9 iul. 1909).

170 de ani de la înălțarea la Chișinău a PORȚILOR SFINTE (Arcul de Triumf) (1840–1941).

170 de ani de la nașterea scriitoarei basarabene de limbă rusă OLGA NACCO (1840–1919).

160 de ani de la nașterea sociologului basarabean NICOLAE ZUBCU-CODREANU (1850 – 31 dec. 1878).

150 de ani de la nașterea lui ARSENIE (Axentie) STADNIȚKI, teolog și istoric al bisericii din Moldova (1860–1936).

130 de ani de la nașterea lui VLADIMIR CRISTI, deputat în Sfatul Țării, fost primar al Chișinăului (1880–1956).

125 de ani de la nașterea publicistului, membru în Sfatul Țării, VASILE GHEZUL (1885–1969).

120 de ani de la nașterea bibliografului și bibliofilului MANUIL POLEAC (1890–1941).

100 de ani de la nașterea poetului și dramaturgului ALEXANDRU CAFTANACHI (1910–1937).

90 de ani de la nașterea lui CONSTANTIN REABȚOV, profesor de limbă și literatură română, scriitor, publicist (1920–1997).

80 de ani de la apariția la Chișinău a „GAZETEI TINERETULUI MOLDOVENESC” (1930), un organ al „Obștei Tineretului Moldovenesc din Basarabia”, fondator Anibal Gheorghiu.

80 de ani de la fondarea CAPELEI CORALE ACADEMICE „DOINA” (1930).

80 de ani de la nașterea lui REINHARD SELTEN, economist și matematician german, laureat al Premiului Nobel în economie (1930).

80 de ani de la apariția la Cernăuți a „BULETINULUI MIHAI EMINESCU” (1930–1943).

80 de ani de la nașterea prozatorului nigerian, de limbă engleză, CHINUA ACHEBE (1930).

80 de ani de la nașterea criticului literar, de limbă rusă, SEMION RĂBAK (1930).

80 de ani de la apariția la Chișinău a revistei lunare în limba idiș „DER ŞTROM” (Torrentul) (1930–1931), organ al Ligii scriitorilor evrei.

75 de ani de la apariția la Paris, în limba franceză, a revistei lunare a basarabenilor de peste hotare „COURRIER DE BESSARABIE”, girant Peyrouzet Raymond (1935–1936).

75 de ani de la stingerea din viață a scriitorului și diplomatului GEORGE TRANDAFIR DJUVARA (6 noiem. 1856 – 1935).

75 de ani de la apariția la Cluj a publicației „TRANSNISTRIA” – tribună a românilor de peste Nistru și Bug (1935–1939).

75 de ani de la apariția la Chișinău a ziarului săptămânal „NISTRUL” (1935–1937).

75 de ani de la apariția la Iași și București, sub direcția lui Nichita P. Smochină, a revistei trimestriale „MOLDOVA NOUĂ” (1935–1936).

75 de ani de la apariția la Chișinău, sub redacția lui C. Georgescu-Vrancea, a revistei lunare de doctrină, jurisprudență și legislație „JUSTIȚIA BASARABIEI” (1935–1938).

75 de ani de la apariția la Chișinău, a revistei lunare critice, politice, sociale, economice și culturale „ÎNTRE PRUT ȘI NISTRU” (1935).

70 de ani de la apariția la Chișinău, în limba idiș, a ziarului „BESSARABER ŞTERN” (Steaua basarabeană) (1940–1941).

70 de ani de la înființarea ACADEMIEI DE MUZICĂ „GAVRIIL MUSICESCU” (1940).

70 de ani de la fondarea FILARMONICII NAȚIONALE (1940).

70 de ani de la înființarea NODULUI (Postului) ORĂȘENESC DE RADIO-TRANSMISIUNE (1940).

60 de ani de la înființarea BIBLIOTECII CENTRALE A CONSILIULUI EUROPEI (1950).

50 de ani de la înființarea Teatrului republican pentru tineret și copii „LUCEAFĂRUL” (1960).

(După **Calendar Național 2010**)

ABSTRACTS

The library is a public space which are changing the last years. The last trends are characterised by the interactivity, combining traditional and modern elements and supporting the sustainable development. The article, signed by the director of the „Octavian Goga” Cluj County Library, **Sorina Stanca**, approaches the historic evolution of the digitization process and the online access to the digitized material, giving as an example The European Digital Library. A fascinating combination of global and local connections between concepts and practices is the Project *EuropeanaLocal*. *EuropeanaLocal* is developing a common multilingual access point which will make it possible to search Europe's distributed digital cultural heritage online. It gives users direct access to digital objects, including film material, photos, paintings, sounds, maps, manuscripts, books, newspapers and archival papers.

The „Octavian Goga” Cluj County Library is the coordinator of the national project in Romania. The library with an experience in European projects has an important and responsible task – the integration of the local metadata in *Europeana*.

The study *The library and the society: approaching in virtual space* (author: **Vera Osoianu**) highlights the actual trends in the modern technology of information and communication's use, especially of the Web 2.0 tools, in the dialogue between the library and the community. The postulate of a modern library is to be in the same place with the potential and real user, which is staying more time in a virtual world. The author reviews the possibilities and the advantages of the social networks: Facebook, Twitter, Flickr, YouTube, Slideshare etc., promoting the idea that the librarians should to take it into consideration starting promotion strategies of the library, services, information, events etc.

An example of the dialogue between the library and the community is cited the *success story* of the Gothenburg City library

(Sweedden) and is presented the experience of the National Library of Moldova blog.

To argument the use of the web 2.0 technologies in the library the author has recourse to the experts as: David Lee King and Michael Stephens, which use and promote the implementation of the Web 2.0 tools in USA libraries.

The libraries architecture and its impact to the development of library services in the Republic of Moldova wasn't a subject of a study over 25 years. It's necessary an thorough study of the problem conserning the construction and the architecture of the library.

Natalia Goian and **Victoria Bernic** have undertaken a study focused to the architectural elements, the accessibility and the functionality of public libraries, convinced that the book and the reader are essential to assure its.

The study was realized on the sample of 23 public libraries from Republic of Moldova. The results were compared with the minimum standard utilized in Austria.

The authors concluded that the building design of the library isn't developed in Moldova. Usually for libraries are utilized ordinary buildings adapted for their activity. This study is a first step in the future research about the libraries architecture in the Republic of Moldova.

The article *The evaluation of public libraries online services: the case of the Municipal Library B.P. Hasdeu* (author: **Tatiana Borodatii**) highlights the necessity and the importance of electronic services provided to modern users. The OPAC, virtual exhibitions and references, the blogs: *Chişinău, oraşul meu*, *BiblioCity* are solicited by the Municipal Library users. The investigation was based on the questionnaire *Electronic services* placed on the library site. During one month the 67 users was responding to the questions. The 10 closed answers offers the possibility to make a choice, indicating their option.

Analysing the study results the author could make the conclusions: to attract more virtual users and interested them by electronic services the library should to extend

the e-contents, to promote them, especially among youth.

The public library is the most close to the public institution, it's an access information point for everyone. The article *The concept Community Information Service in librarians opinion* (author: **Claudia Tricolici**) is focused on the identification and the utility of the Community Information Services in public libraries.

The survey, initiated by the Information and Documentation Centre Chisinau, highlights the level of the awariness of the concept *Community Information Service* and the number of community information requests in the Municipal Library B.P. Hasdeu.

Traditionally, the libraries are the place adecvate for various cultural activities. The last time the spectrum of events extended with new forms – science conferences.

The Ovidius Library has organized a conference titled *The poet who has opened immortal creative universe ways*, dedicated to the Ovid works and the influence which it exercised on the process of the Romanian literary.

The audience was composed of the professors of the Department of Classical Philology of the State University of Moldova, as well as researchers from the Academy of Sciences and also high school students, teachers, students, librarians. The conference is an homage to Ovid, emphasizing the importance of his works always present in the cultural life of the Romanians. Original note are the subjects chosen for the conference, communications and scientific rigor, developed by researchers at all concerned about years and decades of literature of ancient Rome, the outstanding specialists in Latin philology, Romanian literature, world literature. Some communications from the conference are inserted under the heading Science Forums: *Ovid presences in contemporary roumanian poems* (dr. **Adela Manoli**); *The revaluation of the Ovid mythological symbols* (dr. **Silvia Maznic**), *The rethoric strcuture and textual organization in Militat omnis amans* (dr. **Aurelia Hanganu**). *Horace's Ars poetica and the Ovid poetry* (prof. **Nicolae Chiricenco**). These studies are anticipated with the article *The eminent Poet of ancient Rome*, signed by **Elena Butucel**, director of „Ovidius” library.

The author refers to the importance of instructional and cognitive activities related to the popularization of Ovid's work and to the materials utility for the youth and researchers.

We mention a few other significant materials included in this number of *BiblioPolis*.

The editorial signed by **Vlad Pohlă** inform the readers about the importance of a library as an ideal place for activities on different problems – cultural, social, human. The article offer an historic incursion in cultural approaches between the ethnic group, underlining the solutions of ethnic conflicts nowadays.

The heading *Theorie and practice* present the following topics: *The concept Community Information Service in librarians opinion*; *The evaluation of public library online service*; *Copyright for Librarians*.

The heading *Library's branches life* relates the activities – cultural, instructive, of homage, organized by the Main Library and branches: „Liviu Rebreanu”, „Tirgu Mureş”, „Onisifor Ghibu”.

An essay and an interwiev (authors: **Ionel Căpiță**, **Tamara Gorincioi**) are dedicated to the Day of Roumanian Language – the 31 of August. We can mention also the essay about the great Roumanian writer Mihail Sadoveanu (1880-1961), signed by the teacher **Gheorghe Pârlea**, native of a village not far from the places where was born the writer.

The interwiev of **Raisa Melnic**, chief of the department „Cultural Programs” of the National Library of Republic of Moldova, is about the one of most important project of the National Library – The International Book Fair (Saloon), arrived to the 19th edition.

The article contains a liste of the winners can serve as suggestions for new readings and discussions on possible new literary writings, books, albums etc.

Two headings: *Professional books, Reviews and notes* are destined to the new books, primarily, the new bibliographical issues, elaborated by the Municipal Library „B.P. Hasdeu”, secondary, the reviews of some books, dictionaries, novels and publicistic works.

Traditionally, this issue include the headings: *Our real history, Anniversary, People an books, In memoriam, For notes – Cultural events*.